

Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis

C 248

Izdevums
latviešu valodā

Informācija un paziņojumi

54. sējums
2011. gada 25. augusts

<u>Paziņojums Nr.</u>	Saturs	Lappuse
I	<i>Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi</i>	
	ATZINUMI	
	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja	
	472. plenārā sesija 2011. gada 15. un 16. jūnijā	
2011/C 248/01	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Kohēzijas politikas nozīme un prioritātes stratēģijā "Eiropa 2020" " (izpētes atzinums pēc prezidentvalsts Ungārijas pieprasījuma) ...	1
2011/C 248/02	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Stratēģijas pārdomātai nodokļu politikas konsolidēšanai – Eiropas izaugsmes virzītājspēku apzināšana. Kā pilnībā izmantot ES ekonomikas nozaru darbaspēka potenciālu budžeta konsolidācijas apstākļos" (izpētes atzinums pēc prezidentvalsts Ungārijas pieprasījuma)	8
2011/C 248/03	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Romu sociālās autonomijas pastiprināšana un integrācija Eiropā" (izpētes atzinums)	16
2011/C 248/04	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "ES politikas ietekme uz transporta nozares darbinieku nodarbinātības iespējām, apmācības vajadzībām un darba apstākļiem" (izpētes atzinums)	22
2011/C 248/05	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "ES transporta politikas ilgtspējīga attīstība un TEN-T plānošana" (izpētes atzinums pēc nākamās prezidentvalsts Polijas pieprasījuma) ...	31

LV

Cena:
EUR 8

(Turpinājums nākamajā lappusē)

<u>Paziņojums Nr.</u>	Saturs (<i>turpinājums</i>)	Lappuse
2011/C 248/06	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Pilsoniskās sabiedrības ieguldījums Austrumu partnerībā"	37
2011/C 248/07	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Ūdens politikas iekļaušana citās ES politikas jomās" (izpētes atzinums pēc prezidentvalsts Ungārijas pieprasījuma)	43
2011/C 248/08	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "ES loma, attiecības ar Vidusāzijas valstīm un pilsoniskās sabiedrības ieguldījums"	49
2011/C 248/09	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Virzībā uz ES un Mercosur asociācijas nolīguma noslēgšanu: pilsoniskās sabiedrības ieguldījums"	55
2011/C 248/10	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Starpkultūru dialogs un romi: sieviešu, kā arī audzināšanas un izglītības būtiskā loma" (atzinuma papildinājums)	60

III *Sagatavošanā esoši tiesību akti*

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

472. plenārā sesija 2011. gada 15. un 16. jūnijā

2011/C 248/11	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par nodokļiem finanšu sektorā" COM(2010) 549 galīgā redakcija	64
2011/C 248/12	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, Reģionu komitejai un Eiropas Investīciju bankai "Secinājumi piektajā ziņojumā par ekonomikas, sociālo un teritoriālo kohēziju – kohēzijas politikas nākotne" COM(2010) 642 galīgā redakcija	68
2011/C 248/13	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, Reģionu komitejai un valstu parlamentiem "ES budžeta pārskatīšana" COM(2010) 700 galīgā redakcija	75

I

(Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi)

ATZINUMI

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

472. PLENĀRĀ SESIJA 2011. GADA 15. UN 16. JŪNIJĀ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Kohēzijas politikas nozīme un prioritātes stratēģijā “Eiropa 2020”” (izpētes atzinums pēc prezidentvalsts Ungārijas pieprasījuma)

(2011/C 248/01)

Ziņotājs: **BARÁTH kgs**

Ungārijas pastāvīgais pārstāvis Eiropas Savienībā *Péter GYÖRKÖS* kgs 2010. gada 15. novembrī nākamās prezidentvalsts Ungārijas vārdā lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai izstrādāt izpētes atzinumu par tematu

“Kohēzijas politikas nozīme un prioritātes stratēģijā “Eiropa 2020””.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 31. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 472. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 15. un 16. jūnijā (16. jūnija sēdē), ar 141 balsīm par, 9 balsīm pret un 22 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ieteikumi un secinājumi

1.1 Vispārīgi ieteikumi

1.1.1 EESK uzskata, ka Eiropas Savienības atbildes reakcija uz krīzi, **stratēģijas “Eiropa 2020” pamatideja, kā arī stratēģijas mērķi** un pamatiniciatīvas ir virzītas pareizajā virzienā; tā arī uzskata, ka ierosinātie pasākumi un instrumenti ir daudzsoļoši. Gan stratēģijā, gan paktā “*Euro plus*” galvenā uzmanība veltīta vajadzīgajām kvalitatīvajām izmaiņām un potenciālajiem izaugsmes faktoriem.

1.1.2 ES turpina padziļināt un nostiprināt integrācijas procesu. Komiteja uzskata: ja Eiropas Savienība un dalībvalstis vēlas nostiprināt integrāciju, tām **līdz 2020. gadam būs jāievieš būtiskas, it sevišķi kvalitatīvas, izmaiņas** iestādēs un tiesiskajā un finanšu sistēmā. Šajā nolūkā būs vajadzīgs viss

— gan ilgtspējīga (ilgtermiņa) stabilitāte, gan konkurētspēja (izaugsmes potenciāls), gan spēcīgāka (ekonomiskā, sociālā un teritoriālā) kohēzija.

1.1.3 Vairākos atzinumos EESK ir uzsvērusi, ka kohēzijas politika ir “vēsturiska ES vērtība”, kuras **trīs mērķi** — konverģence, reģionu konkurētspējas pastiprināšana, izveidojot jaunas darbavietas, un ciešāka teritoriālā sadarbība — **jāsaglabā un jānostiprina**. Mazāk attīstītajām Eiropas valstīm un reģioniem jāpalielina ieguldījumi infrastruktūrā un citos kapitāla veidos, kuri ir ļoti svarīgi potenciālās izaugsmes paātrināšanai.

1.1.4 Lai gan Komiteja apstiprina, ka kohēzijas politikas atbalsta jomā ieguldītie finanšu līdzekļi lielākoties ir devuši labus rezultātus, tā uzskata, ka minēto finansējumu būtu

iespējams attīstīt un pārstrukturēt un ka tas jā dara; jo īpaši vajadzētu uzlabot līdzekļu un izdevumu efektivitāti un lietderību. Kohēzijas politikas instrumenti jāpieskaņo stratēģijai “Eiropa 2020” tā, lai nekaitētu Eiropas kohēzijas politikai.

1.1.5 EESK iesaka, pārskatot pašreizējos kohēzijas politikas mērķus un instrumentus, apsvērt, vai tos būtu iespējams pielāgot stratēģijas “Eiropa 2020” elementiem turpmāk izklāstītajā veidā.

1.1.5.1 Kohēzijas politikas pašreizējie mērķi un instrumenti

Kohēzijas politika			
Mērķi	Struktūrfondi un instrumenti		
Konverģence un ilgtspējīga izaugsme	ERAF	ESF	Kohēzijas fonds
Reģionālā konkurētspēja un nodarbinātība	ERAF	ESF	
Eiropas teritoriālā sadarbība	ERAF		

1.1.5.2 Stratēģijas “Eiropa 2020” trīs savstarpēji saistītās prioritātes:

- gudra izaugsme — uz zināšanām un inovāciju balstītas ekonomikas attīstība;
- ilgtspējīga izaugsme — efektīvākas, videi nekaitīgākas un konkurētspējīgākas ekonomikas veicināšana;
- integrējoša izaugsme — tādas ekonomikas veicināšana, kurā ir augsts nodarbinātības līmenis un kas nodrošina sociālo un teritoriālo kohēziju.

1.1.5.3 EESK iesaka kohēzijas politikā skaidri uzsvērt uz sabiedrību, sociālo jomu un solidaritāti orientētus mērķus un **ciešā sadarbībā ar citiem ES fondiem izmantot struktūrfondus ieguldījumiem**. Ja to nedarīs, stratēģijā “Eiropa 2020” liktais uzsvars uz ekonomikas izaugsmi — kas pati par sevi ir pilnībā pieņemama — varētu aizēnot sociālo un teritoriālo kohēziju.

1.1.5.4 Ja struktūrfondu mērķu — konkurētspēja un konverģence — rindas kārtību apmainītu vietām un par galveno faktoru izvirzītu **finansēšanu no vairākiem fondiem**, tad stratēģijas “Eiropa 2020” un kohēzijas politikas mērķi kļūtu samērā savietojami un struktūrfondi varētu efektīvāk sekmēt reģionu konkurētspēju.

Stratēģija “Eiropa 2020”		Kohēzijas politika (pārskatīta struktūra)		
Mērķi/instrumenti	Pamatiniciatīvas	Mērķi/instrumenti	Struktūrfondi un instrumenti	
Gudra izaugsme	“Digitālā programma Eiropai”, “Inovācijas Savienība”, “Jaunatne kustībā”	Reģionālā konkurētspēja un nodarbinātība		
Pētniecība un inovācija, izglītība, digitālā sabiedrība		Augstāka konkurētspēja, pievilcīgāka vieta, cilvēkkapitāla attīstība, izglītības uzlabošana, inovācija, zināšanu sabiedrība u.c.		
Ilgtspējīga izaugsme	“Resursu ziņā efektīva Eiropa”, “Rūpniecības politika globalizācijas laikmetā”	Konverģence		
Videi nekaitīga enerģija, par vides aspektiem labi informēta sabiedrība, kontaktu veidošana, mazie uzņēmumi		Izaugsmi veicinošas, vidi aizsargājošas infrastruktūras attīstība, iestāžu veidošana		
Integrējoša izaugsme	“Jaunu prasmju un darbavietu programma”, “Eiropas platforma cīņai pret nabadzību”	Eiropas teritoriālā sadarbība		
Vienlīdzība piekļuvē, vairāk un labākas darbavietas		Sadarbība vietējā, reģionālajā un makroreģionu mērogā		

1.1.6 EESK atzīst, ka, lai ieviestu iepriekš minēto strukturālo harmonizāciju, būtu jāievieš **radikālas izmaiņas un jāizstrādā detalizēti mērķi**, citstarp būtu jānosaka papildu mērķi konkurētspējas jomā un jāpaplašina teritoriālā sadarbība, iekļaujot

atbalstu makroreģionu attīstībai. Ja netiks izveidotas tiešas saiknes starp stratēģiju “Eiropa 2020” un ES kohēzijas politiku, to mērķu un instrumentu, kā arī politikas īstenošanas efektivitāte varētu nozīmīgi pasliktināties.

1.1.7 Šādu strukturālo harmonizāciju būtu iespējams panākt, ja ES atzītu **kohēziju** un kohēzijas politiku plašākā nozīmē par **prioritāti, kas ir tikpat svarīga kā konkurētspēja**. Par to līdzvērtību būtu jāliecina abām prioritātēm piešķirto līdzekļu apmēram. Turklāt tas nenozīmē tikai turpināt kohēzijai piešķirt līdzekļus arī nākotnē, bet gan **tērēt lietderīgāk**.

1.1.7.1 Komiteja mudina bez kavēšanās uzlabot priekšlikumus par *ex ante* un *ex post* nosacījumu sistēmu, ko paredzēts izveidot, lai pārraudzītu ES kohēzijas politikas efektivitāti un lietderību. Taču tāda sistēma nedrīkstētu apdraudēt kohēzijas instrumentu kopuma vienkāršošanu; tieši pretēji — tai būtu jāsamazina ieviešanas izmaksas un jāuzlabo prognozējamība. EESK cer, ka institucionālo un administratīvo pārmaiņu rezultāts būs vienkāršāka un efektīvāka sistēma. Būtu jāizstrādā modelis, ar kuru varētu izvērtēt stratēģijas “Eiropa 2020”, valstu reformu programmu un kohēzijas politikas mērķu īstenošanas savstarpējo ietekmi, ņemot vērā katras valsts un reģiona, kas saņem kohēzijas politikas atbalstu, specifiku.

1.1.8 EESK piekrīt, ka **visām ES politikas jomām būtu jāsekmē stratēģijas “Eiropa 2020” mērķu sasniegšana**. Dokumentā par ES budžeta pārskatīšanu tika izklāstīta jauna kohēzijas politikas plānošanas stratēģija. EESK pilnībā atbalsta Eiropas Komisijas nodomu izstrādāt **kopēju stratēģisko satvaru (KSS)**, kurā, **pamatojoties uz stratēģijas “Eiropa 2020” mērķiem**, būtu formulētas **ieguldījumu** prioritātes. Satvars attiektos uz visiem ES fondiem un aptvertu arī visus pārējos ES finanšu instrumentus.

1.1.9 EESK atgādina, ka **Eiropas Sociālajam fondam**, kas ir ES instruments ieguldījumu cilvēkresursos sekmēšanai, būtu jāatbalsta stratēģijas “Eiropa 2020” trīs prioritātes: gudra, ilgtspējīga un integrējoša izaugsme. Šajā ziņā svarīgas politikas jomas ir nodarbinātība, apmācība, izglītība, aktīva iekļaušana un iespēju vienlīdzība.

1.1.10 EESK norāda: **lai sasniegtu vērienīgos mērķus, jānostiprina ESF institucionālā struktūra** un jāuzlabo tā efektivitāte, vienlaikus nepaliekot administratīvo slogu. Svarīgi ir ESF piešķirt vadošo lomu tādās jomās kā īpaši nelabvēlīgos apstākļos esošas sabiedrības grupas (piemēram, imigranti, mazākumtautības, invalīdi un romi) un tādu apstākļu izveide, kas sekmē viņu iekļaušanu.

1.1.11 EESK vērs uzmanību uz to, ka no dažādiem ES kohēzijas politikas fondiem un stratēģijas “Eiropa 2020” instrumentiem finansētu politikas virzienu saskaņošana var ietekmēt sākotnēji izvirzītos mērķus un to teritoriālo integritāti, kā rezultātā varētu būt izmaiņas tajos; mērķu īstenošanas gaitā var izkristalizēties svarīgs, jauns skatījums. Jāievieš regulāras plānošanas, pārvaldes un pārraudzības mehānismi. Regularitātes procesa pamatā ir koncepcija, ka “partnerības nolīgumā” jādefinē

ne tikai izveides sagatavošanas posmi, bet arī viss īstenošanas process, tā nosacījumi un efektivitātes rādītāji; taču iesaistītajām pusēm jābūt arī gatavām pieņemt, ka pastāvīgas līdzekļu saņēmēju pārraudzības rezultātā uzraudzības komiteju vispārējie mērķi var mainīties.

1.1.12 Lai sasniegtu stratēģijas “Eiropa 2020” mērķus, Komiteja uzsver vajadzību pastiprināt visu fondu, bet it sevišķi Kohēzijas fonda, struktūrfondu un inovācijas finansējuma un pārvaldes saskaņošanu.

1.1.13 EESK piekrīt, ka **ilgtermiņā**, lai izvairītos no konfliktiem, vairāki argumenti ir pamatā secinājumam, ka būtu lietderīgi ES struktūrpolitikas (tostarp stratēģiju “Eiropa 2020”, kohēzijas politiku, KLP un EIB) **apvienot pilnīgi saskaņotā Kopienas politiku** kopumā, **ko varētu saukt “ES 2050”**. Tādējādi būtu iespējams ciešāk sadarboties un saskaņot gan politiku, gan tehniskos pasākumus, taču tas nenozīmētu atsevišķo politikas jomu slēgšanu. Protams, to būs ļoti grūti panākt tīkmēr, kamēr atbildība par dažādām attiecīgo politikas virzienu jomām būs dalīta starp ES un dalībvalstīm. Reģionālās dimensijas stiprināšana varētu būt piemērots paņēmieni, kā pakāpeniski sasniegt vēlamo mērķi.

1.1.14 Lai izveidotu policentrisku Eiropu ar “viedu” tīklu, kas orientēts uz reģionu vajadzībām, pie tā jāstrādā kopīgi, bet tas būs iespējams vienīgi tad, ja dažādas ieinteresētās puses sadarbosies. Viena no pieejām varētu būt sadarbība pierobežu apgabalos, kā arī makroreģionālās attīstības stratēģijas, kas iesaista **ieinteresētās puses** no dažādām valstīm un nozarēm.

1.2 Reģioni un kohēzija

1.2.1 EESK uzskata, ka **ES konkurētspēja** lielā mērā ir atkarīga no **reģionu konkurētspējas palielināšanas**.

1.2.2 Komiteja ir pārliecināta, ka jaunie makroreģionālās sadarbības veidi ir ļoti svarīgi daudzējādā ziņā. Kā jau uzsvērts vairākos atzinumos (par Baltijas jūras un Danubus reģionu), no struktūrfondu piešķirtais atbalsts varētu pavērt iespēju izstrādāt stratēģijas **gan fizisko, gan nemateriālo Eiropas tīklu attīstībai**, jo tie ir vajadzīgi Eiropas Savienībā, lai stiprinātu tās konkurētspēju un padarītu to par pievilcīgāku darbības vietu.

1.2.3 EESK uzskata, ka Eiropas Savienības nākotne un tās politiskās vienotības saliedēšana ir atkarīga arī no **tās spējas pacelties pāri reģionālajai pieejai, kas definēta valsts robežās un pamatojas uz statistiku**. Nav šaubu, ka iepriekšējos gados reģionālās pieejas ieviešanā gūtie panākumi, kompleksas programmas un horizontālas saiknes, kā arī klasteru konsolidācija, nodrošinās Eiropas ekonomikas sociālās un teritoriālās dimensijas uzplaukumu.

1.2.4 Pēc Komitejas domām **nav jēgas dažādās politikas jomās īstenot līdzīgus un dažkārt pat pilnīgi vienādus mērķus**, ne arī samērā labi ieviesto kohēzijas politikas instrumentu vietā izstrādāt jaunu instrumentu kopumu.

1.2.4.1 Nākamajā desmitgadē arvien vairāk pieaugs funkcionāli definētu reģionu nozīme. Reģionam var būt viens vai vairāki centri, kā arī pārrobežu horizontālas (reģionāla līmeņa) un vertikālas saimnieciskas saites, ko veicina t.s. **“ciešākas sadarbības”** juridiskais, finansiālais un institucionālais potenciāls. Tādējādi, **piešķirot jēdzianam “reģionāls” jaunu nozīmi, iespējams attīstīt jaunu “gudras” Eiropas dimensiju. Tomēr, tā kā daži reģioni atpaliek — un tā tas būs arī turpmāk — vajadzīga programma, lai palīdzētu viņiem panākt pārējos.**

1.2.5 EESK uzskata, ka **jāpievēršas šādām jomām**: pārveidot Eiropas ekonomiku par veiksmīgu dalībnieku pasaules arēnā, palielināt izaugsmes potenciālu, samazināt reģionālās atšķirības, atbalstīt mikro, mazos un vidējos uzņēmumus, kas darbojas nomaļos apvidos, pavērt piekļuvi jauniem līdzekļu avotiem, uzlabot informētību par vidi un veselīgu dzīvesveidu, uzlabot izglītības kvalitāti, motivēt jauniešus, atbalstīt inovāciju, iedrošināt iedzīvotājus piedalīties dažādos procesos un stiprināt Eiropas identitāti.

1.3 Pilsētas un aglomerācijas

1.3.1 EESK uzsver, ka Eiropas konkurētspēja lielā mērā ir atkarīga no tās lielpilsētām un lielpilsētu reģioniem, kuros uzņēmumi var baudīt priekšrocības, ko sniedz saimnieciskās aktivitātes koncentrācija un saikne, ko tiekli nodrošina ar tirdzniecības vietām pasaulē. **Kopumā ņemot, pilsētas varētu būt izaugsmes dzinēj spēks** un būt jaunrades un inovācijas centri. Ja izveido dalībnieku — uzņēmumu, universitāšu un pētniecības organizāciju — kritisku daudzumu, var uzlabot izaugsmes rādītājus un izveidot jaunas darba vietas. Pilsētvides problēmām, kas saistītas ar vides degradāciju un sociālo atstumtību, vajadzīga īpaša pieeja un attiecīgā pārvaldes līmeņa tieša iesaistīšanās.

1.3.2 EESK uzskata, ka jāizveido **vērienīgs pilsētvides attīstības plāns**, kurā skaidrāk norādīti pilsētvides problēmu risināšanai vajadzīgie finanšu resursi un kurā pilsētu pārvaldes iestādes būtu vairāk iesaistītas pilsētvides attīstības stratēģiju izstrādē un ieviešanā.

1.3.3 Atkarībā no ģeogrāfiskās atrašanās vietas pilsētvides sistēmas papildina dažādas **apkārtējās zonas**. EESK nevar pieņemt to, ka turpina ierasto antagonismu starp pilsētām un laukiem. Ieguvumi no **lauku un pilsētu partnerībām** lielā mērā ir atkarīgi no vietējiem un tālād unikāliem apstākļiem.

1.4 Lauku apvidi un lauksaimniecība

1.4.1 EESK uzskata: ņemot vērā **stratēģijā “Eiropa 2020”** noteikto virzību, ļoti svarīga ir gan **kohēzijas politika**, gan **kopējā lauksaimniecības politika**, jo īpaši attiecībā uz **integrētu teritoriālo attīstību**. Lauksaimniecība ir svarīgs

ekonomikas dinamikas avots un joprojām ir stratēģiski svarīga ES nozare gan no pārtikas nodrošināšanas skatpunkta, gan ņemot vērā tās ieguldījumu cīņā pret klimata pārmaiņām.

1.4.2 Šajā saistībā minēto divu politikas jomu **centieni jāapvieno un jāvirza tā, lai tie kalpotu tādu kopēju, stratēģisku mērķu sasniegšanai**, kuru mērķis ir pārveidot ES par gudru, ilgtspējīgu un integrējošu ekonomiku ar augstu nodarbinātības, ražīguma un sociālās kohēzijas līmeni.

1.4.2.1 EESK uzskata, ka viedas un ar pārējo pasauli savienotas vietas lauku apvidos var sniegt ieguldījumu, lai panāktu stratēģijā “Eiropa 2020” paredzēto izaugsmi. Tāpat kā pilsētās, arī laukos tiekli ir ļoti svarīgi, lai būtu iespējama uzņēmumu darbība un reģionālā attīstība.

2. Secinājumi

2.1 EESK apstiprina to, ka stratēģijā “Eiropa 2020” iekļautās norādes par to, ka vajadzīgi jauninājumi tādās jomās kā klimata pārmaiņas, energoefektivitāte, atjaunojamie enerģijas avoti, veselība un demogrāfiskās pārmaiņas, ir strukturāli saistītas ar kohēzijas mērķiem, kas izvirzīti tādās jomās kā izglītība, pētniecība un izstrāde un digitālā sabiedrība. Tie, jo īpaši reģionālajā līmenī, veido **saikni starp kohēzijas mērķiem un stratēģiju “Eiropa 2020”**.

2.1.1 EESK arī atzīmē **pretrunu** starp dažādām teorētiskajām pieejām un praksē pielietotajām koncepcijām. Piešķirot teritoriālajiem aspektiem pienācīgu vietu kohēzijas procesā, ar Lisabonas līgumu jēdzianam “reģionāls” ir piešķirta jauna dimensija. Tas, kā reģionālajā politikā nākotnē tiks definēti “reģioni”, nav mazsvarīgi. Lai Eiropā nodrošinātu atjaunotu, noturīgu izaugsmi, vajadzīga definīcija, kas atspoguļotu vienotu redzējumu gan no reģionālā un institucionālā viedokļa, gan ņemot vērā attiecīgos juridiskos un finanšu instrumentus.

2.1.1.1 EESK atzīst, ka **makroreģionālo stratēģiju izveide ir ļoti pozitīvs process**, kas ir cieši saistīts ar teritoriālās kohēzijas jēdzienu, ko ieviesa ar Lisabonas līgumu. Reģionālajām politikām (jēdziana tiešā nozīmē) efektīvi jāpapildina sadarbība starp reģioniem, kas ir lielāki vai atrodas tālāk viens no otra, bet kuriem ir kopējas intereses sadarboties.

2.2 Telpiski definētu (piemēram, reģionālu, teritoriālu, starppilsētu) programmu “grupu” pārklāšanās vietās rodas zonas, kas veicina attīstību un kas, protams, ietver vienu vai vairākus lielus pilsētvides centrus, vienlaikus neizslēdzot vai neatstumjot pārējos. Eiropas **“izcilības centri”**, kas definēti, pamatojoties uz noteiktām ekonomikas nozarēm raksturīgajām inovācijas

ieņemam, nav tikai rezultāts laimīgai nejaušībai, ka atsevišķās spējas un prasmes ir tikušas apvienotas noteiktā pilsētvides centrā, bet gan drīzāk likumsakarība, ka **zināšanas ir apkopotas, pateicoties fiziskā telpā skaidri noteiktām saiknēm.**

2.2.1 “Izcilība” ir iespējama, vienīgi pateicoties kvantitatīvai attīstībai, ko atspoguļo kohēzijas mērķi vides, infrastruktūras, izglītības un apmācības jomā. Šādu zonu raksturīga iezīme ir atvērtība. Iesaistīties ir iespējams jebkur, tomēr piedāvātās kvalitātes dēļ ilgtermiņā iespējas rodas ap “smaguma centriem”. Prognozējamības pamatā pamatoti ir tāds faktors kā reģionu daudzdimensionālo iespēju stabilitāte, kas ir vēsturiski pierādījusies.

2.3 Lai inovācija sekmētos, svarīgi ir atbalstīt jaunas demokrātijas izpausmes. Jāattīsta ierastie sociālās konsultācijas veidi un, izmantojot uz **līdzdalības demokrātiju** balstītus instrumentus, jāsekmē prasmes, kas veicinātu organizētās pilsoniskās sabiedrības vēlmi līdzdarboties, jo tas ir saskaņā ar ES līgumu pamatprincipiem.

2.4 Inovācijas būtība ir jaunu ideju un priekšlikumu īstenošana praksē, konkurences prognozēšana un paredzamu procesu apsteigšana, pielietojot zināšanas. Tās sarežģītība nozīmē, ka tā spēj apvienot cilvēku prasmes, tehnikas iespējas un saimnieciskās attiecības visā to daudzveidībā. Saprotams, ka pilsētas kā **centri** piedāvā vajadzīgos apstākļus — svarīgus nosacījumus —, bez kuriem tas viss ir tikai teorija.

2.5 Tāpēc, **pamatojoties uz teritoriālo analīzi**, finanšu atbalsta sistēmu un politiku neatņemamai sastāvdaļai jābūt arī saskaņotam atbalstam jauninājumiem un pasākumiem atpalcības mazināšanai.

2.6 Lai gan ir taisnība, ka stratēģija “Eiropa 2020” ir visaptveroša programma izaugsmei, konkurētspējai, ilgtspējai un struktūrpolitikai, tomēr no plašākas, globālas perspektīvas raugoties, **programmas funkcija ir arī atbalstīt Eiropas konkurētspēju pasaules tirgū.**

2.7 Iepriekšminētais sasaistās ar stratēģijas “Eiropa 2020” un kohēzijas politikas mērķiem. Tomēr, attiecībā uz stratēģijas “Eiropa 2020” mērķu īstenošanu, institucionālajā satvarā **trūkst** kopīgu, jaunu finansiālu un juridisku elementu, kuru savstarpējā ietekme ļautu tiem kļūt par faktoriem, kas sekmē efektivitātes uzlabošanu. Lai gan var piekrist argumentam, ka kohēzijas instrumentu pārveidošana un iekļaušana paātrinātu uz inovāciju orientētas un “gudras” Eiropas izveidi, tas būs iespējams vienīgi tad, ja **paplašinās instrumentu klāstu**, izmantojot sinerģiju, ko sniedz dažādu avotu apvienošana.

3. Debates

3.1 Eiropas politisko atjaunošanos paātrināja krīze, kas sākās pagājušās desmitgades beigās.

3.1.1 Daļēji arī globālās krīzes dēļ Eiropas Savienībai ir nepieciešama **spēcīgāka ekonomikas integrācija**. Komiteja uzskata, ka tas ir pozitīvs process, jo tas stiprina Eiropas Savienību, taču vienlaikus arī sarežģīts process, jo sadarbība starp 27 valstīm nenorit bez problēmām. Neskatoties uz visām šīm problēmām, viena no galvenajām idejām, uz balstās šī spēcīgākā ekonomiskā (un līdz ar to politiskā) integrācija, ir “ES ekonomikas politikas” attīstīšana. **Tai ir trīs galvenie pīlāri** (1):

a) Stabilitāte

Izmantojot Stabilitātes un izaugsmes paktu, Eiropas Savienība izvērs kopējās kontroles sistēmu, aptverot jomas, kuru nestabilitāte var apdraudēt kopējo stabilitāti, un izveido krīzes pārvaldības mehānismu (EFSM and ESM).

b) Izaugsme un konkurētspēja

Šai nolūkā ES ir pieņēmusi stratēģiju “Eiropa 2020” un **Euro Plus paktu**.

c) Kohēzija

ES īsteno **kohēzijas politiku un kopējo lauksaimniecības politiku**, lai samazinātu sociālās, ekonomiskās un teritoriālās atšķirības.

3.2 Apstiprinātās pārmaiņas, pamatdokumenti un stratēģijas veido **atjaunināšanas vadlīnijas**, izveidojot nosacījumus un instrumentus, par kuru īstenošanu un izmantošanu ir kopīgi atbildīgi ES un valstu politiskie vadītāji. Dažādie pieejamie instrumenti jāizmanto **kopā**, lai nodrošinātu stabilitāti, izaugsmi un konkurētspēju un īstenotu kohēziju.

3.3 Uzdevums nodrošināt kohēzijas politikas un stratēģijas “Eiropa 2020” savstarpējo atbilstību liecina par pretrunām. Šajā sakarā jānorāda uz risku, ko izraisa pretruna starp tirgus brīvu attīstību un sociālo/teritoriālo atšķirību izlīdzināšanu. **Tieši pašreiz, kad finansējums ir ierobežots un atbalsts tiek sniegts uz citu rēķina, risks ir vēl lielāks. Vienlaikus ar kohēzijas stiprināšanu jāuzlabo izaugsmes un konkurētspējas apstākļi. Mazāk attīstītās dalībvalstis vai reģioni pašreizējos globālajos apstākļos vairs nedrīkst zaudēt laiku.**

(1) Skatīt Lisabonas līguma 3.3. un 174. pantu.

3.4 Vairākās dalībvalstīs ilgstošās krīzes ietekmē publiskās finanses ir vājinātas, un tās būs sarežģīti konsolidēt laikā, kad palielinās izmaksas arī saistībā ar sabiedrības novecošanu. Īsumā sakot, vairumā ES dalībvalstu nākotne būs grūta.

3.5 Stratēģijā "Eiropa 2020" pamatoti nav nodalītas strukturālās reformas, ko var īstenot tikai ilgtermiņā, un īstermiņa pasākumi, kuru mērķis ir sekmēt atveseļošanu.

3.6 Stratēģijas veiksmīgai īstenošanai nedrīkstētu būt atkarīgi no īstermiņa tendencēm ekonomikas jomā. Nozaru attīstību virzīs tieši tie resursi, kas ieguldīti lēnās strukturālās pārmaiņās, savukārt nozares, pateicoties saviem konkurētspējīgiem jauninājumiem, varēs sistēmu atjaunot pašas.

3.7 Potenciālie izaugsmes elementi (pamatoti) atbilst vairākiem stratēģijas mērķiem; taču pastāv vairākas netīšas pretrunas.

3.7.1 Raugoties no izaugsmes potenciāla skatpunkta, tādi stratēģijas "Eiropa 2020" mērķi kā augstāks nodarbinātības un izglītības līmenis attiecas uz darba spēka kvantitatīvajiem un kvalitatīvajiem aspektiem. Mērķi pētniecības un attīstības, kā arī enerģijas un klimata jomā ir saistīti ar ieguldītā kapitāla kvalitāti un vides ilgtspēju. Vienlaikus stratēģijā trūkst dažu faktoru, kas nosaka kapitāla kvantitāti un kvalitāti (investīcijas un to tehniskie standarti), kā arī faktoru kopējo produktivitāti. Stratēģijā liela uzmanība ir pievērsta izdevumiem pētniecībai un izstrādei, bet tajā nav attiecīga uzmanība pievērsta jautājumam par inovāciju uzņēmumos vai inovāciju ekonomikas un sociālajā jomā, kas nav tas pats kas pētniecība un izstrāde.

3.7.2 Ņemot vērā iepriekš minēto, stratēģija "Eiropa 2020" atspoguļo ekonomikas pieeju, kas **atbilst vajadzībām un iezīmēm, kuras ir raksturīgas attīstītām ekonomiskām ar nelielu izaugsmes tempu**, ievērojamu pētniecības un izstrādes potenciālu un salīdzinoši nelielu ieguldījumu apjomu, jo ir pierādījies, ka ilgtermiņā pat tik neliels ieguldījumu apjoms ir pietiekams, lai nodrošinātu nepieciešamās strukturālās pārmaiņas. Neapšaubāmi, ka attīstītajās valstīs pētniecībai/izstrādei un inovācijai ir svarīga loma ekonomikas izaugsmei. Raugoties no šīs perspektīvas, kohēzijai (kas ne vienmēr ir pret-runā konkurētspējai) ir pakārtota loma.

3.7.3 Tomēr, lai ekonomiski mazāk attīstītās ES dalībvalstis varētu sasniegt līdzvērtīgu izaugsmes līmeni, vajadzīgi ieguldījumi infrastruktūrā un citās jomās. Šādās valstīs galvenais izaugsmes virzītājspēks ir ieguldījumi, nevis pētniecība un izstrāde. Lai arī Komisijas dokumentā šajā sakarā kohēzija ir minēta, nav pietiekami uzsvērts, ka mazāk attīstītajām valstīm ir jāpalīdz sasniegt līdzvērtīgu izaugsmes līmeni.

3.8 Stratēģiju "Eiropa 2020" **nevar izprast, nezinot, kā tiek piešķirts finansējums**. No vienas puses, ir "pelēkā zona" laika posmā no 2010. līdz 2013. gadam, kad vēl joprojām piemērojams pašreizējais finanšu plāns, kas ne vienmēr atbilst stratēģijas "Eiropa 2020" mērķiem (piemēram, Digitālā programma). No otras puses, saskaņā ar stratēģiju "Eiropa 2020" pieņemtie mērķi lielā mērā ietekmē nākamā ES budžeta izdevumus. **Tāpēc būtu ieteicams izveidot saikni starp stratēģijas mērķiem un finanšu plāna prioritātēm.**

3.9 Analīzes liecina, ka enerģija, ko iegulda attīstības sekmēšanā, atmaksājas vairākkārt, kā arī rodas vairākas citas priekšrocības:

- pirmkārt, ieguldot līdzekļus no ES budžeta, ES ekonomika uzrāda finansiālus rezultātus (IKP), kas pārsniedz vidējo izaugsmes līmeni, pateicoties progresīvu tehnoloģiju nodrošināšanai, importa lielajam īpatsvaram ieguldījumos, kvalificētam darbspēkam, lētākas infrastruktūras priekšrocībām, kā arī ieguldījumiem, ko finansiāli atbalsta un kas balstās uz modernu infrastruktūru;
- otrkārt, vienotā tirgus izvēršanās, pakalpojumu plašāka izplatība un zināšanu bāzes palielināšanās ir faktori, kas jau paši par sevi ievērojami veicina inovāciju;
- treškārt, no mazo un vidējo uzņēmumu skatpunkta finansiālais atbalsts no struktūrfondu līdzekļiem bieži nozīmē tirgu, piekļuvi tirgiem vai attīstības finansējumam;
- visbeidzot integrācijai un attīstības līmeņa izlīdzināšanai ir ievērojama labvēlīga ietekme uz visnelabvēlīgākā stāvoklī esošām sociālajām grupām, kas dažādos veidos ir izstumtas no darba tirgus.

3.10 EESK pauzē nožēlu, ka Komisija nav izstrādājusi izaugsmes scenāriju, lai **palielinātu vienotā tirgus potenciālu**, bet tā vietā pievērš uzmanību radikālai fiskālajai konsolidācijai, uzskatot, ka tā ir galvenais izaugsmes priekšnoteikums. Daudz lielāka uzmanība būtu jāpievērš izaugsmes virzītājspēkiem, kas ļaus dalībvalstīm konsolidēt budžetus, vienlaikus virzoties uz ilgtspējīgu izaugsmi. Komiteja uzskata, ka ikvienā uz nākotni vērstā ekonomikas stratēģijā obligāti jāparedz makroekonomikas politikas līdzsvarošana, nodrošinot pienācīgu mijiedarbību starp piedāvājuma un pieprasījuma aspektiem.

3.11 Būtu īpaši lietderīgi, ja programmas noteiktu **"finanšu mezgli"**, pamatojoties uz gaidāmajiem rezultātiem un riska analīzi. Tas ir nepieciešams solis, jo globalizācija ir daudz plašāka par teritoriālajiem ierobežojumiem, un pasaulē turpinās izplatīties inovācijas "sviras", kas attīstās noteiktās jomās, kā arī attīstīsies to spēja sekmēt klasterus.

3.11.1 Šādām jomām jābūt iespējai kontrolēt savus finanšu resursus un izlemt, kuriem no dažādajiem attīstības faktoriem šos resursus piešķirt. Izmantojot tādus kritērijus kā ilgtermiņa līdzdalība inovācijas procesā un radītā pievienotā vērtība, tām jāspēj izlemt par finansiālā atbalsta piešķiršanu vai nepiešķiršanu.

Briselē, 2011. gada 16. jūnijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Stratēģijas pārdomātai nodokļu politikas konsolidēšanai – Eiropas izaugsmes virzītāj spēku apzināšana. Kā pilnībā izmantot ES ekonomikas nozaru darbaspēka potenciālu budžeta konsolidācijas apstākļos” (izpētes atzinums pēc prezidentvalsts Ungārijas pieprasījuma)

(2011/C 248/02)

Ziņotājs: **DANTIN kgs**

Ungārijas Republikas pastāvīgais pārstāvis Eiropas Savienībā Péter GYÖRKÖS kgs 2010. gada 15. novembrī nākamās prezidentvalsts Ungārijas vārdā lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai izstrādāt izpētes atzinumu par tematu

“Stratēģijas pārdomātai nodokļu politikas konsolidēšanai – Eiropas izaugsmes virzītāj spēku apzināšana. Kā pilnībā izmantot ES ekonomikas nozaru darbaspēka potenciālu budžeta konsolidācijas apstākļos”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 31. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 472. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 15. un 16. jūnijā (15. jūnija sēdē), ar 164 balsīm par, 2 balsīm pret un 9 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Ekonomikas un finanšu krīze, kas sākās 2007. gadā un pastiprinājās 2008. gadā, smagi skāra Eiropas valstu publiskās finanses, jo īpaši pasliktinot to budžeta stāvokli.

1.2 Lai samazinātu valstu budžeta izdevumus, kas radušies saistībā ar dažādiem ekonomikas atveseļošanas plāniem, dažās dalībvalstīs bankām sniegto atbalstu un vājo izaugsmi, kuru pietiekami neņēma vērā pirmskrīzes ekonomikas politikā, šobrīd daudzās dalībvalstīs jāsamazina publiskā sektora izdevumi. Šāds risinājums var likt tām atkāpties no saistībām un mazināt kolektīvās solidaritātes sistēmās veiktās pārdales ietekmi tiklab sociālās aizsardzības, kā arī publisko pakalpojumu jomā.

1.3 Šādi uz ātru budžeta līdzsvarotības atjaunošanu virzīti pasākumi var radīt ne tikai būtiskas sociālās izmaksas, bet arī gausas izaugsmes risku ilgtermiņā, īpaši pieprasījuma zuduma dēļ, kas saasinās budžeta deficītu. Tas savukārt samazinās pieprasījumu, radot “sniega bumbas efektu”, kas Eiropas ekonomiku var ieraut “bezgalīgā spirālē”.

1.3.1 Šī spirāle ir jāaptur ar pārdomātu budžeta politiku.

1.4 Pārdomāta budžeta konsolidācija nozīmē izdevumu/ieņēmumu un pieprasījuma/piedāvājuma pārdomātu līdzsvarotību. Tāpēc ekonomikas un arī visu citu politikas jomu galvenajam mērķim jābūt ilgtspējīgai izaugsmei.

1.4.1 Tātad ilgtspējīgai izaugsmei jābūt vienam no ES prioritārajiem mērķiem.

1.5 Lai to panāktu:

1.5.1 jāievieš tālejošāks un pilnīgāks finanšu tirgu regulējums, lai ierobežotu spekulāciju. Ja spekulāciju neizdosies ierobežot, visi pūliņi “pārdomātai budžeta konsolidācijai” būs nolemti neveiksmēi;

1.5.2 jāstiprina uz izaugsmi orientēta budžeta politika,

— ieviešot Eiropas aizdevumu obligācijas infrastruktūras projektu finansēšanai no uzkrājumu līdzekļiem;

— ieviešot eiroobligācijas, ar kurām varētu samazināt, piemēram, grūtībās nonākušo eirozonas valstu refinansēšanas izmaksas;

— maksimāli izmantojot konsolidācijas perioda elastīgumu, jo “lielais sprādziens” varētu apdraudēt turpmāko izaugsmi.

1.5.3 jāstiprina uz izaugsmi orientēta nodokļu politika,

— izvirzot mērķi pastiprināti koordinēt dalībvalstu nodokļu politiku atbilstīgi ES līgumiem;

— ar *Eurofisc* optimālu izmantošanu uzlabojot sadarbību, lai apkarotu nodokļu nelikumīgu nemaksāšanu;

— pārnesot nodokļu slogu, izmantojot jaunus ieņēmumu avotus, piemēram: finanšu darījumu nodoklis, enerģijas nodoklis, finanšu iestāžu un CO2 emisijas nodevas, jauna kvotu tirgus sistēma u.c.;

1.5.4 jāparedz nodoklis, kura mērķis ir internalizēt ārējās izmaksas, kas radušās finanšu nozares darbības rezultātā, ja tādejādi Eiropas iekšējā tirgus attīstības un harmonizācijas procesā tiks sekmēti taisnīgāki apstākļi.

1.5.4.1 Eiropas Komisija ar Komitejas atbalstu iecerējusi veikt ietekmes novērtējumu ar mērķi definēt minētā nodokļa iespējamo struktūru un piemērošanas noteikumus. Kamēr ietekmes novērtējuma rezultāti zināmi, attiecībā uz šo nodokli nevajadzētu pieņemt nevienu lēmumu.

1.5.5 jāizstrādā turpmākās izaugsmes koncepcija,

— īstenojot stratēģiju “Eiropa 2020”, kuras īpašais mērķis ir panākt ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi, pamatojoties uz ekonomikas politikas jomu efektīvāku saskaņošanu, novēršot galvenos šķēršļus, kas kavē izaugsmi, tai skaitā šķēršļus, kuri skar iekšējā tirgus darbību;

— izstrādājot un īstenojot tālejošu un iedarbīgu nozaru politiku, kurā prioritāte piešķirta nozarēm ar augstu pievienoto vērtību, augstu tehnoloģijas līmeni un izaugsmes potenciālu kā rūpniecības, tā arī pakalpojumu jomā;

— izstrādājot patiesu Eiropas “Mazās uzņēmējdarbības aktu”;

— balstoties uz izaugsmes “trim pilāriem” — apmācību, pētniecību, inovāciju. Lai to panāktu, ir nepieciešams:

— turpināt ieguldīt izglītībā, pētniecībā un izstrādē, neraugoties uz budžeta ierobežojumiem, un šādus ieguldījumus pastiprināt, jo pretējā gadījumā ES neizbēgami grims nabadzībā;

— nodrošināt, lai apmācība un iegūtās prasmes atbilstu darba tirgus vajadzībām;

— pielāgot nodokļu tiesību aktus, lai rosinātu nozares vairāk ieguldīt pētniecībā, izstrādē un inovācijā;

— sekmēt pētnieku un novatoru darbu un sadarbību visā ES teritorijā, nodrošinot Eiropas pētniecības telpas izveides sekmīgu pabeigšanu;

— samazināt un novērst daudzus šķēršļus: MVU piekļuve finansējumam, intelektuālā īpašuma tiesību izmaksas, un ļoti steidzami panākt vienošanos par Eiropas patenta ieviešanu, balstoties uz pastiprinātu sadarbību;

— plašāk izvērst “konkurētspējas centru” darbību, piešķirt tiem vairāk līdzekļu un lielākas pilnvaras. Tādēļ Eiropas mēroga tīkla izveide varētu uzlabot pētniecības un inovācijas savstarpējo saikni.

1.6 Ieviešot praksē šādu politiku, ja tā ir atkarīga no katras dalībvalsts atsevišķi pieņemta lēmuma, jāņem vērā 27 dalībvalstu ekonomikas rādītāju lielā dažādība. Būtiski atšķiras gan IKP pieaugums, gan bezdarba līmenis un tā tendences, gan valsts parāda apmērs un pētniecībai un izstrādei piešķirtie līdzekļi, pat ja var novērot dažas līdzības.

2. Ievads

2.1 Prezidentvalsts Ungārija ir lūgusi Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai izstrādāt izpētes atzinumu par tematu “Stratēģijas pārdomātai nodokļu politikas konsolidēšanai — Eiropas izaugsmes virzītājspēku apzināšana. Kā pilnībā izmantot ES ekonomikas nozaru darbaspēka potenciālu budžeta konsolidācijas apstākļos?”

2.2 Komiteja pauž gandarījumu par minēto pieprasījumu.

2.3 Temats, par kuru pieprasīts EESK atzinums, atbilst tās interesēm un darbam, ko tā jau veikusi kopš finanšu krīzes sākuma.

2.4 Šis atzinums dos iespēju aktualizēt Komitejas iepriekšējās atziņas. Tās tiks izmantotas šajā atzinumā, kura mērķis ir turpināt iesāktās pārdomas, lai izklāstītu viedokli par pieprasījuma tematu ⁽¹⁾.

2.5 Pēc nelielas analīzes par krīzes iemesliem Komiteja izvērtēs “nepārdomātas” budžeta konsolidācijas sekas un iespējamo apdraudējumu ekonomikas un sociālajā jomā, un, visbeidzot, izvirzīs priekšlikumus ilgtspējīgas izaugsmes veicināšanai, jo tas ir vienīgais veids, kā atveseļot Eiropas ekonomiku.

⁽¹⁾ Sk. EESK atzinumus “Finanšu krīze un tās sekas reālajā ekonomikā”, OV C 255, 22.09.2010., 10. lpp. un “Ekonomikas atveseļošana: pašreizējais stāvoklis un konkrētas iniciatīvas”, OV C 48, 15.02.2011., 57. lpp.

3. Krīze un tās sekas

3.1 Ekonomikas un finanšu krīze, kas sākās 2007. gadā un pastiprinājās 2008. gadā, smagi skāra Eiropas valstu publiskās finanses. Pirmkārt, vairāku valstu valdības veica finanšu sistēmas glābšanas pasākumus. Otrkārt, pieņemot ekonomikas atveseļošanas plānus, tika veikti būtiski budžeta pasākumi, lai pēc iespējas ierobežotu lejupslīdes apmēru. Šie plāni papildināja automātisko stabilizatoru darbību, lai nepieļautu saimnieciskās aktivitātes lejupslīdi, taču vienlaikus negatīvi ietekmēja daudzu valstu budžeta stāvokli.

3.2 Finanšu krīzes apstākļos apjomīgie valsts izdevumi jāva saglabāt tirgu likviditāti, bet pašreizējā nepieciešamība līdzsvarot budžeta izdevumus, kuri radušies saistībā ar atbalstu bankām noteiktās dalībvalstīs un diskrecionāriem pasākumiem un kuru rezultātā palielinājies bezdarba līmenis un vairākās valstīs pieņemti papildu budžeta ierobežojumi, kopumā apdraud ekonomikas izaugsmi.

3.3 Līdz ar to Eiropas Savienībā ir būtiski palielinājies valsts budžeta deficīts. Saskaņā ar Eurostat prognozēm ES dalībvalstīs tas no 2,3 % no IKP 2008. gadā būs palielinājies līdz 7,5 % no IKP 2010. gadā, bet eurozonas dalībvalstīs no 2 % līdz 6,3 %. Vienlaikus valsts parāds Eiropas Savienībā būs palielinājies no 61,6 % no IKP 2008. gadā līdz 80 %, bet eurozonā no 69,4 % līdz 78,7 %. Tiek prognozēts, ka izaugsme 2010. gadā būs 0,7 %, bezdarbs ES no 7,1 % 2007. gadā pieaugs līdz 9,1 % 2009. gadā un 2010. gadā beigās sasniegs 10,3 % jeb gandrīz 25 miljonus personu, no kurām aptuveni 8 miljoni būs zaudējušas darbu krīzes dēļ.

3.4 Turklāt vērojams, ka atsevišķās dalībvalstīs veiktie pasākumi, kuru galvenais mērķis ir samazināt valsts izdevumus, lai pēc iespējas ātrāk līdzsvarotu budžetu un samazinātu deficītu, var likt dalībvalstīm atkāpties no pārdales saistībām kolektīvās solidaritātes sistēmu ietvaros. Tāpēc vislielākās bažas saistītas ar sociālās aizsardzības un sabiedrisko pakalpojumu sistēmu sabrukumu, kaut arī vienprātīgi atzīta šo sistēmu nozīme, tām pildot automātiskā stabilizatora un efektīva krīzes amortizatora funkciju.

3.4.1 **Komiteja uzskata, ka ir svarīgi saglabāt Eiropas sociālo un dabas kapitālu**, jo tie ir būtiski izaugsmi veicinoši faktori.

3.4.2 Ja ES saviem iedzīvotājiem apliecinātu apņēmību veikt vērienīgus pasākumus ar mērķi atbalstīt finanšu un banku nozari (kā tas tika darīts atsevišķās dalībvalstīs), kas ir atbildīga par pašreizējo krīzi, un ja Eiropas neefektīvā rīcība tādās jomās kā izaugsmes dinamikas atjaunošana, augstā bezdarba līmeņa samazināšana, stabilitātes trūkuma novēršana un solidaritātes

nodrošināšana sociālās aizsardzības un sabiedrisko pakalpojumu sistēmu ietvaros kaitētu Eiropas iedzīvotājiem, kuri nekādi nav saistīti ar ekonomikas un finanšu krīzes "izraisīšanu", tad ES (un tās dalībvalstu) uzticamība tiktu sagrauta. Tas vēl vairāk padziļinātu pastāvošo plaisu starp ES un tās iedzīvotājiem.

3.5 Šādi pasākumi budžeta līdzsvarotības ātrai atjaunošanai galvenokārt saistīti ar publiskā sektora izdevumu samazināšanu; tas radīs ne tikai sociālās izmaksas, bet var nozīmēt arī gausu izaugsmi ilgtermiņā, īpaši pieprasījuma zuduma dēļ, kā arī ilgstošu un, iespējams, lielāku bezdarbu, tādējādi mazinot Eiropas konkurētspēju pasaulē.

3.5.1 Budžeta ierobežojumi var mazināt pieprasījumu, izraisot lejupslīdi, kas savukārt radīs jaunu deficītu, un tādējādi Eiropas ekonomika var nonākt "bezgalīgā spirālē".

3.5.2 Pieprasījums samazināsies vēl jo vairāk, ja palielināsies nevienlīdzība (Francijā, piemēram, 0,01 % vislabāk atalgoto personu vidējā alga no 1998. līdz 2005. gadam pieauga par 51 %) ja mājāsaimniecību pirktspēja automātiski samazināsies ekonomikas stāvokļa dēļ un tādēļ, ka krasi samazināsies darba samaksas daļa pievienotās vērtības sadalē. SVF 2007. gadā prognozēja, ka Eiropā darba samaksas īpatsvars IKP no 73 % 1980. gadā ir samazinājies līdz 64 % 2005. gadā.

4. Ceļā uz pārdomātu budžeta konsolidāciju

4.1 Jautājuma būtība nav noskaidrot, vai ir jāatjauno budžeta līdzsvarotība, bet drīzāk gan noteikt "kā?", "kas maksās?" un "kādā ritmā?", lai veicinātu spēcīgāku izaugsmi.

4.1.1 Pārdomāta budžeta konsolidācija nozīmē izdevumu/ieņēmumu un pieprasījuma/piedāvājuma pārdomātu līdzsvarotību. Viens no risinājumiem, kā pārvarēt krīzi "no augšas", ir izaugsmes dinamikas atjaunošana, paplašinot politiskās darbības apjomu ar mērķi radīt labvēlīgu vidi patēriņam un ieguldījumiem.

4.1.2 Budžeta konsolidācija jāveic daļēji arī monetārās politikas prasību dēļ, kura īstenojama tā, lai sasniegtu tajā izvirzītos stabilitātes un tirgus uzticamības mērķus, vienlaikus turpinot radīt apstākļus ekonomikas izaugsmei.

4.2 Uz izaugsmi orientēta budžeta politika

4.2.1 Jau pirms pašreizējās krīzes izaugsme Eiropā bija nepietiekama. Izvirzītais mērķis — ikgadējā izaugsme 3 % apmērā, kas būtībā ir Lisabonas stratēģijas pamatā, tika sasniegts tikai divas reizes. Nepietiekamā izaugsme netika pietiekami ņemta vērā valdību izstrādātajās ekonomikas un finanšu politikas jomās. To aizstāja ar publiskā un privātā sektora aizdevumiem, par kuriem lielā mērā ir atbildīgas finanšu iestādes, piemēram, attiecībā uz nekustamā īpašuma kredītiem. **Tāpēc ilgtspējīga izaugsme ir jāizvirza par ekonomikas un visu citu politikas jomu galveno mērķi. Tādējādi budžeta konsolidācija, kurā paredzēta finanšu resursu efektīva sadale, varētu būt veids, kā valstīs panākt budžeta līdzsvarotību vidējā termiņā, neapdraudot pastiprinātas izaugsmes mērķi.**

4.2.2 Finanšu krīze un ES ekonomikas nepietiekamā spēja reaģēt uz negaidītām grūtībām liecina par vajadzību pārorientēt ekonomikas politiku. Komiteja uzskata, ka līdzsvarotākai makroekonomikas politikai, kurā atbilstīgi apvienoti ar piedāvājumu saistīti aspekti un uz pieprasījumu orientēta ekonomikas politika, jāklūst par neatņemamu Eiropas stratēģijas sastāvdaļu. Taču finanšu vidē, kurā priekšroka tiek dota īstermiņa ieguldījumiem un kurā tādēļ var palēnināties tehniskais progress, ir jāatsakās no izaugsmes, kas lielākoties balstīta uz spekulatīviem darījumiem, un jāatgriežas pie izaugsmes, kuras pamatā ir patēriņš un ieguldījumi, jo īpaši novatoriskās reālās ekonomikas nozarēs⁽²⁾, izvēloties dabas resursus mazāk apdraudošas zemas oglekļa emisijas ražošanas metodes.

4.2.3 Eiropas infrastruktūras projektu finansēšanai varētu ieviest Eiropas aizdevumu obligācijas. Tas būtu nozīmīgs instruments, lai pašreiz pieejamos un neizmantotos uzkrājumu līdzekļus piesaistītu Eiropas ekonomikas atbalstam. Taču vienlaikus ar minēto pasākumu ir vajadzīga saskaņota pieeja uz konkurētspēju virzītai rūpniecības politikai⁽³⁾ atbilstīgi stratēģijas "Eiropa 2020" pamatnostādņem⁽⁴⁾. Tāpēc Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas priekšsēdētāja 2010. gada 14. decembrī Eiropas Parlamentam sniegto paziņojumu, ka viņš īpašu uzmanību veltīs tam, lai tiktu izstrādāti plāni par aizdevumu obligāciju ieviešanu. Tomēr aizdevumu obligācijas nevar būt alternatīva, ne arī aizstāt eiroobligāciju ieviešanu.

4.2.4 Komiteja atbalsta eiroobligāciju ieviešanu, jo tās ļaus ne tikai finansēt lielos infrastruktūras projektus, lai Eiropu modernizētu, radot darbavietas un atjaunojot izaugsmi (ko varētu panākt arī ar aizņēmuma obligācijām), bet arī samazināt izdevumus, kas saistīti ar grūtībās nonākušo eurozonas valstu refinansēšanu, piešķirot valsts aizdevumu tirgum Eiropas dimensiju. Pēc Eiropas finanšu stabilizācijas instrumenta izveides eiroobligāciju ieviešana tirgū vēlreiz liecinātu par Eiropas Savienības

iekšējo solidaritāti un vienlaikus apstiprinātu ES politiskās saistības atbalstīt Ekonomikas un monetāro savienību un *euro* neatgriezeniskumu.

4.2.4.1 Jānorāda, ka šāda prakse, ko ar Valsts kases starpniecību īsteno ASV un 2009. gadā atbalstīja Eiropas Parlaments un SVF, ļautu grūtībās nonākušajām eurozonas valstīm samazināt izmaksas par valsts parāda apkalpošanu un atgūt rīcības brīvību izaugsmes veicināšanai.

4.2.5 Dalībvalstīs ar pozitīvu tekošo konta bilanci un/vai nelielu valsts parādu būtu jāīsteno mērķtiecīga politika, lai stimulētu pieprasījumu. Tomēr parasti tas netika darīts, baidoties, piemēram, no kredītreitingu aģentūru negatīva vērtējuma. Kredītreitingu aģentūrām ir "īpaša nozīme [...], tāpēc to darbību nedrīkst atstāt bez uzraudzības"⁽⁵⁾. Šajā saistībā Komiteja pauž bažas par to, ka nav izveidota "Eiropas struktūra valsts parāda novērtēšanai"⁽⁶⁾.

4.3 Izaugsme un nodokļu politika

4.3.1 Nodokļu sistēma, ja tā sekmē iekšējā tirgus netraucētu darbību, konkurētspēju, atslago publiskās finanses, ir izaugsmi veicinošs faktors. Komiteja pauž nožēlu, ka budžeta konsolidācijas jautājumā Komisija galveno uzmanību veltījusi izdevumiem, nevis ieņēmumiem. Šāda pieeja, protams, visvairāk skar sociāli neaizsargātākās sabiedrības grupas un, apslāpējot pieprasījumu, kavē izaugsmi.

4.3.2 Saskaņā ar ES līgumiem dalībvalstu nodokļu politika būtu ciešāk jākoordinē ES līmenī, saskaņojot arī nodokļu bāzi un minimālās nodokļu likmes, it īpaši nozarēs, kur nodokļu bāzi visvieglāk pārvietot no vienas valsts uz citu un pastāv vislielākais risks, ka iespējama izvairīšanās no nodokļu maksāšanas attiecīgajā valstī un dalībvalstu savstarpējā fiskālā konkurence. Šāda koordinācija Eiropas līmenī ir vajadzīga, lai aizsargātu un palielinātu nodokļu ieņēmumus⁽⁷⁾.

4.3.3 Ciešāka administratīvā sadarbība ir arī viens no faktoriem, kas ļauj efektīvi apkarot nodokļu nemaksāšanu. Pirmais solis šajā virzienā ir *Eurofisc* izveide, proti, decentralizēts tīkls, kas pieejams visām dalībvalstīm un kura mērķis ir ātra un mērķtiecīga rīcība ar pievienotās vērtības nodokli saistītas krāpšanas apkarošanai⁽⁸⁾. EESK atzinumā par šo tematu norādīts, ka

⁽²⁾ Sk. EESK atzinumu par tematu "Lisabonas stratēģija laikposmam pēc 2010. gada", OV C 128, 18.05.2010., 3. lpp.

⁽³⁾ Skat. 5.5.1. punktu.

⁽⁴⁾ Sk. EESK priekšsēdētāja 2010. gada 31. marta vēstuli Eiropas Komisijas priekšsēdētājam.

⁽⁵⁾ Sk. EESK atzinumu par tematu "Kredītreitinga aģentūras", OV C 277, 17.11.2009., 117. lpp., 1.1. punkts.

⁽⁶⁾ Sk. EESK atzinumu par tematu "Kredītreitinga aģentūras", OV C 54, 19.02.2011., 37. lpp., 1.4. punkts.

⁽⁷⁾ Skatīt 2. zemsvītras piezīmi.

⁽⁸⁾ Padomes Regula Nr. 904/2010 par administratīvu sadarbību un krāpšanas apkarošanu pievienotās vērtības nodokļa jomā (pārstrādāta redakcija), OV L 268, 12.10.2010., 1.lpp.

jāveido saikne un sadarbība ar citām struktūrām, kas nodarbojas ar organizētās noziedzības un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošanu⁽⁹⁾.

4.3.4 Nodokļu slogs jāpārnes uz jauniem ieņēmumu avotiem, piemēram: finanšu darījumu nodoklis, enerģijas nodoklis, finanšu iestāžu un CO2 emisijas nodevas⁽¹⁰⁾, jauna kvotu tirgus sistēma u.c. Minētie nodokļi radītu "divkāršu dividendi" — īstermiņā un vidējā termiņā atslēgtu valsts budžetu un ilgtermiņā sekmētu līdzekļu pārorientēšanu uz ilgtspējīgiem ieguldījumiem reālajā ekonomikā kopumā un, konkrēti, "zaļajās" tehnoloģijās un nozarēs⁽¹¹⁾. Tas arī būtu noderīgi, lai nodrošinātu Eiropas Savienības budžetu ar pašu resursiem⁽¹²⁾.

4.4 Nodokļi finanšu nozarē

4.4.1 Konkrēti, nodokļi finanšu nozarē var sekmēt finanšu tirgu stabilitāti un efektivitāti, samazinot to svārstīgumu un negatīvās sekas, ko rada pārmērīga riska uzņemšanās⁽¹³⁾. Tāpēc būtu lietderīgi paredzēt nodokļus, kuru mērķis ir internalizēt ārējās izmaksas, kas radušās šās nozares darbības rezultātā, ar nosacījumu, ka tie Eiropas iekšējā tirgus attīstības un harmonizācijas procesā sekmē vienlīdzīgāku apstākļu radīšanu.

4.4.2 Finanšu darījumu nodoklis (FDN)

4.4.2.1 Atzinumā par *Larosière* grupas ziņojumu⁽¹⁴⁾ EESK būtībā atbalstīja ieceri ieviest finanšu darījumu nodokli: "EESK uzskata, ka īstermiņa pieeja jāaizstāj ar ilgtermiņa pieeju un premiālo samaksu nedrīkst aprēķināt, ņemot vērā spekulatīvos darījumus. Komiteja arī atbalsta ideju par finanšu darījumu aplikšanu ar nodokļiem [...]". "FDN mērķis ir iegūt vairāk līdzekļu, kas nonāktu valsts kasē. Šo jauno ieņēmumu avotu varētu izlietot, lai atbalstītu attīstības valstu ekonomisko attīstību, finansētu klimata politikas pasākumus šajās valstīs vai **mazinātu slogu uz publiskajām finansēm**. Pēdējais izlietojuma veids nozīmē, ka finanšu nozarei jāatmaksā valsts piešķirtās subsīdijas. Ilgtermiņā šādi ieņēmumi varētu kļūt par vispārēju jaunu publisko ienākumu avotu"⁽¹⁵⁾. Turklāt finanšu darījumu nodoklis dotu vēlamo sviras efektu, jo tas rada pārmaiņas tirgus dalībnieku rīcībā.

⁽⁹⁾ Skatīt EESK atzinumu par tematu "Priekšlikums Padomes Regulai par administratīvu sadarbību un krāpšanas apkarošanu pievienotās vērtības nodokļa jomā (pārstrādāta redakcija)", OV C 347, 18.12.2010., 74.lpp., 1.10. punkts.

⁽¹⁰⁾ Skatīt 2. zemsvītras piezīmi.

⁽¹¹⁾ Skatīt 4. zemsvītras piezīmi.

⁽¹²⁾ "ES budžeta pārskatīšana" COM(2010) 700 galīgā redakcija, 19.10.2010.

⁽¹³⁾ Sk. "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai – Par nodokļiem finanšu sektorā", COM(2010) 549 galīga redakcija.

⁽¹⁴⁾ Sk. EESK atzinumu "*Larosière* grupas ziņojums", OV C 318, 23.12.2009. 57. lpp.

⁽¹⁵⁾ Sk. EESK atzinumu par tematu "Finanšu darījumu aplikšana ar nodokli", OV C 44, 11.02.2011, 81. lpp., Kopsavilkums un secinājumi, 1.10. punkts.

4.4.2.2 Šajā sakarā jāatzīmē, ka Eiropas Komisijas priekšsēdētājs 2010. gada 8. septembra paziņojumā puda atbalstu finanšu darījumu nodokļa principam.

4.4.2.3 Ņemot vērā tās agrāk pausto nostāju, Komiteja uzskata, ka ES un dalībvalstīm pašreiz ir vajadzīgs finanšu darījumu nodoklis, lai gūtu ieņēmumus budžeta līdzsvarotības atjaunošanai, finansētu ekonomikas atveseļošanas pasākumus izaugsmes veicināšanai un izskaustu tīri spekulatīvus darījumus.

4.4.3 Finanšu darbības nodoklis

4.4.3.1 Finanšu darbību nodokli⁽¹⁶⁾ tā ekstensīvākajā veidā (pieskaitīšanas metode) paredzēts piemērot kopējai un atalgojumam, kas gūti, finanšu iestādēm veicot uzņēmējdarbību, neatkarīgi no pārdotajiem produktiem.

4.4.3.2 To varētu uzskatīt par nodokli, ko piemēro finanšu nozares uzņēmumu radītajai pievienotajai vērtībai un kas varētu palielināt nodokļu ieņēmumus no šā sektora, kurā pašlaik ir mazāks nodokļu slogs, jo daudzi darījumi ir atbrīvoti no PVN.

4.4.3.3 Eiropas mērogā gūtos ieņēmumus varētu izmantot dalībvalstu budžetu konsolidācijai.

4.4.4 Eiropas Komisija ar Komitejas atbalstu iecerējusi veikt ietekmes novērtējumu ar mērķi definēt minētā nodokļa iespējamo struktūru un piemērošanas noteikumus un izvērtēt finanšu nozares jaunās reformas, kas saistītas ar noguldījumu garantiju sistēmu, jaunām prasībām par pašu kapitālu, likviditāti u.c. Balstoties uz šādu pamatu, ir jārod samērīgs līdzsvars starp budžeta nelīdzsvarotības novēršanas mērķi, no vienas puses, un mērķi saglabāt banku nozares kapacitāti piešķirt aizdevumus un sekmēt ekonomikas izaugsmi un darbavietu izveidi, no otras puses. Kamēr nav zināmi šā ietekmes novērtējuma rezultāti, attiecībā uz šo nodokli nevajadzētu pieņemt nevienu lēmumu.

5. Turpmākās izaugsmes koncepcijas izstrāde

5.1 Eiropu skar šādi nopietni apdraudējumi:

— finanšu vide, kura neiekļaujas politiskajā demokrātijā un tikai daļēji saistīta ar reālo ekonomiku, un kurā priekšroku dod īstermiņa ieguldījumiem, kas var palēnināt tehnisko progresu. Reālu investīciju aizstāšana ar finanšu ieguldījumiem kavē arī nodarbinātības, ienākumu, pieprasījuma un publisko finanšu attīstību;

⁽¹⁶⁾ Šādu priekšlikumu ierosinājis Starptautiskais valūtas fonds.

— pašreizējo sociālo modeļu izjukšana apvienojumā ar iespējamu ASV un galveno straujas ekonomikas izaugsmes valstu savstarpēju vienošanos, no kuras Eiropa varētu būt atstumta un kura apdraudētu darba tirgu. Lai risinātu aktuālās problēmas, ir jānosaka politiskās darbības virzieni, kas ļaus panākt turpmāku izaugsmi.

5.2 Lai nodrošinātu gudru, ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi, Savienība ir pieņēmusi stratēģiju “Eiropa 2020”. Uz ekonomikas politikas jomu pastiprinātu koordināciju balstītās jaunās stratēģijas mērķis ir novērst galvenos šķēršļus, kas kavē izaugsmi ES līmenī, tostarp šķēršļus, kuri saistīti ar iekšējā tirgus darbību un infrastruktūru, kā arī nepieciešamību īstenot kopēju enerģētikas politiku un jaunu, tālejošu rūpniecības politiku. Eiropadome īpaši uzsvēra, ka minēto stratēģiju būs jāatbalsta ar visām kopīgām politikām, tostarp ar kopējo lauksaimniecības politiku un kohēzijas politiku, un tajā būs iekļauts spēcīgs ārējais aspekts⁽¹⁷⁾.

5.3 EESK ir izveidojusi koordinācijas komiteju, kas ciešā sadarbībā ar tās specializētajām nodaļām, CCMI, valstu ESP un novērošanas centriem veic stratēģijas īstenošanas uzraudzību, jo īpaši saistībā ar septiņām pamatiniciatīvām, kuru mērķis ir veicināt izaugsmi un nodarbinātību. Komiteja izstrādās atziņumus par pamatiniciatīvām stratēģijas piecu mērķu sasniegšanai. Lai noteiktu, kā īstenot jauno stratēģiju, rūpīgi jāapsver prioritārās **nozares, dalībnieki un pasākumi**.

5.4 **Prioritārās nozares.** Lai arī šis uzskaitījums nav pilnīgs, minēsim dažas nozares, kuras jau tagad un jo īpaši nākotnē var sekmēt izaugsmi, jo tām ir augsta pievienotā vērtība, tajās izmanto progresīvu tehnoloģiju un tām ir augsts izaugsmes potenciāls gan ražošanas, gan pakalpojumu jomā:

— enerģētikas nozare ar zemu CO2 emisiju, vidi saudzējošs transports un ēkas, lai radītu “vidi saudzējošas darba vietas”⁽¹⁸⁾;

— “Vecāka gadagājuma cilvēku iesaistīšana tautsaimniecībā”: bioinženierija veselības aprūpē, zinātnes par dzīvību⁽¹⁹⁾ u.c.

— biotehnoloģija⁽²⁰⁾;

⁽¹⁷⁾ Skat. 2010. gada 25. un 26. marta un 2010. gada 17. jūnija Eiropadomes secinājumus.

⁽¹⁸⁾ Skat. EESK atzinumu par tematu. “Ilgtspējīgu, vidi saudzējošu darba vietu veicināšana un ES tiesību aktu kopums enerģētikas un klimata jomā”, OV C 44, 11.02.2011., 110. lpp.

⁽¹⁹⁾ Skat. EESK atzinumu par tematu “Zinātnes par dzīvību un biotehnoloģija: stratēģija Eiropai. Progresā ziņojums un turpmākās ievirzes”, OV C 234, 30.09.2003., 13. lpp.

⁽²⁰⁾ Skat. EESK atzinumu par tematu “Komisijas paziņojums — stratēģisks redzējums zinātnēm par dzīvību un biotehnoloģijai, konsultāciju dokuments”, OV C 94, 18.04.2002., 23. lpp.

— digitāla sabiedrība, nanotehnoloģijas⁽²¹⁾, robotika u.c.;

— agronomija un hidraulika, lai risinātu aramzemes platību trūkuma problēmu, ražošanas procesu pārskatīšana, lai taupīgās izmantotu izejvielas, retzemju metālu pārstrāde u.c.;

— katrā rūpniecības nozarē pētīt izstrādes procesus un iespējas, lai samazinātu CO2 emisijas līmeni, tādējādi veidojot jaunu rūpniecības politikas koncepciju;

— utt.

5.4.1 Arī izglītībai jābūt prioritārai nozarei, kas atbalstītu visas citas nozares. Izglītība ir viens no svarīgiem izaugsmes faktoriem, jo sagatavo turpmākajai izaugsmei vajadzīgo cilvēkkapitālu. Tādēļ jāraugās, lai prasmes atbilstu darba tirgus vajadzībām.

5.5 Prioritārie pasākumi izaugsmes veicināšanai

5.5.1 Atbilstīgi stratēģijai “Eiropa 2020” Eiropas vienotā tirgus stiprināšanai ir jāizvirza par vienu no Eiropas Savienības prioritātēm. EESK uzskata, ka tikai tā dalībvalstu attīstībā varēs panākt būtisku progresu stabilas, noturīgas un līdzsvarotākas ekonomikas izaugsmes jomā.

5.5.2 Efektīvas rūpniecības politikas īstenošana

5.5.2.1 Gadu gaitā rūpniecības politikas jēdziens ir būtiski mainījies. Tāpēc ir svarīgi noteikt principus, kas ļauj to definēt precīzi un atbilstīgi pašreizējiem apstākļiem.

— Vispirms ir jānosaka prioritārās nozares⁽²²⁾. Ar tām saistītās darbības jomas, bez šaubām, būs ļoti daudzveidīgas. Dažos gadījumos, piemēram, enerģētikas nozarē, tie būs vērienīgi Eiropas projekti. Citos gadījumos tā būs kapitāla finansēšana. Vai arī, piemēram, jaunu uzņēmumu darbības uzsākšanas vai paplašināšanas gadījumā, atbalsts jauno tehnoloģiju izstrādei. Jebkurā gadījumā rūpniecības politikas izstrādē jāņem vērā gan iekšējais tirgus, gan eksports.

— Galvenais šķērslis ir tas, ka līdzekļi rūpniecības politikas un tās radītās ilgtermiņa izaugsmes finansēšanai jāatrod pašreizējos budžeta pielāgošanas apstākļos. Viens no risinājumiem būtu orientēt lielu daļu Eiropas uzkrājumu līdzekļu uz ilgtermiņa produktīviem ieguldījumiem⁽²³⁾, kas būtu saimnieciski un sociāli rentabli, t.i., radītu daudz jaunu darba vietu. Grūtības var radīt izteikta tendence izvairīties no riska. To varētu pārvarēt, piemērojot īpašus mehānismus riska sadalei

⁽²¹⁾ Skat. EESK atzinumu par tematu “Nanozinātnes un nanotehnoloģijas. Ricības plāns Eiropai 2005.–2009. gadā”, OV C 185, 8.08.2006., 1. lpp.

⁽²²⁾ Skat. 5.4. punktu.

⁽²³⁾ Skat. 4.2.3. punktu.

starp valsts iestādēm un privātajiem investoriem, valsts iestādēm, līdzīgi kā pārapspirdinātājiem, uzņemoties lielāko risku ilgtermiņā. Iespējams arī cits risinājums: izveidot plašu Eiropas aizņēmuma mehānismu ⁽²⁴⁾.

5.5.2.2 Taču lai izveidotu līdzsvarotu un stabilu ražošanas sistēmu, ir jāīsteno divas nozīmīgas politikas — nodokļu politika un nodarbinātības politika. Nodokļu politikas jomā veicamie pasākumi apskatīti 4.3.1. punktā, bet nodarbinātības politikas jomā galvenais uzdevums būs aktivizēt līdzdalību darba tirgū, un tas nozīmē arī plaši iesaistīt tajā jauniešus un vecāka gadagājuma cilvēkus. Vienlaikus ir jānodrošina plašs augstas kvalitātes bērnu aprūpes pakalpojumu piedāvājums, lai atbalstītu vecāku profesionālo darbību ⁽²⁵⁾.

5.5.3 Eiropas “Mazās uzņēmējdarbības akta” izstrāde

5.5.3.1 Šis priekšlikums ir ierosināts vairākkārt, tomēr, lai arī vajadzīgs, tas vēl joprojām nav pilnībā īstenots. ASV Mazās uzņēmējdarbības akts ir ļoti efektīvs instruments, jo tas ļauj finansēt gan inovāciju, gan arī tradicionālos ieguldījumus un garantēt mazajiem un vidējiem uzņēmumiem daļu publiskā iepirkuma. Tas attiecināms tiklab uz jaundibinātajiem, kā arī uzņēmumiem ar strauju izaugsmi. Eiropas Mazās uzņēmējdarbības aktā, līdzīgi kā tas ir ASV Mazās uzņēmējdarbības aktā, jāpiemēro dažādi instrumenti gan attiecībā uz publisko iepirkumu, gan finansēšanu. Tādēļ EESK atbalsta vērēnīgu Eiropas mazās uzņēmējdarbības aktu ⁽²⁶⁾.

5.5.4 Izglītības, pētniecības un izstrādes un inovācijas politika

5.5.4.1 Minētajā jautājumā var atsaukties uz vairākiem Komitejas izstrādātajiem atzinumiem ⁽²⁷⁾. Komiteja vienmēr pēc būtības ir norādījusi, ka pētniecībai, izstrādei un inovācijai ir liela nozīme, un nākotnē Eiropas pozīciju pasaulē būs atkarīga no prioritātes un līdzekļiem, ko tā piešķir minētajām jomām.

5.5.4.2 Budžeta ierobežojumu apstākļos ES un dalībvalstīm ir jāturpina veikt ieguldījumi izglītībā, pētniecībā un izstrādē, kā arī inovācijā. Šos ieguldījumus ne tikai nedrīkst samazināt

budžeta ierobežojumu dēļ, bet tie jāpalielina ⁽²⁸⁾. Ja tas netiks darīts, ES neapšaubāmi grims nabadzībā, t.i., palielināsies bezdarbs un pazemināsies iedzīvotāju labklājības līmenis.

5.5.4.3 Savienībai jāpanāk, lai tiesību akti nodokļu jomā būtu labāk pielāgoti mērķim radīt stimulus lielākiem uzņēmumu ieguldījumiem pētniecībā un izstrādē ⁽²⁹⁾. Šādi pielāgošanas pasākumi varētu sekmēt atbalstu tiem MVU, kuru darbība pirmajos gados galvenokārt orientēta uz pētniecību un izstrādi. Ņemot vērā MVU stratēģisko lomu ES ekonomikā, EESK iesaka ikvienai dalībvalstij izmantot visus iespējamus nodokļu atvieglojumus, lai sekmētu MVU izdzīvošanu un izaugsmi attiecīgās valsts ekonomikā ⁽³⁰⁾. Vienlaikus vajadzētu veicināt un aktīvāk īstenot pētniecības iestāžu un MVU kopīgos projektus, piemēram, publisko (valstu vai Eiropas) pētniecības aģentūru vadībā, lai atbalstītu minēto dalībnieku sadarbību.

5.5.4.4 Lai pētniecība un izstrāde būtu efektīva, pētniekiem un novatoriem jābūt iespējai strādāt un sadarboties visā ES teritorijā tikpat viegli kā vienas dalībvalsts robežās. Lai to panāktu, “Eiropas pētniecības telpā” ⁽³¹⁾, kuras izveidi paredzēts pabeigt pēc četriem gadiem, jāievieš struktūras, kas vajadzīgas zināšanu patiesi brīvai aprītei, jo tā ir reāla pievienotā vērtība, ko Savienība sniedz dalībvalstu pētniecības nozarei.

5.5.4.5 Turklāt jāsamazina vai jānovērš vairāki šķēršļi: jāuzlabo piekļuve finansējumam, īpaši attiecībā uz MVU, jānodrošina pieņemamas intelektuālā īpašuma tiesību izmaksas, jāizstrādā tālejošāki mērķi, publiskajam iepirkumam piešķirto apjomīgo līdzekļu izmantošanā jāpiemēro stratēģiska pieeja. Steidzami vajadzētu panākt vienošanos par Eiropas patentu. Pastiprināta sadarbība šajā jautājumā varētu būt iespējams pagaidu risinājums.

5.5.4.6 Lisabonas stratēģijā bija paredzēts, ka Eiropas Savienībai 3 % no IKP būtu jāvelta pētniecībai un izstrādei, un divas trešdaļas no šiem ieguldījumiem būtu jāfinansē no privātā sektora līdzekļiem. Mēs vēl esam tālu no šā mērķa. Taču tā īstenošana ir ļoti svarīga, jo tādējādi līdz 2020. gadam varētu radīt 3,7 miljonus darbavietu un līdz 2027. gadam palielināt ikgadējo IKP gandrīz par 800 miljardiem EUR ⁽³²⁾. Šobrīd vairāk nekā jebkad šā mērķa īstenošana jāizvirza par Savienības prioritāti.

⁽²⁴⁾ Skat. 19. zemsvītras piezīmi.

⁽²⁵⁾ Skat. atzinumu OV C 132, 03.05.2011, 26. lpp., “Gada izaugsmes pētījums: ES visaptverošās reakcijas uz krīzi izveide”, 4.2. punkts.

⁽²⁶⁾ Skat. EESK atzinumu par tematu “Vispirms domāt par mazākajiem – Eiropas Mazās uzņēmējdarbības akts”, OV C 182, 4.08.2009., 30. lpp.

⁽²⁷⁾ Skat. EESK atzinumus par Pētniecības un izstrādes 7. pamatprogrammu, piemēram, atzinumu par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par konkurētspējas un jauninājumu pamatprogrammas izveidi (no 2007. līdz 2013. gadam)”, OV C 65, 17.03.2006., 22. lpp.

⁽²⁸⁾ Stratēģijas “Eiropa 2020” pamatiniciatīva “Inovācijas savienība”, COM(2010) 546 galīgā redakcija, 6.10.2010.

⁽²⁹⁾ Sk. EESK atzinumu par tematu “Par efektīvāku P&A nodokļu atvieglojumu piemērošanu”, OV C 10, 15.01.2008., 83. lpp.

⁽³⁰⁾ Skat. EESK atzinumu par tematu “Eiropas potenciāla atbrīvošana un stiprināšana pētniecības, izstrādes un inovācijas jomā”, OV C 325, 30.12.06., 16. lpp., 3.5. punkts.

⁽³¹⁾ Skat. EESK atzinumu par tematu “Pētnieki Eiropas pētniecības telpā: profesija ar daudzpusīgām karjeras iespējām”, OV C 110, 30.04.2004., 3. lpp. un EESK atzinumu par tematu “Zaļā grāmata – Eiropas pētniecības telpa: jaunas perspektīvas”, OV C 44, 16.02.2008., 1.lpp.

⁽³²⁾ Skat. P. Zagamé “Les coûts d'une Europe non innovante” (2010).

5.5.4.7 Visbeidzot, konkurētspējas veicināšanas centru izveidei vairākās Eiropas valstīs bija ļoti pozitīvi rezultāti. Lai plašāk izvērstu šo centru darbību, piešķirtu tiem vairāk līdzekļu un pilnvaru, Eiropas tīkla izveide, šķiet, ir labākais risinājums, kā veidot ciešāku saikni starp pētniecību un inovāciju, ja vien to pārvaldībā iesaistīti visi ieinteresētie dalībnieki.

6. Pilsoniskā sabiedrība

6.1 Jānorāda, ka šobrīd, kad budžeta ierobežojumi un centieni atjaunot izaugsmi daudzējādi ietekmē iedzīvotāju

ikdienu, sociālajam un pilsoniskajam dialogam dalībvalstu un ES līmenī jābūt nevainojamam.

6.2 Pirms izdarīt izvēli ir jākonsultējas ar pilsonisko sabiedrību, tostarp valstu ESP un tām līdzīgām struktūrām. Ir svarīgi, lai pastāvētu augsts sociālo partnerattiecību līmenis, jo vidējā un ilgtermiņā efektīvi un veiksmīgi risinājumi tik kritiskā jautājumā būs iespējami tikai tad, ja iedzīvotāji atbalstīs reformas.

Briselē, 2011. gada 15. jūnijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Romu sociālās autonomijas pastiprināšana un integrācija Eiropā” (izpētes atzinums)

(2011/C 248/03)

Ziņotājs: **TOPOLÁNSZKY kgs**

Prezidentvalsts Ungārijas vārdā 2010. gada 15. novembrī nosūtītajā vēstulē vēstnieks Péter Györkös kgs saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju izstrādāt izpētes atzinumu par tematu

“Romu sociālās autonomijas pastiprināšana un integrācija Eiropā”

(izpētes atzinums).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 27. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 472. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 15. un 16. jūnijā (2011. gada 16. jūnija sēdē), ar 138 balsīm par un 3 balsīm pret, pieņēma šo atzinumu.

1. Kopsavilkums un ieteikumi

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

1.1 ļoti atzinīgi un augsti vērtē Eiropas Savienības līdz šim paveikto (ES iestāžu izstrādātās rezolūcijas un tiesību aktus, izveidotās sadarbības struktūras, piešķirtos struktūrfondu un citu finanšu instrumentu līdzekļus), lai mazinātu romu ⁽¹⁾ segregāciju un veicinātu viņu sociālo integrāciju;

1.2 norāda, ka kopīgās pūles tomēr nav palīdzējušas būtiski mazināt diskrimināciju, ar kuru sastopas daudzi romi, nedz arī uzlabot viņu dzīves kvalitāti vai paplašināt viņu iespējas; dažās jomās viņu stāvoklis ir pat vēl pasliktinājies;

1.3 uzsver, ka šīs sarežģītās problēmas var risināt vienīgi ar integrētu, saskaņotu un konsekventu Eiropas līmeņa stratēģiju un mērķtiecīgu, sistemātisku rīcības programmu, kas aptver visas politikas jomas un ko īsteno dalībvalstu līmenī, piešķirot attiecīgajām personām un kopienām pilnvaras un tiesības pašām noteikt savu likteni (iespēju paplašināšana). Jānodrošina iespēja minēto rīcības programmu īstenot vietējo pašvaldību līmenī (subsidiaritāte);

1.4 tāpēc atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas paziņojumā “ES programma attiecībā uz romu integrācijas valsts stratēģijām līdz 2020. gadam” ⁽²⁾ paustos priekšlikumus un uzskata, ka ir

ļoti svarīgi tos konsekventi īstenot gan dalībvalstu, gan ES līmenī; EESK vēlas iesaistīties kā partneris, lai palīdzētu īstenot minētos priekšlikumus;

1.5 atzīmē tomēr, ka tik ilgi gaidītā stratēģija neattaisno ar to saistītās cerības; tā nav pietiekami vērienīga, konkrēta un strukturēta;

1.6 uzskata, ka dalībvalstīm, lai tās veidotu romu integrācijas politiku, kura būtu praktiski īstenojama un kurā ņemtas vērā viņu īpašās problēmas, bet ne tikai tās, un noteiktas stratēģiskās prioritātes problēmu risināšanai, varētu ieteikt izmantot šādus saskaņoti īstenojamus elementus:

a) iekļaušanas politika, neņemot vērā rasi un etnisko izcelsmi — tās mērķis ir nepieļaut sociālo problēmu koncentrāciju un mazināt galēju nabadzību un atstumtību;

b) politika romu iespēju paplašināšanai — vērsta uz visiem, kas sevi uzskata par jebkuras romu kopienas locekli, un novērtē viņu panākto sociālo integrāciju;

c) vispārēja politika un komunikācijas kampaņas rasisma apkarošanai;

1.7 aicina politikas apspriešanā, izstrādē un īstenošanā iesaistīt vietējos pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus, speciālistus no zinātnes aprindām un sociālos partnerus, un atbilstoši Komisijas paziņojumā paustajiem ierosinājumiem arī uzsver, ka visos plānošanas un īstenošanas līmeņos (ES, valsts, reģionālais un vietējais) aktīvi jāiesaista romu pārstāvji un romu kopienas locekļi;

⁽¹⁾ Šī dokumenta pamatā ir definīcija, kas minēta RK atzinumā “Romu sociālā un ekonomiskā integrācija Eiropā” (OV C 42, 10.02.2011., 23. lpp.): “(...) šajā dokumentā lietotais termins “romi” ir visaptverošs, kurā ietvertas arī citas tautību grupas ar līdzīgām kultūras iezīmēm un ar sociālās marginalizācijas un atstumtības vēsturi Eiropas sabiedrībā (sinti, čigāni, ceļotāji, kali, gājēji, aškali u. c.)”.

⁽²⁾ COM (2011) 173 galīgā redakcija.

1.8 uzsver, ka sabiedrības viedoklim ir jābūt pietiekami pārstāvētam, un tāpēc rosina veikt sistemātisku plānošanu un īstenošanu un koordinēt politiku; uzsver arī to, ka ir svarīgi veidot atbilstošu vietējo politiku un īstenot diferencētu pieeju, ņemot vērā patiesās vajadzības, kā arī atspoguļot un ņemt vērā stāvokli raksturojošus faktus un veikt konsekventu, pastāvīgu un sistemātisku novērtēšanu;

1.9 vērš Padomes uzmanību uz nepieciešamību rast risinājumu, lai romiem, kuriem kaut kāda iemesla dēļ nav valstspiederību apliecināšana dokumenta, varētu to piešķirt, tā nodrošinot nediskriminējošu piekļuvi Eiropas Savienības pilsonībai; Komiteja arī rosina šo netaisnības novēršanu noteikt par darba kārtības prioritāti, kamēr šis jautājums nebūs atrisināts.

2. Ievads

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

2.1 piekrīt Eiropas Komisijas ziņojumā “Roma in Europe” (“Romi Eiropā”) ⁽³⁾ sniegtajam stāvokļa novērtējumam un paziņojumā “Romu sociālā un ekonomiskā integrācija” ⁽⁴⁾ paustajiem priekšlikumiem;

2.2 norāda uz Reģionu komitejas atzinumu “Romu sociālā un ekonomiskā integrācija Eiropā” ⁽⁵⁾, kurā ierosināts atzīt vietējo pašvaldību un kopienu stratēģisko nozīmi un atbalstīt to pūliņus un integrētu reģionālo politiku;

2.3 vēlreiz uzsver Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas izpētes atzinumā par tematu “Minoritāšu integrācija — romi” ⁽⁶⁾ paustos priekšlikumus un jo īpaši priekšlikumu plašāk izmantot procedūras, kuras paredz atklātās koordinācijas metode; vēlreiz uzsver rezolūcijā “Romu stāvoklis Eiropas Savienībā” ⁽⁷⁾ pausto viedokli par visu Eiropas iedzīvotāju pamattiesību aizsardzību un diskriminācijas, rasisma un ksenofobijas apkarošanu visās valstīs;

2.4 atgādina EESK atzinumā par tematu “Integrācija un sociālā programma” ⁽⁸⁾ pausto aicinājumu pastiprināt diskriminācijas apkarošanas pasākumus, piemērojot spēkā esošos tiesību aktus un stiprinot valstu politiku un sabiedrības apņēmību veicināt integrāciju;

2.5 piekrīt stāvokļa vērtējumam un priekšlikumiem, kas iekļauti Eiropas Parlamenta ziņojumā “ES stratēģija romu iekļaušanai” ⁽⁹⁾;

⁽³⁾ SEC(2010) 400 final.

⁽⁴⁾ COM(2010) 133 galīgā redakcija.

⁽⁵⁾ Reģionu komitejas atzinums “Romu sociālā un ekonomiskā integrācija Eiropā” (OV C 42, 10.02.2011., 23. lpp.).

⁽⁶⁾ OV C 27, 3.02.2009., 88.–94. lpp.

⁽⁷⁾ OV C 48, 15.02.2011., 1. lpp.

⁽⁸⁾ OV C 347, 18.12.2010., 19.–27. lpp.

⁽⁹⁾ Eiropas Parlaments, INI/2010/2276, 24.11.2010.

2.6 pilnībā atzīst un atbalsta Lisabonas stratēģijā un Eiropas Savienības Pamattiesību hartā nostiprinātās vērtības, kas saistītas ar nediskrimināciju un atstumto iedzīvotāju iekļaušanu;

2.7 atbalsta desmit pamatprincipus, kas kopīgi formulēti, veidojot “Integrēto Eiropas platformu romu iekļaušanai”, un jau izpelnījušies vispārēju atzīni, un aicina pievērst uzmanību to īstenošanai dalībvalstu līmenī ⁽¹⁰⁾;

2.8 ļoti atzinīgi vērtē to, ka tagad romu iekļaušanas pasākumu finansēšanai ir pieejami arī struktūrfondi un citi dalībvalstu, reģionālā un vietējā līmeņa finanšu instrumenti ⁽¹¹⁾, un, lai veicinātu romu sociālo līdzdalību, ierosina piešķirt atbalstu minētajiem pasākumiem, proti, izmantot pielāgotas procedūras un sniegt atbilstošu tehnisko palīdzību, ievērojot problēmas dažādos aspektus, piemēram, piekļuvi veselības aprūpei, profesionālajai izglītībai, darbavietām un mājokļiem;

2.9 atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas dokumentā par ES programmu attiecībā uz romu integrācijas valsts stratēģijām līdz 2020. gadam paustos priekšlikumus un uzskata, ka ir ļoti svarīgi tos konsekventi īstenot gan dalībvalstu, gan ES līmenī; Komiteja vēlas iesaistīties kā partneris, lai palīdzētu īstenot minētos priekšlikumus;

2.10 tomēr uzskata, ka sen gaidītais dokuments pilnībā neatbilst ar to saistītās cerības. EESK uzskata, ka mērķiem ir jābūt strukturētākiem, konkrētāk jānosaka veicamie uzdevumi un jāriko arī atklātas Eiropas mēroga debātes par attiecīgo jautājumu. EESK uzsver, ka vajadzīgi ir arī novērtēšanas mehānismi un darbības rādītāji. Tāpēc EESK uzskata, ka Padomes maijā pieņemtie secinājumi, ko Eiropadome plāno apstiprināt jūnijā, ir ārkārtīgi svarīgi gan sociālajā ziņā, gan no īstenošanas viedokļa;

2.11 norāda, ka romu izstumšana un diskriminācija rada ievērojamas sociālās izmaksas un valsts izdevumus, savukārt iekļaušana sniedz acīmredzamus ekonomiskus ieguvumus ⁽¹²⁾;

⁽¹⁰⁾ Jo īpaši attiecībā uz “skaidri formulētas, bet ne ierobežotas mērķgrupas noteikšanu” un “starpkultūru pieeju” un “mērķi panākt romu iekļaušanu plašākā sabiedrībā”.

⁽¹¹⁾ Eiropas Sociālais fonds, Eiropas Reģionālās attīstības fonds, pirmspievienošanās instruments, Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai / Pasaules banka, ANO Attīstības programma.

⁽¹²⁾ “Lielākā daļa darbaspējīgā vecuma romu nav pietiekami izglītoti, lai veiksmīgi iesaistītos darba tirgū. (...) Tāpēc Eiropas valstis ik gadu zaudē simtiem miljonu euro — gan tāpēc, ka produktivitāte ir zemāka, nekā tā varētu būt, gan tāpēc, ka valstis varētu iekasēt vairāk nodokļu. (...) Ikgadējais ieguvums nodokļu ziņā, ja tiktu novērstas minētās darba tirgus nepilnības, stipri pārsniegtu kopējo ieguldījumu, kas vajadzīgs, lai visiem romu bērniem nodrošinātu valsts apmaksātu izglītību. (...) Romu īpatsvars darbaspējīgo iedzīvotāju vidū palielināsies, jo vairākumtautību iedzīvotāji Austrumeiropā un Centrāleiropā strauji noveco. Romu vienlīdzīga iesaistīšana darba tirgū ir būtiska, lai valstīs varētu segt pensiju, veselības aprūpes un citas izmaksas, kas pieaug, sabiedrībai novecojot.” “Romu atstumtības ekonomiskās izmaksas”, Pasaules Banka, 2010. gads.

2.12 atbalsta ES romu tīklu, romu integrācijas desmitgades pasākumus, Eiropas samitu par romu integrāciju, Līdztiesības samitu, integrēto Eiropas platformu romu iekļaušanai, Eiropas platformu cīņai pret nabadzību un sociālo atstumtību; Komiteja ir iesaistījies gan minētajos pasākumos, gan arī citādos sadarbības pasākumos, pārstāvot pilsoniskās sabiedrības vērtības šī jēdziena plašākajā nozīmē;

2.13 uzsver, ka Eiropas Savienība un tās iestādes jau ir ieguldījušas ievērojamas pūles — kā regulējuma, tā vadības un finansējuma ziņā —, lai veidotu, pieņemtu un īstenotu romu iekļaušanas politiku;

2.14 vienlaikus ar bažām secina, ka šīs kopīgās pūles nav palīdzējušas būtiski mazināt diskrimināciju, ar kuru sastopas daudzi romi, nedz arī uzlabot viņu dzīves kvalitāti vai paplašināt viņu iespējas, un dažās jomās viņu stāvoklis ir pat vēl pasliktinājies. Lai arī vairākums romu ir ES pilsoņi un viņiem ir tieši tādas pašas tiesības un pienākumi kā citiem dalībvalstu iedzīvotājiem, jāatzīst, ka viņi joprojām sastopas ar pastāvīgu un ievērojamu diskrimināciju darba tirgū, izglītības sistēmā un tādās jomās kā mājokļi, veselības aprūpe, piekļuve sabiedriskajiem pakalpojumiem un pārvietošanās brīvība;

2.15 ir pārliecināta, ka romu grupu dzīves līmenis stipri atšķiras: daudzas grupas ir veiksmīgi integrējušas to apdzīvotajās teritorijās — kā pilsētās, tā laukos, savukārt citas dzīvo nabadzībā un galēji ierobežotos apstākļos un pastāvīgi sastopas ar atstumšanu. Nelielam grupu skaitam ir klejojāju dzīvesveids, kas izraisa apkārtējo vairākuma iedzīvotāju nepatiku;

2.16 uzsver, ka ir ļoti svarīgi paplašināt trūcīgo un diskriminēto iedzīvotāju iespējas. Pilnvērtīga pašnoteikšanās ir iespējama vien tad, ja cilvēks var brīvi izvēlēties. Kopumā galvenais faktors, īstenojot integrācijas pasākumus, ir attiecīgo personu apņēmība, līdzekļi un lēmumu pieņemšanas spēja, lai tās pašas varētu veidot savu likteni. Tāpēc gan ar visu politiku, gan ar rīcību atsevišķās jomās jāpalīdz attiecīgajai iedzīvotāju grupai, nepārkāpjot likumu, attīstīt spēju pašiem lemt par savu dzīvi;

2.17 ir pārliecināta, ka romiem nav jāpiespīķir īpašas tiesības, bet pilnībā jāievēro tas, ka viņi ir Eiropas pilsoņi, garantējot viņiem visas ES pamattiesības un pilsoņu tiesības, nodrošinot to ievērošanu un sodot to pārkāpumus, īpaši gadījumos, kad cilvēki, kas ir atbildīgi par tiesībaizsardzību, rīkojas netaisnīgi un diskriminējoši;

2.18 norāda, ka arī romu sabiedrība ļoti lielā mērā atstumj sievietes, bērnus, gados vecākus cilvēkus un cilvēkus ar invaliditāti, un sociālā un ekonomiskā krīze var saasināt šo nevēlamo parādību;

2.19 ir pārliecināta, ka minētās problēmas varēs risināt vienīgi ar integrētu, saskaņotu un konsekventu stratēģisko programmu, it visās politikas jomās ievērojot stingru, sistemātisku pieeju; ir gandarīta, ka ES iestādes un struktūras (ne tikai EESK) sadarbojas ar Padomes pašreizējo prezidentvalsti Ungāriju, lai radītu nosacījumus problēmas risināšanai, un ierosina Polijas prezidentūras laikā rīkot ministru konferenci, lai apspriestu pieredzi un sasniegumus.

3. Ieteikumi politikas jomā ⁽¹³⁾

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

3.1 norāda, ka tradicionāli romu mērķgrupu definē atbilstoši vairākuma priekšstatam par to, kas ir romi. Minētais skatupunkts varētu būt lietderīgs, piemēram, no pētniecības viedokļa, un ar tā palīdzību varētu efektīvi novērtēt sociālās atstumtības veidus, tomēr romu identificēšana pēc rasei raksturīgām ārējām iezīmēm ir nelietderīga un politiski nekorekta, turklāt tādējādi tiek pārkāptas cilvēka pamattiesības, jo īpaši tiesības ikvienam pašam noteikt savu identitāti;

3.2 rosina dalībvalstis neizmantojot tradicionālo pieeju, bet respektēt pieņemtās stratēģiskās programmas pamatvērtības un vienlaikus ievērot, ka runa ir par "skaidri formulētu, bet ne ierobežotu mērķgrupu", kas ir viens no desmit romu iekļaušanas platformas pamatprincipiem. Rīkojoties Komisijas paziņojumā norādītajās četrās rīcības jomās (izglītība, nodarbinātība, veselības aprūpe un mājokļi), tām vajadzētu apvienot trīs stratēģiskus politikas virzienus, kas atspoguļo visas attiecīgās problēmas un to risināšanas iespējas un veido pamatu reālai, īstenojamai romu integrācijas politikai:

- a) iekļaušanas politika, neņemot vērā rasi un etnisko izcelsmi — tās mērķis ir nepieļaut sociālo problēmu koncentrāciju un mazināt galēju nabadzību un atstumtību;
- b) politika romu iespēju paplašināšanai — vērsta uz visiem, kas sevi uzskata par jebkuras romu kopienas locekli, un novērtē viņu panākto sociālo integrāciju;
- c) vispārēja politika un komunikācijas kampaņas rasisma apkarošanai;

3.3 iekļaušanas politika, neņemot vērā rasi un etnisko izcelsmi — tās mērķi ir veicināt vispārēju piekļuvi, vērsties pret atstumtības koncentrāciju un mazināt galēju nabadzību un atstumtību;

3.3.1 nediskriminējoša integrācijas politika nekoncentrējas uz etniskajai izcelsmei un rasei raksturīgām pazīmēm, bet gan risina sociālās atstumtības problēmas neatkarīgi no rases,

⁽¹³⁾ Šajā nodaļā sniegti ieteikumi par politiku kopumā vai ar to saistītiem apstākļiem, tomēr apjoma ierobežojumu dēļ nav iespējams sīkāk iztirzāt ar atsevišķajām politikas jomām saistītos jautājumus.

piemēram, četrās jomās, kas norādītas Komisijas paziņojumā — izglītības, nodarbinātības (pievēršot uzmanību dažādiem nodarbinātības veidiem, piemēram, uzņēmējdarbībai un pašnodarbinātībai), veselības aprūpes un mājokļu jomā. To darot, jāņem vērā sociālo un ekonomisko problēmu koncentrācija, neatkarīgi no etniskām vai cita veida pazīmēm, kas raksturīgas atstumto iedzīvotāju grupai, un, ievērojot stratēģijas “Eiropa 2020” mērķus, prioritāri jārisina divas konkrētas problēmas;

3.3.2 pirmkārt, konsekventi jācenšas nodrošināt pilnvērtīga piekļuve. Tas ietver ne tikai diskriminācijas novēršanu tiesību aktos, bet arī fizisku piekļuves un izmantojamības nodrošināšanu, pielāgojoties vajadzībām, nodrošinot pieejamas cenas un kvalitātes standartu ievērošanu. Mērķis ir ne vien likvidēt juridiskos šķēršļus, bet arī padarīt sabiedriskos pakalpojumus pieejamākus teritorijās, kur dzīvo daudz romu, uzlabot transporta savienojumus, lai attiecīgā iedzīvotāju grupa varētu vieglāk piekļūt iestādēm un pakalpojumiem, uz kuriem tai ir tiesības;

3.3.3 atstumtības koncentrācija var izpausties divējādi — 1) ģeogrāfiskā koncentrācija, atkarībā no dzīvesvietas, 2) institucionālā koncentrācija, noteiktiem pakalpojumu sniedzējiem (tostarp publisko pakalpojumu sniedzējiem) apkalpojot sociāli atstumtus klientus (tā sauktā institucionālā segregācija);

3.3.4 atstumtības koncentrāciju iespējams mazināt, pirmkārt, koncentrējoties uz institucionālo nosacījumu mērķtiecīgu uzlabošanu un uzlabojot trūcīgāko un standartiem visvairāk neatbilstošo dzīvojamo rajonu stāvokli, un, otrkārt, veicot reformas, lai mazinātu izolāciju, veicinātu institucionālo integrāciju un apzināti stimulējot sajaukšanos un mijiedarbību;

3.3.5 pilnvērtīgas piekļuves nodrošināšana ir svarīgs aspekts, kas saistīts ar Lisabonas stratēģijas pamatmērķiem, tāpēc pasākumi, kuri vērsti uz darba tirgu un citiem sociālajiem aspektiem un uz mobilitātes veicināšanu un izglītību, joprojām ir prioritāri. Dažus pēdējos gadus stratēģiskajos dokumentos pastiprinātu uzmanību atkal pievērš veselības jomai, jo īpaši veselības aizsardzībai, kā arī mājokļiem un pilsētu attīstības politikai, tieši ar mērķi likvidēt izolētus mājokļus, nometnes un citas nošķirtas teritorijas, vienlaikus attīstot vietējo ekonomiku, atbalstot vietējā līmeņa ierosmes, mikrouzņēmumus (pašnodarbinātos), mazos un vidējos uzņēmumus un publiski vai privāti (nevalstiskās organizācijas) sniegtus komunālos pakalpojumus. Īpaši svarīgi ir saskaņot stratēģijas romu stāvokļa uzlabošanai ar stratēģijām bērnu nabadzības apkarošanai (atbalstot māšu piekļuvei darba tirgum, pastiprinot pašvaldību atbildību par bērnu izglītību; nodrošinot pilnvērtīgāku piekļuvei pirmsskolas un agrīnās izglītības iestādēm, vienlaikus nodrošinot subsīdijas un stimulus to bērnu izglītībai un tālākizglītībai, kuri vecāki dzīvo nabadzībā);

3.4 politika romu iespēju paplašināšanai — vērsta uz iedzīvotājiem, kas sevi uzskata par jebkuras romu kopienas locekļiem, un paredzēta viņu panāktās sociālās integrācijas atbalstam:

3.4.1 ir ļoti svarīgi, lai iedzīvotāji, kas uzskata, ka tiem ir kopīga identitāte, spētu pēc pašu iniciatīvas kopīgi ar izraudzītajiem partneriem un kā kopiena paši izvēlēties savu dzīvesveidu, saglabāt valodu, kultūru, tradīcijas un citas iezīmes, kas veido viņu identitāti. Tāpēc dalībvalstu romu integrācijas stratēģiju uzdevums ir tāds pats kā citu uz sociāli atstumtu mazākuma grupu integrāciju vērstu stratēģiju uzdevums, proti, palīdzēt iedzīvotājiem, kas sevi uzskata par romiem, efektīvi veidot kopienas, publiskus forumus (plašsaziņas līdzekļus) un organizācijas. Tikpat svarīgi ir arī, lai valstiskajām un nevalstiskajām autonomajām romu organizācijām būtu tāds pats statuss un ietekme kā citu etnisko mazākumtautību organizācijām, un, ja nepieciešams, tās, proporcionāli to skaitam, saņemtu tādu pašu finansiālo atbalstu kā citu etnisko mazākumtautību organizācijas;

3.4.2 lai to varētu īstenot, Eiropā — gan principos, gan teorijā, gan Kopienas un iestāžu praksē, gan ikdienas dzīvē — jāvalda izpratnei par citām kultūrām, dzīvei, abpusējai mijiedarbībai un saziņai un integrācijas kultūrai;

3.4.3 konstruktīvu pasākumu galvenais mērķis ir sniegt mazākuma iedzīvotājiem iespēju paust savu viedokli un pārstāvēt savas intereses. Jāpilnveido līdzekļi un metodes, kas palīdz viņiem apzināt savas sociālās problēmas un politiskā līmenī cīnīties, lai tās atrisinātu;

3.4.4 ar iespēju paplašināšanas politiku ir jāatbalsta konstruktīvi pasākumi, kas veicina romu iekļaušanos darba tirgū un arī karjeras virzību, lai viņi spētu ieņemt augstus amatus uzņēmumu vadībā, publiskajā pārvaldē, politikā, plašsaziņas līdzekļos, zinātnē un mākslā, un palīdz viņiem uzsākt mazo un vidējo uzņēmējdarbību.

3.5 Politika rasisma apkarošanai

3.5.1 Rasisma apkarošanas stratēģija ir jāvērs uz sabiedrību kopumā; stratēģijas politiskais pamats ir pārlicība, ka dinamiskā, taisnīgā un humānā pasaulē, kurā notiek attīstība, cilvēka sociālo stāvokli ir jānosaka vienīgi viņa prasmēm un talantam, nevis priekšrocībām vai šķēršļiem, ko viņš mantojis piedzimstot un kas nosaka viņa iespējas dzīvē gūt panākumus. Tāpat cilvēka dzīvi nevajadzētu ietekmēt arī izstumšanai, kurai viņš ir pakļauts. Mantotas iezīmes, ko nevar mainīt, piemēram, dzimums, izcelsme vai reliģiskā piederība, nedrīkst kļūt par diskriminācijas pamatu. Pret diskrimināciju vērstajos tiesību aktos paredzēti ļoti efektīvi instrumenti, lai nodrošinātu minēto principu ievērošanu. Stāvokli uzlabotu tas, ja dalībvalstis pilnībā īstenotu ES antidiskriminācijas tiesību aktus — gan ieviešot tos normatīvo aktu sistēmās, gan ievērojot rīcībā. Minētie tiesību akti uzlabo stāvokli ne vien tādēļ, ka tie paredz sodus, tādējādi atturot no diskriminācijas, bet arī tādēļ, ka lielākā daļa demokrātiskas sabiedrības iedzīvotāju cenšas ievērot likumus gan burtiski, gan pēc to būtības;

3.5.2 racionāla diskusija nav efektīvākais veids, kā pārliecināt cilvēkus atteikties no aizspriedumiem un rasisma, tāpēc rasisma apkarošanas politikas pamatā ir komunikācijas kampaņas, ar ko popularizē nevardarbīgus saziņas, sadarbības un problēmu risināšanas modeļus, kuru pamatā ir racionāli ieguvumi; šādās kampaņās arī nosoda agresīvu un rasistisku uzvedību, kuras pamatā ir aizspriedumi un naids. Tāpēc viedokļu veidotājiem, īpaši politiskajai un mediju elitei, ir jāuzņemas īpaša atbildība.

3.6 Stratēģijas zinātniskā pamatojuma stiprināšana

3.6.1 Pēdējo divdesmit gadu laikā ES dažādās politikas jomās ir spērusi nozīmīgus soļus, lai objektīvi novērtētu sociālo atstumtību un tās apkarošanu, un novērtējuma rezultātus ir ņēmusi vērā, īstenojot sociālās politikas pasākumus. Lai politikas un tās vērtēšanas pamatā varētu izmantot datus, tiem ir jābūt pieejamiem. Tomēr, neraugoties uz līdz šim ieguldītajām pūlēm, joprojām nav daudz datu nedz par sabiedrību kopumā, nedz par attiecīgajām grupām. Ievērojot stratēģijas mērķus, uzlabojumu ir jāpanāk šādās jomās:

3.6.2 iekļaušanas politika, neņemot vērā rasi un etnisko izcelsmi — vairāk jāattīsta metodes dažādu nabadzības un atstumtības veidu, atstumtības koncentrācijas līmeņa un attiecīgās politikas ietvaros īstenoto pasākumu ietekmes novērtēšanai; Komiteja ierosina uzdot Eurostat un dalībvalstu statistikas dienestiem pievienot to izmantotajiem atstumtības rādītājiem arī galējas nabadzības un atstumtības rādītājus, un izstrādāt statistikas metodi, kā skaitliski novērtēt galēju nabadzību un atstumtību un kā apstrādāt minētos datus;

3.6.3 tāpēc dalībvalstu stratēģijās ir jānosaka teritoriālās vienības (pilsētu teritorijas, graustu rajoni, pilsētu centri, nomietnes, izolēti rajoni, apdzīvotas vietas laukos u.c.), kurām raksturīga īpaši augsta atstumtības un galējas atstumtības koncentrācija, neatkarīgi no sabiedrības priekšstata par to, vai šīs teritorijas apdzīvo romi. Komiteja ierosina dalībvalstu pilsētplānošanas stratēģijās izvirzīt mērķus likvidēt attiecīgās teritorijas vai padarīt tās neapdzīvojamā, izveidojot zinātniski pamatotus mehānismus minēto stratēģiju īstenošanas uzraudzībai;

3.6.4 politika romu iespēju paplašināšanai — romu problēmas un nelabvēlīgos apstākļus var apzināt vienīgi tad, ja iedzīvotāji, kas uzskata sevi par romiem, piekrīt viņu tautības norādīšanai publiskos reģistros. Ja viņiem netiek lūgta atļauja, šādu norādi ieviest nedrīkst, un ir kategoriski aizliegts valstu reģistros iekļaut norādi uz rasi, pamatojoties uz rasei raksturīgām ārējām pazīmēm; dati par etniskajām mazākumtautībām ir īpaši konfidenciāli, tāpēc ar visiem pieejamajiem līdzekļiem jācenšas nodrošināt personas datu aizsardzību, kā arī pēc iespējas lielāku publicitāti apkopotiem datiem par mazākumtautībām.

3.6.5 Komiteja ierosina, mazinot atstumtību un nabadzību un cenšoties likvidēt tās galējās izpausmes, vienlaikus atbalstīt romu identitāti veidojošas programmas, kas vērstas uz valodu, kultūru, izglītību un kopienas gara stiprināšanu un kas ir pietiekami efektīvas, lai uzrunātu arī citus romu mazākumtautības pārstāvjus;

3.6.6 politika rasisma apkarošanai — pamatojoties uz ES un dalībvalstu līmenī veiktas izpētes rezultātiem, ir jānodrošina iespēja sekot līdzi tam, kā mainās aizspriedumi pret romiem, novērtējot šo aizspriedumu līmeni dažādās sabiedrības grupās un politikas ietekmi uz etnisko aizspriedumu un rasisma veidošanos. Jāveido izpratnes veicināšanas kampaņas, kuras vērstas uz sabiedrību kopumā un kuru mērķis ir cīnīties pret sabiedrībā vērojamo atstumjošo attieksmi un rasistiskiem aizspriedumiem. Vajadzētu regulāri nodrošināt arī minēto kampaņu uzraudzību;

3.6.7 Komiteja īpaši uzsver, ka jāanalizē ne vien aizspriedumi un rasisma izpausmes, bet arī publisko un pilsoniskās sabiedrības iniciatīvu pozitīvā ietekme un sabiedriskais labums, ko tās sniedz, apzinot arī paraugpraksi pret romiem vērstu aizspriedumu un ksenofobijas mazināšanas un iekļaujošas starpkultūru integrācijas veicināšanas jomā.

3.7 Īstenošana dalībvalstīs un sabiedriskā labuma nodrošināšana

3.7.1 Sarežģītība: Komiteja norāda — lai stiprinātu romu pozitīvo lomu sabiedrībā, ļoti daudzās jomās jāīsteno pasākumi, kas palīdz uzlabot viņu dzīves apstākļus un veicināt integrāciju; minētajiem pasākumiem ir jāklūst par sistemātisku stratēģiju; to var panākt, pirmkārt, izveidojot saikni starp dažādu politikas jomu elementiem, otrkārt, koordinējot dažādu nozaru pārvaldes iestāžu darbību, un, treškārt, sākot sistemātisku īstenošanu politiskā līmenī. Tādēļ visām struktūrām, kas iesaistītas īstenošanā, jādarbojas vienoti un saskaņoti;

3.7.2 visiem programmu elementiem ir jābūt saistītiem (saskaņība) un integrētiem (konsekvence). Trešais īstenošanas nosacījums ir plānošana un prioritāšu noteikšana (secīga rīcība); citiem vārdiem sakot, mērķus var praktiski sasniegt, vienīgi rīkojoties soli pa solim un ievērojot pārdomātu plānu. Tāpēc vajadzīga efektīva koordinējošā iestāde, kam ir vajadzīgās pilnvaras;

3.7.3 integrācijas pasākumi ir jāplāno un jāīsteno, koncentrējoties uz reālajām vajadzībām, rīkojoties diferencēti un elastīgi, lai būtu iespējams pēc iespējas efektīvāk ņemt vērā vietējās (reģionālās) īpatnības. Integrācijas stratēģijas ir jāīsteno ar mērķi nodrošināt abpusēju ieguvumu, un to plānošanā un īstenošanā ir jāiesaista abas puses, kas mijiedarbojas un papildina viena otras centienus;

3.7.4 lai varētu izmantot uzaicinājumus izteikt ieinteresētību un ES fondus, ir jāvienkāršo konkursa un atskaišu noteikumi. Plānojot īstenošanu, ir jāpievērš uzmanība veikspējas uzlabošanai, pienācīgai koordinācijai un politiskā atbalsta nodrošināšanai; būtiski ir plānošanā iesaistīt arī ieinteresētās personas;

3.7.5 zinātniski pamatota īstenošana: pēc pasākumu īstenošanas ir skaidri un pārbaudāmi jāpierāda to efektivitāte, proti, jāapliecina, ka ar to starpniecību ir iespējams sasniegt izvirzītos mērķus. Īstenojot pasākumus, nedrīkst radīt problēmas, kas ir vēl lielākas par tām, kuru novēršanai tika īstenoti pasākumi, un tie nedrīkst arī būt nepamatoti dārgi. Tāpēc ir ieguldītas ievērojamas — tomēr nepietiekamas — pūles, lai attiecīgās politikas pamatā izmantotu vairāk reālu faktu. Cenšoties integrēt romus, ir svarīgi novērtēt ne vien programmas, bet arī vispārējo politiku, tādēļ dalībvalstīs un ES līmenī jāveicina novērtēšanas kultūra, jāievieš stingrāka prasību sistēma, jāizstrādā standartizēti rezultativitātes rādītāji, kas ir pielāgoti ekonomikas un sociālās jomas statistikai par attiecīgo grupu, kā arī jāizveido iestāde, kas veiktu novērtēšanu ar zinātniskām metodēm. Minētajam mērķim ir jāpiesūta pietiekams finansējums;

3.7.6 EESK atbalsta "ES programmas attiecībā uz romu integrācijas valsts stratēģijām līdz 2020. gadam" īstenošanu un ar to saistītās dalībvalstu stratēģijas un vēlētos piedalīties minēto stratēģiju novērtēšanā, darbojoties kā pilnvarots pilsoniskā sabiedrības pārstāvis un izmantojot EESK saiknes ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām dalībvalstīs. EESK vēlas iesaistīties minētajā procesā kā ES iestāžu un organizētās pilsoniskās sabiedrības starpnieks, kļūstot par aktīvu partneri Eiropas platformā romu iekļaušanai un cita veida strukturētā dialogā;

3.7.7 līdzdalība un pārstāvība: integrācijas politikai nevar būt nedz teorētiska pamatojuma, nedz praktisku panākumu, ja cieši neiesaista tos, uz kuriem tā attiecas. Tāpēc jāizvairās no aizbildnieciskām procedūrām, kas ierobežo tiesības; atbilstoši tam, uz ko aicināts Komisijas paziņojumā un citos attiecīgajos dokumentos, ir svarīgi nodrošināt arī to, lai lēmumu pieņemšanā, īstenošanā un uzraudzībā pēc iespējas ciešāk un daudzveidīgāk iesaistītos romu vietējā līmeņa organizācijas, vietējās pilsoniskās sabiedrības pārstāvji, speciālisti no zinātnes aprindām un sociālie partneri. Būtiski ir attiecīgajās jomās īstenot pasākumus, lai

nodrošinātu, ka grupas, kuru apstākļi ir īpaši nelabvēlīgi (sievietes, vientuļas mātes, cilvēki, kas nerunā vietējā valodā, cilvēki ar invaliditāti u.c.), var iesaistīties politikā;

3.7.8 pasākumu pamatotība, uzticamība un efektivitāte ir ļoti atkarīga no tiešo ieguvēju iesaistīšanās un atbildības uzņemšanās. Tāpēc romu kopienas pārstāvji ir jāiesaista romu integrācijas pasākumu plānošanā un īstenošanā Eiropas, dalībvalstu un, protams, vietējā līmenī (integrācija, sekmējot līdzdalību);

3.7.9 lai arī stāvoklis dalībvalstīs atšķiras, sociālā atstumtība un tās galējās formas bieži saistītas ar to, ka romu uzvedība, dzīvesveids un paradumi (piemēram, klejošana, īpaši darbības veidi, piemēram, lietoto preču vākšana un tirdzniecība vai tirdzniecība ar specifiskiem amatniecības izstrādājumiem) atšķiras no vairākuma iedzīvotāju paradumiem. Izstrādājot dalībvalstu stratēģijas, ir jāpievērš uzmanība minētajām īpatnībām. Dažos gadījumos etniskajām grupām piemītošās īpatnības tiek uztvertas kā galēji negatīvas un noziedzīgas. Dalībvalstu iekļaušanas stratēģiju īpašais uzdevums ir nodrošināt to, lai iedzīvotāji, kuru kultūras normas radikāli atšķiras, mierīgi sadzīvotu un atšķirīgās attieksmes un uzvedības izraisītās spriedzes un pretrunu dēļ nenotiktu likumpārkāpumi. Kā norādīts Komisijas paziņojumā, minēto uzdevumu iespējams īstenot, nodrošinot iespējas atklātai komunikācijai un procedūras, kas pieejamas arī galvenajām iesaistītajām personām, tāpēc gan publisko pakalpojumu jomā, gan vietējā līmeņa pasākumos (starpniecības, profilakses, samierināšanas u.c. jomās) galvenā loma būs gan speciālistiem, kas var palīdzēt veidot saikni ar citu kultūru, tostarp arī romu izcelsmes iedzīvotājiem vai iedzīvotājiem ar romu identitāti, gan arī sociālajiem darbiniekiem.

3.8 Nākotnes izredzes

3.8.1 EESK ir pārliecināta, ka pienācis brīdis, kad Eiropas Savienība, apvienojot ES iestāžu, valdību, dalībvalstu un vietējo pārvaldes iestāžu un kopienu pūles, varētu mainīt vēstures gaitu un beidzot īstenot politiku, kas uzlabo visvairāk atstumtās un visnelabvēlīgākajos apstākļos dzīvojošās etniskās grupas stāvokli; EESK tic, ka šāda politika, ja tās pamatā ir kopīgi centieni, varētu nebeigties ar neveiksmi un līdzekļu izšķērdēšanu, bet gan ar viedu un humānu mērķu sasniegšanu. Komiteja vēlas cik tās spēkos atbalstīt minēto procesu un tā īstenošanu.

Briselē, 2011. gada 16. jūnijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “ES politikas ietekme uz transporta nozares darbinieku nodarbinātības iespējām, apmācības vajadzībām un darba apstākļiem” (izpētes atzinums)

(2011/C 248/04)

Ziņotājs: **MORDANT kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2010. gada 17. novembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“ES politikas ietekme uz transporta nozares darbinieku nodarbinātības iespējām, apmācības vajadzībām un darba apstākļiem”

(izpētes atzinums).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2011. gada 24. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 472. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 15. un 16. jūnijā (15. jūnija sēdē) ar 150 balsīm par, 2 balsīm pret un 8 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

Transporta nozare turpmākajos gados saskarsies ar vairākām problēmām. Te jāmin naftas krājumu izsīkums un naftas cenu iespējama pieaugums, nepieciešamība paaugstināt energoefektivitāti, prasība sekmēt klimata pārmaiņu ierobežošanu un pāreja uz ekonomiku, kurā ir zems CO₂ emisijas līmenis, sabiedrības novecošana, kura, pirmkārt, ietekmē kvalificētu darbinieku pieejamību un, otrkārt, izraisa vajadzību maiņu mobilitātes jomā. Šajā atzinumā ir ievērotas visas minētās attīstības tendences.

1. Ieteikumi un secinājumi

1.1 EESK atzīmē, ka transporta nozare, kurā ir liels nodarbināto skaits un kurā strādā 4,4 % no visiem darba ņēmējiem Eiropas Savienībā, arī turpmāk pavērs ļoti plašas nodarbinātības iespējas. Nozarei ir arī ļoti svarīga nozīme Eiropas ekonomikas attīstībā, iedzīvotāju mobilitātes veicināšanā, sociālajā iekļaušanā un Eiropas sociālās un ekonomiskās kohēzijas stiprināšanā.

1.2 Lai sievietes un gados jaunus darbiniekus piesaistītu darbam transporta nozarē, EESK iesaka veikt pasākumus, ar ko uzlabot nodarbinātības kvalitāti visās transporta veidu grupās, darba apstākļus, apmācību un mūžizglītību, karjeras izaugsmes iespējas, ekspluatācijas drošību, arodveselību un darba drošību, kā arī labāk saskaņot darba un privāto dzīvi.

1.3 EESK iesaka ar Eiropas komisijas atbalstu visos transporta veidos izvērtēt esošās apmācības iespējas un analizēt, kādas valstu, reģionu un uzņēmumu līmenī būs turpmākās vajadzības apmācības jomā. Īpaša uzmanība pievēršama mūžizglītībai.

1.4 EESK uzskata, ka jānodrošina pietiekamas iespējas kvalitatīvai apmācībai mācību iestādēs un/vai apmācībai darba vietās, un tāpēc visos transporta veidos sociālajiem partneriem, reģioniem un izglītības iestādēm ir jāsadarbojas. EESK norāda, ka ļoti ieteicama ir mācību centru sadarbība Eiropas līmenī. EESK

uzskata, ka arodskolniekiem nebūtu jāsedz profesionālās izglītības izmaksas. Tas ir īpaši svarīgi, lai sekmētu karjeras izaugsmi transporta nozarē.

1.5 EESK iesaka Eiropas Savienībā ieviest tiesību aktus, kas regulē vilcienų personāla un lidmašīnu stjuartu sertificēšanu un licencēšanu, un tā varētu nodrošināt kvalitatīvu nodarbinātību, pakalpojumu kvalitāti, drošību un sekmēt darbinieku mobilitāti visā Eiropā.

1.6 EESK uzskata, ka labs piemērs ir Direktīva 2003/59/EK, un lūdz Eiropas Komisiju apsvērt jaunus tiesību aktus par obligātu apmācību un pastāvīgu apmācību, kuri attiektos uz citiem transporta veidiem.

1.7 Lai paaugstinātu transporta profesiju prestižu, EESK iesaka valstu, reģionālajā un vietējā līmenī veikt koordinētus pasākumus ar mērķi informēt par transporta nozari un, piemēram, skolās popularizēt dažādās transporta profesijas.

1.8 EESK uzsver, ka sieviešu piesaistīšana darbam transporta nozarē lielā mērā ir atkarīga no atvieglojumiem, kas pielāgots transporta nozari tajā nodarbināto sieviešu vajadzībām. Komiteja iesaka, ka transporta nozarei un tās dažādajiem uzņēmumiem būtu jāizstrādā politika, kas sekmēs sieviešu iesaistīšanos darbā šajā nozarē.

1.9 Tā kā notiek demogrāfiskas pārmaiņas un darbaspēks noveco, EESK iesaka, ka transporta nozarei un tās uzņēmumiem būtu jāanalizē darbinieku vecuma struktūra un nozares turpmākās vajadzības, lai paplašinātu apmācības iespējas, pielāgotu darba organizāciju un veiktu dažādu vecuma grupu vajadzībām pielāgotus pasākumus arodveselības uzlabošanai.

1.9.1 EESK arī iesaka vairāk uzmanības veltīt karjeras izaugsmes iespējām transporta nozarē, lai nozarei piesaistītu vairāk jauniešu.

1.9.2 EESK iesaka jūrniecības nozarē veicināt ierindas jūrnieku iespējas iegūt oficiera pakāpi.

1.9.3 EESK iesaka sabiedriskā transporta nozarē pavērt karjeras izaugsmes iespējas autobusu vadītājiem, piedāvājot viņiem darbavietas, kas saistītas ar grupas vadību un satiksmes plānošanu.

1.10 EESK uzskata, ka transporta nozares darbinieku un pasažieru drošības garantēšana, kā arī fizisku uzbrukumu un vardarbības novēršana ir ļoti svarīgs uzdevums, un stingri iesaka īstenot "absolūtas neiecietības" politiku attiecībā uz vardarbību.

1.10.1 EESK iesaka veikt preventīvus pasākumus saistībā ar infrastruktūru, piemēram, kravu autopārvadājumu nozarē strādājošiem nodrošināt pietiekami daudz izmaksu ziņā pieejamu un drošu stāvvietu un izveidot kvalitatīvas dzelzceļa un metro stacijas un tramvaja un autobusa pieturvietas. ES būtu finansiāli jāatbalsta ar infrastruktūru saistīti pasākumi.

1.10.2 Lai nepieļautu vardarbību, EESK iesaka arī pieņemt darbā pietiekami daudz atbilstoši kvalificētu un apmācītu darbinieku, kas strādātu stacijās un sabiedriskajos transporta līdzekļos.

1.10.3 EESK iesaka izveidot Satiksmes drošības aģentūru.

1.11 Ņemot vērā Lisabonas līguma 9. pantu un Sociālo pamattiesību hartu, Eiropas Komisijai būtu jāveicina transporta politika, kas pēc būtības ir sociāla. EESK uzskata, ka turpmāki pasākumi virzībā uz liberalizāciju, ja tādi vispār vajadzīgi, jāierosina vienīgi pēc iepriekšējo liberalizācijas pasākumu sociālo seku nopietnas analīzes un **konstruktīva** sociālās ietekmes novērtējuma, nodrošinot, ka konkurētspējas pamatā nav darbaspēka izmaksu samazināšana, bet gan pakalpojumu kvalitātes uzlabošana.

1.11.1 EESK iesaka, ka piedāvājumu konkursos, piemēram, par lidlauka pakalpojumiem vai visa veida sabiedriskā transporta pakalpojumiem ir jāgarantē nodarbinātības drošība, nosakot, ka jauniem pakalpojumu sniedzējiem ir jāpārņem arī šo pakalpojumu sniegšanā līdz šim nodarbinātie un jāsiglabā līdzšinējais darba apstākļu un darba samaksas līmenis, paredzot, ka obligāti

jāievēro pakalpojumu sniegšanas vietā spēkā esošie kolektīvā līguma noteikumi⁽¹⁾. Lai to panāktu, EESK iesaka ieviest sociālo klauzulu.

1.11.2 Saistībā ar vienotās Eiropas gaisa telpas, kas aptver funkcionālos gaisa telpas blokus un SESAR (jaunās paaudzes gaisa satiksmes vadības sistēma), izveidi EESK rosina dalībvalstis sākt izsmeltošu apspriešanos ar sociālajiem partneriem un visām ieinteresētajām personām, lai veiktu līdzsvarotus pasākumus izvirzīto mērķu sasniegšanai un izvairītos no darba vietu skaita samazināšanās.

1.12 EESK uzskata, ka efektīvi jāuzrauga, kā transporta nozarē ievēro sociālo tiesību normas, jāpanāk to ievērošana un, pamatojoties uz saskaņotiem noteikumiem, jānodrošina to pārkāpumi. Jāstiprina attiecīgo izpildiestāžu veikspēja, un jāuzlabo koordinēšana un sadarbība.

1.13 EESK iesaka ieviest ES tiesību aktus, lai regulāri kontrolētu vilcienu apkalpes locekļu, kas iesaistīti pārrobežu transporta pakalpojumu sniegšanā, darba un atpūtas laiku. Komiteja uzsver, ka stingrāk jāpārbauda, kā ievēro Norikoto darba ņēmēju direktīvas noteikumus, it īpaši attiecībā uz autotransporta darbiniekiem, kas veic kabotāžas pārvadājumus.

1.14 EESK iesaka īpašu uzmanību veltīt tiem faktoriem, kas ļauj transportlīdzekļu apkalpes locekļiem labāk saskaņot darba un privāto dzīvi. Jāpilnveido sociālo tiesību normas, kas regulē darba laiku transporta nozarē.

1.14.1 Lai garantētu pakalpojumu kvalitāti un drošību, EESK iesaka veikt papildu likumdošanas pasākumus saistībā ar jūras un iekšējo ūdensceļu kuģu komandu komplektēšanas standartiem.

1.14.2 EESK iesaka precīzāk un stingrāk ievērot Pamatnostādnes par valsts atbalstu jūrniecības nozarē, lai valsts atbalsta vai nodokļu atvieglojumu piešķiršana būtu cieši saistīta ar apņemšanos saglabāt darbavietas un nodrošināt apmācību.

1.14.3 EESK uzskata, ka ES iestādēm un Eiropas Aviācijas drošības aģentūrai (EASA) ir ciešāk jāsadarbības ar ieinteresētajām personām, lai varētu izstrādāt uz drošību orientētus un zinātniski pamatotus noteikumus par lidojumu laika ierobežojumu gaisa kuģu apkalpēm.

1.14.4 EESK iesaka pieņemt nozarei piemērotas normas attiecībā uz veselības aizsardzību un drošību dažādos transporta veidos, jo ES vispārējās veselības aizsardzības un drošības noteikumos bieži nav ievēroti īpašie apstākļi transporta nozarē.

1.14.5 EESK uzskata, ka vajadzīgi atbilstīgi tiesību akti, lai nepieļautu izdevīgāku karogu meklēšanu, slēdzot darba līgumus.

⁽¹⁾ Skatīt arī 17. apsvērumu un 4. panta 5. un 6. punktu Regulā (EK) 1370/2007 par sabiedriskā pasažieru transporta pakalpojumiem, izmantojot dzelzceļu un autoceļus.

1.15 EESK noteikti atbalsta sociālo dialogu. Eiropas līmenī jāpalielina dažādo nozaru sociālā dialoga komiteju nozīmīgums, novērtējot Komisijas priekšlikumu sociālo ietekmi jau agrīnā posmā, un tām jāpauž piezīmes un priekšlikumi par politiku attiecībā uz dažādajiem transporta veidiem.

1.15.1 EESK iesaka, ka Eiropas Komisijai ar Transporta un mobilitātes ģenerāldirektorāta starpniecību būtu efektīvāk jāsadarbības ar nozaru sociālā dialoga komitejām un jau agrīnajos posmos jāizmanto sociālo partneru īpašās zināšanas.

1.16 EESK uzskata, ka Eiropas Savienības iestādēm un sociālajiem partneriem trūkst statistikas datu un salīdzinošas analīzes par nodarbinātību un darba apstākļiem dažādos transporta veidos. Tāpēc EESK atbalsta iecerī transporta nozarē izveidot Sociālo jautājumu, nodarbinātības un apmācības novērošanas centru, kam jāsniedz izsmeltoša informācija, lai varētu labāk novērtēt un retrospektīvi analizēt transporta politikā veikto pasākumu sociālo ietekmi un atbalstīt Eiropas sociālos partnerus Eiropas nozaru sociālajā dialogā.

2. Transporta nozare Eiropas Savienībā — nozīmīgs nodarbinātības avots

2.1 No skaitliskā viedokļa raugoties jāsecina, ka transporta nozarē strādā daudzi Eiropas darba ņēmēji, proti, aptuveni 9,2 miljoni darba ņēmēju, kas 2007. gadā veidoja 4,4 % no ES kopējā darbaspēka. Minētais skaits aptver cauruļvadu transportu, ceļojuma aģentūras/ceļojumu rīkotājus un pārvadāšanas palīgpakalpojumus, piemēram, kravu apstrādi, uzglabāšanu un noliktavu pakalpojumus.

2.2 Nodarbināto skaits dažādajos transporta veidos ir šāds: aptuveni 2,9 miljoni darba ņēmēju kravu autotransportā, 1,9 miljoni darba ņēmēju pasažieru autopārvadājumos, 864 000 darba ņēmēju dzelzceļa transportā, 43 000 darba ņēmēju iekšējo ūdensceļu transportā, 184 000 darba ņēmēju jūras pārvadājumos un 409 000 darba ņēmēju aviācijā. Transportam sniegto pakalpojumu jomā ir nodarbināti aptuveni 2,3 miljoni darba ņēmēju⁽²⁾.

2.3 No 2004. līdz 2007. gadam transporta nozarē nodarbināto skaits pastāvīgi palielinājās no 8,6 miljoniem līdz 9,2 miljoniem darba ņēmēju ES 27 dalībvalstīs. Šis skaita pieaugums bija galvenokārt kravas pārvadājumu, pasažieru pārvadājumu un transporta palīgpakalpojumu nozarē. Nodarbināto skaits dzelzceļa nozarē krasi samazinājās par 117 000, proti, no 981 848 darbiniekiem 2004. gadā līdz 864 000 — 2007. gadā⁽³⁾.

2.4 Nodarbinātību transporta nozarē, jo īpaši kravu pārvadājumu jomā, smagi skāra ekonomikas krīze 2008. un 2009. gadā.

2.5 Turpmākās nodarbināto skaita izmaiņas transporta nozarē ir atkarīgas no vairākiem faktoriem, piemēram, tirdzniecības un saimnieciskās darbības attīstība, sabiedrības novecošana un iedzīvotāju mobilitātes modeļi, tehnoloģiju izstrāde, enerģijas pieejamība un cenas, pasākumi virzībā uz ilgtspējīgu transportu (pasākumi transporta veidu maiņai, t.i., sabiedriskā transporta

izmantošana personiskā autotransporta vietā, transporta neizmantošana⁽⁴⁾), alternatīvi transporta veidi, piemēram, braukšana ar velosipēdu⁽⁵⁾).

3. Nodarbinātībai transporta nozarē raksturīga iezīme: zems prestižs — nākotnē risināma problēma

3.1 Transporta nozarei nav priekšzīmīga darba devēja reputācija, un darbam šajā nozarē ir diezgan zems prestižs. Nozares analīzē, kas veikta Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonda 2000. un 2005. gada pārskatos par darba apstākļiem Eiropā, apstiprināts, ka transporta nozare ir viena no visnelabvēlīgākajām nozarēm, ņemot vērā darba apstākļu rādītājus.

3.2 Rādītāji, ko 3. pārskatā 2000. gadā novērtēja par visnelabvēlīgākajiem, bija darba vides apstākļi, ergonomika, nestandarta darba laiks, garš darba laiks, augstas darbiniekiem izvirzītās prasības, kontroles trūkums, nekvalificēts darbs, nepietiekams elastīgums attiecībā uz veicamo darbu, diskriminācija.

3.3 Rādītāji 4. pārskatā 2005. gadā (tikai attiecībā uz sauszemes transportu) bija darba laiks, nestandarta darba laiks, darba laika un ģimenes/sabiedriskās dzīves saskaņošana, darba kontrole, kvalificēts darbs, vardarbība, stress, muskuļu-skeleta sistēmas traucējumi⁽⁶⁾.

3.4 Lielākā daļa transporta nozarē nodarbināto ir saistīti ar mobilitāti (transportlīdzekļu vadītāji, piloti, transportlīdzekļu apkalpes locekļi dažādos sektoros) vai veic darbu, kas tieši saistīts ar satiksmi, piemēram, satiksmes kontrole. "Transportlīdzekļu vadītāji un pārvietojamo pacelšanas iekārtu operatori ir lielākā ES darba ņēmēju grupa (45 % 2006. gadā)"⁽⁷⁾. Regulāra un bieži ļoti ilga prombūtne no mājām papildus regulāram darbam maiņās ir pretrunā darba ņēmēju pieaugošajām prasībām par profesionālās un privātās dzīves labāku saskaņošanu. Turklāt lielākajā daļā minēto profesiju ir zems atalgojums.

3.4.1 EESK uzskata, ka nedrīkst vienkārši samierināties ar nepietiekamo atpūtas laiku un noteikti jācenšas visos transporta veidos nodarbinātajiem nodrošināt pietiekamu atpūtas laiku.

3.5 Transporta nozarē ir nodarbināti galvenokārt vīrieši un viens no augstākajiem dzimumu segregācijas līmeņiem, jo tur strādā tikai 21,1 % sieviešu (sauszemes transporta sektorā nodarbināto vīriešu īpatsvars ir 82,2 %). Pētījumi liecina, ka, palielinot nodarbināto sieviešu skaitu, bieži uzlabojas abu dzimumu darba apstākļi.

⁽²⁾ Mobilitātes un transporta ĢD Statistikas uzziņas, 2010. gads.

⁽³⁾ Enerģētikas un transporta ĢD Statistikas uzziņas, 2006., 2007./2008., 2009., 2010. gads.

⁽⁴⁾ Pēc Nodarbinātības ĢD pieprasījuma veikts pētījums "Investīcijas jaunās darba vietās un prasmēs", kurā analizēti daži attīstības scenāriji.

⁽⁵⁾ Uz attiecīgu scenāriju balstīts pētījums TRANSVISION (attīstība transporta nozarē līdz 2050. gadam) bez nodarbinātības attīstības provizorisks novērtējums, http://ec.europa.eu/transport/rail/studies/index_en.htm.

⁽⁶⁾ Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonda 3. un 4. pārskats par darba apstākļiem Eiropā (*European Working Conditions Survey*); nozares 2002. un 2009. gada analīze, <http://cordis.europa.eu/>.

⁽⁷⁾ Skatīt 2. zemsvītras piezīmi.

3.6 Transportu **pamatoti** uzskata par **bīstamu darbības veidu**. Eksploatācijas drošība un drošība darbā ir cieši saistītas, īpaši transportlīdzekļu vadītājiem. Aktuāls jautājums ir arī to strādnieku nāves gadījumi, kas veic remontdarbus vai apkopes darbus (piem., sliežu ceļu apkope dzelzceļa sektorā) un manevrē vilcienus, un nelaimes gadījumi uz kuģiem. Jāatzīmē arī vardarbības un fizisku uzbrukumu problēma (kravu zagšana sauszemes transportā, fiziski uzbrukumi sabiedriskajā sauszemes transportā un uz dzelzceļa un pat pirātisms jūras transporta sektorā).

3.7 Bažas izraisa transporta nozares **demogrāfiskie rādītāji**. Darbaņēmēju vidējais vecums transporta nozarē ir augsts. Daudzi no viņiem nākamajos 10 līdz 20 gados sasniegs pensijas vecumu. Tikai 17,5 % darbaspēka ietilpst vecuma grupā no 15 līdz 29 gadiem, un 57,5 % darbaspēka ietilpst vecuma grupā no 30 līdz 49 gadiem (2006. gada dati) ⁽⁸⁾.

3.8 Daudzi nozares sektori jau ziņo par **ievērojamu darbaspēka trūkumu**, jo īpaši profesijās, kas saistītas ar pārvietošanos. Ņemot vērā Eiropas sabiedrības novecošanu un nozaru un uzņēmumu konkurenci, lai piesaistītu (gados jaunus) darbaņēmējus, transporta nozarei turpmāk draud nopietnas problēmas. Nozares prestižs jāpaaugstina, paplašinot apmācības iespējas, karjeras izaugsmes iespējas pašā nozarē un uzlabojot darba apstākļus. Transporta nozarei jācenšas apmierināt gados jaunu darbaņēmēju un sieviešu vajadzības labāk saskaņot profesionālo un privāto dzīvi. Sieviešu piesaistīšanu darbam transporta nozarē varētu sekmēt pozitīva diskriminācija, un tāpēc jāīsteno vismaz tādi pasākumi kā jaunas sanitārās infrastruktūras, ģērbtuvju un uzturēšanās telpu ierīkošana un katrā transporta veidā pienācīgi jānovērtē nepārtrauktais darba laiks, stress un nogurums.

4. Prasības kvalifikācijas un apmācības jomā — bet arī karjeras izaugsmes iespējas

4.1 Transporta un loģistikas nozarē lielākajai daļai darbaņēmēju ir vidēja līmeņa kvalifikācija. Visā ES šādu darbaņēmēju īpatsvars ir 58 %. Zemas kvalifikācijas darbaņēmēju īpatsvars ES kopumā ir 28 %. Jaunajās dalībvalstīs kvalifikācijas līmenis transporta nozarē ir augstāks — 81 % darbaņēmēju ir vidēja līmeņa kvalifikācija un tikai 7 % darbaņēmēju ir zema kvalifikācija. No visiem ES darbaņēmējiem transporta un loģistikas nozarē 14 % ir augsta līmeņa kvalifikācija (2006. gada dati). “Analizējot izmaiņas laika posmā no 2000. gada līdz 2006. gadam, tomēr redzams, ka visā nozarē paaugstinās kvalifikācijas prasības. Zemas kvalifikācijas darbaņēmēju īpatsvars ir samazinājies ikvienā profesijā” ⁽⁹⁾.

4.2 Tā kā visos transporta nozares sektoros vērojama tehnikas attīstība un plaši izmanto IKT, ir vajadzīgs augstāks izglītības līmenis un vairāk pastāvīgas apmācības pasākumu. Mūžizglītība ir nenozīmīga vairumam transporta nozarē nodarbināto, kam ir vidējs un zems izglītības līmenis. Darbā, kas vairāk orientēts uz klientiem, vajadzīgas prasmes, kuras agrāk neietilpa uz tehniku orientēto transporta nozares profesiju

⁽⁸⁾ Pēc Nodarbinātības ĢD pieprasījuma veikts pētījums “Investīcijas jaunās darba vietās un prasmēs – scenāriji, ietekme un paredzamie varianti”.

⁽⁹⁾ Skatīt 5. zemsvītras piezīmi.

pamatapmācībā. Piemēram, ekspluatācijas drošības un drošības darbā, kā arī “videi draudzīgas automobiļa vadīšanas” priekšnosacījums ir pastāvīga apmācība.

4.3 Demogrāfisko tendenču un nelabvēlīgās vecuma struktūras dēļ transporta nozarē papildus jaunām koncepcijām darba organizācijas jomā ir jāveic lielāki ieguldījumi pastāvīgā apmācībā, kas pielāgota novecojoša darbaspēka vajadzībām. Autovadītāja darbs jo īpaši ir tāda profesija, kuru bieži vien nevar saglabāt līdz pensionēšanās vecumam ar veselības pasliktināšanās dēļ.

4.4. Interesantas apmācības nodrošināšana un labākas iespējas karjeras izaugsmei nozarē un/vai uzņēmumos ir nozīmīgi risinājumi, lai transporta nozarei piesaistītu jauniešus. Piemēram, jūrniecības nozarē jāveicina ierindas jūrnieku (matrožu) iespējas iegūt virsnieka pakāpi. Vietējā sabiedriskā transporta autobusu vadītājiem vajadzētu saņemt labākas iespējas virzīties uz amatu pārvadājumu plānošanā vai grupas vadītāja amatu. Apmācība jāuzskata par ieguldījumu nākotnē.

5. Darba apstākļi — transportlīdzekļa apkalpes locekļu mobilitāte

5.1 Līdz ar transporta iekšējā tirgus izveidi un ierobežojumu atcelšanu transporta nozarē radās nopietna problēma, kas definēta kā transportlīdzekļa apkalpes locekļu augstā mobilitātes pakāpe, kura vairāk nekā citās nozarēs veicina transporta nozares darbavietu pārvietošanu un sociālā dempinga izpausmes. Pietiekama uzmanība nav veltīta tiesību aktiem un papildu pasākumiem sociālajā jomā, kā arī drošības pasākumiem, lai nepieļautu sociālo dempingu.

5.2 Uzņēmējdarbības brīvību un transporta tirgus atvērību bieži izmanto iekšējo ūdensceļu, sauszemes pārvadājumu vai jūrniecības nozarē, lai, piemēram, reģistrētu uzņēmumus ES valstīs, kur ir zemākas darbaspēka izmaksas, mazāki sociālās nodrošināšanas maksājumi un/vai nodokļu atvieglojumi, bet minētajās valstīs šie uzņēmumi nepiedāvā sniegt pakalpojumus. Šo nozaru uzņēmumi izmanto valstu atšķirības sociālajā un darba samaksas jomā, lai gūtu konkurences priekšrocības. Tas rada grūtības izsekot darba līgumiem, nodrošināt sociālo aizsardzību un kontrolēt veselības aizsardzības un darba drošības noteikumu izpildi. Lai novērstu sociālo dempingu, jāpiemēro reģistrācijas valsts princips, kas nosaka, ka jāievēro tās valsts sociālo tiesību normas, kurā uzņēmums sniedz pakalpojumus.

5.3 Debatēs par ilgtspējīgu transportu un ārējo (vides) izmaksu internalizāciju jāmeklē atbilde uz jautājumu par taisnīgām cenām transporta nozarē. Taisnīgā cenā jāiekļauj arī taisnīga cena par augstvērtīgām darbavietām. Tas ir vajadzīgs, lai nodrošinātu

— kvalitatīvus pakalpojumus,

— drošību,

— transporta nozares prestižu.

5.4 Taisnīga “sociālā cena” par augstvērtīgām darbavietām transporta nozarē ir jānodrošina ar reglamentējošiem pasākumiem un sociālo dialogu.

5.5 Arī publiskā un privātā pasažieru transporta pasažieri pieprasa nodrošināt kvalitatīvus pakalpojumus, drošus pārvadājumus un aizsardzību pret agresijas un vardarbības izpausmēm.

6. Komisijas veiktie pasākumi sociālo jautājumu risināšanai transporta nozarē

6.1 Komisija 2006. gada paziņojumā “Eiropas dinamisma saglabāšana” formulē vienu no Kopienas transporta politikas mērķiem: “Sociālo jautājumu spektrā ES politika veicina nodarbinātības kvalitātes uzlabojumus un labāku kvalifikāciju Eiropas transporta nozarē strādājošajiem”⁽¹⁰⁾.

6.2 Pētījumā, kurā novērtēta kopējās transporta politikas īstenošana⁽¹¹⁾, jo īpaši tā 1.6. punktā “Sociālie aspekti” uzskaitītas Komisijas likumdošanas iniciatīvas un politikas dokumenti, kas attiecas uz sociālo jautājumu risināšanu transporta nozarē. Daļēji tie ir balstīti uz Eiropas sociālo partneru sarunām un ierosmēm. Ziņojumā tomēr norādīts, ka novērtējumu veikt ir grūti, jo trūkst datu vai arī pasākumu īstenošana tikai nesen ir sākusies un tāpēc tie vēl nav efektīvi.

6.3 Varam secināt:

6.3.1 Ietekmes novērtējumos, ko veic Komisija, prioritāra nozīme ir ekonomisko aspektu vērtējumam, bet pārāk maz uzmanības velta ES likumdošanas iniciatīvu sociālajām sekām. Pēc pārmaiņu veikšanas mainīt šo stāvokli ir sarežģīti.

6.3.2 Komisijai jau iepriekš rūpīgi jāanalizē priekšlikumu sociālās sekas un, izvīzot priekšlikumus par transporta tirgus turpmāku liberalizāciju, jāierosina papildu pasākumi sociālajā jomā.

6.3.3 Eiropas līmenī trūkst ticamu datu par darba tirgu transporta nozarē un patiesajiem darba apstākļiem dažādos transporta nozares sektoros; NACE (saimniecisko darbību statistiskā klasifikācija Eiropas Kopienā) statistikas dati par nodarbinātību ir pārāk vispārīgi, lai varētu veikt dažādo sektoru pienācīgu analīzi; daži salīdzinošie pētījumi par atsevišķiem aspektiem ātri noveco: transporta nozarē ir vajadzīgs sociālo jautājumu novērošanas centrs, kuram jānodrošina pastāvīga piekļuve dalībvalstu darba inspekciju datu bāzēm.

6.3.4 Lai risinātu radušās problēmas, vajadzīgas jaunas likumdošanas iniciatīvas. Ļoti svarīga ir cieša sadarbība ar partneriem, kas iesaistīti Eiropas sociālajā dialogā dažādās nozarēs, un Komisijai noteikti ir jāizvērtē un jāizmanto sociālā dialoga sniegtā pieredze un jau agrīnā posmā jāiesaista sociālie partneri.

⁽¹⁰⁾ Paziņojums COM(2006) 314 “Eiropas dinamisma saglabāšana”, 3. lpp.

⁽¹¹⁾ Kopējās transporta politikas (KTP) laika posmā no 2000. gada līdz 2008. gadam novērtējums; http://ec.europa.eu/transport/rail/studies/index_en.htm.

7. Nodarbinātības iespējas, apmācības vajadzības un darba apstākļi transporta nozares dažādos sektoros

7.1 Autotransports

7.1.1 Minētajā nozarē pieaug grūtības saistībā ar transportlīdzekļu vadītāju pieņemšanu darbā. Tā ir lielākā problēma autotransporta nozarē. Nevar ignorēt to, ka minēto problēmu izraisījuši apstākļi, kādos jāstrādā transportlīdzekļu vadītājiem un visai nozarei. No transportlīdzekļu vadītāju viedokļa tieši lielā darba slodze, nelabvēlīgais darba laiks un atalgojums, kas ir zemāks par vidējo, neliecina par sociāliem sasniegumiem autotransporta nozarē. Savukārt tirgus dalībniekiem, jo īpaši mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, jādarbojas vidē, kurā valda asa nozares iekšējā konkurence, bet papildu grūtības rada tādi ārējie faktori kā ekonomikas krīze un augstas degvielas cenas.

7.1.2 Ar Direktīvu 2003/59/EK ir ieviesta obligātā sākotnējā un pastāvīgā apmācība profesionāliem transportlīdzekļu vadītājiem. Minētā direktīva stājās spēkā 2009. gada septembrī attiecībā uz pasažieru pārvadājumiem un 2010. gada septembrī attiecībā uz kravu pārvadājumiem. Direktīvas mērķis ir ne tikai palielināt ceļu satiksmes drošību, bet arī paaugstināt profesionālo kvalifikāciju. Tas ir labs piemērs reglamentējošam pasākumam, kam turpmāk būs pozitīva ietekme uz transportlīdzekļa vadītāja statusu, galu galā palīdzot vairo minētās profesijas prestižu, jo īpaši tāpēc, ka ir vajadzīgi augsti kvalificēti profesionāli transportlīdzekļu vadītāji, jo nozarē notiek ievērojama tehnikas attīstība. Pašlaik tomēr viss ir atkarīgs no tā, kā dalībvalstis īsteno minēto direktīvu. Problēmas būtība ir tāda, ka jānodrošina pietiekami kvalitatīva apmācība, kvalitatīva mācību programma un sākotnējās un pastāvīgās apmācības finansējums. Finansēšanas jomā ir izveidojusies prakse, ka sākotnējās un/vai pastāvīgās apmācības izmaksas ir jāsedz transportlīdzekļa vadītājam, un tāpēc vidēji ilgā laika posmā nozares problēmas ar darbinieku pieņemšanu darbā vēl vairāk saasināsies.

7.1.3 Spēkā ir sociālo tiesību normas, kas attiecas tieši uz autotransporta nozari. Neraugoties uz to, ka tiesību akti ir pilnveidoti un pārbaudes veic biežāk, galvenā problēma ir nespēja ieviest noteikumus par darba laiku un braukšanas un atpūtas periodiem. Tas pats sakāms arī par Norikoto darba ņēmēju direktīvas noteikumu piemērošanu attiecībā uz kabotāžas pakalpojumu sniegšanā nodarbinātajiem autotransporta darbiniekiem.

7.1.4 ES tiesību akti autotransporta jomā jāpiemēro bez izņēmumiem visā nozarē, nodrošinot līdzvērtīgus konkurences apstākļus, ceļu satiksmes drošību, arodveselību un darba drošību.

7.1.5 ES politikas veidotājiem jāparedz pasākumi, kas nodrošinās nozares patiesu ilgtspēju — stimuli pārvadāšanas uzņēmumiem ieguldīt jaunus transportlīdzekļus un tehnoloģijā; jāvairo dalībvalstu spēja ieviest tiesību aktus, kas attiecas uz autotransportu; pasākumi autovadītāju augstas kvalifikācijas nodrošināšanai, kas automātiski uzlabos profesijas prestižu.

7.1.6 Jāuzlabo ceļu infrastruktūra, īpašu uzmanību veltot drošu un pieejamu stāvvietu un atpūtas zonu ierīkošanai; daļu no "Eurovignette" piemērošanā gūtajiem ieņēmumiem varētu izmantot, lai uzlabotu stāvvietu un atpūtas zonu kvalitāti. Tas dotu labumu gan uzņēmumiem (kravu drošība), gan profesionāliem transportlīdzekļu vadītājiem.

7.1.7 Jāizveido Eiropas Ceļu satiksmes drošības aģentūra, kuras uzdevums būtu nodrošināt iepriekš minēto vajadzību apmierināšanu un prasību izpildi ⁽¹²⁾.

7.2 Pilsētu sabiedriskais transports

7.2.1 Eiropas Savienībā aptuveni 1 miljons darba ņēmēju ir nodarbināti pilsētas sabiedriskajā transportā (Starptautiskās sabiedriskā transporta savienības (UITP) dati). Ja aglomerācijās, pilsētās un lauku apvidos veic pasākumus sabiedriskā transporta veicināšanai, nodarbinātības iespējas nozarē ir samērā plašas.

7.2.2 Tomēr vietējais sabiedriskais transports arī saskaras ar darbā pieņemšanas problēmām, un sabiedriskā transporta problēma ir darbaspēka novecošana. Sabiedriskā transporta darbinieku lielākā daļa ir transportlīdzekļu vadītāji. Labi darba apstākļi, profesionālās un privātās dzīves labāka saskaņošana un karjeras izaugsmes iespējas ir tie aspekti, kas nozarei piesaistīs sievietes un jauniešus.

7.2.3 "Transportlīdzekļu vadītāju apmācības" Direktīva 2003/59/EK attiecas uz sabiedriskā transporta pasažieru pārvadājumiem ar autobusu.

7.2.4 Līdztekus finansējumam nopietna problēma sabiedriskajā transportā ir kvalitātvu pakalpojumu sniegšana. Saikne starp kvalitāti darbā (labi darba apstākļi) un pakalpojumu kvalitāti ir Eiropas nozaru sociālā dialoga temats.

7.2.5 Smagas problēmas sabiedriskajā transportā ir arī vardarbība un agresijas izpausmes. "Absolūtas neiecietības" politika attiecībā uz vardarbību aizsargā pasažierus un darbiniekus un palielina sabiedriskā transporta prestižu.

7.3 Dzelzceļš

7.3.1 Dzelzceļa nozarē notiek pastāvīga pārstrukturēšanās, lai paaugstinātu ražīgumu un samazinātu nodarbināto skaitu: piemēram, tirdzniecības darbinieki dzelzceļa stacijās, vilcienu personāls reģionālajos pasažieru pārvadājumos, darbietilpīgā viena vagona piekraušana tiek aizstāta ar mazāk darbietilpīgu visa vilciena piekraušanu kravu pārvadājumos. Jaunas tehnoloģijas, piemēram, ERTMS (Eiropas Dzelzceļu satiksmes pārvaldības sistēma) vai automātiskās manevrēšanas sistēmas, ir tās darba racionalizācijas tehnoloģijas, kas galvenokārt ietekmē satiksmes organizēšanas personālu vai manevru darbos strādājošos. Pretēji pašlaik visizplatītākajām tendencēm būtu jāveicina dzelzceļa pārvadājumi, kuros katrs vagonš ir viena kravas vienība un vagoni maršrutā tiek piekabināti un atkabināti, jo šādi pārvadājumi patiesi ir ekoloģiska alternatīva autotransportam un sekmē darbavietu veidošanu. ⁽¹³⁾

7.3.2 Jauni dalībnieki dzelzceļa kravu pārvadājumu tirgū galvenokārt apkalpo klientus, kas pasūta visu vilcienu pārvadājumiem noteiktā maršrutā, un šādiem pakalpojumiem ir zema darbietilpība, savukārt ieguldījumi jaunas infrastruktūras izveidē un jau radīto tīklu pilnveidošanā radīs darbavietas šīs jaunās infrastruktūras tehniskās apkopes un uzturēšanas jomā.

7.3.3 Tāpēc, dzelzceļa pārvadājumu apjomam pieaugot vai kravas novirzot uz citiem transporta veidiem, nodarbinātības iespējas pieaugs ne tikai vilcienu vadītājiem. Tomēr dzelzceļa nozare arī saskaras ar problēmām piesaistīt darbiniekus ar augstāko izglītību (inženierus), un uzņēmumu problēma ir nelabvēlīga demogrāfiskā struktūra.

7.3.4 Apmācības vajadzības:

- pieaugošās pārrobežu satiksmes dēļ ir vajadzīga pastiprināta apmācība par attiecīgās valsts satiksmes drošības noteikumiem, kā arī valodu mācīšana gan transportlīdzekļu vadītājiem, gan vilcienu personālam;
- jānodrošina augsts darba drošības līmenis un augstas kvalitātes pakalpojumi, un tāpēc ir jāveic vilcienu personāla sertificēšana;
- jaunu tehnoloģiju, piemēram, ERTMS ieviešana maina transportlīdzekļu vadītāju un satiksmes organizēšanas personāla darba specifiku, un tāpēc arvien vairāk vajadzīga apmācība informācijas tehnoloģiju jomā;
- dzelzceļa kravu pārvadājumu nozarē pieaug pieprasījums pēc daudzpusīgām prasmēm, un tāpēc ir jādefinē jaunas profesijas un jānodrošina atbilstoši apmācības kursi;
- nozares pārstrukturēšana notiek vienlaikus ar darbinieku skaita un jaunu saskarņu skaita palielināšanos. Vairāk darbinieku vajadzēs administratīvās vadības līmenī. Tā kā dzelzceļa nozares pašreizējais personāls pakāpeniski noveco un pieaug problēmas saistībā ar pieņemšanu darbā, ir vajadzīgas atbilstošas apmācības un mūžizglītības programmas dažādām darba ņēmēju vecuma grupām.

7.3.5 Darba apstākļi:

- pastāvīgais spiediens paaugstināt produktivitāti un samazināt izmaksas nozarē izraisa darba apstākļu pasliktināšanos un tāda darba tirgus veidošanos, kurā ir divu kategoriju darbaspēks (to darba nosacījumi ir atšķirīgi). Līdz ar tirgu atvēršanu un pārrobežu pakalpojumu sniegšanas pieaugumu, jāpārtrauc un jānodrošina noteikumu par darba laiku, braukšanas un atpūtas periodiem izpilde, kā arī jākontrolē transportlīdzekļu vadītāju kvalifikācija.

7.4 Iekšējo ūdensceļu transports

7.4.1 Iekšējo ūdensceļu transports ir videi nekaitīgs transporta veids, kura potenciāls vēl nav pilnībā izmantots. Tomēr jāatzīmē, ka ūdens līmenis lielajās upēs pašlaik pazeminās, radot nozarei nopietnas problēmas. Tiek pētītas iespējas būvēt jauna veida kuģus un izmantot jaunas piegādes metodes (peldoši materiāli).

⁽¹²⁾ OV C 132, 03.05.2011., 94. lpp.

⁽¹³⁾ OV C 255, 22.09.2010., 92. lpp.

7.4.2 Iekšējo ūdensceļu transporta nozarē (gan Reinas, gan Donavas flotē) ir ievērojams darbaspēka trūkums kravu un pasažieru pārvadājumu jomā. Jaunākā paaudze nevēlas strādāt minētajā nozarē profesionālās un ģimenes dzīves nepietiekamas saskaņotības, ilgā darba laika un nepievilcīgo darba apstākļu (jo īpaši ilgie periodi prom no mājām) dēļ. Nav izveidota tiesiskā/reglamentējošā sistēma, un tāpēc darbavietas pārvieto uz valstīm, kuras gūst konkurences priekšrocības, jo izmanto valstu fiskālās atšķirības un darba ņēmējiem nosaka neizdevīgākus sociālos un atalgojuma nosacījumus, piemēram, Eiropas Savienībā — uz Maltu un Kipru.

7.4.3 Minētās problēmas risina sociālajā dialogā un ES līmenī, īstenojot vairākas iniciatīvas:

- NAIADES (Integrēta Eiropas rīcības programma iekšējo ūdensceļu transportam) rīcības forums PLATINA — vairāki pasākumi, lai risinātu nozares problēmas;
- Darba vietas un prasmes — ES pasākumi nozares prestiža paaugstināšanai;
- EDINNA (Izglītības iestādes iekšējo ūdensceļu transporta nozarē) — izveidots ES forums visiem mācību centriem;
- Darbs, lai izveidotu ES līmenī saskaņotus darba aprakstus (kapteinis un jūrnieks), — tas būs formāls pamats vienotiem obligātiem apmācības standartiem ES iekšējo ūdensceļu transporta nozarē;
- Turpinās darbs pie Eiropas standartiem attiecībā uz apmācību un sertificēšanu iekšējo ūdensceļu transporta nozarē (STCIN).

7.4.4 ZKR (*ZentralRhein Commission*) darbojas kā iekšējo ūdensceļu transporta zināšanu centrs Eiropā un sadarbībā ar Eiropas Komisiju saskaņo kuģu vadīšanas apliecības, izmantojot savstarpējās atzīšanas sistēmu. Komisija ir uzdevusi ZKR veikt pētījumus un publicēt sešu mēnešu tirgus novērojumus, kuros iekļauti sociāli un ekonomikas dati, lai būtu pieejama ticama informācija. Sadarbībā ar ZKR tiek veidota vienota identifikācijas sistēma: tā ne tikai uzrādīs darbinieka personas datus, bet arī kontrolēs/plānos darba/atpūtas un brīvā laika periodus un izglītību/apmācības/sertificēšanu.

7.5 Aviācijas nozare

7.5.1 Aviācijai ir īpaša nozīme ES ekonomikā, un nozares turpmākā darbība ir būtiska, lai atbalstītu sociālo kohēziju un reģionālo attīstību. Eiropas gaisa pārvadājumu nozares starptautisko konkurētspēju var stiprināt, izmantojot visas Eiropas sociālā modeļa sniegtās priekšrocības. Uzņēmumiem jānodrošina Kopienas un valstu sociālo tiesību normu, kā arī kolektīvo līgumu atbilstīga piemērošana, lai saglabātu darbavietas un izvairītos no sociālā dempinga. Jāvelta īpašas pūles un jāsāk sociālais dialogs uzņēmumu un valstu līmenī, lai rastu risinājumus civilās aviācijas pašreizējām problēmām.

7.5.2 Lai panāktu drošību, efektivitāti un pakalpojumu kvalitāti atbilstīgi sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas prasībām, ir vajadzīga attiecīgā(-o) līmeņa(-u) darba devēju un darba ņēmēju savstarpēja uzticēšanās, atbildīgums un sadarbība. Par galveno mērķi būtu jāizvirza sociāli un ekoloģiski ilgtspējīgas civilās aviācijas nozares izveide.

7.5.3 EESK vēlētos norādīt, ka ir izveidota vienotā Eiropas gaisa telpa, tai skaitā funkcionālie gaisa telpas bloki un SESAR (jaunās paaudzes gaisa satiksmes vadības sistēma), kur cilvēkfaktoram un sociālajam dialogam ir izšķiroša nozīme nozares sekmīgā attīstībā. Dalībvalstīm jāsāk izsmeltoša apspriešanās ar sociālajiem partneriem un visām ieinteresētajām personām, lai veiktu līdzsvarotus pasākumus minēto mērķu sasniegšanai un izvairītos no darba vietu skaita samazināšanās⁽¹⁴⁾.

7.5.4 Pret visiem darba ņēmējiem civilās aviācijas nozarē, un jo īpaši darbiniekiem, kas nodrošina lidlauka pakalpojumus, jābūt tikpat labvēlīgai attieksmei kā pret pārējiem Eiropas darba ņēmējiem. Pašlaik stāvoklis ir pretējs: uzaicinājumos uz konkursu, piemēram, darba ņēmējiem vienmēr ir jānodrošina pārceļšanās tiesību aizsardzība.

7.5.5 ES jāatbalsta pasākumi, ar ko atzīst un apstiprina kvalifikāciju aviācijas nozarē. Visiem nozares dalībniekiem jārikojas kopīgi, ieskaitot vienošanos sarunu ceļā, un jāveic ieguldījumi arodapmācībā un kvalifikācijas celšanā. Piemērojot pakāpenisku pieeju un noslēdzot nolīgumus, iespējams sasniegt vislabākos apmācības standartus Eiropas līmenī, dodot iespēju paredzēt specifiskākus noteikumus visos pārējos līmeņos un turpināt darbu pie arodapmācības izvērtējuma un pārējo ieinteresēto personu (Eiropas iestāžu, valstu varas iestāžu utt.) iesaistīšanas.

7.5.6 Visbeidzot un ņemot vērā iepriekš minēto, būtiska nozīme ir tam, ka lidojumu drošība joprojām ir visnozīmīgākā prioritāte, pieņemot Eiropas tiesību aktus. Saistībā ar lidojumu drošību ES iestādēm un Eiropas Aviācijas drošības aģentūrai (EASA) jāsadarbības ar ieinteresētajām personām, lai varētu izstrādāt uz drošību orientētus un zinātniski pamatotus noteikumus par gaisa kuģu apkalpju lidojumu laika ierobežojumiem un atpūtas prasībām, kas patiešām ļautu mazināt nogurumu, ko izraisa garais darba laiks, nevienādais maiņu darba grafiks un laika zonu maiņa. Nogurums patiesi rada draudus drošībai aviācijas nozarē, jo tas mazina modrību un darba spējas. Nogurums ir dabiska reakcija uz apstākļiem, kas parasti valda lidojumu laikā, piemēram, miega trūkumu, darbu maiņas un garo darba laiku.

7.6 Jūras transports

7.6.1 Galvenā problēma jūras transporta nozarē ir Eiropas jūrnieku skaita ilgstoša samazināšanās un ar to saistītā Eiropas jūrniecības zinātniskā zaudēšana. Joprojām tiek izmantoti izdevīgi karogi (FOC) un zemu izmaksu kuģu apkalpes no attīstības valstīm. Starptautiskajā tirdzniecībā uz Eiropai piederošiem un Eiropas kontrolētiem kuģiem galvenokārt strādā kuģu apkalpes, jo īpaši matroži no trešām valstīm. EESK rīkotajā konferencē par tematu "Jūrniecības profesiju prestižs" (11.03.2010.) apsprieda

⁽¹⁴⁾ OV C 182, 04.08.2009., 50. lpp.

visus iemeslus, kāpēc jūrniecības profesijas zaudējušas prestižu, uzsvēra, ka jāuzlabo jūrnieku izglītošana, un rosināja īstenot attiecīgus ES pasākumus.

7.6.2 Jūras transporta nozarei raksturīga ir arī darbaspēka novecošana. Virsnieku, kuri ir pārsnieguši pensionēšanās vecumu, paturēšanu darbā galvenokārt izraisa virsnieku pašreizējais trūkums un kuģošanas sabiedrību nevēlēšanās paaugstināt darbiniekus no ierindas jūrnieku statusa uz virsnieku statusu.

7.6.3 Īstenojot projektu Eiropas sociālā dialoga ietvaros, tomēr ir apstiprinājies, ka problēma nav tā, ka trūkst gados jaunu praktikanu, kas vēlētos uzsākt karjeru uz jūras, bet gan tā, ka trūkst nodarbinātības un mācību iespēju uz kuģiem. Skaidrs, ka jārada vide, kas sekmē Eiropas jūrnieku pieņemšanu darbā un apmācību, kā arī ierindas jūrnieku paaugstināšanu par virsniekiem. Iepriekš minēto varētu veicināt, labāk un stingrāk piemērojot valsts atbalsta pamatnostādnes (SAG), jo īpaši, cenšoties panākt, ka valsts atbalsta vai nodokļu atvieglojumu piešķiršana būtu cieši saistīta ar apņemšanos saglabāt darba vietas un nodrošināt apmācību.

7.6.4 Kuģu īpašnieki pārvieto savus uzņēmumus projām no Eiropas un aizvien vairāk līdzekļu iegulda apmācības centros un jūrniecības akadēmijās trešās valstīs, jo īpaši Tālajos Austrumos. Jāizveido Eiropas apmācības un izglītības iestāžu tīkls, lai radītu jūrniecības izglītības iestādes, kas atspoguļo to un pielāgojas tam, kādas jaunas prasmes, iespējams, būs pieprasītas turpmāk. Jo īpaši saistībā ar pēdējo minēto aspektu ļoti vēlams apsvērt elastīgākas un kombinētas mācīšanās metodes gan sākotnējā izglītībā, gan mūžizglītībā. Izglītības sistēmai un darba tirgum būtu jāpaver cilvēkiem elastīgākas karjeras attīstības iespējas (pāreja no darba uz sauszemes uz darbu jūrā un otrādi), un izglītībā un apmācībā līdztekus nozarei specifiskajām zināšanām būtu jāpiedāvā iespējas apgūt zinības vadības, uzņēmējdarbības un tirdzniecības jomā.

7.6.5 Runājot par darba apstākļiem, jāatzīmē, ka problēmas rada aizvien pieaugoša nodarbinātība pagaidu darbos, kuģu komandu komplektēšanas aģentūru pakalpojumu izmantošana un tiešu darba attiecību ar kuģošanas sabiedrībām neesamība (vai arī šīs attiecības ir attālinātas). Uz kuģiem bieži ir slikti darba un dzīves apstākļi, neatbilstoši sadzīves apstākļi, jo īpaši sievietēm un kadetiem, un trūkst sakaru līdzekļu. Neatbilstoši nokomplektētas kuģa komandas arī palielina nogurumu un apdraud kuģu drošu ekspluatāciju. Nozares prestiža pazemināšanos un nevēlēšanos apsvērt karjeras iespējas jūrā ir veicinājusi pirātisma problēma un jūrnieku iesaistīšana noziedzīgā darbībā.

7.6.6 Runājot par jūras ceļiem starp Eiropas kontinentu un salām, kā arī starp salām, EESK iesaka nostiprināt publiskā pakalpojuma sniegšanas pienākumu, lai sekmētu ekonomisko,

sociālo un teritoriālo kohēziju un novērstu to, ka noteikumi par valsts atbalstu nelabvēlīgi ietekmē vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumu sniegšanu.

7.6.7 Dažas neatliekamas un vēl neīstenotas ierosmes:

— novērtējums par to, vai iespējams īstenot jaunu Kopienas iniciatīvu attiecībā uz ES iekšējo tirdzniecību, pamatojoties uz precizētu priekšlikumu tiesību aktam par kuģa komandas komplektēšanas nosacījumiem;

— novērtējums par to, vai iespējams pārskatīt valsts atbalsta pamatnostādnes un tādējādi likvidēt nepilnības, lai nodrošinātu, ka ES nodokļu maksātāju naudu galvenokārt izmanto ES jūrnieku nodarbinātības atbalstam, viņu apmācībai, kā arī visu to sociālo tiesību attiecināšanai uz jūrniekiem, kuras pašlaik uz viņiem neattiecas;

— Starptautiskās Darba organizācijas 2006. gada Konvencijas par jūras darbaspēku ratificēšana un ieviešana, veicot efektīvu valsts kontroli ostās;

— vienota un atbilstīga ES metodoloģija datu vākšanai par jūrnieku nodarbinātību.

7.7 Ostas pakalpojumi

7.7.1 Tāpat kā citās transporta nozarēs nodarbinātības analizē trūkst statistikas un kvantitatīvo datu arī par stāvokli ostās. Atzīstot minēto problēmu, Mobilitātes un transporta ĢD nesin sācis pētījumu par nodarbinātību ostās. Pētījums tomēr varētu būt nepietiekams, lai sistēmiski likvidētu minēto trūkumu, un būtu jālūdz arī Eurostat un dalībvalstu līdzdalība. Galvenā problēma ir definēt, kas ir ostas strādnieks. Vēsturiski ostas strādnieks bija krāvējs, kas iekrāva kuģos un izkrāva kuģus, lietojot savu fizisko spēku, taču pēc konteineru un tehnoloģisko sasniegumu ieviešanas ostas strādnieka darbs ir kļuvis daudzveidīgāks un to ir grūtāk definēt. To vēl vairāk sarežģī apstākļi, ka aizvien lielāks skaits loģistikas darbinieku darbojas ostas teritorijā, bet bieži vien viņu darba apstākļi ir ļoti atšķirīgi. EESK uzskata, ka uzspiesta ostas pakalpojumu liberalizācija nav pieļaujama.

7.7.2 Apmācības vajadzības. Apmācības nodrošināšana un prasības ostu darbiniekiem Eiropā ir ļoti atšķirīgas; dažās valstīs ir izveidotas plašas apmācības sistēmas, turpretī citās valstīs apmācība ir ļoti zemā līmenī. Vairums lielo uzņēmējdarbību ir izveidojušas savas apmācības sistēmas, un vairumā lielo ostu ir savi apmācības centri. Savukārt mazās uzņēmējdarbības un ostas nespēj nodrošināt atbilstīgu apmācību, un tas apdraud drošību. Galvenā problēma apmācībai ostās ir tā, ka izveidotajām sistēmām ir jāpielāgojas straujajām tehnoloģijas izmaiņām un tām pat jāspēj šīs izmaiņas prognozēt.

7.7.3 Būtu jāapsver vienotas apmācības sistēmas izveide (apzinot elementus un modulus, kam vajadzētu būt katrā mācību programmā, un dodot iespēju valstīm, kurām ir neefektīvākas sistēmas, uzlabot to mācību programmas). Jāpastiprina apmācība, lai paaugstinātu ES ostu konkurētspēju un padarītu ES ostas par drošākām darba vietām. Vēl viens faktors ir saikne starp apmācību un labāku darbu: ostu darbinieki ir profesionāļi un viņu apmācības sistēma būtu jāizstrādā tā, lai nodrošinātu profesionālo izaugsmi un dotu iespēju darbiniekiem apgūt dažādas prasmes. Ostu darbinieku apmācību vajadzētu kopīgi pārvaldīt sociālajiem partneriem un valsts iestādēm, kā tas jau notiek daudzās ostās.

7.7.4 Darba apstākļi. Ostās galvenā problēma joprojām ir drošība, jo īpaši saistībā ar konteineru pārkraušanu. Jāpilnveido

ziņošana par nelaimes gadījumiem, un ziņojumos jāsniedz precīzāki dati (cēloņi, vieta utt.). Eiropā vajadzētu standartizēt ziņošanu par nelaimes gadījumiem (jāvienojas par kopēju definīciju, kas ir nelaimes gadījums utt.).

7.7.5 Vēl viena problēma ir nespēja ieviest tiesību aktus arodveselības un darba drošības jomā. Pašlaik nav pieņemti īpaši ES tiesību akti par arodveselību un darba drošību ostās, un uz ostām attiecas vispārējā pamatdirektīva. Rūpīgi būtu jāizvērtē nepieciešamība ierosināt nozares regulu šajā jomā. Darba apstākļi ostās arī jāuzlabo, pilnveidojot sociālo dialogu vietējā, attiecīgās valsts un Eiropas līmenī. Saistībā ar rūpniecības pārmaiņām (piemēram, ostu privatizāciju) šādā dialogā vajadzētu panākt vienošanos, lai novērstu jebkādu nelabvēlīgu ietekmi uz darba apstākļiem.

Briselē, 2011. gada 15. jūnijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “ES transporta politikas ilgtspējīga attīstība un TEN-T plānošana” (izpētes atzinums pēc nākamās prezidentvalsts Polijas pieprasījuma)

(2011/C 248/05)

Ziņotājs: **KRAWCZYK kgs**

Nākamā Eiropas Savienības prezidentvalsts Polija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2010. gada 30. novembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“ES transporta politikas ilgtspējīga attīstība un TEN-T plānošana”

(izpētes atzinums).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 24. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 472. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 15. un 16. jūnijā (15. jūnija sēdē), ar 154 balsīm par un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK vienmēr ir atbalstījusi Eiropas transporta tīkla programmu un atkārtoti pauž tai atbalstu. Komiteja tomēr norāda, ka paplašinātās Eiropas vajadzības transporta infrastruktūras jomā ir palielinājušās, un ir jāapsver, kā pašreizējo politiku un tās īstenošanas instrumentus pielāgot turpmākajiem apstākļiem.

1.2 Komiteja uzskata, ka galvenais mērķis ir izstrādāt tādu transporta politiku, kuras īstenošana ļautu sasniegt sociālo un ekonomisko kohēziju, apvienojot centienus sekmēt ekonomikas izaugsmi transporta plūsmas palielināšanās veidā — jo Komisija lēš, ka no 2005. līdz 2020. gadam satiksmes apjoms pieaugs par apmēram 20 % —, kohēziju, darba vietu radīšanu un ilgtspējīgu attīstību ar ierobežotiem finanšu avotiem.

1.3 Tomēr realitātē Komitejai diemžēl nākas secināt, ka no 92 projektiem, kuri tika izraudzīti pēc 2007. gada aicinājuma iesniegt priekšlikumus saistībā ar daudzgadu darba programmas 2007.–2013. gadam termiņa vidusposma pārskatu un kuru īstenošanai paredzētas apmēram divas trešdaļas no TEN-T kopējā budžeta (5,3 miljardi *euro* no 8 miljardiem *euro*), tikai nedaudzus īsteno jaunajās dalībvalstīs.

1.4 Komiteja vēlas uzsvērt: ja ES mērķis ir Eiropā izveidot patiesi integrētu transporta vienotu tirgu un turpināt kohēzijas politiku, tīklu izvēlē vajadzīgas radikālas pārmaiņas. Dalībvalstīm būtu jāierosina tīkli, ko ietvert TEN-T, pamatojoties uz skaidriem Komisijas izstrādātiem kritērijiem.

1.5 Tā kā transporta joma patlaban ir atkarīga no fosilajām degvielām, Komiteja iesaka turpmāko Eiropas transporta politiku orientēt uz šādiem četriem galvenajiem mērķiem:

— transporta veidu ar zemu oglekļa emisiju līmeni veicināšana;

— energoefektivitāte;

— piegādes drošība, daudzveidība un neatkarība;

— satiksmes sastrēgumu samazināšana.

1.6 Tāpēc EESK iesaka izvēlēties videi visnekaitīgākās un vislabākās atjaunojamo avotu degvielas, kas samazina CO₂ izmešus, kombinēt vairākveidu pārvadājumus un uz visiem transporta veidiem attiecināt ārējo izmaksu internalizāciju. EESK pauž bažas par TEN-T projektu finansiālajiem ierobežojumiem Eiropas līmenī, kuru dēļ dalībvalstis var nebūt pietiekami ieinteresētas piedalīties šādos projektos. Tāpēc EESK atgādina, ka jāmeklē arī citi publiskie ienākumu avoti, kā Komiteja jau norādījusi iepriekšējos atzinumos ⁽¹⁾.

1.7 Turklāt EESK iesaka TEN-T finansēšanā uzmanīgi un selektīvi izmantot publiskā un privātā sektora partnerības (PPP), ņemot vērā dalībvalstu atšķirīgo pieredzi PPP izmantošanā un apzinoties nepieciešamību mobilizēt ES finanšu instrumentus (piem., struktūrfondus, kohēzijas fondus, Eiropas komunikāciju tīklu, EIB) kā daļu no saskaņotas finansēšanas stratēģijas, kurā apvienots ES un valstu publiskais un privātais finansējums. Lai dotu pārvaldes iestādēm brīvu izvēli iesaistīties PPP,

⁽¹⁾ OV C 48, 15.2.2011., 57.–64. lpp. (Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Ekonomikas atveseļošana: pašreizējais stāvoklis un konkrētas iniciatīvas”) un OV C 132, 3.5.2011., 99.–107. lpp. (Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko izveido vienotu Eiropas dzelzceļa telpu” un “Komisijas paziņojums par vienotas Eiropas dzelzceļa telpas izveidi”).

EESK atsaucas uz savu atzinumu, kurā norādīts, ka PPP definīcija Eurostat procedūrās attiecībā uz valsts parādu, iespējams, būtu pārstrādājama ⁽²⁾.

1.8 Komiteja iesaka, pārskatot TEN-T vadlīnijas, ņemt vērā arī sastrēgumu vietas un iztrūkstošos savienojumus, lai rosinātu līdzsvarotu transporta infrastruktūras attīstību visās ES daļās, īpaši austrumu daļā, un tādējādi sasniegtu sociālo un ekonomisko kohēziju. Tāpēc EESK atziniņi vērtē Komisijas Balto grāmatu "Ceļvedis uz Eiropas vienoto transporta telpu — virzība uz konkurētspējīgu un resursefektīvu transporta sistēmu", kur šim jautājumam ir pievērsta liela uzmanība un izdarīti secinājumi par to, kādi konkrēti pasākumi jāīsteno turpmākajos gados.

1.9 Īpaša uzmanība jāvelta tā dēvētajai kaimiņattiecību politikai, t.i., savienojumiem ar valstīm ES ziemeļos, austrumos un dienvidos, galvenokārt koncentrējoties uz kopējā tīkla attīstīšanu, nevis uz atsevišķiem infrastruktūras projektiem.

1.10 Komiteja ierosina, ka, pamatojoties uz pārstrādātu TEN-T programmu, vajadzētu starp ES un katru dalībvalsti parakstīt "programmas līgumus", kuros būtu izklāstītas abu pušu saistības attiecībā uz finansējumu un darbu izpildes grafiku. Komiteja uzskata, ka šādu "programmas līgumu" sagatavošanā jāiesaista pilsoniskā sabiedrība, lai projektus, par kuriem panākta vienošanās, turpmāk īstenotu efektīvāk.

1.11 Komiteja uzskata, ka ilgtspējīgu ES transporta politikas attīstību var ievērojami stimulēt ar sociālā dialoga un/vai ieinteresēto pušu dialoga struktūru darbībām saistībā ar jau izveidotiem vai vēl būvniecības stadijā esošiem Eiropas transporta koridoriem. EESK aicina no jauna aktivizēt šāda veida struktūras.

1.12 Komiteja iesaka precizēt jēdziena "ilgtspēja" nozīmi. EESK uzskata, ka papildus ilgtspējas būtiskajam devumam ekonomikas izaugsmē tā attiecas ne tikai uz tādiem vides mērķiem kā klimata aizsardzība, trokšņu un gaisa piesārņojuma samazināšana un resursu saglabāšana, bet arī uz sociāliem transporta nozares jautājumiem, piemēram, darba ņēmēju tiesībām, darba apstākļiem un visu iedzīvotāju, tostarp vecāka gadagājuma cilvēku un invalīdu, piekļuvi sabiedriskajam transportam par pieņemamām cenām, ņemot vērā viņu tiesības uz mobilitāti, kā arī uz vienlīdzīgu piekļuvi fiziskajam aprīkojumam un informācijai. Ilgtspēja jāattiecinā arī uz kaimiņattiecību politiku un konkrēti transporta infrastruktūras attīstību.

⁽²⁾ OV C 51, 17.2.2011, 59.–66. lpp. (Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Privātā un publiskā sektora ieguldījumu mobilizēšana ekonomikas atveseļošanai un ilgtermiņa strukturālo pārmaiņu nodrošināšanai: publiskā un privātā sektora partnerību veidošana").

1.13 Komiteja uzskata, ka stratēģija, kuras pamatā ir inovācija, stimuli un infrastruktūra, jeb "3 I" stratēģija (angļu valodā — *innovation, incentives and infrastructure*) ir izmaksu ziņā visefektīvākais veids, kā sasniegt ilgtspējīgu attīstību.

1.14 Saistībā ar ilgtspējīgu ES transporta politikas attīstību un TEN-T plānošanu Komiteja iesaka pētīt iespējas, kā novērst nepamatotus šķēršļus, kas kavē transporta veidu darbību, lai var pilnībā izmantot to iespējas. Lai sekmētu uzvedību, kas ir savienojama ar ilgtspējīgu attīstību, un lai palīdzētu ierobežot transporta intensitāti, būtu jāatbalsta labāka mobilitātes plānošana. Mūsu ekonomikas uzdevums ir ietekmēt mobilitāti un transporta ekonomiku.

1.15 EESK pilnībā atbalsta Baltajā grāmatā izklāstīto Komisijas pieeju — uzlabot koordināciju Eiropas līmenī. Lai ievērojamu finansiālo ierobežojumu apstākļos sasniegtu vērienīgos TEN-T attīstības mērķus, būs jāveido integrēta Eiropas infrastruktūras politika un tā pienācīgi jākoordinē, — sākot no stratēģiskās plānošanas līdz atsevišķu projektu galīgajai īstenošanai. Ir pienācis laiks, kad jāsasniez konkrēti rezultāti.

2. Ievads

2.1 Gatavojoties ES Padomes nākamajai prezidentūrai, ko 2011. gada otrajā pusē pārņems Polija, EESK ir saņēmusi vairākus līgumus izstrādāt atzinumus, tostarp izpētes atzinumu par tematu "ES transporta politikas ilgtspējīga attīstība un TEN-T plānošana".

2.2 Ņemot vērā jautājuma svarīgumu, nepieciešamību garantēt pamattiesības uz mobilitāti, paturot prātā, ka transporta nozare rada 10 % no ES saražotās vērtības, t.i., IKP, un nodrošina vairāk nekā 10 miljonus darba vietu, un vienlaikus apzina, ka mobilitātes palielināšanās transporta sistēmai rada ievērojamas problēmas — sastrēgumus, negadījumus un piesārņojumu —, EESK pret nākamās prezidentvalsts Polijas pieprasījumu pauž lielu izpratni.

2.3 Eiropas Komisija ir izstrādājusi jaunu Balto grāmatu par transporta jautājumiem, kurā izklāstīti Komisijas plāni nākamajiem desmit gadiem un paredzēts līdz 2020. gadam izveidot atšķirīgu transporta sistēmu ar vienotu Eiropas transporta telpu, atvērtu tirgu, vidi saudzējošāku infrastruktūru un zemu oglekļa emisiju tehnoloģijām.

2.4 Svarīga šīs jaunās transporta sistēmas sastāvdaļa ir Eiropas transporta tīkls (TEN-T). Tāpēc ES vadlīniju TEN-T jomā pārstrādāšanai būtu jāvelta liela uzmanība.

2.5 Komisija ierosina, ka, pārskatot TEN-T vadlīnijas, būtu jāattīsta tā dēvētais galvenais tīkls, kurš aptvertu gan integrētus un saskaņotus pamata tīklus, gan transporta mezglus un stratēģiskos savienojumus.

2.6 Komisija norāda, ka, attīstot šādu Eiropas integrētas transporta sistēmas pamatstruktūru, varētu vieglāk risināt pastāvīgās problēmas *TEN-T* plānošanā. Šīs problēmas ir risināmas steidzami, jo satiksme starp dalībvalstīm palielinās, un sagaidāms, ka līdz 2020. gadam tās plūsma dubultosies.

2.7 Eiropas Savienībai ir jāizstrādā tāda transporta politika, kuras īstenošana ļautu sasniegt gan vērēnīgo ekonomikas izaugsmes mērķi transporta plūsmas palielināšanas veidā, gan nodrošinātu kohēziju, radītu darba vietas un sekmētu ilgspējīgu attīstību.

2.8 Lai to panāktu, būtu lietderīgi analizēt, kāpēc projekti, ko izvēlējas pagātnē, neveda cerētos rezultātus.

2.9 Ņemot vērā *TEN-T* būtisko lomu efektīvas transporta politikas un saskaņota ES infrastruktūras tīkla izveidē, Komiteja kopumā atbalsta Komisijas viedokli, ka problēmu cēloņi varētu būt šādi:

- pašreiz *TEN-T* tīklu veido valstu transporta infrastruktūras posmi, kas savā starpā ir slikti savienoti; infrastruktūras tīkla trūkumi ir saistīti ar pārrobežu posmiem un ar lielajiem sastrēgumiem;
- trūkst savstarpēji savietojamu, saskaņotu tīklu visās dalībvalstīs, īpaši dzelzceļa nozarē, un netiek izmantotas intelektīskās transporta sistēmas visos transporta veidos;
- dalībvalstīs izmantoto darbības noteikumu un standartu pamatā ir sen iedibinātas tradīcijas un tādi tiesību akti, kas traucē veikt lielas un efektīvas investīcijas infrastruktūrā. Komiteja iesaka šos noteikumus un standartus izstrādāt augstā drošības un kvalitātes līmenī;
- vairākveidu pārvadājumi nav savstarpēji integrēti, piemēram, nav integrētu fizisku tīklu un labi funkcionējošu pārkraušanas punktu, tāpēc nav pietiekamas kapacitātes vairākveidu pārvadājumu organizēšanai;
- joprojām vērojama nelīdzsvarota transporta infrastruktūras attīstība dažādās ES dalībvalstīs;
- dažos Eiropas reģionos transports nav pietiekami pieejams.

2.10 Ņemot vērā pagātnes trūkumus, skaidri redzams, ka, lai izmantotu funkcionāla, savietojama un vairākveidu pārvadājumiem piemērota *TEN-T* tīkla priekšrocības, jārisina šādi galvenie jautājumi: jāizveido augsti kvalitātes tīkls visās dalībvalstīs, īpašu uzmanību pievēršot pārrobežu posmiem, sastrēgumiem

un satiksmes mezgliem; jāsekmē vairākveidu pārvadājumi, integrējot visus transporta veidus, un jānodrošina raita darbība, saskaņojot darbības noteikumus, ar kuriem jāgarantē augsts drošības un kvalitātes līmenis.

2.11 Šāda pieeja varētu palīdzēt sasniegt arī plašākus transporta politikas mērķus, Eiropā sekmēt resursu efektīvu izmantošanu un sniegt ieguldījumu klimata pārmaiņu jautājumu risināšanā.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 EESK atzinīgi vērtē to, ka Komisija izstrādā jaunu Eiropas transporta tīkla politiku, kas dos iespēju nodrošināt visu ES reģionu — arī nomaļo apvidu — sociālo un ekonomisko kohēziju, un atzīst, ka to var sasniegt tikai tad, ja izveido efektīvu, reģionus savienojosu transporta infrastruktūru.

3.2 Šajā saistībā Komiteja pauž pārliecību, ka Eiropas komunikāciju tīkla attīstīšana un pakāpeniska pabeigšana, tādējādi nodrošinot pamata infrastruktūru preču plūsmai un iedzīvotāju brīvai kustībai iekšējā tirgū, arī turpmāk būs būtisks ES politikas mērķis, lai savienotu ES rietumu un austrumu daļu un līdz ar to nākotnē izveidotu vienotu Eiropas transporta telpu.

3.3 Jaunākais oficiālais dokuments, kas publicēts saistībā ar *TEN-T* programmas izpildi, ir 2010. gada oktobrī publiskotais 2007.–2013. gada *TEN-T* MAP termiņa vidusposma pārskats. Tajā aplūkoti 92 projekti, kas veido aptuveni divas trešdaļas visa *TEN-T* budžeta (5,3 miljardus *euro* no kopumā 8 miljardiem *euro*). Komiteja pauž nožēlu, ka tikai niecīga daļa no šiem projektiem tiek īstenota ES austrumu daļā.

3.4 Viens no šādas situācijas iemesliem ir nepietiekami finanšu resursi jaunajās dalībvalstīs. Otrs iemesls — nosacījumi, kas izpildāmi, lai izmantotu kohēzijas un sociālo fondu līdzekļus, atšķiras no *TEN-T* finansējuma nosacījumiem. Komiteja iesaka izpētīt, kas kavē infrastruktūras attīstību jaunajās dalībvalstīs un kāpēc tajās nenotiek aktīva pieteikšanās *TEN-T* finansējumam, kā arī analizēt šā finansējuma zemo apguves līmeni.

3.5 Komiteja uzsver: ja ES mērķis ir Eiropā izveidot patiesi integrētu transporta vienoto tirgu, finanšu struktūrā un *TEN-T* tīkla projektu izvēlē vajadzīgas radikālas pārmaiņas. Svarīgs uzdevums ir ietekmēt mobilitāti un transporta intensitāti mūsu ekonomikas sistēmās.

3.6 Komiteja apzinās, ka saistībā ar stratēģiju "Eiropa 2020" Eiropas transporta tīkla attīstība jāvirza tā, lai radītu resursefektīvu transporta sistēmu, kuras pamatā ir inovācija un kura ļauj risināt klimata pārmaiņu, sociālās ilgtspējas un vides problēmas.

3.7 Šajā saistībā Komiteja vēlas norādīt, ka par minētajiem tematiem iepriekšējos gados jau ir sagatavojusi virkni atzinumu, piemēram, "TEN-T: politikas pārskats" (3), "Ilgtspējīga nākotne transportam. Eiropas transporta politika pēc 2010. gada" (4), "Ekoloģisks jūras un iekšējo ūdensceļu transports" (5), "Autotransports 2020. gadā" (6), "Ceļā uz dzelzceļa tīklu, kurā prioritāte ir kravu pārvadājumiem" (7), "Ceļu satiksmes drošības noteikumu pārrobežu izpildes veicināšana" (8), "Ārējo izmaksu internalizācijas ieviešanas stratēģija" (9), "Rīcības programma iekšējo ūdensceļu transportam — NAIADES" (10) un "Eiropas transporta politika / Lisabonas stratēģija un ilgtspējīgas attīstības stratēģija" (11).

3.8 Atzinumā "TEN-T: politikas pārskats" Komiteja secināja: "Ņemot vērā ar pieaugošo CO₂ emisiju saistītās problēmas, kravu pārvadājumu infrastruktūras nepilnības un tās organizatoriskos trūkumus, Komiteja piekrīt Komisijas nostājai meklēt risinājumu vairākveidu pārvadājumu kombinēšanā kravu transporta jomā, lai radītu lietotājiem izdevīgu sinerģiju."

3.9 Atzinumā "Eiropas transporta politika / Lisabonas stratēģija un ilgtspējīgas attīstības stratēģija" EESK norāda: tā kā transporta joma ir atkarīga no fosilajām degvielām un tās ir ierobežotā daudzumā, turpmākajā Eiropas transporta politikā, vienlaikus saglabājot nozares konkurētspēju atbilstīgi stratēģijai "Eiropa 2020", izvirzāmi četri galvenie mērķi:

- transporta veidu ar zemu oglekļa emisiju līmeni veicināšana;
- energoefektivitāte;
- piegādes drošība un neatkarība;
- satiksmes sastrēgumu samazināšana.

3.10 Ir skaidrs, ka Eiropa ir dilemmas priekšā: no vienas puses, tā vēlas radīt vienotu, integrētu transporta tirgu visām 27 dalībvalstīm, un tādejā milzīgi finanšu resursi jāiegulda infrastruktūrā, jo tā ir solidaritātes pamats; no otras puses, rīcību ierobežo gan nepietiekamais budžets, gan uzdevumi, kas saistīti ar siltumnīcefekta gāzu un citu piesārņojošu vielu emisiju mazināšanu.

3.11 Vairākos iepriekš minētajos atzinumos EESK jau ir ierosinājis veidus, kā pārvarēt šo dilemmu, vienlaikus tieši un jūtami ietekmējot arī izmaksas, proti: izvēlēties videi visnekaitīgākās un vislabākās atjaunojamo avotu degvielas, kas ievērojami samazina CO₂ izmešus, kombinēt vairākveidu pārvadājumus, uz

visiem transporta veidiem attiecināt ārējo izmaksu internalizāciju un, visbeidzot, TEN-T finansēšanā lietot arī citus finansējuma veidus, piemēram, uzmanīgi un selektīvi izmantot publiskā un privātā sektora partnerību, ņemot vērā dalībvalstu atšķirīgo pieredzi PPP izmantošanā un apzinoties nepieciešamību mobilizēt ES finanšu instrumentus (piem., struktūrfondus un kohēzijas fondus, Eiropas komunikāciju tīklu, EIB) kā daļu no saskaņotas finansēšanas stratēģijas, kurā apvienots ES un valstu publiskais un privātais finansējums. Lai dotu pārvaldes iestādēm brīvu izvēli iesaistīties PPP, EESK atsaucas uz savu atzinumu, kurā norādīts, ka PPP definīcija Eurostat procedūrās attiecībā uz valsts pārādu, iespējams, būtu pārstrādājama (12).

3.12 EESK pauž bažas par TEN-T projektu finansiālajiem ierobežojumiem Eiropas līmenī, kuru dēļ dalībvalstis var nebūt pietiekami ieinteresētas piedalīties šādos projektos. Tāpēc EESK atgādina, ka jāmeklē arī citi publiskie ienākumu avoti, kā Komiteja jau norādījusi iepriekšējos atzinumos (13).

3.13 Tā kā transports veido nozīmīgu daļu (24 %) no ES CO₂ emisiju apjoma, Komiteja vēlas norādīt, ka īpaša uzmanība jāpievērš pilsētu transporta aspektam. Pilsētās dzīvo vairāk nekā 70 % no visiem ES iedzīvotājiem, pilsētās rodas ceturtdaļa visu transporta radīto CO₂ emisiju, un šim īpatsvaram ir tendence pieaugt. Lai transports kļūtu ilgtspējīgāks, ir skaidrs, ka pilsētām ir jāuzņemas sava daļa atbildības, un to centieni jāpapildina arī reģionālajā, valsts un starptautiskajā līmenī. No otras puses, tālsatiksmes kravas pārvadājumus Eiropas Savienībā galvenokārt veic pa nozīmīgiem vairākveidu pārvadājumu koridoriem. Tātad par prioritāti jāizvirza šo koridoru efektivitātes palielināšana un ilgtspēja. Lai sekmētu uzvedību, kas ir savienojama ar ilgtspējīgu attīstību, un lai palīdzētu ierobežot transporta intensitāti, būtu jāatbalsta labāka mobilitātes plānošana.

3.14 Lai gan Eiropas Savienībā ir finansējuma problēmas, un vietējie iedzīvotāji ne vienmēr aktīvi atbalsta jaunus infrastruktūras projektus, turklāt tie ietekmē vidi, tomēr jauna infrastruktūra ir vajadzīga, lai likvidētu sastrēgumus tīkla darbībā. It īpaši jaunajās dalībvalstīs joprojām vērojami daudzi šādi sastrēgumi un savienojumu trūkumi.

3.15 Neraugoties uz to, Komiteja ir pārliecināta, ka vairākveidu pārvadājumu uzlabošanas nolūkā visvairāk pūļu un līdzekļu jākoncentrē transporta mezglos, piemēram, pārkraušanas platformu attīstīšanai, jo to darbība kļūst arvien problemātiskāka

(3) OV C 318, 23.12.2009., 101. lpp.

(4) OV C 255, 22.9.2010., 110. lpp.

(5) OV C 277, 17.11.2009., 20. lpp.

(6) OV C 277, 17.11.2009., 25. lpp.

(7) OV C 317, 23.12.2009., 94. lpp.

(8) OV C 77, 31.3.2009., 70. lpp.

(9) OV C 317, 23.12.2009., 80. lpp.

(10) OV C 318, 23.12.2006., 218. lpp.

(11) OV C 354, 28.12.2010., 23. lpp.

(12) OV C 51, 17.2.2011., 59.–66. lpp. (Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Privātā un publiskā sektora ieguldījumu mobilizēšana ekonomikas atveseļošanai un ilgtermiņa strukturālo pārmaiņu nodrošināšanai: publiskā un privātā sektora partnerību veidošana").

(13) OV C 48, 15.2.2011., 57.–64. lpp. (Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Ekonomikas atveseļošana: pašreizējais stāvoklis un konkrētas iniciatīvas") un OV C 132, 3.5.2011., 99.–107. lpp. (Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko izveido vienotu Eiropas dzelzceļa telpu" un "Komisijas paziņojums par vienotas Eiropas dzelzceļa telpas izveidi").

un tāpēc ir pelnījusi sevišķu uzmanību, kā arī koridoru pilnveidošanai starp šiem mezgliem. Liels atbalsts, it īpaši pilsētās, var būt tehnoloģijas un intelektiskās transporta sistēmas. Viens no grūtākajiem uzdevumiem ir to izvēšana un integrēšana dažādu transporta veidu sistēmās.

3.16 Pārstrādājot *TEN-T* vadlīnijas, būs jārisina arī problēmas, kas saistītas ar sastrēgumu vietām un iztrūkstošajiem savienojumu posmiem, lai veicinātu līdzsvarotu un ilgtspējīgu transporta infrastruktūras attīstību visās Savienības daļās, it īpaši tās austrumos, kur nepietiek augstiem standartiem atbilstošu dzelzceļa un autoceļu savienojumu posmu un kur ar vairākveidu pārvadājumiem piemērotiem risinājumiem jāuzlabo vairākas būtiskas savienojumu posmu un mezglu sastrēgumu vietas.

3.17 Lai gan Komiteja atbalsta Komisijas ierosmi par galvenā tīkla stratēģijas piemērošanu attiecībā uz vissvarīgākajiem pārrobežu koridoriem, vienlaikus tā atbalsta arī nostādni, ka jāturpina nodrošināt, lai visaptveroša tīkla attīstības nolūkā būtu pieejams ES finansējums, — it īpaši dalībvalstīs, kas tiesīgas izmantot Kohēzijas fondu, un ar noteikumiem, kas līdzīgi pašreizējā finanšu plānā paredzētajiem.

3.18 Tas atbilst nostādnei, ka sociālo un ekonomisko kohēziju nevar panākt bez visu *TEN-T* tīkla trūkstošo elementu izveides un nepietiekami kvalitatīvo tīkla elementu ilgtspējīgas uzlabošanas gan patlaban, gan turpmāk.

3.19 Drošības aspektā Komiteja vēlētos vērst īpašu uzmanību uz infrastruktūras, arī tuneļu, konstruktīvo risinājumu uzlabošanu.

3.20 EESK uzskata, ka lielāka uzmanība jāpievērš *TEN-T* projektu īstenošanas pārredzamībai ne tikai konsultāciju vai atlases laikā, bet arī darbu realizācijas posmos. Atzīstot, ka galvenā atbildība šajā sakarā ir piekritīga valstu valdībām, EESK mudina Komisiju uz aktīvāku dialogu ar valstu partneriem, nosakot augstākus projektu īstenošanas pārredzamības standartus un regulāri nodrošinot informāciju sabiedrībai par reālo un finansiālo stāvokli attiecībā uz konkrētiem projektiem.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Komiteja uzskata, ka ilgtspējīgu ES transporta politikas attīstību var ievērojami stimulēt ar sociālā dialoga un/vai ieinteresēto pušu dialoga struktūru darbībām saistībā ar jau izveidotiem vai vēl būvniecības stadijā esošiem Eiropas transporta koridoriem. EESK aicina no jauna aktivizēt šāda veida struktūras.

4.2 Komiteja norāda, ka, veidojot jaunu *TEN-T* tīklu, "īpaša uzmanība jāvelta tā dēvētajai kaimiņattiecību politikai, t.i., savienojumiem ar valstīm ES ziemeļos, austrumos un dienvidos, tomēr Komisijai un dalībvalstīm galvenokārt jākoncentrējas uz kopējā tīkla attīstīšanu, nevis uz atsevišķiem infrastruktūras projektiem." Tādējādi tiks sekmēta arī dalībvalstu savstarpējā solidaritāte.

4.3 Komiteja savā atzinumā "*TEN-T*: politikas pārskats" ⁽¹⁴⁾ atbalsta Komisijas Zaļajā grāmatā pausto pieeju turpmākajā *TEN-T* plānošanā piemērot principu, ka vairākveidu pārvadājumu ķēdēs katru transporta veidu izmanto atbilstīgi tā salīdzināmajām priekšrocībām un tādējādi tam ir svarīga nozīme Kopienas mērķu īstenošanā klimata pārmaiņu jomā. Joprojām jāsiglabā mērķis pāriet uz videi visnekaitīgāko transporta ķēdi.

4.4 Šajā saistībā Komiteja vēlas atgādināt par "zaļo koridoru" koncepciju, ko Komisija 2007. gadā ieviesa kravu pārvadājumu loģistikas rīcības plānā. Šīs koncepcijas mērķis ir, izveidojot demonstrējuma platformas līdzās starptautiskajiem koridoriem, kuros koncentrējas preču plūsma, radīt ilgtspējīgus vairākveidu pārvadājumiem piemērotus risinājumus, kas garantētu mazāku ietekmi uz vidi un klimatu un būtu droši, kvalitatīvi un efektīvi. Komiteja vēlētos, lai minēto koncepciju piemērotu augstiem standartiem atbilstošajiem *TEN-T* vairākveidu pārvadājumu galvenā tīkla koridoriem, kas varētu būt īpaši piemēroti šādiem risinājumiem ar publisko un privāto partneru sadarbības palīdzību.

4.5 Komisija ir norādījusi, ka pašreizējā sistēma ir radikāli jāmaina. Jaunās dalībvalstis no ES finansējuma negūst tādu pašu labumu kā "vecās" dalībvalstis. Lai panāktu vienlīdzīgu konkurences apstākļus, ir jāmeklē jauni finansēšanas veidi.

4.6 Komiteja pauž šaubas par to argumentu piemērotību, kurus Komisija izmanto finansējamo projektu izvēles pamatošanai. Komisija apgalvo, ka šie projekti "palīdz mums sagatavoties gaidāmajām transporta prioritātēm: padarīt transportu videi nekaitīgāku, savienot Eiropas austrumus un rietumus un sniegt atbalstu publiskajai un privātajai partnerībai". Katrā ziņā apšaubāma ir austrumu un rietumu savienojumu uzlabošana, turklāt Komiteja vēlētos, lai papildus PPP tiktu ņemtas vērā arī citas finansējuma iespējas.

4.7 Komisijas ierosme par Eiropas koordinātoru iecelšanu, lai tādējādi stiprinātu starptautisko sadarbību, un par koncentrēšanos uz ilgtermiņa atbalstu izšķiroši svarīgiem infrastruktūras projektiem, kā arī par izpildaģentūras izveidi, būtu varējusi dot lielāku ieguldījumu pārredzamības uzlabošanā un reālā *TEN-T* attīstībā. Taču gan Eiropas koordinātoru veiktā analīze, gan daudzgadu paketes pārskatīšanas rezultāti liecina, ka līdzšinējie panākumi ir sadrumstaloti, jo trūkst sadarbības un koordinācijas starp dalībvalstīm.

4.8 Komiteja ierosina, ka, pamatojoties uz pārstrādātu *TEN-T* programmu, vajadzētu starp ES un katru dalībvalsti parakstīt tā sauktos "programmas līgumus", kuros būtu izklāstītas abu pušu saistības attiecībā uz finansējumu un darbu izpildes grafiku. Šajos "programmas līgumos" būtu jāiekļauj ne tikai *TEN-T* pamata infrastruktūra, bet arī palīginfrastruktūra, ko valstis apņemas izveidot, lai nodrošinātu galvenās infrastruktūras efektīvu darbību un tādējādi sniegtu labākus pakalpojumus

⁽¹⁴⁾ OV C 318, 23.12.2009., 101. lpp.

iedzīvotājiem. Komiteja uzskata, ka šādu “programmas līgumu” sagatavošanā jāiesaista pilsoniskā sabiedrība, lai projektus, par kuriem panākta vienošanās, turpmāk īstenotu efektīvāk.

4.9 *TEN-T MAP* projektu paketes 2007.–2013. gada termiņa vidusposma pārskatā Komisija secina, ka no 92 paketē iekļautajiem projektiem 21 ir pārrobežu projekts, savukārt tajos vislielāko atbalstu saņem dzelzceļa transports, kam seko iekšējo ūdensceļu transports, taču Komisijas dokumentā “Jaunā Eiropas transporta tīklu politika” norādīts, ka, salīdzinot ar dzelzceļu un ūdensceļiem, tie projekti, kas saistīti ar autoceļiem un gaisa ceļiem un — mazākā mērā — jūras transportu, kopumā darbojas salīdzinoši labi.

4.10 Komiteja aicina Komisiju precizēt jēdziena “ilgtspēja” nozīmi. Lai varētu izvērtēt, vai ierosinātais projekts atbilst ilgtspējas prasībām, jābūt skaidram šī jēdziena saturam, vēlams — kvantitatīvā izteiksmē.

4.11 Ņemot to vērā, Komiteja vēlas uzsvērt, ka papildus ilgtspējas būtiskajai nozīmei ekonomikas izaugsmē tā attiecas ne tikai uz mērķiem vides jomā, piemēram, klimata aizsardzību, trokšņu un gaisa piesārņojuma samazināšanu un resursu saglabāšanu, bet arī uz sociāliem transporta nozares jautājumiem, piemēram, darba ņēmēju tiesībām, darba apstākļiem un visu iedzīvotāju, it īpaši vecāka gadagājuma cilvēku un invalīdu, piekļuvi sabiedriskajam transportam par pieņemamām cenām, nodrošinot cilvēkiem ar invaliditāti atbilstošu aprīkojuma un informācijas pieejamību.

4.12 Komiteja vēlas norādīt, ka atbalsta stratēģiju, kuras pamatā ir inovācija, stimuli un infrastruktūra, jeb tā saukto 3 “I” stratēģiju (angļu valodā — *innovation, incentives and infrastructure*), jo tā ir izmaksu ziņā visefektīvākais veids, kā sasniegt ilgtspējīgu attīstību:

— inovācija — izstrādāt un īstenot vēl vairāk tādu tehnisku pasākumu, kas vērsti uz piesārņojuma avotu, un tādus transporta ekspluatācijas paņēmienus, kas mazāk ietekmē vidi;

— stimuli — veicināt labāko pieejamo tehnoloģiju un praktisko risinājumu strauju ieviešanu visos transporta veidos;

— infrastruktūra — izmantojot gan pašreizējo infrastruktūru, gan veicot pienācīgus ieguldījumus jaunā infrastruktūrā un tādējādi likvidējot sastrēgumu vietas un izveidojot vajadzīgos savienojumu posmus, nodrošināt raitu un drošu satiksmi.

4.13 EESK norāda, ka viens no veidiem, kā sasniegt Eiropas Savienības mērķi — ilgtspējīgu attīstību, ir integrēta pieeja Eiropas komunikāciju tīkliem (*TEN*). EESK ir pārliecināta, ka, izmantojot integrētu pieeju, var paātrināt Eiropas komunikāciju tīklu struktūras izveidi un samazināt to būvniecības izmaksas salīdzinājumā ar ieguldījumiem, kas būtu nepieciešami, ja neizmantotu dažādu tīklu iespējamās sinerģijas efektu⁽¹⁵⁾.

4.14 Komiteja uzskata, ka, ņemot vērā Eiropas ekonomikas krīzes un ierobežoto *TEN-T* budžetu, ir nepieciešama dažādu *TEN-T* finansēšanas instrumentu koordinēšana un sadarbība, turklāt ir jāmeklē jauni finanšu avoti un kredītēšanas mehānismi.

4.15 EESK pilnībā atbalsta Baltajā grāmatā izklāstīto Komisijas pieeju — uzlabot koordināciju Eiropas līmenī. Lai ievērojamu finansiālo ierobežojumu apstākļos sasniegtu vērienīgos *TEN-T* mērķus, būs nepieciešama daudz integrētāka Eiropas infrastruktūras politika ar pienācīgu Eiropas līmeņa koordināciju — sākot no stratēģiskās plānošanas līdz atsevišķu projektu galīgajai īstenošanai.

4.16 EESK uzskata, ka Baltā grāmata izstrādāta īstajā laikā un ka gaidāmās ES budžeta pārskatīšanas kontekstā tā nodrošinās stingras politiskās nostājas formulēšanu. ES transporta infrastruktūras attīstības finansēšana jāveic atbilstīgi reālistiskam mērķim — pēc iespējas drīzāk izveidot vienotu Eiropas transporta telpu.

Briselē, 2011. gada 15. jūnijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽¹⁵⁾ OV C 204, 9.8.2008., 25. lpp. (Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums “Eiropas komunikāciju tīkli: uz integrētu pieeju”).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Pilsoniskās sabiedrības ieguldījums Austrumu partnerībā"

(2011/C 248/06)

Ziņotājs: **MORKIS kgs**

Ungārijas Republikas pastāvīgais pārstāvis Eiropas Savienībā *Peter Györkös* 2010. gada 15. novembra vēstulē saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju izstrādāt izpētes atzinumu par tematu

"Pilsoniskās sabiedrības ieguldījums Austrumu partnerībā".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2011. gada 25. maijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 472. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 15. un 16. jūnijā (16. jūnija sēdē), ar 133 balsīm par, 1 balsi pret un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) piešķir lielu nozīmi Austrumu partnerībai (AP) — stratēģiskai nepieciešamībai un politiskai ES investīcijai, kas nākotnē dos labumu gan Eiropas Savienības, gan tās partnervalstu iedzīvotājiem. Notikumi Vidusjūras reģionā ir apliecinājums tam, ka pilsoniskajai sabiedrībai arvien ir izšķiroša nozīme pārejā uz demokrātiju, kā arī konstitucionālās reformās un institucionālā satvara izveidē. Tāpēc, lai nodrošinātu šā procesa sekmīgu norisi, pilsoniskās sabiedrības devums Austrumu partnerībai ir atbalstāms un pienācīgi ņemams vērā.

1.2 EESK atzinīgi vērtē panākumus, kas gūti Austrumu partnerības īstenošanā, kuru oficiāli uzsāka 2009. gada maijā. Pateicoties dialogam par asociācijas nolīgumiem, brīvās tirdzniecības zonām, vīzu režīma atvieglojumiem, kā arī sadarbībai energoapgādes drošības un citos jautājumos, visas Austrumu partnerības valstis ir uzlabojušas un pastiprinājušas attiecības ar Eiropas Savienību. (Diemžēl Baltkrievija ar notikumiem pēc prezidenta vēlēšanām, kuras norisinājās 2010. gada decembrī, savās attiecībās ar ES ir spērusi lielu soli atpakaļ.)

1.3 Pilsoniskās sabiedrības ieguldījums Austrumu partnerības daudzpusējos pasākumos

1.3.1 Līdzdalība Austrumu partnerības starpvaldību tematiskajās platformās

1.3.1.1 EESK ir uzaicināta piedalīties trijās no četrām izveidotajām AP starpvaldību tematiskajām platformām un var tajās paust pilsoniskās sabiedrības viedokli. Tomēr EESK vēlētos, lai Komisija to uzaicina piedalīties un līdzdarboties 3. tematiskajā platformā, kur aplūko energoapgādes drošību — jomu, kurā Komitejai ir pieredze.

1.3.1.2 Komiteja uzskata, ka Austrumu partnerības Pilsoniskās sabiedrības foruma attiecīgo darba grupu pārstāvjiem jādot iespēja piedalīties starpvaldību tematisko platformu sanāksmēs.

1.3.2 Austrumu partnerības Pilsoniskās sabiedrības forums

1.3.2.1 Komiteja arī atzinīgi vērtē Austrumu partnerības Pilsoniskās sabiedrības foruma izveidi 2009. gada novembrī. Komiteja uzskata AP Pilsoniskās sabiedrības foruma valstu platformas par instrumentu, kas visnotaļ piemērots Austrumu partnerības īstenošanai partnervalstīs tā, ka tiek iesaistīta pilsoniskā sabiedrība, taču pauž nožēlu par to, ka darba devēji, arodbiedrības un citas sociālekonomiskās organizācijas (piemēram, lauksaimnieki vai patērētāji) nemaz vai tikpat kā nemaz nepiedalās valstu platformu pasākumos, ko veic valsts līmenī.

1.3.2.2 Tā kā sociālie partneri AP Pilsoniskās sabiedrības forumā patlaban nav pienācīgi pārstāvēti, Komiteja aicina pārskatīt foruma reglamentu, konkrēti tā daļu, kas attiecas uz atlases kārtību, un piešķirt daudz lielāku nozīmi darba devēju un darba ņēmēju pārstāvju, kā arī citu ES un partnervalstu interešu grupu līdzdalībai forumā.

1.3.2.3 Komiteja aicina pārskatīt foruma organizatorisko uzbūvi, lai tas varētu darboties efektīvāk un vienlaikus racionālāk izmantot pieejamo finansējumu. Uzmanības centrā varētu būt pastāvīga, uz projektiem vērsta darbība (forumā darba grupās un valstu platformās).

1.3.2.4 Komiteja ierosina palielināt ES pārstāvju skaitu, tādējādi stimulējot pieredzes apmaiņu un veicinot tuvināšanos Eiropas vērtībām. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja, kuras 344 locekļi pārstāv ES organizēto pilsonisko savienību, ir ļoti piemērota organizācija, kam aktīvi iesaistīties Pilsoniskās sabiedrības forumā, lai īstenotu AP mērķus, ja vien foruma reglamentā tiek paredzēta padziļināta Komitejas līdzdalība gan forumā, gan koordinācijas komitejā.

1.3.2.5 Ņemot vērā gan to, ka Pilsoniskās sabiedrības foruma darbības joma aizvien paplašinās, gan valstu platformu uzdevumus, Komiteja ir gatava sniegt ieguldījumu foruma darbības uzlabošanā. EESK arī uzskata, ka ir pienācis laiks izveidot sekretariātu, kaut vai tāpēc, lai nodrošinātu koordinācijas komitejas darbu.

1.3.2.6 Ja foruma darbībā netiek panākti strukturāli uzlabojumi, Komiteja varētu apsvērt citus veidus, kā AP valstu sociālekonomikas jomas dalībniekus mobilizēt AP mērķu sasniegšanai.

1.4 Pilsoniskās sabiedrības konsolidācija partnervalstīs un ieguldījums Austrumu partnerības divpusējos pasākumos

1.4.1 Komiteja rūpīgi seko notikumiem Vidusjūras reģiona dienvidu valstīs. EESK ir pārliecināta, ka Eiropas Savienībai ir jāatbalsta reģiona demokratizācijas un stabilizācijas process. Vienlaikus Komiteja aicina attiecībās ar ES dienvidu un austrumu kaimiņvalstīm izmantot līdzsvarotu ilgtermiņa pieeju, arī attiecībā uz finansiālu atbalstu politikas un ekonomikas reformām, lai sekmētu pielāgošanos ES standartiem un stiprinātu pilsonisko sabiedrību.

1.4.2 Komiteja uzskata, ka nepietiekama finansējuma dēļ cerības, ko saista ar Austrumu partnerību kā svarīgu Eiropas vērtību veicināšanas un popularizēšanas instrumentu, var palikt nepiepildītas. Šajā saistībā EESK ļoti atzinīgi vērtē Komisijas ierosinājumu pārskatīt Eiropas kaimiņattiecību politiku, taču pauž nožēlu par to, ka Komisijas paziņojumā "Jauna reakcija uz pārmaiņām kaimiņvalstīs" nav uzsvērtā nepieciešamība veidot mehānismus konsultācijām ar pilsonisko sabiedrību valstīs, uz kurām attiecas Eiropas kaimiņattiecību politika, un nav saskatīta nekāda saikne ar pašas Eiropas Savienības pilsoniskās sabiedrības institūciju un EESK iespējamo devumu šajā procesā.

1.4.3 EESK pozitīvi vērtē ierosmi izveidot Eiropas Demokrātijas fondu un Pilsoniskās sabiedrības palīdzības programmu. Tomēr Komiteja aicina Komisiju mācīties no pieredzes, kas gūta Pilsoniskās sabiedrības palīdzības programmā Rietumbalkāniem, un nepieļaut zināmas nepilnības.

1.4.4 Pēc Komitejas domām, ir ārkārtīgi svarīgi sadarboties ar neatkarīgām partnervalstu organizācijām. Tomēr ir jāstrādā arī ar organizācijām, kas pakļautas valdībām, un vienlaikus jāpalīdz veidot neatkarīgas arodbiedrības un darba devēju organizācijas, kas spētu iesaistīties patiesā sociālajā dialogā, izplatīt demokrātijas, cilvēktiesību un darba tiesību idejas, kā arī sekmēt pārējo Austrumu partnerības mērķu sasniegšanu.

1.4.5 EESK uzskata, ka valdību un pilsoniskās sabiedrības dialoga stiprināšana valsts līmenī ir priekšnoteikums, lai

Austrumu kaimiņvalstu sabiedrības kļūtu demokrātiskākas un tuvinātos Eiropas vērtībām. Sevišķi nepieciešams pastiprināt pilsoniskās sabiedrības nozīmi Eiropas kaimiņattiecību politikas rīcības plānu izstrādē un īstenošanā.

1.4.6 Komiteja aicina visās Austrumu partnerības valstīs izstrādāt sistēmu, kā apspriesties ar pilsonisko sabiedrību, piemēram, nodibināt ekonomikas un sociālo lietu padomes vai līdzīgas struktūrvienības, ņemot vērā katras partnervalsts īpašos apstākļus. Par pamatu šim procesam dažās AP valstīs varētu izmantot valsts platformas, kas jau darbojas Austrumu partnerības Pilsoniskās sabiedrības forumā. EESK ir gatava dalīties pieredzē ar AP valstu pilsonisko sabiedrību.

1.4.7 Komiteja uzskata, ka asociācijas nolīgumos, ko patlaban apspriež ES un partnervalstis, jāietver noteikumi par tādu kopīgu pilsoniskās sabiedrības struktūru izveidi, kuras uzraudzītu minēto nolīgumu īstenošanu.

1.4.8 Saistībā ar sarunām par padziļināto un vispārējo brīvās tirdzniecības nolīgumu (BTN) un tā noslēgšanu Komiteja uzskata, ka gan ES, gan partnervalstu pilsoniskā sabiedrība ir jāiesaista ietekmes uz ilgtspēju novērtēšanā vēl pirms sarunu sākšanas un ka topošajā padziļinātajā un vispārējā BTN jāietver pilsoniskās sabiedrības mehānismi, lai varētu pārraudzīt to noteikumu izpildi, kas saistīti ar ilgtspējīgu attīstību.

1.5 Komiteja pauž cerību, ka 2011. gads Austrumu partnerībai būs izšķirošs, jo gaidāms, ka Padomes prezidentvalstis — gan Ungārija, gan it sevišķi Polija — dos iniciatīvai jaunu impulsu.

1.6 Šos ieteikumus Komiteja adresē valstu vai to valdību vadītājiem un pauž cerību, ka Austrumu partnerības sammits, kas 2011. gada rudenī notiks Polijā, būs izdevība gan pienācīgi novērtēt gūtos panākumus un pilsoniskās sabiedrības devumu divos pagājušajos gados, gan kritiski izvērtēt trūkumus, kuri saistīti ar sociālo partneru nepietiekamo līdzdalību, un apzināt Pilsoniskās sabiedrības foruma nepilnības.

2. Pilsoniskās sabiedrības ieguldījums Austrumu partnerības daudzpusējos pasākumos

2.1 Eiropas Savienībai ir ārkārtīgi svarīgi, lai tās austrumu kaimiņvalstis būtu stabilas, ar labu pārvaldību, paredzamu politiku un augošu tautsaimniecību. Arī Austrumeiropas un Dienvidkaukāza valstis dedzīgi vēlas ciešākas un intensīvākas attiecības ar ES. Būtiskākais faktors, kas noteiks, cik sekmīgi šīs valstis tuvināsies Eiropas Savienībai, būs vērtības, kā arī likumdošanas un tiesiskā regulējuma konverģence. Tāpēc Austrumu partnerība ir uzskatāma par politisku ES investīciju, kas dos labumu ES iedzīvotājiem un sekmēs vispārēju progresu partnervalstīs.

2.2 Līdzdalība Austrumu partnerības tematiskajās platformās

2.2.1 Eiropas Komisijas paziņojumā par Austrumu partnerību bija atzīmēts, ka pilsoniskās sabiedrības līdzdalībai jāpiešķir īpaša loma. EESK tika uzaicināta piedalīties trijās no četrām izveidotajām starpvaldību tematiskajām platformām (1. platforma “Demokrātija, laba pārvaldība un stabilitāte”; 2. platforma “Ekonomikas integrācija un konverģence ar ES nozaru politikām”; un 4. platforma “Cilvēku saskarsme”), un tai ir iespēja šajās platformās paust pilsoniskās sabiedrības viedokli. Lai arī Komiteja enerģijas jautājumiem pievērsī ļoti lielu uzmanību, to nezaicināja piedalīties svarīgajā tematiskajā platformā “Energoapgādes drošība”.

2.2.2 EESK uzskata, ka platformas ir guvušas panākumus Austrumu partnerības mērķu sasniegšanā, bet pauž nožēlu, ka pilsoniskās sabiedrības līdzdalība ir ierobežota. Komiteja uzskata, ka Austrumu partnerības Pilsoniskās sabiedrības foruma attiecīgo darba grupu pārstāvjiem jādod iespēja piedalīties starpvaldību tematisko platformu sanāsmēs. Tādējādi pilsoniskā sabiedrība būs informēta par platformu darbu un varēs izstrādāt praktiskākus un konkrētākus ierosinājumus. Komiteja aicina Komisiju vest sarunas ar partnervalstīm, lai ieviestu izmaiņas starpvaldību platformu reglamentā un noteiktu, ka forums ir šo platformu pastāvīgs dalībnieks.

2.2.3 Komiteja uzskata, ka varētu platformas varētu būt saistītas ar projektiem, kas interesē pilsonisko sabiedrību. Atbilstīgs piemērs, kas atspoguļo uzņēmējdarbības asociāciju līdzdalību Austrumu partnerībā, ir *EAST-INVEST* programma, kas ir Eiropas Tirdzniecības un rūpniecības palātu apvienības (*Eurochambres*) un AP valstu partneru kopīga iniciatīva. Tas ir jauns trīs gadu projekts, kas orientēts uz Austrumu partnerību un kura mērķis ir Austrumu reģiona kaimiņvalstīs sekmēt tirdzniecību un ekonomikas attīstību un investīcijas. Projektā ir iesaistījusies 21 tirdzniecības palāta no ES valstīm, lai īstenotu 2. starpvaldību platformas “Ekonomikas integrācija un konverģence ar ES nozaru politikām” mērķus. Projekta kopējais budžets ir 8,75 miljoni EUR, no kuriem 7 miljonus ir piešķirusi Eiropas Komisija. Pastāv cerība, ka šis projekts sasniegs savus mērķus un sniegs reālu ieguldījumu Austrumu partnerības mērķu sasniegšanā. Šo piemēru varētu izmantot, lai īstenotu konkrētus projektus starp ES un partnervalstu organizācijām citās nozarēs, piemēram, lauksaimnieku, patērētāju aizsardzības, vides aizsardzības organizācijām u.c.

2.2.4 Komiteja arī uzskata, ka uzņēmumu plaša līdzdalība 2. platformas pamatiniciatīvā “Mazie un vidējie uzņēmumi” un strukturētas uzņēmēju tikšanās varētu būt faktori, kas sekmētu AP Uzņēmējdarbības foruma organizēšanu, tādējādi palielinot uzņēmējdarbības organizāciju atbalstu sarunām par padziļinātiem un vispārējiem brīvās tirdzniecības nolīgumiem (BTN).

2.2.5 Komiteja norāda, ka nevienas platformas darbā nav iekļautas sociālais dialogs, lai arī tas ir Kopienas *acquis* sastāvdaļa.

2.3 Austrumu partnerības Pilsoniskās sabiedrības forums

2.3.1 Komisijas priekšlikums izveidot Pilsoniskās sabiedrības forumu ir guvis plašu atbalstu.

2.3.2 Tomēr vairums no AP Pilsoniskās sabiedrības foruma dalībniekiem ir ideju laboratorijas un nevalstiskās organizācijas, kas nepārstāv pilsoniskās sabiedrības visas interešu grupas. Tikai nedaudzas partnervalstu organizācijas pārstāv uzņēmēju un darba ņēmēju intereses, kā arī sociālos partnerus, piemēram, uzņēmumu apvienības un arodbiedrības vai citu sociālo un ekonomisko grupu (lauksaimnieku, patērētāju u.c.) intereses.

2.3.3 Koordinācijas komitejā, kurā ir 17 locekļi, partnervalstu sociālie partneri vispār nav pārstāvēti.

2.3.4 Pēdējā pusotra gada laikā visās partnervalstīs tika izveidotas Austrumu partnerības Pilsoniskās sabiedrības foruma platformas, kas darbojas valstu līmenī, un tādējādi katras valsts pilsoniskās sabiedrības organizācijām ir iespēja pulcēties, lai īstenotu partnerības mērķus.

2.3.5 Komiteja īpaši atbalsta, ka ir izveidotas AP Pilsoniskās sabiedrības foruma platformas, kas darbojas valstu līmenī, un atzinīgi vērtēt to ieguldījumu Austrumu partnerības procesā. Šajā sakarā var minēt vairākus piemērus.

— Baltkrievijas platforma 2010. gada jūlijā izstrādāja “Ceļvežus Austrumu partnerības īstenošanai Baltkrievijā”;

— Azerbaidžānas platforma ir sekmējusi vairākus pasākumus par valstij un pilsoniskajai sabiedrībai nozīmīgiem jautājumiem, piemēram, Azerbaidžānas iestāšanās PTO, alternatīvi un atjaunojami enerģijas avoti, energoefektivitāte, kā arī mazu un vidēju uzņēmumu stāvoklis;

— Valsts padome līdzdalības sekmēšanai — padome, kas bija izveidota Moldovā pirms šādas platformas oficiālās izveides,— piedalījās visās Moldovas ministru kabineta sanāsmēs un puda savu viedokli par valdības lēmumiem un ierosinātajiem pasākumiem dažādās politikas jomās.

Komiteja tomēr pauž nožēlu, ka arī šo platformu darbā valstu sociālie partneri ir iesaistīti tikai nelielā mērā (ja vispār ir iesaistīti), un tāpēc platformas nepievēršas sociālo tiesību jautājumam.

2.3.6 Komiteja ir norādījusi uz vairākiem trūkumiem foruma darba metodēs un ir paudusi gatavību sadarboties ar koordinācijas komiteju, lai uzlabotu foruma darbu.

2.3.7 Pašreizējais foruma sastāvs neatbilst Komisijas koncepcijas dokumenta pamatprincipiem. Minētajā dokumentā ir norādīts, ka "AP Pilsoniskās sabiedrības forumā jādod iespēja piedalīties pilsoniskās sabiedrības organizācijām, t.i., vietēja līmeņa organizācijām, arodbiedrībām, darba devēju organizācijām, profesionālajām apvienībām, NVO, ideju laboratorijām, bezpeļņas organizācijām, valstu un starptautiskajām pilsoniskās sabiedrības organizācijām/tikliem un citiem attiecīgiem pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem no Austrumu partnerības valstīm, kā arī no ES dalībvalstīm un starptautiskajām organizācijām/tikliem.

2.3.8 Var uzaicināt arī trešo valstu pilsoniskās sabiedrības organizācijas. EESK un tās partneriem no partnervalstīm vajadzētu būt svarīgai lomai, īpaši attiecībā uz uzņēmējdarbības, nodarbinātības, darba un sociālajiem jautājumiem." Eiropas lielākās darba devēju un darba ņēmēju organizācijas 2010. gada 19. maija vēstulē foruma locekļiem pauda bažas par šo situāciju. EESK un Eiropas Komisijas augsta līmeņa pārstāvji apsprieda foruma sastāva jautājumu un to, ka dažus Austrumu partnerības mērķus, īpaši tos, kas saistīti ar ekonomikas integrāciju, varēs sasniegt tikai tad, ja foruma darbā būs iesaistīti visi attiecīgie partneri.

2.3.9 Komiteja arī uzskata, ka forumā ievērojami jāpalielina ES pilsoniskās sabiedrības organizāciju loma. Tās līdz šim nav pietiekami pārstāvētas ne tikai tādēļ, ka dalībnieku skaits no ES ir salīdzinoši neliels gan forumā (no 230 organizācijām, kas bija uzaicinātas uz pilsoniskās sabiedrības forumu Berlīnē, tikai 80 bija no ES), gan koordinācijas komitejā (7 vietas no 17). ES pilsoniskās sabiedrības pārstāvība ir ierobežota arī no teritoriālā skatpunkta. Vairums organizāciju ir no dažām dalībvalstīm, kas atrodas pie austrumu robežas. Tikai dažas ES pilsoniskās sabiedrības organizācijas īsteno īpašus projektus vai programmas, kas orientētas uz Austrumu partnervalstīm.

2.3.10 Komiteja pauž gatavību izmantot savas iespējas, pieredzi, zinātību un kontaktus, lai vērstu par labu Pilsoniskās sabiedrības forumā pastāvošo nelīdzsvarotību. Komitejas 344 locekļiem ir ļoti liels potenciāls, kuru var izmantot, lai visās ES iestādēs, visās dalībvalstīs un visās pilsoniskās sabiedrības darbības jomās, īpaši sociālo partneru vidū, palielinātu Austrumu partnerības nozīmi.

2.3.11 Lai Komiteja varētu sniegt šo ieguldījumu, tai jābūt pietiekami pārstāvētai Pilsoniskās sabiedrības foruma struktūrās. Pašreizējos noteikumos nav paredzēta EESK pastāvīga un efektīva līdzdalība Pilsoniskās sabiedrības forumā, un tāpēc tie ir jāpārstrādā, lai Komiteja varētu pastāvīgi un vairāk piedalīties.

2.3.11.1 EESK un citu sociālekonomikas jomas dalībnieku plašāka līdzdalība sekmētu līdzsvarotāku līdzdalību arī foruma darba grupās. Pašreiz vairums organizāciju ir iesaistītas darba grupās "Demokrācija, laba pārvaldība un stabilitāte" un "Cilvēku

saskarsme". Savukārt darba grupās "Ekonomikas integrācija un konverģence ar ES nozaru politikām" un "Vide, klimata pārmaiņas un energoapgādes drošība" dalībnieku skaits nav pietiekams, un tas ir neatbilst šo jautājumu nozīmīgumam Austrumu partnerības mērķu sasniegšanā. Komiteja arī šajā ziņā varētu sniegt ieguldījumu.

2.3.11.2 EESK uzskata, ka foruma darbs vairāk jāorientē uz projektiem. Dažas darba grupas, piemēram, "Ekonomikas integrācija un konverģence ar ES nozaru politikām", ir centušās attīstīt īpašus projektus, bet šie centieni nebija veiksmīgi, jo nebija pietiekama finansējuma un nebija pietiekams arī partneru skaits. EESK potenciāls un administratīvā spēja varētu būt lietderīga konkrētu projektu izstrādē. Arī kopīgi pētījumi un projekti varētu palīdzēt stiprināt pilsoniskās sabiedrības ieguldījumu Austrumu partnerībā.

2.3.11.3 EESK ierosina koordinācijas komiteju ievēlēt uz diviem gadiem, lai uzlabotu tās efektivitāti un tai dotu pietiekami daudz laika projektu un ideju īstenošanai. Turklāt Komiteja uzskata, ka ir kļuvis nepieciešams izveidot koordinācijas komitejas sekretariātu.

2.3.12 Ja foruma darbība netiks uzlabota, Komiteja varētu apsvērt citus veidus, kā AP valstu sociālekonomikas jomas dalībniekus mobilizēt AP mērķu īstenošanai.

3. Pilsoniskās sabiedrības konsolidācija partnervalstīs un ieguldījums Austrumu partnerības divpusējos pasākumos

3.1 Nesenie notikumi Ziemeļāfrikā un Tuvajos Austrumos ir skaidri apliecinājuši: ja režīmi neņem vērā iedzīvotāju ekonomisko un sociālo situāciju un pārkāpj cilvēktiesības un brīvības, tie var krist pat tad, ja tie ir nozīmīgi reģiona drošībai un stabilitātei un ja tie saņem finansiālu atbalstu no Rietumu demokrātiem. Starptautiskā sabiedrība tagad var vienīgi ar bažām noraudzīties reģiona politisko notikumu attīstībā un izvīrīt minējumus par to sekām pasaules mērogā. Rūpīgi jāanalizē nesenie notikumi reģionā, jāizsver gūtā mācība un jāizdara secinājumi.

3.1.1 Politiskās situācijas un pilsoniskās sabiedrības organizāciju stāvokļa ziņā Austrumu partnerības valstīs ir nozīmīgas atšķirības. Tajās ir dažāds attīstības līmenis gan attiecībā uz demokrātiju, gan uz cilvēktiesībām un pilsoņu brīvībām; nav vienāds arī to ekonomikas un sociālās attīstības līmenis un pat ģeopolitiskie uzskati. Tikpat lielas atšķirības vērojamas minēto valstu centienos tuvināties ES un mērķos iesaistīties Austrumu partnerībā. Arī pilsoniskajai sabiedrībai dažādās partnervalstīs nav vienādas iespējas līdzdarboties partnerībā. Tāpēc partnervalstīs jāanalizē atsevišķi, pirms iespējams novērtēt to gūtos panākumus, apjomu, kādā pilsoniskā sabiedrība ir iesaistīta iniciatīvā, un kādas vispār tai ir iespējas līdzdarboties.

3.2 No visām partnervalstīm it sevišķi Ukraina, Moldova un Gruzija tiešām ir iemācījušās noteiktās jomās izmantot Austrumu partnerības potenciālu. Ja plaša starp minētajām trim valstīm un pārējām AP valstīm turpinās palielināties, Austrumu partnerības kā Austrumeiropas reģionāla projekta nākotne ilgtermiņā varētu būt apdraudēta. Tāpēc Eiropas Komisijai un pilsoniskajai sabiedrībai pārējo trīs valstu gadījumā jāiegluļda pūliņi, lai nodrošinātu, ka plaša nepaplašinās. Vislielākās problēmas, protams, ir Baltkrievijā, bet tās dalību Austrumu partnerībā nevajadzētu apšaubīt, jo īpaši, ņemot vērā tās īpašo iekšzemes politisko situāciju.

3.3 Komiteja atzīst, ka Austrumu partnerības ietvaros veikt pasākumus tādās jomās kā reģiona drošība, stabilitāte, ekonomikas integrācija, vides aizsardzība, energoapgādes drošība, indivīdu savstarpējie kontakti u.c. būs iespējams vienīgi tad, kad partnervalstis ievēros cilvēktiesības un bīdrosnās brīvību un kad noritēs īsts sociālais un pilsoniskais dialogs. Tāpēc jo īpaši Baltkrievijā šiem jautājumiem būtu jāpievērš lielāka uzmanība, taču šajā ziņā problēmas ir arī citās partnervalstīs.

3.4 Ir skaidrs, ka Austrumu partnerības valstīs nedz notiek īsts sociālais dialogs, nedz darbojas mehānismi apspriedēm ar pilsonisko sabiedrību. Bieži vien tikai valdības izveidotās un pārvaldītās organizācijas tiek uzskatītas par partneriem sociālajā un pilsoniskajā dialogā. Komiteja uzskata, ka ir ļoti svarīgi partnervalstīs sadarboties ar neatkarīgām organizācijām. Tomēr nepieciešams sadarboties arī ar valdības izveidotajām un dažreiz no tās atkarīgajām organizācijām, atbalstot gan tādu organizāciju attīstību, gan, vienlaikus, neatkarīgu arodbiedrību un darba devēju organizāciju izveidi tur, kur tādu vēl nav, lai tās varētu piedalīties patiesā sociālajā dialogā, izplatīt demokrātijas, cilvēktiesību un darba tiesību idejas, kā arī strādāt pie citu Austrumu partnerības mērķu īstenošanas.

3.5 Pilsoniskās sabiedrības aktīvāka iesaiste varētu paātrināt Austrumu partnerības mērķu īstenošanu partnervalstīs; turklāt AP un pilsoniskās sabiedrības iesaiste tajā sekmētu pilsoniskās sabiedrības nostiprināšanu. Izstrādājot programmas administratīvās spējas palielināšanai, jāvērs valsts sektora uzmanība uz pilsoniskās sabiedrības un sociālo partneru nozīmi, kā arī uz ES un dalībvalstu pieredzi jautājumā, kā pilsonisko sabiedrību iesaistīt lēmumu pieņemšanā. Veidojot valstisko un nevalstisko organizāciju kapacitāti Austrumu partnerības valstīs, ārkārtīgi noderīga varētu būt Viduseiropas valstu organizāciju pieredze. EESK arī labprāt dalīsies ar Austrumu partnerības valstu valdībām savās zināšanās, kā izveidot sociālajam un pilsoniskajam dialogam piemērotu tiesisko regulējumu.

3.6 Šajā saistībā EESK ļoti atzinīgi vērtē Komisijas ierosinājumu pārskatīt Eiropas kaimiņattiecību politiku, taču pauž nožēlu par to, ka paziņojumā "Jauna reakcija uz pārmaiņām kaimiņvalstīs" nav uzsvērta nepieciešamība veidot mehānismus

konsultācijām ar pilsonisko sabiedrību valstīs, uz kurām attiecas Eiropas kaimiņattiecību politika, un nav saskatīta nekāda saikne ar pašas Eiropas Savienības pilsoniskās sabiedrības institūciju un EESK iespējamo devumu šajā procesā.

3.7 Komiteja pozitīvi vērtē arī priekšlikumu izveidot Eiropas Demokrātijas fondu un Pilsoniskās sabiedrības palīdzības programmu, jo nav šaubu, ka tas sekmētu pilsoniskās sabiedrības iesaisti politikā. Vienlaikus Komiteja tomēr mudina Komisiju mācīties no pieredzes, kas gūta Pilsoniskās sabiedrības palīdzības programmas jomā un citādi atbalstot pilsonisko sabiedrību pirmspievienošanās palīdzības ietvaros. Paužot EESK viedokli par Komisijas pašreiz veikto "Pārskatu par ES atbalstu pilsoniskajai sabiedrībai Rietumbalkānos un Turcijā", EESK ir uzsvērusi, ka vairāk uzmanības jāvelta sociālajiem partneriem, it sevišķi arodbiedrībām, kuras dažos gadījumos tiek gandrīz pilnībā ignorētas. Konkrēti tas nozīmē strādāt ne tikai pie projektiem, bet arī pie institucionālās attīstības un organizāciju vispārējās stabilitātes.

3.8 Lai novērtētu apmēru, kādā pilsoniskās sabiedrības organizācijas ir iesaistītas Austrumu partnerībā un dialogā ar valstu valdībām, EESK lūdza minētajām organizācijām aizpildīt īsu anketu. No apsekojuma rezultātiem izriet, ka valdību dialogs ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām ir nepietiekams, tostarp saistībā ar asociācijas nolīgumiem un Eiropas kaimiņattiecību politikas rīcības plānu īstenošanu. Valdības nepietiekami apspriežas ar organizācijām par jautājumiem saistībā ar Austrumu partnerību. Galvenie informācijas avoti šajā jomā ir Eiropas Komisijas delegācijas attiecīgajā valstī un plašsaziņas līdzekļi. Protams, situācija dažādās valstīs ir atšķirīga. Pārvaldes iestāžu dialogs ar pilsonisko sabiedrību vislabāk attīstīts ir Moldovas Republikā, turpretī vislielākās grūtības šajā jomā ir Baltkrievijā. Komiteja aicina visās Austrumu partnerības valstīs izveidot mehānismu apspriedēm ar pilsonisko sabiedrību, piemēram, nodibināt ekonomikas un sociālo lietu padomes vai līdzīgas struktūrvienības. Šajā procesā varētu iesaistīt arī Austrumu partnerības Pilsoniskās sabiedrības foruma platformas, kas darbojas valstu līmenī. EESK, liekot lietā nesenas paplašināšanās kārtās gūto pieredzi, labprāt palīdzētu partnervalstu pilsoniskajai sabiedrībai veidot pilsoniskā dialoga iestādes.

3.9 Komiteja uzskata, ka asociācijas nolīgumos, ko patlaban apspriež ES un partnervalstis (pašlaik notiek sarunas ar visām partnervalstīm, izņemot Baltkrieviju), jāietver noteikumi par tādu kopīgu pilsoniskās sabiedrības struktūru izveidi, kuras uzraudzītu minēto nolīgumu īstenošanu. Pie šādām struktūrām varētu vērsties ar asociācijas nolīgumiem izveidotās asociācijas padomes, vai arī tās varētu iesniegt ieteikumus pēc savas iniciatīvas. Vislabāk būtu, ja tās varētu piedalīties novērotāju statusā asociācijas padomju sanāksmēs. To sastāvā būtu jāietilpst pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem, partneriem no sociālās un ekonomikas jomas un NVO. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai būtu jābūt pienācīgi pārstāvētai.

3.10 Eiropas Komisija jau ir sākusi sarunas ar Ukrainu par padziļināto un vispārējo brīvās tirdzniecības nolīgumu (BTN), kā arī plāno sākt sarunas Gruziju, Armēniju un Moldovu, līdzko būs izpildīti attiecīgie nosacījumi. Padziļinātais un vispārējais BTN varētu būtiski ietekmēt uzņēmējdarbības vidi un sociālos apstākļus partnervalstīs. Tāpēc ļoti svarīgi ir sarunu laikā uzturēt pastāvīgu dialogu ar pilsonisko sabiedrību.

3.11 Attiecībā uz sarunām par padziļināto un vispārējo BTN un šāda nolīguma noslēgšanu Komiteja uzskata, ka pilsoniskā sabiedrība būtu jāiesaista ietekmes uz ilgtspēju novērtēšanā vēl pirms sarunu sākšanas. Tādējādi varētu palielināt sabiedrības informētību par ieguvumiem no padziļinātā un vispārējā BTN. Turklāt, lai varētu pārraudzīt ar ilgtspējīgu attīstību saistīto noteikumu izpildi, topošajos padziļinātajos un vispārējos BTN būtu jāiekļauj pilsoniskās sabiedrības mehānismi.

3.12 Kopš Austrumu partnerības izveides pagājuši gandrīz divi gadi, taču joprojām nav skaidrs, kā tai jāsaistās ar 2007. gadā iedibināto iniciatīvu "Melnās jūras reģiona sinerģija", lai gan tajās abās piedalās lielākoties tās pašas valstis. Pilsoniskās sabiedrības līmenī varētu izveidot sadarbību starp Austrumu partnerības Pilsoniskās sabiedrības forumu un Melnās jūras NVO forumu.

3.13 *Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas ieguldījums Austrumu partnerībā*

3.13.1 EESK uzskata, ka Austrumu partnerībai ir liela nozīme, jo tā ir stratēģiska nepieciešamība un politiska ES investīcija, kas nākotnē dos labumu gan Eiropas Savienības, gan tās partnervalstu iedzīvotājiem.

3.13.2 EESK jau piecus gadus interesējas par daudziem pilsoniskās sabiedrības situācijas aspektiem visās partnervalstīs, tostarp par biedrošanās brīvību, reģistrācijas nosacījumiem, tiesību aktiem un procedūrām nodokļu jomā, vārda brīvību un trīspusējo konsultāciju norisi. Tā ir izstrādājusi vairākus atzinumus un izvirzījusi ieteikumus par šādiem tematiem: "Plašāka Eiropa — kaimiņvalstis. Jauns pamats attiecībām ar mūsu

austrumu un dienvidu kaimiņvalstīm" ⁽¹⁾, "Pilsoniskā sabiedrība Baltkrievijā" ⁽²⁾, "ES un Moldovas attiecības: organizētas pilsoniskās sabiedrības loma" ⁽³⁾, "ES un Ukrainas attiecības: jauna dinamiska loma pilsoniskajai sabiedrībai" ⁽⁴⁾, "Pilsoniskās sabiedrības organizāciju tīklu izveide Melnās jūras reģionā" ⁽⁵⁾ un "Pilsoniskās sabiedrības līdzdalība Eiropas kaimiņattiecību politikas rīcības plānu īstenošanā Dienvidkaukāza valstīs" ⁽⁶⁾. Pēc prezidentvalsts Čehijas pieprasījuma Komiteja ir izstrādājusi izpētes atzinumu par tematu "Pilsoniskās sabiedrības līdzdalība Austrumu partnerībā".

3.13.3 EESK ir izveidojusi kontaktus ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām Austrumu partnerības valstīs un ir rīkojusi vairākus seminārus par sociālā dialoga un apspriešanās ar pilsonisko sabiedrību nozīmi. Minētajos semināros EESK citastarp ir uzsvērusi, ka pilsoniskā sabiedrība jāiesaista Eiropas kaimiņattiecību politikas rīcības plānu īstenošanā.

3.13.4 EESK Ukrainā ik gadu sadarbībā ar Ukrainas Sociālo lietu un ekonomikas trīspusējo padomi rīko seminārus par abas puses interesējošiem jautājumiem. Komiteja cer, ka tuvākajos gados šādus gadskārtējus pasākumus varēs rīkot arī kopā ar citām Austrumu partnerības valstīm. EESK ir gatava atbalstīt tādu pilsoniskās sabiedrības ikgadēju pārskata semināru rīkošanu visās AP valstīs, kuros izvērtētu panākumus Eiropas kaimiņattiecību politikas rīcības plānu īstenošanā.

3.13.5 EESK atbalsta to, ka pašreizējā ES Padomes prezidentvalsts Ungārija un nākamā prezidentvalsts Polija Austrumu partnerību izvirzījušas par prioritāti. Komitejas ieguldījums būs vēl divi atzinumi: "Energoapgāde. Kādai jābūt mūsu kaimiņattiecību politikai, lai ES energoapgāde būtu nodrošināta?" un "Austrumu partnerība un ES politikas Austrumu dimensija, īpaši pievēršoties ES lauksaimniecības politikai". EESK pauž cerību, ka tās trīs atzinumi par Austrumu partnerību saņems plašu atbalstu un sekmēs vairāku AP mērķu sasniegšanu.

Briselē, 2011. gada 16. jūnijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

⁽¹⁾ OV C 80, 30.03.2004., 148.–155. lpp.
⁽²⁾ OV C 318, 23.12.2006., 123.–127. lpp.
⁽³⁾ OV C 120, 16.05.2008., 89.–95. lpp.
⁽⁴⁾ OV C 77, 31.03.2009., 157.–163. lpp.
⁽⁵⁾ OV C 27, 03.02.2009., 144.–151. lpp.
⁽⁶⁾ OV C 277, 17.11.2009., 37.–41. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Ūdens politikas iekļaušana citās ES politikas jomās” (izpētes atzinums pēc prezidentvalsts Ungārijas pieprasījuma)

(2011/C 248/07)

Ziņotāja: **LE NOUAIL-MARLIÈRE kdze**

Nākamā prezidentvalsts Ungārija 2010. gada 13. novembrī pieprasīja EESK izpētes atzinumu par tematu “Ūdens politikas iekļaušana citās ES politikas jomās”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 20. maijā. Ziņotāja — *Le Nouail-Marlière* kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 472. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 15. un 16. jūnijā (2011. gada 15. jūnija sēdē), ar 106 balsīm par, 26 balsīm pret un 8 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi

1.1 Uzsverot savu pieredzi vides un lauksaimniecības jomā un ņemot vērā problēmas, kas saistītas ar klimata pārmaiņu sekām Eiropā, — plūdu un sausuma periodi, kuri postoši ietekmē ūdens resursus, augsni un infrastruktūru, saimniecisko un sociālo darbību, — EESK iesaka vides, ekonomikas un sociālos jautājumus risināt, izmantojot konsolidētu un daudzpusīgu pieeju.

1.2 Komiteja uzskata par ļoti svarīgu, ka Eiropas Savienība ar ūdens pamatdirektīvu īsteno Eiropas līmeņa ūdens politiku, un mudina dalībvalstis un ES iestādes konsolidēt šo politiku, jo ūdens iedzīvotājiem, rūpniecībai, lauksaimniecībai un vietējām kopienām ir vajadzīgs tāpēc, ka tas ir būtisks ne tikai dzīvei, bet arī ekonomikai, sabiedrībai un videi.

1.3 Tāpēc Komiteja iesaka tam pievērst īpašu uzmanību visās Eiropas politikas jomās.

1.4 Pamatojoties uz lauku un lauksaimniecības īpašajām vajadzībām un uzdevumiem laikā, kad tiek apspriesta KLP nākotne pēc 2013. gada, EESK iesaka pirmā pīlāra līdzekļus paredzēt, vairāk ņemot vērā ūdens politiku. To var panākt, piemērojot “vides atbilstības”⁽¹⁾ nosacījumus un aktīvāk izmantojot otrā pīlāra agrovīdēs pasākumus un ūdens aizsardzībai paredzētās subsīdijas un sasniedzot līmeni, kas ir pietiekams, lai iegūtu lauksaimnieku atbalstu.

1.5 Tā kā daudziem Eiropas iedzīvotājiem, kuriem nav mājokļa vai kuri dzīvo sliktos apstākļos, joprojām nav pieejams

bezmaksas tekošs un/vai dzeramais ūdens, jāsecina, ka ūdens problēmu risināšana ir saistīta ar nabadzības apkarošanu un izskaušanu.

1.6 EESK uzsver, ka ES vides politikai ir starptautiska dimensija, kas sniedzas pāri Eiropas robežām. Tās pamatā ir ES stratēģija un pieeja tirdzniecībai un vides un attīstības jautājumiem un tās iesaistīšanās pasaules vides stratēģijās gan ES teritorijā (starpvalstu apgabali), gan ES ārpolitikā⁽²⁾.

1.7 EESK aicina ES dalībvalstis ratificēt ANO 1997. gada konvenciju⁽³⁾.

1.8 Saistībā ar iekšējo tirgu pamattiesības, sociālā integrācija un kohēzija, kā arī veselības aizsardzība ir faktori, kas liek izstrādāt rūpīgu ūdens politikas, kurā nav ietverta sociālā, vides un ekonomikas dimensija, ietekmes un izmaksu novērtējumu.

1.9 Lai ņemtu vērā minētās dimensijas, īstenojamās stratēģijas ir jāaskaņo ar dalībvalstu atšķirīgajām teritoriālajām interesēm, kā arī dažādo jomu (nodarbinātība, veselības aizsardzība, vide, intensīvā vai bioloģiskā lauksaimniecība, enerģētika, teritorijas plānošana, valsts politikas jomu finansēšana u.c.) un dalībnieku (lietotāji un patērētāji — privātpersonas, mājsaimniecības, uzņēmumi, lauksaimnieki) interesēm.

⁽¹⁾ Ja netiek ievēroti attiecīgie ES tiesību akti (Ūdens pamatdirektīva) un valstu transponētie tiesību akti par nitrātu piesārņojumu, ūdens kvalitāti, ES Ūdens pamatdirektīvu, kā arī saskaņā ar principu “piesārņotājs maksā” utt., subsīdijas ir jāatmaksā.

⁽²⁾ Informatīvs ziņojums “Pienācīgas kvalitātes nodarbinātība un ilgtspējīga attīstība Vidusjūras reģionā: saldūdens, jūras ūdens un notekūdeņu attīrīšanas nozares”

⁽³⁾ *Convention on the Law of the Non-navigational Uses of International Watercourses* – http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/8_3_1997.pdf

1.10 Parasti ūdens resursu pārvaldība Eiropā ir balstīta uz piedāvājumu un apgādi. Pašreiz ES ir vajadzīgi jauni prognozēšanas līdzekļi, lai novērstu dabas vai cilvēku darbības radītu katastrofu sekas, kas īstermiņā apdraud ūdens resursus un tiem kaitē.

1.11 Atgādinot par augsnes un augu būtisko nozīmi, jo tie aiztur lietus ūdeni, Komiteja aicina Padomi atsākt augsnes direktīvas, kas ir svarīga efektīvas ūdens politikas īstenošanai, pieņemšanas procesu. ⁽⁴⁾

1.12 ES ir jāizstrādā ilgtermiņa pieeja resursu pārvaldībai, uzmanību pievēršot arī taupīgākam pieprasījumam, lai ar efektīvāku ūdens izmantošanu saglabātu un aizsargātu resursus: ūdens ieguve jāorganizē jaunā veidā un jāizmanto jaunās tehnoloģijas.

1.13 Lai arī ūdens aprites cikls joprojām lielākoties ir dabisks, jaunā tehnoloģija ļauj tajā veidot arī mākslīgus posmus, tāpēc nedrīkst aizmirst, ka ir vajadzīgas demokrātiskas pārdomas par izvēli. Ir jāparedz taisnīgāka pieeja ūdens ieguvei, ievērojot ekonomikas un enerģētikas nozaru prasības un konkurenci, saldūdens ekosistēmu aizsardzības noteikumus un prasību nodrošināt iedzīvotājiem pamattiesības uz ūdeni.

1.14 Sateces baseinu integrētai pārvaldībai ir noteicošā loma resursu saglabāšanā un pārvaldībā. Tā sekmē dažādu ieinteresēto pušu līdzdalību, lai noteiktu un īstenotu pasākumus atbilstīgi reģionālajā līmenī noteiktajiem mērķiem, kuru īstenošanā nereti jāpanāk kompromiss starp dažādām interesēm un sektoriem, piemēram, pilsētu plānošana, palu zonas, kā arī zemes, tostarp lauksaimniecības zemes, izmantošana, rūpniecības un enerģētikas nozare.

1.15 Komiteja norāda, ka vajadzētu paredzēt Eiropas un valstu subsīdiju izmantošanu, tās piešķirot un/vai palielinot to apjomu, lai papildinātu atbalstu, kas paredzēts publisko kolektīvo teritoriālo interešu aizstāvēšanai, piemēram, mitrāju atjaunošanai vai bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai. Īpaši tam varētu pievērst uzmanību, izskatot reformu attiecībā uz vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumiem piemērojamiem ES noteikumiem par valsts atbalstu ⁽⁵⁾.

1.16 Lai nodrošinātu ikviena iedzīvotāja pamattiesības uz vitāli nepieciešamo ūdens daudzumu, Komiteja mudina dalībvalstis un vietējās un reģionālās pašvaldības būt modrām un pilnveidot prasības par pārredzamības nosacījumiem un publisko vai vispārējās nozīmes pakalpojumu deleģēšanas atgriezeniskumu kā juridiskajā, tā arī ekonomikas jomā: publiskais īpašums, zemes noma, cenu noteikšana, atkārtoti ieguldījumi un iekārtu uzturēšana.

1.17 Komiteja īpaši norāda, ka vienlīdz integrētai jābūt arī cilvēkresursu un sabiedrisko resursu pārvaldībai: pamatizglītība un tālākizglītība, prasmju apliecināšanas un atzīšanas sistēma, kā arī plānota, visaptveroša un integrēta pārvaldība, lai sekmētu profesionālo un ģeogrāfisko mobilitāti, ņemot vērā dzimumu aspektu, un datubāze.

1.18 Komiteja iesaka iekļaut sociālo dialogu kā faktoru, kas sekmē visu daudzveidīgo uzdevumu īstenošanu visos ūdens apgādes un sanitārijas dienesta līmeņos gan attiecībā uz darbiniekiem piemērojamiem noteikumiem, gan personāla un iedzīvotāju drošību.

1.19 Lai informētu lietotājus un apspriestos ar viņiem, Ekonomikas un sociālo lietu padomes visur, kur vien tās izveidotas, ir vērtīgs resurss, jo tās ir neatkarīgas pārstāvības struktūras un tām ir attiecīga pieredze un spēja rīkot publiskas uzklaušanās sanāksmes.

2. Ar ūdens politiku saistītie tiesību akti

2.1 Ar ūdens politiku saistīti vairāki problēmjautājumi, proti, ūdens resursu pārvaldība, saglabāšana un izmantošana, ūdeni saistīto katastrofu pārvaldība, dabas aizsardzība, veselības aizsardzība.

2.2 Turpinājumā uzskaitīti ES tiesību akti un politikas izstrādes dokumenti ūdens resursu pārvaldības jomā.

- 70. gadi: pirmās iniciatīvas
- 1976. gads, direktīva par peldvietu ūdens kvalitāti
- 1980. gads, dzeramā ūdens direktīva
- 90. gadi: galveno piesārņojuma cēloņu izskaušana
- 1991. gads, komunālo notekūdeņu attīrīšana
- 1991. gads, piesārņojums, ko rada lauksaimnieciskās izcelsmes nitrāti
- 1996. gads, piesārņojuma integrēta novēršana un kontrole (IPPC direktīva)
- Kopš 2000. gada: pilnveidošana, saskaņošana, racionalizēšana
- 2000. gads, ūdens pamatdirektīva un 2006. un 2008. gada atvasinātās direktīvas par pazemes ūdeņiem un prioritārajām vielām
- 2007. gads, plūdu direktīva
- 2007. gads, ūdens trūkuma / sausuma problēma (paziņojums)

⁽⁴⁾ COM(2006) 232 galīgā redakcija; 2006/0086/COD COM(2009) 665 galīgā redakcija

⁽⁵⁾ COM(2011) 146 galīgā redakcija, EESK atzinums "ES valsts atbalsta noteikumu reforma attiecībā uz vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumiem" (Skatīt šā Oficiālā Vēstneša 149 lpp.)

2.2.1 Ūdens pamatdirektīvā, Direktīvā 2000/60/EK, noteikta prasība par baseinu integrētu pārvaldību, lai saglabātu ūdens resursus "ikdienā", ieviešot ūdens baseina jēdzienu. Tā dara iespējamu arī iekšzemes un piekrastes ūdeņu integrētu pārvaldību.

2.2.2 Ar pasākumu programmu upju baseinu apgabalu līmenī ūdens pamatdirektīvā noteikts mērķis līdz 2015. gadam sasniegt augstu ūdens kvalitātes līmeni (ar nosacījumu, ka tiek paredzēti pamatoti izņēmumi) un nepieļaut turpmāk ūdens kvalitātes pasliktināšanos:

- piesārņojuma novēršana un mazināšana,
- ūdens ilgtspējīgas izmantošanas veicināšana,
- vides aizsardzība,
- ūdens ekosistēmu stāvokļa uzlabošana, plūdu un sausuma seku mazināšana.

2.2.3 Direktīva uzliek dalībvalstīm pienākumu apzināt un klasificēt to teritorijā esošos ūdens baseinus, analizēt to raksturīgās iezīmes, ziņot par riska baseiniem un pētīt cilvēka darbības ietekmi uz baseiniem. Tiek ieviesti ūdens baseinu pārvaldības plāni, lai novērstu kaitējumu un piesārņojumu, uzlabotu un atjaunotu baseinus neatkarīgi no tā, vai tie ir virszemes vai pazemes baseini, vai atrodas aizsargājamā zonā. Jāsamazina arī piesārņojums, ko rada bīstamu vielu noplūde un emisija. Tādēļ ūdens pamatdirektīvu papildina 2008. gada direktīva par prioritārajām vielām.

2.2.4 Attiecībā uz ūdens baseinu stāvokļa īslaicīgu pasliktināšanos ir vairāki izņēmumi. Šāda pasliktināšanās netiek uzskatīta par pamatdirektīvas noteikumu pārkāpumu, ja to izraisījuši ārkārtēji un neprognozējami apstākļi avārijas, dabas stihijas vai nepārvaramas varas dēļ. Dalībvalstīm jāsniedz Komisijai paskaidrojums un pamatojums par šiem izņēmumiem.

2.2.5 Direktīvā noteikts, ka dalībvalstīm, sākot ar 2010. gadu, jāievieš cenu noteikšanas politika, kas attiecināma uz dažādiem ūdens lietotājiem (mājsaimniecības, lauksaimniecība, uzņēmumi u.c.), ievērojot samērīguma principus — ūdens ieguves daudzums, piesārņotājs maksā, izmaksu segšana.

2.2.6 Dalībvalstu pienākums ir izstrādāt sankciju sistēmu direktīvas noteikumu pārkāpšanas gadījumā, savukārt Komisija direktīvas neievērošanas gadījumā var uzsākt pārkāpuma procedūras, ko papildina sankcijas. Taču pārkāpumu procedūru sarežģītā sistēma neļauj stingri piemērot sankcijas, un šī sankciju

sistēma nav pietiekami iedarbīga. Būtu lietderīgi ierosināt īpašu soda naudu par atkārtotu pārkāpumu. (Atkārtota pārkāpuma gadījumā divkārs soda naudas apmērs.)

2.2.7 Darbs REACH regulas ietvaros: noteikumi par ķīmikāliju reģistrēšanu, novērtēšanu un licencēšanu, kā arī saraksts, kurā iekļautas piesārņojošās vielas ar augstu riska pakāpi, ierobežos noturīgo piesārņotāju nokļūšanu ūdenī un sekmēs ūdens ekosistēmu aizsardzību, tādējādi mazinot apdraudējumu sabiedrības veselībai.

2.3 Komisija pievērsusies ūdens problēmai, veicot Kopējās lauksaimniecības politikas "veselības pārbaudi".

2.3.1 Ar "veselības pārbaudi" ieviesta prasība gar ūdensceļiem izveidot buferjoslas, kurās pesticīdu lietošana ir ierobežota, un daļu finansējuma izmantot ūdens trūkuma apkarošanai. Šo pasākumu īstenošana ir jānodrošina. Šķiet, ir arī svarīgi veikt ietekmes novērtējumus par biodegvielas un biomasas ražošanā izmantojamo ūdens daudzumu.

2.4 Direktīvā par plūdu riska novēršanu izskatīts jautājums par ūdens resursu aizsardzību dabas katastrofu gadījumā⁽⁶⁾.

2.4.1 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2007/60/EK par plūdu riska novērtējumu un pārvaldību noteikts, ka dalībvalstīm jā sagatavo apdraudēto un riska zonu kartes un jāizstrādā plūdu riska pārvaldības plāni šā riska mazināšanai. Direktīvā paredzēts, ka visā tās īstenošanas laikā notiek pārrobežu sadarbība un informācijas apmaiņa pārrobežu upju baseinu apgabalos.

2.5 Dabas katastrofu upuriem zaudējumus atlīdzina no Eiropas Savienības Solidaritātes fonda līdzekļiem.

2.5.1 Vienā no EESK atzinumiem⁽⁷⁾ norādītas iespējas, kā uzlabot šā fonda darbību. Ceturtajā pantā minētie darbības kritēriji fonda līdzekļu saņemšanai ir pārāk ierobežojoši, un tajos nav ņemti vērā atsevišķi zaudējumu veidi. Atzinumā uzverts, ka ir svarīgi iekļaut atbilstīgo katastrofu sarakstā arī katastrofas, kuras radušās ilgākā laika periodā uzkrātās ietekmes vai seku rezultātā. Šādas katastrofas, piemēram, sausuma vai karstuma periodi, rodas no vides pārmaiņām, par kurām ir atbildīgas visas ES dalībvalstis. Atzinumā norādīts, ka ES Solidaritātes fondā vajadzētu iekļaut arī ūdensapgādi un infrastruktūru ekspluatāciju, pat ja katastrofas cēlonis nav negaidīts notikums.

⁽⁶⁾ OV C 195, 18.08.2006., 20. lpp.

⁽⁷⁾ OV C 28, 03.02.2006., 69. lpp.

2.6 Direktīvā 2008/1/EK par piesārņojuma integrētu novēršanu un kontroli (IPPC direktīva) paredzēti noteikumi par rūpniecības un lauksaimniecības ražotņu izveidi⁽⁸⁾.

2.6.1 Teorētiski direktīvā noteikta prasība, ka rūpnieciskajām ražotnēm jāizmanto visefektīvākās pieejamās tehnoloģijas. Šī direktīva nav Eiropas ūdens politikas galvenais instruments. Tomēr nesēn Ungārijā notikušī sarkano dubļu noplūde, kas piesārņoja augšni un upes Ajkas reģionā, sasniedzot arī Donavu, vērsa uzmanību vairākiem vides un ūdenstilpju aizsardzības jautājumiem, kā arī zaudējumu atlīdzināšanai katastrofā cietušajiem un viņu aprūpei. Donavas krastos 3 019 km garumā ir aptuveni 150 vietas⁽⁹⁾, kuras WWF uzskata par "spridzekļiem ar laika degli". Šajā gadījumā sarkanie dubļi – alumīnija oksīda ražošanas procesa blakusprodukts – netika apstrādāti, kaut gan tam vajadzīgā tehnoloģija jau ir izstrādāta, to izmanto cituviet un tā ļauj būtiski samazināt blakusprodukta sastāvā esošā nātrija (96 %) īpatsvaru. Daudzi tā vietā, lai veiktu efektīvus attīrīšanas pasākumus, ražošanas atkritumus uzglabā baseinos, kuru ietilpība bieži vien neatbilst ražošanas apjomam⁽¹⁰⁾. Šī jaunā prasība par apstrādi ar visefektīvākajām pieejamām metodēm var lietderīgi papildināt uzlabotas, drošas un ietilpības ziņā piemērotas uzglabāšanas infrastruktūru.

2.7 Direktīvā par publisko iepirkumu ūdens, enerģētikas, transporta un telekomunikāciju jomā (90/531 un 93/38/EEK) paredzēti noteikumi publiskā un privātā sektora uzņēmumiem attiecībā uz ūdens resursu izmantošanu, kā arī iepirkuma līgumtiesību piešķiršanas nosacījumi.

2.7.1 Pirmspievienošanās posmā kandidātvalstis bija aicinātas pielāgot rūpniecības uzņēmumus ES standartiem. Vairākas valstis ieviesa izmaiņas tiesību aktos, pazeminot dažas robežvērtības un nepietiekamu uzmanību veltot atsevišķām vides problēmām.

2.7.2 Tāpēc ES un tās dalībvalstīm ir obligāti jāstiprina īstenošanas līdzekļi, kuru mērķis ir nodrošināt Eiropas tiesību aktu ievērošanu, lai palielinātu drošību un plašāk informētu iedzīvotājus par ūdens un sanitārijas pieejamību.

2.8 Klimata pārmaiņas un plūdi

2.8.1 Ņemot vērā nesēnos plūdus visā Eiropā, ir kļuvis aktuāls jautājums par plūdu novēršanu. Eiropas Savienībai ir finanšu resursi dabas katastrofu seku novēršanai, bet – paradoksāli – nav līdzekļu, lai prognozētu un novērstu katastrofu risku, kas radies apzinātas cilvēku rīcības vai nevērības dēļ. Lai plūdu novēršanas politika būtu pilnībā efektīva, tā būtu jāiekļauj

plašākās politikas jomās, piemēram, teritorijas plānošana, infrastruktūra, ekosistēmu aizsardzība un klimata pārmaiņu seku apkarošana⁽¹¹⁾.

2.9 Pārrobežu sadarbība: Zāras federālās zemes un Lotringas piemērs baseinā "Blies upes lejtece"

2.9.1 Lai uzsāktu pārrobežu partnerību "Plūdi", Interreg IV-A projekta ietvaros "Palu un ūdens līmeņa pārvaldība Mozeles un Zāras sateces baseinā — FLOW-MS" izveidota starpreģionālā sadarbība, kurā iesaistīti vairāki dalībnieki. Vienošanās pie sarunu galda pulcēja Mozeles un Zāras upju aizsardzības starptautiskās komisijas, Zāras Vides, enerģētikas un transporta ministriju, Lotringas reģiona prefektūru, Sargeminas apakšprefektūru, četras Vācijas un piecas Francijas pašvaldības. Tās mērķis ir ar kopīgiem preventīviem pasākumiem un regulāru pieredzes apmaiņu risināt plūdu problēmu. Šajā nolūkā labāk jāaskaņo trauksmes un pasākumu plāni un pašvaldību plānojums jāpielāgo plūdu riskam.

2.9.2 Pārrobežu sadarbības mērķis Blies upes lejteces baseinā ir rosināt izstrādāt regulāri applūstošu teritoriju un plūdu riska zonu kartes, izvērtēt šo risku un sagatavot ieteikumus, kurus iekļaus plūdu riska pārvaldības plānos.

2.9.3 Upes nepazīst robežu. Kā liecina daži piemēri, resursu sākotnējās pārvaldības jomā būtiska nozīme ir vietējām iniciatīvām. Pārrobežu sadarbība uzsāka vairāku upju, piemēram, Reinas, Oderas, Mēzas, Donavas, Zāras, Mozeles un Elbas, baseinos; šo upju krastos esošās valstis izveido struktūras, lai nodrošinātu saskaņotu pieeju plūdu riska pārvaldībai, kā arī izstrādā pārrobežu aizsardzības pasākumu plānus.

2.9.4 Kā piemēru var minēt Beļģijas un Francijas teritorijā esošo Mēzas pietekas Semuā upes baseinu. Neraugoties uz atšķirīgiem preventīviem pasākumiem un tiesību aktiem, kopš 2002. gada tiek īstenots kopīgs rīcības plāns cīņai ar plūdiem no upes iztekas (Beļģijā) līdz satecei (Francijā). Interreg III finanšu programma Francija-Valonija-Flandrija (2002-2006) sadarbības veicināšanai Eiropas mērogā, izmantojot "upes nolīgumu" (instruments ūdens resursu kopīgai pārvaldībai) ļāva kopīgā rīcībā apvienot abu valstu preventīvos pasākumus plūdu novēršanai.

2.9.5 Citi projekti, piemēram, EUROTAS vai pārrobežu stratēģijas Donavas reģionam un Baltijas jūras reģionam paredzēti, lai izstrādātu vairākām valstīm kopīgu metodoloģiju plūdu riska pārvaldībai ilgtermiņā, plūdu prognozēšanai reāllaikā vai saldūdens resursu aizsardzībai.

⁽⁸⁾ OV C 182, 04.08.2009., 46. lpp. OV C 97, 28.04.2007., 12. lpp. OV C 80, 30.03.2004., 29. lpp.

⁽⁹⁾ WWF/Usine Nouvelle 21.10.2010.

⁽¹⁰⁾ (Ilgus gadus SANOFI AVENTIS, kas atrodas Ivrī (Francijā), baseinu nepietiekamas ietilpības dēļ iepludināja SIAPP kanalizācijas tīklos piesārņojošas vielas, tostarp benzolu – augsti kancerogēnu vielu)

⁽¹¹⁾ OV C 195, 18.08.2006., 20. lpp.

2.9.6 Tāpēc šķiet iespējami, vajadzīgi un atbilstīgi, lai sadarbības iniciatīvas būtu izstrādātas vietējo pašvaldību līmenī, un pēc tam Eiropas Savienība tās atbalstītu politiski un finansiāli.

3. Vietējo pašvaldību un pilsoniskās sabiedrības nozīme

Var minēt vairākas jomas, kurās Eiropas ūdens politikas integrācija tieši skar Eiropas iedzīvotājus:

3.1 Ūdens resursu un katastrofu pārvaldības ietekme uz iedzīvotājiem

3.1.1 Ūdens resursu samazināšanās, ilglaicīgi sausuma un plūdu periodi un ūdens piesārņojuma gadījumi rada smagas sekas un ekonomiska un sociāla rakstura problēmas, kuru dēļ var apstāties saimnieciskā darbība (tostarp lauksaimniecība), var tikt likvidētas darbavietas, iedzīvotājiem liekot pamet attiecīgo teritoriju, kuras stāvoklis pasliktinās.

3.1.2 Būtisks uzdevums ir ūdens ķīmiskā piesārņojuma novēršana. No tā ir atkarīga dzīvnieku un cilvēku veselība, kā arī tas, lai pārtikas ķēdē nenonāktu ķīmiskas vielas. Tādu piesārņojošu vielu saraksts, kuru lietošana ir aizliegta vai ierobežota, ir regulāri jāpārskata, kā tas paredzēts direktīvā par prioritārajām vielām. Tāpēc, kā minēts iepriekšējos EESK atzinumos⁽¹²⁾, ir jāsadarbjas ar lauksaimniekiem, uzņēmējiem un vides jomā aktīvām apvienībām, lai izstrādātu jaunu produktu lietošanas noteikumus un noteiktu to daudzuma robežvērtības.

3.2 Dažādi ūdens lietošanas veidi

3.2.1 Rūpniecības, tūrisma un lauksaimniecības nozares izmanto ūdens resursus un ir saistītas ar to piesārņošanu. Šo neaizsargāto vidi apdraud arī upju un piejūras reģionu straujā urbanizācija. Eiropas Savienībā 44 % no iegūtā ūdens izmanto enerģijas ražošanai, galvenokārt dzesēšanas vajadzībām. Lauksaimniecībā izmanto 24 %, iedzīvotāju ūdensapgādē 21 % un rūpniecībā 11 % no iegūtā ūdens. Šie dati neatspoguļo atšķirības starp reģioniem. Piemēram, Eiropas dienvidos lauksaimniecībā izmanto vairāk nekā pusi iegūtā ūdens daudzuma, dažos reģionos pat 80 %, bet Eiropas rietumos vairāk nekā pusi iegūtā ūdens izmanto enerģijas ražošanai un dzesēšanas vajadzībām⁽¹³⁾.

3.2.2 Aktuāls ir jautājums par ūdens resursu pārvaldības un elektroenerģijas ražošanas savstarpējo saikni; šim jautājumam Eiropas Savienībā jāpievērš īpaša uzmanība. No enerģijas ražošanai paredzētā ūdens patērē tikai nelielu daļu; atlikušo daļu ūdens, kura temperatūra ir augstāka nelā sākumā, izvada neizmanto. Ūdens vides sistēmu aizsardzība ir svarīgs uzdevums.

Ir izstrādātas tehnoloģijas, ar kurām var samazināt elektroenerģijas ražošanai vajadzīgā ūdens daudzumu vai to efektīvi izmantot, bet minētās tehnoloģijas to izmaksu dēļ ne vienmēr tiek izmantotas. Tāpēc pētniecība un izstrāde šajā jomā ne tikai finansiāli jāstimulē un jāveicina jauno tehnoloģiju izmantošana, bet arī jāizvērtē ieguldījumi un to rentabilitātes ilgspēja vides, sociālā un ekonomiskā ziņā.

3.2.3 Lauksaimniecības zemes izmantošanas prakse un pilsētu plānošana ūdens trūkumu var būtiski palielināt. Nekontrolēta izmantošana apgrūtina pazemes vai virszemes ūdeņu ekspluatāciju un var izraisīt neatgriezenisku kaitējumu ūdens videi un radīt neilgtspējīgu sociāli ekonomiskās attīstības ciklu, tādējādi apdraudot pārtikas nekaitīgumu, energoapgādes drošību un sociālo stabilitāti. Daudzi dabiskie mitrāji, meži un palienes ir nosusinātas, ir uzcelti dambji un ierīkoti kanāli, lai atbalstītu urbanizāciju, lauksaimniecību, energoresursu pieprasījumu un aizsardzību pret plūdiem⁽¹⁴⁾. Turpmākajā teritorijas plānošanas politikā jāņem vērā ar ūdeni saistītās problēmas.

3.3 Pieprasījuma kontrole un ilgspējīga apgāde

3.3.1 Mājsaimniecību pieprasījums pēc ūdens ir atkarīgs no vairākiem faktoriem: iedzīvotāju skaita un mājsaimniecību sastāva, urbanizācijas, tūrisma, ienākumiem, tehnoloģijas un patērētāju ieradumiem. Turklāt "noplūdes" ūdens sadales un apgādes tīklos ir izšķirošs faktors, lai noteiktu galapatērētājiem piegādāto ūdens daudzumu. Kur tas vajadzīgs, ir jāsamazina noplūdes līmenis. Sadales tīklu apkopei un attīstībai, kā arī notekūdeņu attīrīšanas infrastruktūrai ir vajadzīgi ieguldījumi. No 25 ES dalībvalstu iedzīvotājiem 2006. gadā 10 % joprojām nebija pieejama notekūdeņu savākšanas sistēma; šajā jomā starp dalībvalstīm vērojamas lielas atšķirības⁽¹⁵⁾.

3.3.2 Tūrisma nozare būtiski palielina ūdens patēriņu, īpaši vasaras atvaļinājumu mēnešos Eiropas dienvidu piekrastes valstīs, kuru reģionos ūdens resursi jau tagad ir ierobežoti. Patērētāju izpratnes veidošana galvenokārt papildina citus ūdens resursu saglabāšanas jomā īstenotos pasākumus.

3.3.3 Standarti un neatkarība: notekūdeņu otrreizēja izmantošana lauksaimniecībā var būt nozīmīgs ūdens resursu ilgspējīgas pārvaldības faktors; lai notekūdeņi neapdraudētu sabiedrības veselību, jāizstrādā un jākontrolē sanitārās normas, kuras likumdevējs izstrādājis, ievērojot pārredzamību, un kuru piemērošanu kontrolē apstiprinātas vai publiskas neatkarīgas kontroles iestādes.

⁽¹²⁾ EESK atzinums OV C 97, 28.04.2007., 3. lpp.

⁽¹³⁾ Eiropas Vides aģentūras ziņojums "Ūdens resursi Eiropā – ūdens trūkuma un sausuma problēmu risināšana", ISSN 1725-9177, 2009. gada februāris.

⁽¹⁴⁾ "Eiropas vide 2010 – pašreizējais stāvoklis un nākotnes perspektīvas", Eiropas Vides aģentūra, SOER 2010.

⁽¹⁵⁾ SOER 103. lpp. + Eiropas Vides aģentūras ziņojums, 5. lpp. + Eurostat 2006. gada paziņojums preseī.

3.4 Pilsoniskās sabiedrības nozīme Eiropas ūdens politikā

3.4.1 Pirms ANO ģenerālās asamblejas 2010. gada 26. jūlija rezolūcijas⁽¹⁶⁾ pieņemšanas ES Padome 2010. gada 22. martā paziņoja, ka ES 27 dalībvalstis atzīst tiesības uz ūdeni un sanitāriju, norādot, ka visām dalībvalstīm ir pienākums nodrošināt cilvēktiesības dzeramā ūdens pieejamības jomā un ka cilvēktiesību jomā pienākums nodrošināt dzeramā ūdens pieejamību ir cieši saistīts ar citām cilvēktiesībām, piemēram, tiesībām uz mājokli, pārtiku un veselības aprūpi.

3.4.2 Svarīga nozīme ir pilsoniskās sabiedrības tiesībām būt informētai par datiem, kas attiecas uz ūdens resursiem. Berlīnes federālā zeme 1999. gadā privatizēja ūdens pārvaldības uzņēmumus, kurus pārņēma Veolia un Vācijas konglomerāts RWE; līdz ar to pieauga ūdens patēriņa cenas. Iesaistīto pušu noslēgtie deleģētie līgumi un to klauzulas netika publiskas. Iedzīvotāju iniciatīvas rezultātā tika izveidota apvienība "Berliner Wassertisch", kura savāca pietiekamu skaitu parakstu, lai uzsāktu tautas nobalsošanas procedūru. Tautas nobalsošanā, kurā piedalījās 27 % iedzīvotāju, 98 % nobalsoja par slepeno līgumu publiskošanu un anulēšanu. Pēc šīs iniciatīvas publiskotie līguma fragmenti apliecināja, ka ar kompensāciju sistēmu tiek garantēta abu uzņēmumu akcionāru peļņa. Tātad Berlīnes federālā zeme (ar publiskajām finansēm) nodrošināja uzņēmumiem peļņu arī tajos gados, kad peļņas apjoms bija zemāks nekā slepenajās klauzulās noteiktais apjoms. Arvien vairāk Eiropas pašvaldību, beidzoties deleģētā līguma ar privātajiem uzņēmumiem termiņam, ūdens dienestus pārņem savā kompetencē. Tomēr dažas pašvaldības,

un ne tikai mazākās, sākotnēji ir noslēgušas līgumus ar juridiski nevienlīdzīgiem nosacījumiem, un nav varējušas atteikties no privāto uzņēmumu līdzdalības⁽¹⁷⁾. Vajadzētu uzlabot publisko vai vispārējas nozīmes pakalpojumu deleģēšanas pārredzamību un atgriezeniskumu, piemēram, izvērtējot šādus aspektus:

- ūdens pārvaldība: no peļņas iegūto līdzekļu ieguldīšana tīklu apkopē un modernizēšanā;
- ieguldījumu raksturs un lielais apjoms, kas ietekmē piekļuvi publiskajam un privātajam tirgum, nedrīkst radīt monopola un/vai karteļa situācijas;
- lielo privāto ūdens uzņēmumu finansēšanu lielākoties nodrošina ar publisko finansējumu⁽¹⁸⁾;
- personāla darba apstākļi, nodarbinātības nosacījumi un drošība; ir vajadzīgs pietiekams skaits apmācītu un kvalificētu vīriešu un sieviešu, kuriem ir ūdens, sanitārijas, kontroles, pārkāpumu apkarošanas un pētniecības u.c. jomā nodarbināto algoto darbinieku publiskais statuss, kā arī garantijas, lai veiktu visus pienākumus visos līmeņos.
- lietotāju informēšana un apspriešanās ar viņiem: ekonomikas un sociālo lietu padomes, kur vien tās izveidotas, ir vērtīgs resurss, jo tās ir pārstāvības struktūras un tām ir attiecīga pieredze un spēja rīkot publiskas uzklaušanās sanāksmes.

Briselē, 2011. gada 15. jūnijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽¹⁶⁾ ANO ģenerālās asamblejas rezolūcija "Cilvēka tiesības uz ūdeni un sanitāriju", 26/7/2010, A/64/L.63/Rev.1, skatīt http://www.internationalwaterlaw.org/documents/intldocs/UNGA_Resolution_HR_to_Water.pdf

⁽¹⁷⁾ Public Citizen, "Ūdens kampaņa visiem" 2007 "Veolia Environnement: Uzņēmuma profils. Public Citizen īpašais ziņojums saistībā ar Ūdens kampaņu viesiem" (<http://documents.foodandwaterwatch.org/Vivendi05.pdf>) un Berlīnes ūdens privatizācijas slepenais līgums publiskots Berlīnes dienas laikraksta Die Tageszeitung (TAZ) 2010. gada 30. oktobra izdevumā <http://www.taz.de/1/zukunft/wirtschaft/artikel/1/die-raeberische-wasser-privatisierung/>

⁽¹⁸⁾ <http://www.psir.org/reports/2010-W-EWCS.doc>

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "ES loma, attiecības ar Vidusāzijas valstīm un pilsoniskās sabiedrības ieguldījums"

(2011/C 248/08)

Ziņotājs: **PEEL kgs**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu plenārajā sesijā, kas notika 2010. gada 15. un 16. septembrī, nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

"ES loma, attiecības ar Vidusāzijas valstīm un pilsoniskās sabiedrības ieguldījums"

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 25. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 472. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 15. un 16. jūnijā (16. jūnija sēdē), ar 112 balsīm par, 5 balsīm pret un 12 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Atšķirībā no Eiropas starp piecām Vidusāzijas valstīm nav reģionālas saliedētības izjūtas. Komiteja mudina Komisiju un citas ES iestādes turpināt darbu, lai panāktu daudz dziļāku reģionālās identitātes un integrācijas izjūtu, rosinot katru valsti ciešāk sadarboties ar kaimiņvalstīm, lai mazinātu etniskās un ar robežām saistītās problēmas, kā arī pavērtu ceļu plašākai un ilgtspējīgākai ekonomikas un sociālajai attīstībai.

1.1.1 Komiteja ir stingri pārliecināta, ka ir steidzami nepieciešama visaptveroša, saliedējoša un koordinēta ES stratēģija efektīvu kontaktu nodibināšanai un izvēršanai starp pilsonisko sabiedrību ES un Vidusāzijā. Patlaban šādu kontaktu ir ļoti maz. Sākumā ir vajadzīgs daudz augstāks ES diplomātiskās pārstavības līmenis.

1.1.2 Ir svarīgi maksimāli izmantot visas ES iestādēs pieejamās īpašās zināšanas, arī, pamatojoties uz Lisabonas līguma 11. pantu, tādēļ aicinām Eiropas Ārējās darbības dienestu (EĀDD), kur tas ir iespējams, iesaistīt Komiteju, kas jau guvusi pieredzi citos reģionos (piemēram, Balkānos, Latīņamerikā), it īpaši veiktspējas uzlabošanā.

1.1.3 Tādēļ iesakām EĀDD, iesaistot EESK, izveidot oficiālu mehānismu, ar kura palīdzību, pirmkārt, varētu precīzāk noteikt esošos svarīgākos sarunu partnerus katras valsts pilsoniskajā sabiedrībā, tostarp efektīvus un neatkarīgus partnerus no uzņēmējdarbības aprindām un arodbiedrībām, un, otrkārt, lai palīdzētu atrast jaunas, topošas pilsoniskās sabiedrības organizācijas un atbalstītu to attīstību. Lai sekmētu šo mērķu sasniegšanu, nelielai EESK delegācijai būtu jāapmeklē Vidusāzija.

1.1.4 Komiteja stingri atbalsta strukturēto ES cilvēktiesību dialogu, kas ir pirmais pozitīvais ES stratēģijas Vidusāzijā rezultāts, bet izsaka dziļu vilšanos par to, ka tajā līdz šim nav iesaistīta Komiteja. Šī situācija noteikti jālabo.

1.1.5 Šādos centienos veidot daudz intensīvākus iedzīvotāju savstarpējos kontaktus jāiekļauj saikņu padziļināšana jaunatnes

un izglītības jomā, jo lielākā daļa iedzīvotāju ir jaunāki par 25 gadiem, un abām pusēm straujāk jāpaplašina *Erasmus Mundus* programmas izmantošana. Pasākumos būtu jāietver atvieglojumi vīzu saņemšanai izglītības nolūkā, Vidusāzijas visapdāvinātāko studentu atbrīvošana no mācību maksas, angļu valodas mācību grāmatu popularizēšana, vasaras kursi un partnerības gan universitātes, gan vidusskolas līmenī.

1.2 Ar lielāku pilsoniskās sabiedrības iesaistes sekmēšanu cieši saistīts ir cilvēktiesību jautājums plašākā nozīmē. Tā ir viena no galvenajām jomām, kurās Eiropa Vidusāzijas valstīm, kas turpina neatkarīgu kursu, var efektīvi piedāvāt palīdzību un to jau dara. Tomēr aktuālās jomas, kurās koncentrēt uzmanību, jānosaka sarunās, un pret tām jāattiecas ar kultūras izpratni. Neraugoties uz ilgstošajām problēmām, visas piecas valstis ir ratificējušas SDO astoņas pamatkonvencijas (ar diviem izņēmumiem, kas minēti 5.4.1. punktā). Nosakot, kā un kur Eiropa var palīdzēt Vidusāzijai pildīt šīs un citas saistības, paveras praktiska iespēja veidot abpusēju uzticēšanos.

1.2.1 Komiteja noteikti atbalsta arī rīcību, kas vērsta uz iespējamu ar tirdzniecību saistītu nolīgumu noslēgšanu ar katru no piecām valstīm. Tāpat kā noslēdzot citus nesenos ES tirdzniecības nolīgumus, Komiteja šajā saistībā mudina katrā atsevišķā gadījumā izveidot pilsoniskās sabiedrības forumu, kurā izskata arī ilgtspējīgas attīstības jautājumus, lai Komiteja varētu attiecīgi dalīties ar savām īpašajām zināšanām.

1.3 Šajā saistībā īpaši svarīgi ir sarežģītie jautājumi par nodrošinājumu ar pārtiku un ūdeni, kā arī energoapgāde. Komiteja iesaka ES intensīvāk rosināt piecas valstis sadarboties, lai visaptveroši risinātu minētās nopietnās problēmas. Komisijai jāprecizē, cik lielā mērā tās ir savstarpēji saistītas. Sniedzot palīdzību citām valstīm, Eiropa ir guvusi pozitīvu pieredzi gan ūdensapgādes drošības, gan pārtikas nodrošinājuma jomā, un tas būtu pilnībā jāizmanto, lai turpinātu veidot paļāvību un uzticēšanos.

1.4 Komiteja tāpat kā iepriekš iesaka ⁽¹⁾ Komisijai sarunās par jauniem tirdzniecības nolīgumiem par pamatu plašākai, ar enerģiju nesaistītai tirdzniecībai ar Vidusāziju izmantot pašreizējā "VPS plus" sistēmā minētās 27 konvencijas kopā ar piemērotiem ar tirdzniecību saistītiem tehniskās palīdzības (TTP) pasākumiem.

1.5 Komiteja iesaka ES saikņu paplašināšanu ar Vidusāziju cieši un abpusēji saskaņot ar ES interesēm Krievijā, Ķīnā un Turcijā, taču ne Irānā, kamēr ir spēkā sankcijas.

1.6 Vidusāzijas valstīs atrodas ievērojamas potenciālās enerģijas rezerves, kas Eiropai var kļūt par papildu un papildinošiem (bet ne alternatīviem) enerģijas avotiem, kaut arī tranzīta un transporta jautājumi rada sarežģījumus. Ir svarīgi šādu attiecību dzīvotspēju balstīt uz praktiskiem un ekonomiskiem apsvērumiem.

1.7 Vidusāzijai nevajadzētu būt Eiropas transporta un tranzīta sakaru galapunktam, bet tā drīzāk būtu jāuzskata par starpstaciju ceļā uz Ķīnu un vēl tālākiem galamērķiem. Ir jānosaka Ķīnas un ES ierosinātie transporta koridori. Kādreizējais Zīda ceļš būtu jāveido par tirdzniecības un enerģijas maģistrāli.

2. Ievads

2.1 Kaut arī Kazahstāna platības ziņā ir devītā lielākā valsts pasaulē, piecās Vidusāzijas valstīs (Kazahstānā, Kirgizstānā, Uzbekistānā, Turkmēnistānā un Tadžikistānā) kopā dzīvo tikai aptuveni 61 miljons iedzīvotāju — tas ir tikpat, cik Apvienotajā Karalistē vai Francijā, vai Itālijā.

2.2 Ir svarīgi apzināties, ka tās faktiski ir jaunas valstis, kuru izveide vēl nav pabeigta. Lai arī tās ir neatkarīgas un pilnībā atzītas, to teritorija radusies PSRS sabrukuma rezultātā. Nevienā no tām nav darbojusies ievērojama "nacionālās atbrīvošanās kustība". Ikvienā no tām bijusi padomju elite pārņēma varu jaunās, neatkarīgās elites statusā. Tomēr kopīgā pagātne var pozitīvi sekmēt reģionālo kohēziju, kas ir vāja un nav tik izteikta kā Eiropā; ES jau ir sākusi veicināt šādu koncepciju šajā reģionā.

2.3 Turklāt minētās valstis pastāv robežās, kuras tās nav noteikušas pašas un kuras neatbilst arī dabiskām robežām. To izveidi noteica citi, tās tika padarītas par PSRS republikām, kā atbildi izraisot etnisku spriedzi, kas pēdējo reizi izpaudās Kirgizstānā, kur spiedienam tika pakļauta mazākumā esošā uzbeku kopiena. ES tā ir laba iespēja piedāvāt savu pieredzi nacionālu saspīlējumu novēršanā.

2.4 Minētās valstis mantojušas arī plānveida ekonomiku — modeļus, kuru saglabāšanā ir ieinteresēta pašreizējā valdošā elite. Šo grūti likvidējamo mantojumu vēl vairāk ir sarežģījusi senās starptautiskās stratēģiskās sāncensības atjaunošanās (arī Afganistānas un Irānas tuvuma dēļ), kuru tagad būtiski nosaka arī ekonomiski apsvērumi saistībā ar pagaidām nenoskaidrota daudzuma dabas enerģijas resursu, it īpaši naftas un gāzes, jo sevišķi gāzes Turkmēnistānā, atklāšana.

2.4.1 Esam jau pieredzējuši, ka šajā reģionā rodas jautājumi saistībā ar varas nodošanu no ģimenes vienas paaudzes nākamajai (īpaši Kazahstānā). Bijušās padomju nomenklatūras administratīvo infrastruktūru tagad var precīzāk dēvēt par klana/ģimenes nomenklatūru. Arī šajā jautājumā atbalsts neitrālāka civildienesta izveides sekmēšanai ir joma, kurā ES varētu sniegt palīdzību, izmantojot ES pilsoniskās sabiedrības un pārvaldības programmas.

2.5 Pirms nonākšanas Krievijas pakļautībā 19. gadsimtā Vidusāzijā bija daudzas savu neatkarību neatlaidīgi aizstāvošas musulmaņu hanistes un emirāti ar neparastiem nosaukumiem, tostarp Buhāra un Hiva, tomēr tās bija arī ļoti grūti sasniedzamas, jo tām apkārt pletās plaši tuksneši. Tamerlans izveidoja milzīgu impēriju ar galvaspilsētu Samarkandu, kuras iedzīvotāji daļēji cēlušies arī no Čingizhana armijas karotājiem un Zelta ordas. Jāatzīmē arī reģiona spēcīgās zinātnes tradīcijas, it īpaši astronomijā, kas aizsākās ar Tamerlana mazdēla Ulugbeka dibināto observatoriju 1420. gados. Kazahstāna mūsdienās joprojām ir plaši iesaistīta kosmosa programmā.

3. Jauna Lielā spēle?

3.1 Neraugoties uz neviesmīlīgo ģeogrāfisko stāvokli, Vidusāzija, kā jau minēts, ir ieguvusi lielu stratēģisku nozīmi. Velkot paralēles ar 19. gadsimta Lielo spēli (kad tā bija Lielbritānijas un Krievijas interešu sāncensības vieta), iespējams, Vidusāzija atkal ir galvenais pasaules reģions (izņemot Austrumāziju), kurā draud tik daudzu lielu interešu sadursme.

3.2 Tā kā reģions vairāk nekā gadsimtu ir bijis Krievijas pakļautībā, **Krievijas** ietekme tajā joprojām ir ļoti spēcīga. Krievu valoda ir kopīgās saziņas valoda, ekonomikas saiknes joprojām ir ciešas, un Krievija uzskata, ka šis reģions atrodas tās dabiskās ietekmes zonā. 2010. gadā Kazahstāna iestājās muitas savienībā ar Krieviju (un Baltkrieviju), un interesi par to izrādījušas arī citas valstis. Kirgizstānai, kas vienīgā ir PTO locekle, tas būtu problemātiski. Tomēr Uzbekistāna un Turkmēnistāna pret saikņu atjaunošanu ar Krieviju salīdzinājumā ar citām valstīm attiecas daudz piesardzīgāk.

3.3 Arī **Ķīna** ir intensīvi iesaistījusies attīstībā, par ko oficiāli liecina tās dalība Šanhajas Sadarbības organizācijā (kurā ietilpst arī Krievija un Irāna). Ķīnai ir stratēģiskas intereses enerģijas jomā — 2010. gadā rekordīsā laikā ekspluatācija tika nodots gāzes cauruļvads, kas ved no Turkmēnistānas caur Uzbekistānu un Kazahstānu un ir pilnībā savienots ar Ķīnas iekšējo enerģijas

⁽¹⁾ OV C 211, 19.08.2008., 82. lpp.

tīklu. Ķīna ir ļoti ieinteresēta arī caur Vidusāziju izbūvēt stratēģiskus dzelzceļu un autoceļu koridorus uz rietumiem, taču tie pagaidām nav saskaņoti ar Eiropas transporta koridoriem austrumu virzienā. Tas būtu jālabo. Kādreizējo Zīda ceļu, kas jau ir tūrisma maršruts, varētu izdevīgi attīstīt par tirdzniecības un enerģijas maģistrāli.

3.4 Irāna un Afganistāna, būdamas kaimiņvalstis, ir cieši saistītas, tajās tāpat kā Tadžikistānā runā persiešu valodas variantos, un abas vēl nesen pieredzēja islāma fundamentālisma uzliesmojumus. Reliģiskā fanātisma izpausmes visās Vidusāzijas valstīs šobrīd tiek stingri kontrolētas, tomēr tās palielinās. Islāmistu nemieri bija viens no faktoriem 1990. gadu Tadžikistānas pilsoņu karā, un ir bažas, ka tas var atkārtoties. Irānai, pret kuru kodolieroču jautājuma dēļ piemērotas sankcijas, saiknes ar Turkmenistānu ir īpaši svarīgas, arī saistībā ar jauna stratēģiska gāzesvada būvi. Aizvien nozīmīgāks jautājums ir narkotiku kontrabanda no Afganistānas, taču tā vairāk ir problēma to patērētājiem rietumos: risinājumā jāiekļauj arī nelegālā tirgus apjoma mazināšana un iegrozošana Eiropā (un ASV) līdztekus trūcīgu un uzpērkamu vietējo ierēdņu neatlaidīgai pārliecināšanai veikt stingrus pasākumus pret narkotiku tirdzniecību.

3.5 Šajā reģionā liela ietekme ir arī **Turcijai**, tostarp tāpēc, ka visi Vidusāzijas iedzīvotāji, izņemot tadžikus, pieder pie tjurku tautām un to valodas ir savstarpēji radniecīgas. Turcija šajā reģionā pilda savu ieinteresētību uzreiz pēc Padomju Savienības sabrukuma, un pēc sākotnējām neveiksmēm tās ietekme atkal pieaug. Turcija būs arī viens no galvenajiem energoapgādes cauruļvadu starposmiem rietumu virzienā.

3.6 Arī ASV ir intereses šajā reģionā, tostarp Afganistānas kara dēļ.

3.7 Ņemot vērā iepriekš minēto, rodas jautājums, cik tālu būtu jāiesaistās ES, neaizmirstot arī to, ka nevienai no ES dalībvalstīm šajā reģionā nav koloniālā mantojuma. Eiropas vajadzības būtu jāaplūko ilgtermiņā, pilnībā ņemot vērā plašākas ES attiecības.

3.7.1 ES jau risina plašas sarunas gan ar Krieviju, gan ar Ķīnu, ar kurām tā ir noslēgusi stratēģisku partnerību. Ar Turciju notiek pievienošanās sarunas, kuras gan virzās ļoti lēni. Tomēr rodas iespaids, ka ES saiknes ar Vidusāzijas valstīm tiek aplūkotas pilnīgi neatkarīgi no attiecībām ar minētajām pārējām valstīm. Tas nav pārdomāti. ES saikņu veidošana ar Vidusāziju ir cieši un savstarpēji jāsašķir ar ES interesēm Krievijā, Ķīnā un Turcijā; tāpat ES attiecības ar Vidusāziju jādibina tā, lai neapdraudētu ES stratēģiskās attiecības ar jebkuru no minētajiem svarīgākajiem partneriem. Būtu pārāgrī iesaistīt Irānu, kamēr pret to tiek piemērotas sankcijas, tomēr attiecībās ar Vidusāziju jāņem vērā arī šī valsts.

4. ES intereses Vidusāzijā

4.1 ES pēc prezidentvalsts Vācijas iniciatīvas 2007. gada jūlijā uzsāka Stratēģiju jaunai partnerībai ar Vidusāziju. Kaut arī tas skan aizbildnieciski, tomēr jāatzīmē, ka līdz šim ļoti vāji attīstītā tirdzniecība joprojām nav palielinājusies. Izņemot Kazahstānu, kas 2009. gadā (tāpat kā 2007. gadā) veidoja 0,9 % no ES kopējā importa un 0,5 % no ES eksporta, tirdzniecība ar citām valstīm nav pārsniegusi 0,1 % no ES kopējās tirdzniecības. Neraugoties uz minētajiem skaitļiem, ES joprojām ir nozīmīgs tirdzniecības partneris katrai no šīm valstīm, it īpaši Kazahstānai, kurai tirdzniecības apjomā ziņā ES ir vēl lielāks tirdzniecības partneris nekā Krievija un Ķīna.

4.2 ES noteikti ir ļoti lietderīgi izrādīt interesi par Vidusāziju, it īpaši, ņemot vērā Austrumu partnerības programmu un stratēģiju Melnās jūras reģionam. Abās iekļautas visas pārējās bijušās PSRS republikas (kā arī Turcija), izņemot Krieviju, ar kuru ES apspriēž atsevišķas jaunas stratēģiskas attiecības. Dažām ES dalībvalstīm, it īpaši Lietuvai un aizvien vairāk arī Vācijai, jau ir ciešas saiknes ar Vidusāziju. Turklāt daudzi uzskata, ka Azerbaidžāna, arī energoapgādes un reliģisku iemeslu dēļ, ir ciešāk saistīta ar Vidusāziju, nevis ar Kaukāzu.

4.2.1 Būtiska nozīme ir enerģijas jautājumam. Vidusāzijas valstīs atrodas ievērojamas potenciālās enerģijas rezerves, kas Eiropai var kļūt par papildu un papildinošiem enerģijas avotiem, kaut arī sarežģījumus rada tranzīta un transporta jautājumi. ES ir svarīgi saglabāt reālu skatījumu uz iespējamo enerģijas piegādi no minētā reģiona un šādu saikņu noturīgumu balstīt uz praktiskiem un ekonomiskiem apsvērumiem. Enerģijas saņēmējvalstīm ir arī svarīgi uzskatīt attiecīgos dabiskās enerģijas avotus par papildinājumu pašreizējai energoapgādei un tās dažādošanu, nevis par iespējamu alternatīvu, un arī ne par ieroci, ar kura palīdzību ietekmēt attiecības ar citām reģiona valstīm.

4.3 Neraugoties uz 2010. gada progresa ziņojuma optimistisko toni, jāatzīmē, ka ES saiknes ar piecām Vidusāzijas valstīm ir ļoti vājas. Tikai Kazahstānā ir pilna ES pārstāvniecība, savukārt Kirgizstānā un Tadžikistānā nesen darbu sākušas ES delegācijas. Uzbekistānā un Turkmenistānā ES ir pārstāvēta tikai ar "Eiropas namu" starpniecību, kuros galvenokārt darbojas nolīgti konsultanti. Saskaņā ar CEPS⁽²⁾ datiem 18 dalībvalstīm ir vēstniecība Kazahstānā, 10 — Uzbekistānā un tikai nedaudzām — citās valstīs. Tikai Vācijai un Francijai ir vēstniecības visās piecās valstīs, Apvienotajai Karalistei — četrās. Deviņām dalībvalstīm nav nekādas pārstāvniecības. Lai sekmīgi īstenotu ES un Vidusāzijas stratēģiju, ES ir jābūt pārstāvētai daudz plašāk, un tas, neraugoties uz nopietniem budžeta ierobežojumiem, kļūs par jaunā Eiropas Arējās darbības dienesta pirmo pārbaudījumu. Minētajā pārbaudījumā ietilpst arī kopīgi EĀDD pasākumi svarīgos jautājumos, piemēram, attiecībā uz vīzām (vismaz Šengenas zonas valstīm).

(2) Eiropas politikas pētījumu centrs.

4.4 ES ir apspriedusi partnerības un sadarbības nolīgumus ar visām piecām valstīm. Nolīgumi ar Kazahstānu, Kirgizstānu un Uzbekistānu stājās spēkā 1999. gadā, taču partnerības un sadarbības nolīgumu ar Uzbekistānu laikā no 2005. līdz 2008. gadam daļēji pārtrauca pēc masu slepkavībām Andidžonā. Nolīgumu ar Tadžikistānu (kura noslēgšana aizkavējās pilsoņu kara dēļ) ratificēja tikai 2009. gadā, un nolīgums ar Turkmenistānu cilvēktiesību jautājumu dēļ vēl nav pat ratificēts.

4.5 Par nozīmīgu reģiona dalībnieci aizvien vairāk kļūst Kazahstāna, ar kuru ES pakāpeniski veidojas attiecības, ko stiprina abpusēji augoša interese par savstarpējām attiecībām. Kazahstāna viennozīmīgi ir Eiropas Savienībai vispieejamākā valsts, un tās aktīvā un sekmīgā aģitācija par EDSO⁽³⁾ vadības uzņemšanos viennozīmīgi liecināja par tās vēlmi darboties plašākā mērogā. Citi pierādījumi Kazahstānas vēlmei vairāk iesaistīties starptautiskā līmenī ir pievienošanās Krievijas un Baltkrievijas muitas savienībai un tās acīmredzamā interese par dalību PTO, iespējams, kopā ar Krieviju. Vēl viena pazīme ir spēcīga jaunu uzņēmēju slāņa veidošanās, kuri gan vēlas, gan tiek mudināti iegūt izglītību ārzemēs, kā arī augošs pilsoniskās sabiedrības ētoss un ieinteresētība.

4.6 Līdzīga vēlme iegūt plašāku starptautisku atpazīstamību pagaidām nav vērojama Uzbekistānā, kas tāpat kā Turkmenistāna saglabā šaurāku un autoritāru pieeju. Sākumā šķita, ka Uzbekistāna ir valsts, kas ir visvairāk gatava veidot ciešākas saiknes ar Eiropu, bet šis priekšstats pazuda, it īpaši pēc notikumiem Andidžonā, savukārt Kazahstāna ir atvērusies.

4.7 Kirgizstānā, kas pēc 2010. gada etniskajiem nemieriem radīja pamatu nopietnām bažām, sabiedrība tomēr ir atvērtāka, un vērojama lielāka pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanās. Tas attiecas arī uz Tadžikistānu, ar kuru ES pašreizējās saiknes ir ļoti vājas. Tadžikistāna ir neaizsargātāka; 1990. gados tajā plosījās postošs pilsoņu karš, kas varētu atkārtoties, un patlaban valstī iestājusies pārtikas krīze.

5. Pilsoniskās sabiedrības loma un cilvēktiesības

5.1 Pilsoniskās sabiedrības loma piecās valstīs ir nestabila un ļoti atšķirīga. Kirgizstānā pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanās līmenis ir visaugstākais, turpretī Kazahstānā un Tadžikistānā pilsoniskās sabiedrības ētoss vēl tikai veidojas.

5.1.1 Tomēr pilsoniskajai sabiedrībai minētajās trīs valstīs ir bijusi skaidri noteikta loma ES strukturētajā cilvēktiesību dialogā, kas ir viens no pirmajiem ES un Vidusāzijas reģiona stratēģijas rezultātiem. Tā ietvaros aizvien vairāk tikušas organizētas ikgadējas oficiālas sanāksmes ar dažādiem pilsoniskās

sabiedrības semināriem, kuros piedalījušies cilvēktiesību jautājumos specializējušies juristi un vietējās NVO, kā arī ES atbildīgie ierēdņi. Minētās sanāksmes notikušas atbilstoši standartizētai dienas kārtībai, tomēr tām vēl nav veikta salīdzinoša novērtēšana, lai varētu izmērīt rezultātus.

5.1.2 Komiteja noteikti atbalsta šo procesu, tomēr izsaka dziļu vilšanos par to, ka EĀDD joprojām nav uzskatījis par vajadzīgu iesaistīt tajā EESK. Komiteja mudina EĀDD, cik drīz vien iespējams, labot situāciju, arī tāpēc, ka EESK ir pārbaudīts dialoga partneris un plašākas pilsoniskās sabiedrības viedokļa paudēja, kuras rīcībā ir pamatīga un praktiska pieredze, kā arī plaši atzītas īpašas zināšanas.

5.2 Šāds pilsoniskās sabiedrības ieguldījuma līmenis nav vērojams ne Uzbekistānā (kur nevalstiskas organizācijas dibināja valdība), ne Turkmenistānā, kur principā nav neatkarīgas pilsoniskās sabiedrības.

5.2.1 Ir svarīgi atgādināt, ka pirms neatkarības iegūšanas nebija ne tradīcijas, ne izpratnes par to, ka pilsoniskā sabiedrība ir starpnieks starp valsti un pilsoni; nebija pazīstams arī NVO jēdziens. Arodbiedrības, interešu kopas, jaunatnes organizācijas un profesionālās apvienības bija valsts struktūras sastāvdaļa, un tās ļoti mazā mērā bija pakļautas ārējai ietekmei, kas tām pēc neatkarības iegūšanas būtu palīdzējusi veidot jaunas institūcijas. Tomēr kopš tā laika daudzas organizācijas, tostarp privatizēti valsts uzņēmumi, neatkarīgās arodbiedrības un profesionālās apvienības attīstījušās, iegūstot zināmu neatkarību, it īpaši Kazahstānā un Kirgizstānā, un mazākā mērā — arī Tadžikistānā.

5.2.2 1990. gados, balstoties uz tradicionālajām vietējām kopienām un radniecības saišu vienotām pašpalīdzības (*hashar/ashar*) grupām, radās vietējas lauku kopienu iniciatīvas un pašpalīdzības grupas, arī kā reakcija uz padomju sociālās palīdzības sistēmu sabrukumu, tomēr tās ievērojami atšķiras no starptautiski atzītām NVO. Izveidojās arī šādas NVO, tomēr tās galvenokārt aprobežojās ar lielpilsētu teritorijām un bieži vien lielā mērā bija atkarīgas no ārvalstu (tostarp ASV) finansiāla atbalsta. Katra valsts attīstījās citādi, to problēmas bija atšķirīgas, bet pēc "krāsu revolūcijām" Gruzijā, Ukrainā un Kirgizstānā nevalstiskās organizācijas (daudzi tās uzskatīja par kaut ko svešu un to darbu — par pārmaksātu salīdzinājumā ar vietējo līmeni) Uzbekistānā tika nopietni ierobežotas, un Turkmenistānā tās praktiski izzuda. Pēdējā laikā ir palielinājušās atšķirības starp pilsētu un laukiem, un ir ievērojami pieaugusi islāma ietekme un ar to saistītā darbība.

5.3 Starp pilsonisko sabiedrību ES un Vidusāzijā acīmredzami ir ļoti maz oficiālu attiecību vai padziļinātu kontaktu, kas nav pārsteigums, ņemot vērā ļoti niecīgos Eiropas un Vidusāzijas iedzīvotāju savstarpējos kontaktus. Pirms Vidusāzijas pilsoniskā sabiedrība piekrīt mūsu vērtībām vai pat identificējas ar tām, šīs vērtības vispirms ir jāiepazīst un jāizprot to būtība, taču tās nedrīkst uzspiest. Kazahstāna šajā jomā var kalpot par tiltu, arī tāpēc, ka starp uzņēmumiem un arodbiedrībām ir izveidoti labāki kontakti.

⁽³⁾ Eiropas Drošības un sadarbības organizācija, vienīgā starptautiskā politiskā organizācija, kas Eiropu saista ar visām bijušajām PSRS valstīm.

5.3.1 Komiteja ir pārliecināta, ka ir steidzami nepieciešama visaptveroša, saliedējoša un koordinēta ES stratēģija pilsoniskās sabiedrības kontaktu nodibināšanai ar Vidusāziju. Komiteja varētu attiecīgi virzīt šādu projektu, kura galvenais jautājums ir, kā vislabāk palīdzēt veidot intensīvāku dialogu un ciešākus iedzīvotāju savstarpējos kontaktus, noteikt abas puses interesējošus tematus, noskaidrot topošās pilsoniskās sabiedrības grupas un veicināt paraugpraksi, lai varētu izveidot oficiālu mehānismu efektīvu kontaktu uzturēšanai ar pilsonisko sabiedrību.

5.3.2 Eiropas Ārējās darbības dienesta (EĀDD) pašreizējais reģionā veiktais darbs ir vērtējams atzinīgi. Tomēr ir svarīgi maksimāli izmantot visas ES iestādēs pieejamās īpašās zināšanas, tādēļ tāpat kā cilvēktiesību dialoga gadījumā aicinām EĀDD, kur tas ir iespējams, iesaistīt Komiteju, arī tādēļ, lai, pamatojoties uz Komitejas nozīmīgo pieredzi citos reģionos, uzlabotu veikspēju.

5.3.3 Tas būtu iespējams trijos veidos. Vispirms pašai Komitejai ar EĀDD palīdzību skaidri jānosaka, kas šobrīd ir tās svarīgākie sarunu partneri. Visās piecās valstīs jānoskaidro efektīvi un neatkarīgi uzņēmējdarbības, kā arī neatkarīgu arod biedrību savienību partneri un jāizveido plašas saiknes gan ar tiem, gan citiem svarīgiem pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem. Starptautiskajā Darba devēju organizācijā nav locekļu no Vidusāzijas, kaut arī tai ir kontakti Kazahstānā. Šajā nolūkā nelielai EESK delegācijai ieteicams apmeklēt Vidusāziju (arī, lai informētu par šo atzinumu).

5.3.4 Pēc tam jāatrod, jāstiprina un uz vietas jāsniedz atbalsts citām topošās pilsoniskās sabiedrības organizācijām to attīstības gaitā. Arī šajā jomā Komiteja sagaida, ka EĀDD to iesaistīs, kad un kur tas būs atbilstoši.

5.3.5 Komiteja noteikti atbalsta arī rīcību, kas vērsta uz iespējamu tirdzniecības nolīgumu noslēgšanu ar katru no piecām valstīm. Tāpat kā noslēdzot citus nesenos ES tirdzniecības nolīgumus, Komiteja šajā saistībā iesaka katrā valstī izveidot pilsoniskās sabiedrības forumu, lai piešķirtu saiknēm ar reģiona pilsonisko sabiedrību oficiālu formātu, kas arī ļautu Komitejai dalīties īpašajās zināšanās par ilgtspējīgu attīstību ar attiecīgajiem pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem.

5.3.6 Treškārt, ir vairāk jāatbalsta plašāki jauniešu kontakti un apmaiņa un jāsekmē *Erasmus Mundus* programmas intensīvāka izmantošana, lai veicinātu dziļākas saiknes izglītības jomā un mobilitāti abās pusēs. Pasākumos būtu jāietver atvieglojumi vīzu saņemšanai izglītības nolūkā, Vidusāzijas visapdāvinātāko studentu atbrīvošana no mācību maksas, angļu valodas mācību grāmatu popularizēšana, vasaras kursi un partnerības gan universitātes, gan vidusskolas līmenī. EESK atzinīgi vērtē

minētajam nolūkam piešķirtā budžeta divkāršošanu līdz 10 miljoniem EUR gadā, tomēr, kā norādīts progresa ziņojumā, lielākā daļa Vidusāzijas iedzīvotāju ir jaunāki par 25 gadiem un neatceras padomju laikus.

5.3.7 Pilsoniskajai sabiedrībai, balstoties uz stabilām institūcijām ar skaidri noteiktām pilnvarām, ir svarīgs uzdevums veicināt reģionālo kohēziju un integrāciju, kas ir svarīgas, lai izveidotu ekonomikas un sociālo vidi, kurā tirgi var darboties efektīvi, veicinātu pienācīgas kvalitātes nodarbinātību, attīstītu MVU, stiprinātu vietējo infrastruktūru un palīdzētu mazināt nabadzību. Šajā jomā, citastarp, īpaši noderīga var būt Baltijas valstu pilsoniskās sabiedrības pieredze.

5.3.8 Minētajam procesam jābalstās uz politisko apņemšanos, mieru un drošību, tiesiskumu, lielāku demokrātiju, labu pārvaldību un makroekonomisko stabilitāti.

5.4 Taču ar pilsoniskās sabiedrības lielāku iesaistīšanos cieši saistīts jautājums, it īpaši Uzbekistānā un Turkmenistānā, ir cilvēktiesības, kuru jomā progress ir ārkārtīgi lēns. Ja ES un ES pilsoniskā sabiedrība veidos efektīvas darba attiecības ar Vidusāziju, tad, ņemot vērā ilgo autokrātiska režīma valdīšanu un jebkādu cilvēktiesību tradīciju trūkumu, cilvēktiesībām ir jāklūst aizvien nozīmīgākām. Cilvēktiesības ir veidojušas Eiropu un tās vēsturi, un šī ir nozīmīga joma, kurā Eiropa var pamatoti piedāvāt palīdzību.

5.4.1 Tomēr aktuālās jomas, kurās koncentrēt uzmanību, jānosaka sarunās un pret tām jāattiecas ar kultūras izpratni. Visas minētās valstis, iestājoties Apvienoto Nāciju Organizācijā un ar to saistītajās organizācijās (piemēram, SDO), ir brīvprātīgi apliecinājušas, ka tās atzīst vispārējās cilvēktiesības. Atšķirībā no daudziem citiem ES tirdzniecības partneriem visas Vidusāzijas valstis jau ir ratificējušas astoņas SDO pamatkonvencijas, izņemot Uzbekistānu, kas nav ratificējusi Konvenciju Nr. 87 par biedrošanās brīvību, un Turkmenistānu, kas nav ratificējusi Konvenciju Nr. 138 par minimālo darbā pieņemšanas vecumu. Tadžikistāna 2010. gada novembrī parakstīja tikai Konvenciju Nr. 182 par bērnu darba viskaitīgāko veidu aizliegšanu un Uzbekistāna 2009. gadā parakstīja Konvenciju par minimālo darbā pieņemšanas vecumu. To īstenošana ir cits jautājums. Tāpēc Komiteja mudina Komisiju un SDO pielikt lielākas pūles, lai noteiktu, kur un kādā veidā Eiropa var vislabāk palīdzēt Vidusāzijai pildīt minētās saistības.

5.4.2 Šeit paveras praktiska iespēja veidot savstarpēju uzticēšanos. Kaut arī var apgalvot, ka visu veidu cilvēktiesības ir vienlīdz svarīgas, tomēr visnopietnākās problēmas ir saistītas ar cilvēka pamatbrīvību ievērošanu, tiesiskumu, pulcēšanās un biedrošanās brīvību un vārda brīvību. ES šajā jomā jau ir panākusi labus rezultātus, pozitīvi risinot, piemēram, tādus jautājumus kā invaliditāte.

5.4.3 Tomēr joprojām pastāv ievērojamas bažas un problēmas, un nesenie notikumi Ziemeļāfrikā liek atcerēties, ka ir svarīgi gan izvērst aktīvu pilsoniskās sabiedrības līdzdalību, gan nekavējoties pozitīvi risināt notikumu pamatā esošās problēmas. Komiteja vēlas attīstīt ciešus un efektīvus kontaktus un labas darba attiecības ar Vidusāzijas pilsonisko sabiedrību. Boikoti vai stingru, ar progresu saistītu noteikumu izvirzīšana nav reālistiska i izvēle. Situācija šajās valstīs ir salīdzināta ar stāvokli Baltkrievijā, kur 2011. gada janvārī pēc nemieriem saistībā ar prezidenta vēlēšanām 158 vadošiem ierēdņiem tika liegta ieeļošana ES un iesaldēti viņu bankas konti Eiropas Savienībā. Minētais piemērs ir jāatceras visām piecām valstīm.

5.4.4 Atzinumā par paziņojumu "Globālā Eiropa" ⁽⁴⁾ Komiteja mudināja par pamatu turpmākajos ES tirdzniecības nolīgumos Komisijai izmantot 27 "VPS plus" sistēmā ierakstītās konvencijas (ieskaitot astoņas SDO pamatkonvencijas). Šāds mērķis atkārtoti jāizvirza arī tagad; tas var kalpot par pamatu plašākas, ar enerģiju nesaistītas tirdzniecības ar Vidusāziju izvērsēšanai, kā arī vajadzības gadījumā — ar tirdzniecību saistītiem tehniskās palīdzības pasākumiem (TTP), vienlaikus mudinot uz dalību PTO. Tikai Kirgizstāna ir PTO locekle, tomēr daudzi tās iestāšanos 1998. gadā tagad uzskata par pārāgru.

5.5 A pielikumā ir pievienots īss kopsavilkums par aktuālajiem cilvēktiesību jautājumiem katrā no piecām valstīm.

6. Vides jautājumi

6.1 "VPS plus" sistēmā ir iekļautas svarīgākās vides konvencijas. Šajā saistībā Vidusāzijai īpaši svarīgi ir jautājumi par nodrošinājumu ar pārtiku un ūdeni, kā arī energoapgāde, un ES galvenais uzdevums būs mudināt piecas valstis sadarboties, lai visaptveroši risinātu minētos jautājumus. No ES stratēģijas nav skaidrs, cik cieša ir šo jautājumu savstarpējā saikne, jo ūdens tematu izskata atsevišķi gan kā enerģētikas sastāvdaļu, gan vides ilgtspējas sadaļā, un pārtikas nodrošinājums ir atsevišķa liela problēma.

6.2 Tadžikistāna bija vienīgā Āzijas valsts, kuru FAO 2008. gadā iekļāva to 17 valstu sarakstā, kurās ir pārtikas krīze. Arī

nodrošinātība ar ūdeni ir ļoti svarīgs jautājums reģionā kopumā; par to liecina Arāla jūras ūdens līmeņa ievērojamā pazemināšanās, aizvien lielākās problēmas saistībā ar izžūstošām upēm un fakts, ka kokvilna ir kultūra, kuras audzēšanai vajag īpaši daudz ūdens. ES pieredze, kas gūta, palīdzot citām valstīm, arī palīdzētu veidot paļāvību un uzticēšanos Vidusāzijā.

6.2.1 Tadžikistānā un Kirgizstānā lielāko gada daļu ir pietiekami daudz ūdens resursu (kaut arī sliktas apsaimniekošanas un bojātu ūdensapgādes sistēmu darbības rezultātā rodas īpaši lieli zudumi un attiecīgi ūdens trūkums), savukārt to kaimiņvalstis cieš no ūdens nepietiekamības, it īpaši Uzbekistāna (kas ūdensietilpīgo kultūru — rīsa un kokvilnas —, kā arī dzeramā ūdens dēļ ir lielā mērā atkarīga no ūdens importa). Tadžikistānas galvenās problēmas ir ļoti ierobežoti citu enerģijas veidu resursi, kā arī nepietiekams nodrošinājums ar pārtiku. Enerģijas un pārtikas jomā tā ir lielā mērā atkarīga no kaimiņvalstīm.

6.2.2 Tiek lēsts, ka 2008. gadā vairāk nekā 2 miljoni cilvēku (vairāk nekā viena trešā daļa iedzīvotāju) cieta no pārtikas trūkuma un 75 000 cilvēku — no nopietna pārtikas trūkuma. 64 % iedzīvotāju dzīvo zem nabadzības robežas; lauksaimniecībai ir piemēroti tikai 7 % zemes.

6.2.3 Diemžēl starp Uzbekistānu un Tadžikistānu nav labu kaimiņattiecību, kas novedis pie abpusēju zaudējumu apburtā loka, nosakot attiecīgi enerģijas un ūdens eksporta aizliegumus; Tadžikistāna to noteikusi arī tādēļ, lai nodrošinātu vietējo apgādi ar elektrību, kas Dušanbē liela aukstuma laikā bija pieejama tikai divas stundas dienā.

6.3 Šī krīze parādīja, cik svarīga ir visaptveroša stratēģija, kurā iekļauta gan vidi saudzējoša dabas resursu izmantošana, nabadzības novēršana un, galvenais, pārtikas nodrošinājums, lai veicinātu ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi visā Vidusāzijā. Tomēr Komiteja atzinīgi vērtē faktu, ka ES jau intensīvi rīkojas, lai palīdzētu Tadžikistānai un tās kaimiņvalstīm pārvarēt šādas krīzes.

Briselē, 2011. gada 16. jūnijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽⁴⁾ COM(2006) 763 galīgā redakcija.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Virzībā uz ES un Mercosur asociācijas nolīguma noslēgšanu: pilsoniskās sabiedrības ieguldījums"

(2011/C 248/09)

Ziņotājs: **José María ZUFIAR**

Saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2010. gada 16. septembrī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

"Virzībā uz ES un Mercosur asociācijas nolīguma noslēgšanu: pilsoniskās sabiedrības ieguldījums".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 25. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 472. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 15. un 16. jūnijā (15. jūnija sēdē), ar 89 balsīm par, 1 balsi pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Kopsavilkums un ierosinājumi

1.1 EESK uzskata: ja tiks pārvarētas pašreizējās domstarpības tādos jautājumos kā lauksaimniecība, intelektuālais īpašums un ilgtspējīga attīstība, ES un Mercosur asociācijas nolīguma noslēgšana sniegs visplašākās, visdaudzveidīgākās iespējas un ieguvumus abām pusēm laikā, kad būtiski mainās pasaules mēroga dalībnieku loma un pasaulē jārisina grūti uzdevumi ģeostratēģijas, vides, sociālajā, enerģētikas un pārvaldības jomā un steidzami un būtiski jāreformē attīstības modelis, lai pārvarētu sistēmisko krīzi, kurai līdzīgas nav bijis kopš 20. gadsimta 30. gadiem.

1.2 EESK uzskata, ka nolīgumu iespējams noslēgt vienīgi gadījumā, ja tas ir līdzsvarots, abpusēji izdevīgs un netiek "upurēta" neviena nozare (piemēram, lauksaimniecība), reģions vai valsts. Asociācijas nolīguma pamatā nekādā gadījumā nedrīkst būt slihta vienošanās. Tāpēc Komiteja aicina sarunās iesaistītās puses izrādīt politisko gribu, lai varētu panākt vienošanos par asociācijas nolīgumu, un darīt visu iespējamo, lai pārvarētu atšķirības, kas īpaši ietekmē asociācijas nolīguma galveno pīlāru, proti, tirdzniecības jautājumus. Šā mērķa sasniegšanai EESK aicina izmantot visus iespējamus risinājumus un mehānismus: atšķirību atzīšanu, atbalsta un kompensācijas pasākumus, izņēmumu noteikšanu, attīstības plānus visvairāk ietekmēto nozaru atbalstam, ieguldījumu sekmēšanu, inovācijas politiku un izlīdzinošas, pārejas un pielāgojamas klauzulas. Turklāt atbalsta pasākumos jāņem vērā visas ES politikas.

1.3 Visos gadījumos EESK aicina sarunās iesaistītās puses un jo īpaši Eiropas Savienību apsvērt augsto politisko un saimniecisko cenu, kā arī zaudēto iespēju, ja netiks panākta vienošanās par nolīgumu netiks panākta.

1.4 EESK uzskata, ka asociācijas nolīgumam ir jābūt visaptverošam un tajā jāiekļauj visi ES un Mercosur attiecību aspekti. Tāpēc ir svarīgi, lai, izmantojot tiesību aktu saskaņošanu un ietekmi uz barjerām, kas nav saistītas ar tirdzniecību, varētu pārvarēt faktiskos šķēršļus, ar kuriem saskaras uzņēmumi. Īpaši asociācijas nolīgumā jāiekļauj sociālā, nodarbinātības un

vides dimensija, kas attiecas asociācijas nolīgumu kopumā. Tai būtu jānodrošina, ka ekonomiskie sakari ir saskaņā ar nolīgumā izvirzītajiem mērķiem vides un sociālajā jomā un nav pārkāpti noteikumus un garantijas, kas regulē ilgtspējīgu attīstību. Nolīgumā būtu jāatspoguļo pušu apņemšanās ievērot pamatprasības sociālo un darba tiesību jomā, ieskaitot starptautiskās deklarācijas, piemēram, Starptautiskās Darba organizācijas deklarācijas, kurās noteikts, ka pamatprincipu un tiesību pārkāpšanu darbā nevar izmantot kā likumīgu salīdzinošu priekšrocību starptautiskajā tirdzniecībā.

1.5 EESK aicina, lai Mercosur padomdevēja iestāde (*el Foro Consultivo Económico-Social del Mercosur — FCES*) un pati EESK kā struktūras, kas pārstāv pilsonisko sabiedrību abos reģionos, tiktu iesaistītas sarunu procesā, asociācijas nolīguma ietekmes novērtējumos un ar tiem saistītajos priekšlikumos (EESK uzskata, ka noteikti *a priori* jāanalizē iespējamā asociācijas nolīguma ietekme un jāizveido mehānismi, kas ļauj *ex post* pārbaudīt nolīgumā ietvertu jautājumu risināšanas rezultātus un tās gaitu), īpašas sadaļas izstrādē, kurā uzsvērtā sociālā, darba un vides dimensijai, kā arī parakstītā nolīguma īstenošanā ar tādas apvienotas konsultatīvas komitejas starpniecību, kuru veido abas minētās struktūras, tām pārstāvot līgumslēdzēju pušu organizētu pilsonisko sabiedrību ⁽¹⁾.

2. Ievads

2.1 ES un Mercosur sarunas par asociācijas nolīguma noslēgšanu apsīka 2004. gadā, jo pusēm bija ļoti atšķirīgi viedokļi jautājumā par piekļuvi tirgiem un saistībā ar Dohas attīstības sarunu (DDR) kārtas gaidāmajiem rezultātiem. Neformālie kontakti 2009. gadā liecināja, ka pušu nostāja ir mainījusies, norādot uz jaunām iespējām panākt vienošanos par nolīgumu. Tādējādi ES, Latīņamerikas un Karību jūras reģiona valstu samītā, kas notika 2010. gadā, tika pieņemta lēmums atsākt sarunas. Asociācijas nolīgumam ir jābūt visaptverošam, tirdzniecības dimensijā iekļaujot ne tikai jautājumu par preču tirdzniecību, bet arī par pakalpojumiem, ieguldījumiem, publisko iepirkumu, intelektuālo īpašumu (ieskaitot ģeogrāfiskās izcelsmes

⁽¹⁾ Šajā sakarā skatīt Asunsonas deklarāciju par ES un Mercosur asociācijas nolīguma sarunām; deklarāciju 2011. gada 22. martā parakstīja FCES un EESK, http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/2011_decl_es.pdf.

apzīmējumus), tirdzniecības atvieglošanu, pasākumiem veselības aprūpes un augu veselības jomā, ilgtspējīgu tirdzniecību un attīstību, konkurenci un tirdzniecības aizsardzības instrumentiem.

3. Asociācijas nolīguma potenciāls un iespējas

3.1 Ņemot vērā iedzīvotāju skaitu (vairāk nekā 700 miljoni) un tirdzniecības apjomu (vairāk nekā 84 miljardi *euro*), ES un *Mercosur* asociācijas nolīguma noslēgšana dotu iespēju izveidot plašu ekonomiskās integrācijas telpu, kas sniegtu ieguvumus abām pusēm, un radītu pozitīvu ārējo ietekmi, jo īpaši attiecībā uz pārējām Latīņamerikas valstīm.

3.2 ES kopumā ir pasaules lielākā ekonomika, un *Mercosur* bloks ir viens no pasaules 6 lielākajām ekonomikām. Tas ir arī ļoti dinamisks reģions ar augstiem saimnieciskās izaugsmes rādītājiem pēdējos gados: līdz 7 % Brazīlijā un 9 % Argentīnā, Urugvajā un Paragvajā. Turklāt *Mercosur* valstīs sāk veidoties daudzveidīgāks ekonomiskais pamats, kura būtiska sastāvdaļa ir pārtikas lauksaimniecība, bet attīstās arī rūpniecības bāze ar nozīmīgiem enerģētikas un tehnoloģiju resursiem.

3.3 Eiropas Savienība ir *Mercosur* lielākā tirdzniecības partnere, tad seko ASV. ES importa apjoms no *Mercosur* 2010. gadā sasniedza apmēram 44 miljardus *euro*, bet eksporta apjoms — vairāk nekā 40 miljardus *euro*. Būtu jāuzsver, ka ES eksporta apjoms uz *Mercosur* jau ir tikpat liels kā uz Indiju un pārsniedz eksporta apjomus uz Kanādu vai Dienvidkoreju. Savukārt ES ieguldījumu apjoms *Mercosur* pārsniedz ES kopējo ieguldījumu apjomu Ķīnā, Indijā un Krievijā.

3.4 ES un *Mercosur* ekonomikas viena otru būtiski papildina, kā to skaidri apliecina savstarpējās tirdzniecības profils, proti, ES galvenokārt eksportē gatavus izstrādājumus, ražošanas līdzekļus, transporta iekārtas un ķīmiskos produktus, bet importē pārtikas un enerģētikas produktus. Tomēr tirdzniecības tendences abās pusēs strauji mainās: piemēram, ES būtiski palielinājusi pārstrādātu lauksaimniecības produktu eksportu, savukārt Brazīlijas uzņēmumiem 2007.-2008. gadā bija vairāk ieguldījumu Eiropā nekā Eiropas uzņēmumiem Brazīlijā. Tādēļ asociācijas nolīguma parakstīšanai būtu ārkārtīgi liela nozīme labklājības radīšanā.

3.5 Asociācijas nolīgums ar *Mercosur* ES dotu iespēju nostiprināt saimnieciskās un ģeopolitiskās saiknes ar stratēģiski nozīmīgu partneri. Divu reģionu sadarbības nolīgums ES dotu iespēju attīstīties ātrāk par citiem starptautiskiem konkurentiem, piemēram, ASV un Ķīnu. Turklāt asociācijas nolīgums nostiprinātu stratēģisko partnerību ar Brazīliju (izņemot tirdzniecības jautājumus). Šai valstij ir īpaša nozīme starptautisko attiecību ģeopolitiskajā struktūrā, jo tā ir iekļauta divos galvenajos mehānismos, kas koordinē jaunās tirgus ekonomikas valstu intereses, proti, BRIC un IBSA⁽²⁾. Visi iepriekš minētie aspekti sekmētu

⁽²⁾ BRIC: Brazīlija, Krievija, Indija, Ķīna. IBSA: Indija, Brazīlija, Dienvidāfrika.

vispirms Dienvidamerikas un tad Latīņamerikas plašāku integrāciju, jo Amerika ir kontinents ar ļoti nozīmīgām enerģijas, pārtikas un ūdens rezervēm, un minētie trīs resursi 21. gadsimtā būs īpaši svarīgi. Kopumā asociācijas nolīgums varētu mazināt ekonomisko un ģeopolitisko lejupslīdi Atlantijas okeāna reģionā salīdzinājumā ar Klusā okeāna reģionu.

4. Šķēršļi un nepilnības asociācijas nolīgumā

4.1 Lai gan ES un *Mercosur* asociācijas nolīgumam ir neapšaubāmas priekšrocības, šāda veida nolīgums rada arī grūtības, kuras īsumā varētu raksturot šādi: 1) sarežģītā sarunu darba kārtība, t.i., tirdzniecības jautājumu saturs nolīgumā, 2) strukturālās nepilnības, kas ietekmē *Mercosur* integrāciju un nosaka brīvo tirdzniecību, 3) asociācijas nolīguma sociālā un vides dimensija, 4) pušu politiskā griba (tās pakāpe) vienoties par nolīgumu un līdz ar to arī vēlmē apspriest visus iespējamos kompensējošo mehānismu izmantošanas veidus gan nolīguma ietvaros, gan ārpus tā, lai varētu panākt vienošanos. Pēdējie divi minētie jautājumi izskatīti atzinuma 5. un 7. punktā.

4.1.1 **Tirdzniecības jautājumos** grūtības ir labi zināmas. Raugoties no Eiropas viedokļa, tās saistītas galvenokārt ar pārtikas lauksaimniecības nozari *Mercosur* valstīs, kā to apliecina Komisijas neseno veiktais ietekmes novērtējums.⁽³⁾ Jo īpaši ir bažas par būtisku negatīvu ietekmi tādās nozarēs kā cukura, liellopu, putnu gaļas un cūkgaļas ražošana, augļu un dārzeņu audzēšana. Vēl aizvien valda uzskats par pārmērīgu protekcionismu rūpniecības preču (automobiļi, ķīmiskie produkti) un arī dažu pārstrādātu lauksaimniecības produktu jomā (ieskaitot vīnu), risks saistībā ar ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu aizsardzības noteikumu neievērošanu, salīdzinoši zems pārtikas nekaitīguma un vides aizsardzības prasību ievērošanas līmenis, kā arī pilnīgas pārredzamības trūkums publiskā pasūtījuma līgumos. Pēc nesenojām sarunu kārtām pušu nostāja attiecībā uz vienošanos tādos jautājumos kā tirdzniecība un ilgtspējīga attīstība un jautājumos, kas saistīti ar izcelsmes noteikumiem, ir labvēlīgāka.

4.1.2 Arī no *Mercosur* viedokļa vissvarīgākais jautājums ir lauksaimniecība. Eiropa 2004. gadā ierosināja pēc pārejas periodu beigām liberalizēt 86,25 % no visa kopējā lauksaimniecības preču importa. Iespējams, šajā gadījumā sarunas būs par augstāku sliekšni. Sarunas atvieglo iespēja noteikt kvotas. Savukārt Eiropas lauksaimniecības nozaru norādītos riskus varētu mazināt, ja asociācijas nolīgumā iekļautu prasību pietiekami ievērot vienādus standartus vides, pārtikas drošības, dzīvnieku labturības u.c. jomās gan Eiropas produkcijai, gan ražojumiem, kurus importē no *Mercosur*. Turklāt asociācijas nolīguma dēļ ES nevajadzētu palielināties pārtikas atkarībai, un nolīgumā vajadzētu paredzēt instrumentus, kas nepieciešami, lai neveidotos tādas lauksaimniecības modelis, kas ir intensīvas un nav ilgtspējīga. Rūpniecības ražojumu jomā šķēršļu ir mazāk un iespēja panākt vienošanos šķiet lielāka, kā tas ir bijis ES un Dienvidkorejas nolīgumā par automobiļu rūpniecību. Visbeidzot ir tādi

⁽³⁾ Eiropas Komisijas Lauksaimniecības ģenerāldirektorāts un Kopīgais izpētes centrs. 2011. gada aprīlis.

jautājumi kā intelektuālais īpašums, kas ir īpaši jutīgi dažām Mercosur valstīm, piemēram, Brazīlijai, un tos var paredzēt pielāgojamās vai pārejas klauzulās, pamatojoties uz PTO noteikumiem. Šajā sakarā EESK uzskata, ka līdz ar citām iniciatīvām varētu izstrādāt programmu, kurā iekļauti ar rūpniecisko īpašumu saistīti jautājumi. Tā sekmētu tehnoloģiju nodošanu un palīdzētu ieviest ES un Mercosur valstīs spēkā esošu patentu sistēmu, ar iespēju to izmatot visā Latīņamerikas reģionā.

4.1.3 EESK uzskata, ka, neraugoties uz grūtībām, šobrīd ir labāki nosacījumi nekā iepriekš, lai varētu noslēgt sabalansētu, abpusēji izdevīgu nolīgumu, kurā netiek "upurēta" neviena nozare, reģions vai valsts (⁴).

4.2 Vēsturiski asociācijas nolīgumu būtiski apgrūtinājušas **Mercosur strukturālās nepilnības**. Sevišķi jāuzsver tādas problēmas kā kopēju tīklu un struktūru trūkums teritorijā, kas trīs reizes lielāka par Eiropas Savienību, zems iekšējās tirdzniecības līmenis (15 % Mercosur valstīs, 45 % Ziemeļamerikas brīvās tirdzniecības līguma valstīs, 66 % ES), ārpusreģionālās tirdzniecības pārsvars, nepilnīga muitas savienība, ierobežota makroekonomikas politikas koordinācija un reģionālo iestāžu vājums.

4.2.1 Pēdējos gados, jo īpaši pēc 2003. gada, kad iespēja panākt drīzu vienošanos starp ES un Mercosur šķita pavisam reāla, reģionālās integrācijas process strauji atsācies un tiek īstenotas daudzas iniciatīvas, piemēram, kopīga politika tādās jomās kā enerģētika, naftas un gāzes resursu izmantošana un komunikācijas infrastruktūru izveide, Argentīnas un Brazīlijas vienošanās par kopīgu politiku automobiļu ražošanā, kā arī Mercosur strukturālās konverģences fonda izveide (FOCEM). Apstiprināts arī stratēģiskais plāns asimetrijas novēršanai iekšējā tirgū, un Paragvajai un Urugvajai noteikti atvieglota un diferencēta režīma pasākumi.

4.2.2 Turklāt 2000. gadā Mercosur valstu valdības izveidoja makroekonomikas uzraudzības grupu, lai kontrolētu vairākus makroekonomiskās konverģences parametrus un izstrādātu kopīgu metodoloģiju to izmantošanai.

4.2.3 Visi minētie pasākumi devuši iespēju paplašināt iekšējo tirdzniecību reģionā, uzlabot ražošanas kvalitāti un piesaistīt jaunas tiešās investīciju plūsmas no ārvalstīm.

4.2.4 Pēdējos gados Mercosur iegūst arī spēcīgāku politisko dimensiju: ir izveidotas arbitražas un apelācijas tiesas, no administratīvā sekretariāta tas pārveidojies par tehnisko sekretariātu,

(⁴) Kā apliecinājuši valstu un valdību vadītāji ES un Mercosur augstākā līmeņa sanāksmē 2010. gada maijā.

ir parakstīts cilvēktiesību protokols, izveidots Mercosur Parlaments (PARLASUR) un iecelts pirmais augstais pilnvarotais pārstāvis. Tomēr ekonomiskās integrācijas process vēl aizvien ir vājš, ir ļoti daudz domstarpību par tirdzniecības jautājumiem, un institucionālajā jomā vēl daudz darāmā.

4.2.5 Īpaši jānorāda, ka 2010. gada augustā Mercosur beidzot pieņēma jaunu kopīgu muitas kodeksu (ar gandrīz 200 pantiem), un tajā iekļauti tādi jautājumi kā ārējā kopīgā dubulttarifa atcelšana produktiem, kurus pārvadā no vienas valsts uz otru. Tādēļ ir vajadzīga kopīga tirdzniecības politika un jāsaskaņo citi jautājumi, piemēram, īpaši noteikumi importam vai tirdzniecības aizsardzības instrumenti. Ir jāsaista arī muitas pārvaldes IT sistēmas un jāizveido mehānisms, lai iekasētu un sadalītu no ārējo kopīgo tarifu piemērošanas gūtos ieņēmumus. Šis progress muitas savienības jomā ir ļoti nozīmīgs faktors, lai atvieglotu ES un Mercosur sarunas.

4.2.6 Asociācijas nolīguma noslēgšana varētu paātrināt plašākas ekonomiskās integrācijas procesu, iekšējā tirgus noregulēšanu un iestāžu nostiprināšanu Mercosur blokā.

5. Asociācijas nolīguma ietekme un kompensācijas pasākumi

5.1 Pēc Eiropas Komisijas pasūtījuma ir veikts pētījums par ES un Mercosur tirdzniecības liberalizācijas ietekmi, ņemot vērā gan asociācijas nolīgumu kopumā, gan trīs īpašas nozares, proti, lauksaimniecību, automobiļu rūpniecību un mežsaimniecību. Pētījumā analizēta asociācijas nolīguma iespējamā pozitīvā un negatīvā ietekme, kā arī iekļauti priekšlikumi pasākumiem, lai sekmētu pozitīvo ietekmi un novērstu vai mazinātu jebkādu negatīvo ietekmi gan saistībā ar nolīgumu kopumā, gan analizētajās nozarēs.

5.2 EESK ierosina sarunās iesaistītajām pusēm ņemt vērā šādus papildu pasākumus gan nolīguma jautājumos par tirdzniecību, gan arī saistībā ar sadarbības elementu un ES un Mercosur kopīgajām programmām. Komiteja arī uzskata, ka minētie aspekti citstarp būtu jāiekļauj Mercosur Ekonomikas un sociālo konsultāciju foruma (FCES) un EESK prasībās asociācijas nolīguma sarunu procesā.

5.3 EESK uzskata: lai atvieglotu asociācijas nolīguma noslēgšanu, tajā ir jāiekļauj turpmākās attīstības klauzulas, lai vēlākā posmā varētu paplašināt atsevišķus divu reģionu līguma aspektus.

5.4 EESK uzskata, ka ietekmes novērtējumos ir jāpievērš lielāka uzmanība ekspertu un līguma partnervalstu organizāciju dalībai, kā arī risku noteikšanai sociālajā un vides jomā, jo šos riskus pašlaik uzskata vienīgi par ekonomiskā novērtējuma

papildinājumu ⁽⁵⁾, tostarp arī jautājumu par bagātības koncentrēšanos un tās nevienlīdzīgu sadali, kas var rasties līguma rezultātā.

6. Ilgtspējīgas attīstības jautājums asociācijas nolīgumā

6.1 EESK uzskata, ka ES un *Mercosur* visā turpmākajā asociācijas nolīgumā kā neatņemama sastāvdaļa jāiekļauj sociālā, nodarbinātības un vides dimensija, lai sekmētu ilgtspējīgu attīstību gan ES, gan *Mercosur* valstīs. Šī dimensija papildinātu asociācijas nolīguma ekonomisko un tirdzniecības dimensiju.

6.1.1 Minētais viedoklis atbilst oficiālajai nostājai, kuru pauž ES un *Mercosur* ⁽⁶⁾ vadības struktūras, kas atbalsta tirdzniecības liberalizāciju, ko papildina saistības un pasākumi sociālajā un vides jomā.

6.1.2 Tādēļ EESK uzsver, ka asociācijas nolīgumā būtu jāiekļauj jautājums par sociālo un vides prasību ievērošanu, lai nodrošinātu tādu tirdzniecības un ekonomisko sakaru izveidi, kas sekmē ekonomisko un sociālo kohēziju, ir saskaņā ar **ilgtspējīgas attīstības stratēģiju** un stiprina vietējās ražošanas konkurētspēju (MVU, sociālā ekonomika un mikrouzņēmumi), ņemot vērā to spēju radīt darba vietas.

6.1.3 EESK uzskata, ka sociālā un vides dimensija attiecas uz asociācijas nolīgumu kopumā. Komiteja ir pārliecināta, ka sadaļā par tirdzniecību būtu jāiekļauj jautājumi saistībā ar cilvēktiesību, darba tiesību, sociālo tiesību un vides aizsardzību, kā arī īpaša nodaļa par "tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības jautājumiem", ietverot šādus aspektus:

- nelegāli iegūtu produktu (zivis, koksne) izslēgšana no tirdzniecības plūsmām,
- ar taisnīgu tirdzniecību un uzņēmumu sociālo atbildību saistītu iniciatīvu iekļaušana tirdzniecības un ieguldījumu programmās,
- apņemšanās periodiski kontrolēt tirdzniecības sakaru ietekmi uz sociālajiem un vides jautājumiem,
- sociālo un vides jomu regulējošo tiesību aktu ievērošana, lai novērstu netaisnīgas priekšrocības starptautiskajā tirdzniecībā,
- mežu izciršanas novēršana.

⁽⁵⁾ "Ilgtspējīgas ietekmes novērtējumi (IIN) un ES tirdzniecības politika", E. Pichenot (OV C 218, 23.07.2011., 14-18. lpp.)

⁽⁶⁾ *Mercosur* sociālo lietu ministru un atbildīgo personu Buenosairesas deklarācija, 2006. gada jūlijs. Eiropadomes 2005. gada 2006. gada februāra sanāksmes.

7. ES un *Mercosur* asociācijas nolīguma stratēģiskās sastāvdaļas

7.1 **Stingra politiskā griba** ir īpaši svarīga pirmām kārtām tāpēc, lai izstrādātu un sekmētu asociācijas nolīgumu ne tikai kā brīvās tirdzniecības līgumu, bet gan kā visaptverošāku stratēģisku nolīgumu, lai abām pusēm ilgtermiņā sniegtu priekšrocības tādās jomās kā attīstība, drošība, migrācijas procesi, vides problēmas. Otrām kārtām, lai izmantotu visus pašreizējos mehānismus, kuros ņemtas vērā atšķirības starp abiem reģioniem, mazinātu liberalizācijas negatīvo ietekmi atsevišķās nozarēs, paātrinātu *Mercosur* integrācijas procesa tempu un noteiktu sociālo līdzdalību un pārredzamību kā galvenos jautājumus abu reģionu sarunās.

7.2 Asociācijas nolīgums sniedz nozīmīgu iespēju izvirzīt vispārīgus stratēģiskus mērķus, kuri ir svarīgi abiem reģioniem.

7.3 Pirmkārt, tas būtu veids, kā saglabāt politisku un starptautisku ekonomisku klātbūtni laikā, kad ekonomiskā un politiskā vara pārvietojas no Atlantijas okeāna reģiona uz Klusā okeāna reģionu. *Mercosur* nav nolīgumu ar ASV vai lielajām Āzijas valstīm, lai gan ir parakstīti brīvās tirdzniecības nolīgumi ar Čīli un Andu Kopiesas dalībvalstīm. Bez tam Venecuēla gatavojas iekļauties blokā. Ārpus Dienvidamerikas reģiona ir parakstīti nolīgumi, arī brīvās tirdzniecības nolīgumi, ar Dienvidāfriku, Indiju, Pakistānu, Turciju, Ēģipti, Maroku un Izraēlu. ES ir divpusējie nolīgumi ar Meksiku, Čīli, Centrālamerikas valstīm, Peru, Kolumbiju, Dienvidāfriku, Karību reģiona valstīm un Dienvidkoreju. Kopumā ES un *Mercosur* asociācijas nolīguma rezultātā varētu izveidoties divu reģionu bloks, kuram būtu būtiska nozīme pasaules jaunajā sistēmā.

7.3.1 Asociācijas nolīgumam būtu arī ļoti liela loma visa Latīņamerikas reģiona integrācijas sekmēšanā. Nolīgumam būtu lielas iespējas piesaistīt Latīņamerikas un Karību jūras reģiona valstu citas reģionālās grupas, kā arī tādas valstis kā Meksika un Čīle. Abu reģionu "stratēģiskai aliansei" starp ES 27 dalībvalstīm un 33 Latīņamerikas un Karību jūras reģiona valstīm būtu svarīga nozīme daudzpusējās organizācijās. Līdzīgā veidā palielinātos ietekme G20, kur ir trīs Latīņamerikas valstis (Brazīlija, Meksika un Argentīna) un piecas Eiropas valstis (Vācija, Francija, Lielbritānija, Itālija un Spānija), kā arī pati ES.

7.3.2 Visbeidzot, asociācijas nolīgums ar *Mercosur* ES varētu nodrošināt stratēģisku partneri, lai īstenotu Eiropas mērķi, proti, pasaules līmenī sekmēt aizsargātu vidi. Dalībvalstīm, iedzīvotājiem un daudzpusējai sistēmai vides jautājums šobrīd ir viens no vissvarīgākajiem. ES ir vadošā loma videi draudzīgas politikas un tehnoloģiju jomā. Dabas resursi Latīņamerikā un īpaši *Mercosur* ir viena no galvenajām priekšrocībām, bet šo reģionu ļoti apdraud arī klimata pārmaiņas, kā arī citstarp dažī intensīvas lauksaimniecības prakses veidi.

7.3.3 Lai minēto mērķi pietiekami atbalstītu, būtu būtiski jāpapildina sadaļas "enerģētika, vide, zinātne un tehnoloģija, inovācija" saturs. Šiem jautājumiem jābūt prioritāriem sadaļā par attīstības sadarbību. ES sestās pamatprogrammas par pētniecību un tehnoloģijas attīstību ietvaros ar *Mercosur* pārstāvju līdzdalību jau īstenoti vairāki projekti. Minētajai sadarbībai jābūt asociācijas nolīguma neatņemamai sastāvdaļai. Septītās pamatprogrammas ietvaros pieejamais nozīmīgais finansējuma apjoms – 50 miljardi *euro* – arī varētu sniegt ļoti lielu atbalstu.

8. Pilsoniskā sabiedrība un asociācijas nolīgums

8.1 EESK uzskata, ka sarunu reģionālais raksturs un asociācijas nolīguma saturs ir būtisks un īpašs šo sarunu aspekts, kā arī atskaites punkts ekonomiskajiem sakariem pasaulē, kas aizvien vairāk atvērta tirdzniecībai.

8.2 EESK atkārtoti apstiprina pārredzamības un līdzdalības principus gan sarunu procesā, gan asociācijas nolīguma īstenošanā. Šajā sakarā EESK vēlas saņemt visaptverošu informāciju par sarunu procesu un kontaktēties ar sarunu dalībniekiem, lai varētu iepazīstināt ar *FCES* un EESK priekšlikumiem.

8.3 EESK aicina to iesaistīt arī ietekmes novērtējumu izstrādē, lai varētu sniegt priekšlikumus par pasākumiem, kas paredzēti tirdzniecības liberalizēšanas procesa radītās negatīvās ietekmes

novēršanai vai mazināšanai, un pēc nolīguma parakstīšanas aicina izveidot tehniska rakstura uzraudzības centru, lai pastāvīgi novērtētu asociācijas nolīguma ietekmi ekonomikas, sociālajā un vides jomā un ierosinātu konkrētus pasākumus.

8.4 Saskaņā ar EESK un *FCES* nostāju un iepriekšēju vienošanos sarunās pirms 2004. gada, EESK aicina asociācijas nolīguma ietvaros izveidot kopīgu pilsoniskās sabiedrības konsultatīvo komiteju, kurā vienlīdz būtu pārstāvēta gan EESK, gan *FCES* un kurai būtu obligātas konsultatīvas funkcijas visās jomās, uz kurām attiecas asociācijas nolīgums, tostarp tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības uzraudzības jautājumos.

8.5 EESK uzskata, ka asociācijas nolīgumā ir jāiekļauj sociālā dimensija atbilstīgi tam, ka šis nolīgums neaprobežojas vienīgi ar tirdzniecības jautājumiem, bet tā vispārējais mērķis ir sociālās kohēzijas sekmēšana. Jo īpaši jāņem vērā nolīguma ietekme uz nodarbinātību, vietējo iedzīvotāju un visnelabvēlīgākajā stāvoklī esošo personu interešu aizsardzību, cilvēktiesību sekmēšanu un ievērošanu, vides aizsardzību, kā arī uz imigrantu un darba ņēmēju tiesībām kopumā. Tādēļ tajā būtu jāiekļauj starptautiskās deklarācijas, piemēram, ILO deklarācijas, kurās noteikts, ka darba pamatprincipu un pamattiesību pārkāpšana nedrīkst radīt salīdzinošas likumīgas priekšrocības starptautiskajā tirdzniecībā vai tikt izmantota, lai tādas iegūtu. Nolīgumam jāļauj radīt kvalitatīvas darbavietas, uzlabot sociālos apstākļus un ievērojami jāsekmē taisnīgāka bagātību sadale.

Briselē, 2011. gada 16. jūnijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Starpkultūru dialogs un romi: sievieti, kā arī audzināšanas un izglītības būtiskā loma” (atzinuma papildinājums)

(2011/C 248/10)

Ziņotāja: **Anne-Marie SIGMUND kdze**

Saskaņā ar Reglamenta piemērošanas noteikumu 29. panta a) punktu Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2009. gada 24. februārī nolēma izstrādāt atzinuma papildinājumu par tematu

“*Starpkultūru dialogs un romi: sievieti, kā arī audzināšanas un izglītības būtiskā loma*”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 27. maijā .

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 472. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 15. un 16. jūnijā (16. jūnija sēdē), ar 127 balsīm par un 2 balsīm pret, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Saistībā ar šajā atzinumā izklāstītajiem priekšlikumiem Komiteja par savas darbības principu izvirza Komisijas 2011. gada 5. aprīļa paziņojuma ⁽¹⁾ pēdējo teikumu.

1.2 Komiteja uzsver, ka, sākot ar šo brīdi, ir jāizstrādā nevis romiem **paredzētas** stratēģijas un analīzes **par** romiem, bet gan jāveic konkrēti īstenošanas pasākumi **kopā ar** romiem, respektīvi, viņus pārstāvošajām organizācijām.

1.3 Komiteja ir gatava atbilstoši savai kompetencei piedalīties šādos pasākumos vai tāpat kā līdz šim ciešā sadarbībā ar romu organizācijām īstenot iniciatīvas (piemēram, uzklaušana, semināri u.t.t.).

1.4 Komiteja paplašinās attiecības ar iestādēm, organizācijām un citām struktūrvienībām, kas darbojas šajā jomā, un centīsies kopīgi veikt turpmākus pasākumus ⁽²⁾.

1.5 Komiteja uzskata, ka starpkultūru dialogs ir piemērots instruments romu integrācijai un līdzdalībai gan attiecībā uz romu sieviešu lomas izpratni šajā procesā, gan attiecībā uz izglītības jomu.

1.6 Komiteja atbilstoši savām iespējām, arī, izmantojot esošos tīklus, centīsies piedalīties vietējās iniciatīvās vai pati tās uzsākt.

⁽¹⁾ “*Tagad ir laiks pārvērst labos nodomus konkrētā rīcībā.*” (Komisijas paziņojums “ES programma attiecībā uz romu integrācijas valsts stratēģijām līdz 2020. gadam”, COM(2011) 173 galīgā redakcija).

⁽²⁾ Sk. pielikumu “Iniciatīvas, programmas, pētījumi” (http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/SOC337_additional-info.pdf).

2. Situācijas raksturojums un pieeja

2.1 2008. gada 9. jūlija izpētes atzinumā ⁽³⁾ EESK piedāvāja virkni ieteikumu ātrākai romu mazākumtautību integrācijai Eiropā. Saistībā ar romu bērnu izglītošanu tika ieteikta Savienības un dalībvalstu līmenī saskaņota divpakāpju pieeja, un Komiteja aicināja Komisiju īstenot visaptverošu stratēģiju, kā arī finansēt izpratnes veidošanas kampaņas. Par vienīgo iespējamo ceļu tika atzīta aktīva romu līdzdalība procesā.

2.2 Eiropas Komisija izprata minēto pieeju un norādīja ⁽⁴⁾, ka EESK atzinusi ⁽⁵⁾: “*romu jautājumu integrēšana visās attiecīgajās Eiropas un valsts politikas jomās ir visdaudzsološākais veids, lai panāktu iekļaušanu.*”

2.3 Par šā atzinuma papildinājuma pamatu izraudzīts starpkultūru dialoga princips, kas nozīmē to, ka abas puses — šajā gadījumā Eiropas romu minoritāte un iedzīvotāji, kuri nav romi, — brīvprātīgi un bez aizspriedumiem iesaistās dialogā. Šāda starpkultūru dialoga priekšnoteikums ir tradīciju un dzīvesveida kopīgo un atšķirīgo iezīmju izskaidrošana, lai panāktu labāku izpratni par faktisko realitāti un izstrādātu lietderīgus risinājumus.

2.4 Satura ziņā šis atzinums pievēršas pirmajam un, pēc EESK domām, prioritārajam integrācijas pīlāram ⁽⁶⁾ — **audzināšanai un izglītībai**, un šajā saistībā ir aplūkota arī sieviešu īpašā loma romu integrācijā.

⁽³⁾ EESK izpētes atzinums “Minoritāšu integrācija — romi”, 5.3. punkts, (OV C 27, 3.2.2009, 88. lpp.).

⁽⁴⁾ Paziņojums “Romu sociālā un ekonomiskā integrācija”, COM(2010) 133 galīgā redakcija.

⁽⁵⁾ EESK izpētes atzinums “Minoritāšu integrācija — romi”, 5.3. punkts (OV C 27, 3.2.2009, 88. lpp.).

⁽⁶⁾ Atbilstoši četriem Komisijas izvirzītajiem prioritārajiem integrācijas mērķiem, kas ir piekļuve izglītībai, tiesības uz nodarbinātību, piekļuve veselības aprūpei, tiesības uz mājokli un ar to saistītajiem dzīvojamo namu rajonu pamatpakalpojumiem.

2.5 Komiteja atbalsta “ES platformas romu iekļaušanai” stratēģiju un it īpaši platformas 2009. gadā izvirzītos 10 kopējos romu iekļaušanas pamatprincipus (7).

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Viena no devīzēm, kuru bieži lieto Eiropas integrācijas projekta raksturošanai, ir “**vienotība daudzveidībā**”. Šajā saistībā romi ir spilgts Eiropas kultūras daudzveidības piemērs, turklāt minēto aspektu bagātina arī tas, ka paši romi (8) pārstāv dažādas kultūras identitātes (9).

3.2 Komiteja kopš 1999. gada (10) ir pievērsusies paplašinātam kultūras jēdzienam, kas līdztekus mākslai, tradīcijām un kultūras mantojumam ietver arī izglītību, zinātņi, pētniecību u.c. jomas. Tādējādi izglītībai ir īpaša nozīme starpkultūru dialogā, jo sevišķi dialogā ar romiem.

3.3 Uz iebildumiem pret kultūru daudzveidību (11) Komiteja atbild, ka izteiktie argumenti gan zināmā mērā ir pareizi, bet, tā kā tie nav attiecināmi uz Eiropas sabiedrību, kuru vieno kopīga “vadošā kultūra” (12), tie var radīt pārpratumus.

3.4 Atbilstoši minētajai izpratnei par kultūru kā kopīgu vērtību vispārēju atzīšanu var izdarīt secinājumu, ka Eiropas identitāte pirmām kārtām izpaužas kā kultūras identitāte, kas apstiprināta LES 2. pantā, tā sauktajā “vērtību klauzulā”. Tāpēc starpkultūru dialogs ir piemērots instruments, ar kuru var sniegt noturīgu ieguldījumu integrācijā vispār un romu integrācijā it īpaši. Komitejas uzskata, ka īpašu uzmanību pelnījis **tolerances** jēdziens.

3.5 Tolerance nozīmē citu cilvēku tiesības būt citādiem, kas izpaužas gan kā minēto tiesību izmantošana, gan to akceptēšana. Tas vienlīdzīgi attiecas gan uz romiem, gan uz cilvēkiem, kas nav romi. Taču starpkultūru dialogā toleranci ir vēl viena

papildu pamatnozīme: tā attiecas ne tikai uz iespējamu normu konfliktu risināšanu, bet liek izturēties ar izpratni pret “citādo” un tādējādi rada līdzaspastāvēšanai nepieciešamo empātiju.

3.6 Eiropas Komisijas un Eiropas Parlamenta iniciatīvas romu stāvokļa uzlabošanai (13) ir ļoti piemēroti instrumenti likumīgā un politiskā rīcības pamata izveidei un programmu izstrādei, tomēr tie pēc būtības *per se* ir leļupēji pasākumi, kuriem nebūs vēlamo panākumu, ja (iespējams, arī ar valsts, reģionālo un vietējo publisko iestāžu atbalstu) netiks īstenotas pilsoniskās sabiedrības atbilstošas augšupējas iniciatīvas.

3.7 Ņemot vērā minēto aspektu, Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas neseno paziņojumu un it īpaši piekrīt tajā paustajai atziņai, ka tagad ir vajadzīga rīcība, un uzsver, ka jārikojas ir ne tikai publiskajām valsts, reģionālajām un vietējām iestādēm, bet arī un jo sevišķi abu pušu pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem.

3.8 Līdz šim gan Kopienas, gan starptautiskajā līmenī romu integrācijai ir tērētas ievērojamas summas, bet vēlāk secināts, ka gūtie panākumi nav samērīgi ar iztērēto līdzekļu apjomu. Pēc Komitejas domām, tas ir daļēji saistīts ar faktu, ka Kopienas līmenī ir notikušas un turpina notikt neskaitāmas iniciatīvas, konferences un sanāksmes, tomēr bieži vien — arī tāpēc, ka nav pietiekami iesaistīti attiecīgie vietējie romi un viņu organizācijas — to saturs ir atbilstošs, bet ieteikto pasākumu konkrēta īstenošana ir neapmierinoša.

3.9 Komiteja atbilstoši savai kompetencei vēlas palīdzēt novērst šo neatbilstību starp labiem stratēģiskajiem priekšlikumiem un neatbilstošiem taktiskajiem īstenošanas pasākumiem. Tādēļ tā centīsies izmantot savu tilta ar iedzīvotājiem funkciju, kā arī ar savu tīklu un locekļu pārstāvēto organizāciju palīdzību centīsies vietējos pasākumos veicināt to, ka pieaug arī gatavība pieņemt piedāvātos pakalpojumus un pildīt pienākumus.

- (7) 1. konstruktīvas, pragmatiskas un nediskriminējošas politikas;
2. skaidri formulēta, bet ne ierobežojoša pieeja;
3. starpkultūru pieeja;
4. mērķis uz visaptverošu integrāciju;
5. dzimumu līdztiesības aspekta apzināšanās;
6. uz pierādījumiem balstītas politikas pārņemšana;
7. Kopienas instrumentu izmantošana;
8. reģionālo un vietējo pašvaldību iesaistīšana;
9. pilsoniskās sabiedrības iesaistīšana;
10. romu aktīva dalība.

(8) Virsjēdziens “romi” ietver romus, sinti, ceļotājus, kali u.c. tautības.

(9) Sk. arī Reģionu komitejas atzinumu *CdR 178/2010 fin*.

(10) ESK atzinums “Organizētas pilsoniskās sabiedrības loma un ieguldījums Eiropas veidošanā”, OV C 329, 17.11.1999., 5.2.1. punkts.

(11) “Daudzkultūru sabiedrības” modelim nav raksturīgas vispārīgi saistošas vērtības, un tas pirmām kārtām izpaužas kā līdzās pastāvošu grupu sakopojums.

(12) Sk. *Bassam Tibi Prof. Emeritus* “Eiropa bez identitātes? Daudzkultūru sabiedrības krīze” (“*Europa ohne Identität? Die Krise der multikulturellen Gesellschaft*”), izdevniecība “Goldmann” Geringe, 181. lpp.

4. Romu sieviešu loma

4.1 Dažādi ziņojumi liecina, ka kopumā pirmsskolas vecuma bērnu audzināšanu romu ģimenēs lielākoties uzņemas mātes (14), savukārt pēc skolas uzsākšanas audzināšanā iesaistās arī tēvi. Meiteņu audzināšana lielākajā daļā gadījumu ir mātes

(13) Sk. pielikumu “Iniciatīvas, programmas, pētījumi” (http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/SOC337_additional-info.pdf); Komisijas paziņojumu “ES programma attiecībā uz romu integrācijas valsts stratēģijām līdz 2020. gadam” (COM (2011) 173 galīgā redakcija) un Eiropas Parlamenta deputātes *Livia Járóka* ziņojumu par ES stratēģiju romu integrācijai (2010/2276(INI)), (<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A7-2011-0043+0+DOC+XML+V0//DE&language=DE>).

(14) Konference “Es esmu romu sievietē Eiropā”, 2010. gada 11.–12. janvārī Atēnās.

pārziņā arī pēc skolas gaitu sākuma. Taču, tā kā bērns lielākoties veidojas pirmsskolas vecumā, visiem bērniem ir svarīgi, lai viņi, vēl mājās esot, tiktu sagatavoti skolai. Tādēļ ir vajadzīgi pasākumi, kas pārliecinātu mātes par to, cik svarīga ir bērnu, it īpaši meiteņu, izglītība, un arī motivētu viņas konkrēti sagatavot bērnus skolai.

4.2 Taču minētajiem pasākumiem ir izredzes uz panākumiem tikai tad, ja (sevišķi vietējā līmenī) būs nodrošināts piedāvājums, kurā ņemtas vērā atšķirīgās tradīcijas. Šajā saistībā publisko iestāžu pienākums ir piedāvāt piemērotas izglītības programmas un novērst segregāciju.

4.3 Papildus būs jāizmanto kompetences un zināšanu sniegšanas programmas ("spēju veidošana"), kas ļaus sagatavot romu sievietes šī svarīgā uzdevuma praktiskai pildīšanai.

4.4 Tradicionālajās romu ģimenēs zem viena jumta dzīvo vairākas paaudzes; līdz ar to bērnu audzināšanu ietekmē arī vecvecāki, un daudzos gadījumos viņiem ir lielāka ietekme nekā vecākiem; tādēļ ir svarīgi iesaistīt arī vecvecākus, kuri rāda priekšzīmi nākamajām paaudzēm.

4.5 Ja romu sieviešu potenciālu izdosies izmantot viņu bērnu nākotnes veidošanā, būs panākts arī papildu efekts: šādi konkrēti pasākumi un iniciatīvas palīdz pārvarēt stereotipus par romu sievietēm. Pārāk bieži pret romu sievietēm izturas kā pret lietām, un viņas kļūst par diskriminācijas, vardarbības ģimenē vai cita veida ļaunprātīgas izturēšanās un necieņas upuriem. Pats par sevi saprotams, šīs pazīmes ir svarīgas, un tās nedrīkst ignorēt. Tikpat pašsaprotami ir veikt piemērotus pasākumus šādas nelabvēlīgas situācijas novēršanai. Bez tam, Komitejai šķiet svarīgi arī parādīt to, cik aktīva loma romu sievietēm ir viņu kopienā un kāda nozīme viņām var būt kā aktīviem subjektiem — starpkultūru dialoga dalībniecēm — ārpus savas kopienas.

4.6 Komiteja atbalstīs iniciatīvas, kas veicina romu sieviešu pašapziņas veidošanu, un savu iespēju robežās palīdzēs nodrošināt romu sievietēm piekļuvi informācijai un instrumentiem, kas atvieglo viņām savu ģimeņu integrēšanas uzdevumu.

4.7 Tāpēc Komiteja, piedaloties vietējā līmeņa pasākumos, centīsies rast iespējas ne tikai mudināt sniegt konkrētu informāciju, bet arī nodrošināt atbilstošu līdzdalības motivāciju.

5. Audzināšana un izglītība

5.1 Mērķis ir nodrošināt romu kopienas nelabvēlīgā stāvoklī esošu grupu sociālo iekļaušanu tā, lai tās nezaudētu romu kultūras identitāti. Labai izglītībai ir izšķiroša nozīme divu iemeslu dēļ: pirmkārt, izglītība var un tās uzdevums ir informēt pilsoņus par kopīgajām pamatvērtībām, kas ļauj veiksmīgi sadzīvot dažādajām etniskajām grupām. Šāda vērtība ir arī atvērtība pret citām kultūrām. Otrkārt, izglītība pati par sevi var būt svarīgs integrācijas instruments, jo tās ieguve ideālā gadījumā nozīmē dažādu kultūru mijiedarbību. Apgūt jaunas zināšanas

un prasmes nekad nav par vēlu, tomēr ir svarīgi, lai laba izglītība sāktos iespējami agrākā dzīves posmā. Spēcīga pašapziņa un savas lomas apzināšanās lielākā grupā un sabiedrībā bērnam ir panākumu atslēga turpmākajā dzīvē.

5.2 Ar pasākumu un politiku palīdzību jācenšas panākt un garantēt romu un visu pārējo mazākumtautību grupu līdztiesīgu pieeju kvalitatīvi augstvērtīgai izglītībai, jo mērķis ir nodrošināt viņiem darba tirgū vajadzīgu prasmju apguvi, kurās ietilpst arī sociālās prasmes. Cilvēkiem jānodrošina iespēja pastāvīgi veidot savu dzīvi un rīkoties kā atbildīgiem pilsoņiem, kuri zina savas tiesības un pienākumus un spēj tos pildīt.

5.3 Nepiedalīšanās darba tirgū ir ne tikai sociāla problēma, bet rada arī ievērojamas finansiālas sekas. Līdz ar to izdevumi izglītībai un audzināšanai gan ir izmaksu faktors, bet būtībā tie ir ne tikai tīri izdevumi, bet pirmām kārtām lietderīgs ieguldījums nākotnē.

5.4 Eiropas Padomes Izglītības un apmācības programmā romu bērniem, kurā piedalās arī Komisija, ietilpst arī izglītības programma vidutājiem un skolu asistentiem. Komiteja ir gatava iestāžu turpmākajā sadarbībā šajā jomā pildīt starpnieka funkciju. Izmantojot savus saziņas kanālus, Komiteja varētu, piemēram, palīdzēt izplatīt programmu un tās rezultātus vai iepazīstināt ar programmas paraugprakses piemēriem tās valstīs, kuras šobrīd nepiedalās Eiropas Padomes projektā.

5.5 Šajā saistībā ir zināms, ka skolu priekšlaicīgi pametušo romu skolēnu daļa ir nesamērīgi lielāka salīdzinājumā ar skolēniem, kas nav romi⁽¹⁵⁾; tāpēc kopā ar kompetentajām iestādēm jālemj par pasākumiem situācijas uzlabošanai.

6. Izglītība: piemēri valstu līmenī

6.1 Lai pamāktu atbilstību Eiropas normām, lielākā daļa ES dalībvalstu ir izdevusi stingrus tiesību aktus par diskriminācijas aizliegumu un līdztiesību. Neraugoties uz minēto, diskriminācija diemžēl bieži izpaužas un tiek pieredzēta vietējā līmenī, un valsts tiesību aktos bieži trūkst mehānismu sūdzības iesniegšanas procesa īstenošanai un diskriminējošas prakses pasludināšanai par spēcīgu neesošu gadījumus, kad indivīdi izjutuši diskriminējošu attieksmi. Jānorāda arī, ka vāja kontrole nozīmē to, ka valsts var iztikt ar "kosmētiskiem labojumiem", kas segregācijas modeļus pasliktina vēl vairāk.

⁽¹⁵⁾ Romu Izglītības fonds (*Roma Education Fund*), valstu novērtējumi, <http://www.romaeducationfund.hu/publications/country-assessments>; Atvērta sabiedrības institūts (*Open Society Institute*) "Nav datu — nav progressa" (*No Data—No Progress*), dati par valstīm, 2010. gada augusts; <http://www.romadecade.org/files/downloads/General%20Resources/No%20Data%20No%20Progress%20Country%20Findings.pdf>.

6.2 Tomēr tas nenozīmē, ka *neviens* ES dalībvalsts nav apņēmusies labāk nodrošināt noteiktas pamattiesības, tostarp romu tautības iedzīvotāju tiesības uz izglītību, vai ka *neviens* valsts tiesību sistēma nespēj nodrošināt romu tiesību ievērošanu. Dažas vietēja vai valsts līmeņa tiesas ir lēmušas, ka pret romu bērniem vērsta atstumtības prakse ir pretrunā ar valsts tiesību aktiem diskriminācijas novēršanai. Jau 2004. gadā — vēl pirms Bulgārijas iestāšanās ES — Sofijas rajona tiesa pieņēma Bulgārijas Izglītības ministrijai, pilsētas administrācijai un skolu valdes pārstāvjiem nelabvēlīgu nolēmumu par to, ka segregācijas rezultātā romu bērniem tiek liegtas tiesības uz līdztiesīgu izglītību⁽¹⁶⁾. Tomēr šādi lēmumi ir tikai reakcija uz konkrētiem notikumiem, un tie ne vienmēr liek vietējām un reģionālajām pašvaldībām mainīt diskriminējošo praksi, kas, šķiet, dominē daudzu Eiropas valstu izglītības sistēmās.

6.3 Ungārija ir mobilizējusi ievērojamu politisko gribu un resursus, lai atbalstītu pasākumus romu tautības iedzīvotāju ekonomisko un sociālo apstākļu un līdzdalības uzlabošanai, galveno uzmanību pievēršot izglītībai⁽¹⁷⁾. Ungārijas integrācijas iniciatīvas īpaši izceļas ar to, ka tās tiek īstenotas vispārējās izglītības politikas ietvaros. Savukārt dažās valstīs, piemēram, Rumānijā un Bulgārijā, pieeja integrācijai bijusi saistīta ar konkrētām situācijām un nav bijusi visaptveroša⁽¹⁸⁾. Tomēr Ungārijas pieejai ir arī trūkumi, jo pastāv savstarpēji konflikti gan izglītības politikas pasākumu starpā, gan starp izglītības politiku, no vienas puses, un veselības, sociālo un mājokļu politiku, no otras puses, un to sekas ir jūtamas izglītības jomā; visām valstīm vajadzētu pieņemt zināšanai un ņemt vērā šādas konfliktu iespējas esamību.

Briselē, 2011. gada 16. jūnijā

6.4 Šai sakarā īpašu ievērbu pelnījis Vācijas starpkultūru audzināšanas un starpkultūru mācību modelis (dažādas etniskās izcelsmes cilvēku mācīšanās kopā)⁽¹⁹⁾.

7. Kopsavilkums

7.1 Saistībā ar centieniem labāk integrēt romus jāizsaka nožēla, ka Kopienas integrācijas jēdziens attiecas tikai uz trešo valstu valstspiederīgajiem un nav piemērojams romiem, kas vispārīgi ir Eiropas Savienības pilsoņi.

7.2 Tāpēc vēl jo svarīgāk ir atkārtoti atgādināt, ka romiem — vismaz teorētiski — ir visas ar Savienības pilsonību saistītās tiesības un pamattiesības. Ir pašsaprotami, ka romiem jāpilda Savienības pilsoņa pienākumi, un minēto pienākumu nepildīšana rada tiesiskas sekas, tomēr paredzētajam sankciju mehānismam jādarbojas arī gadījumos, kad viņiem ir tikušas liegtas iepriekš minētās tiesības.

7.3 Komiteja vēlreiz uzsver savu pārliecību, ka ir svarīgi iesaistīt romus starpkultūru dialogā. Dialogs pēc būtības vienmēr ir interaktīvs process, kas balstīts uz dialoga partneru vienlīdzību un veicina līdzdalību. Starpkultūru dialogā var likvidēt aizspriedumus un veidot uzticēšanos. Komiteja uzskata, ka tieši aizspriedumu un stereotipu likvidēšana abās pusēs ir būtisks priekšnoteikums konkrētiem soļiem labākas līdzaspastāvēšanas un patiesi vienlīdzīgu iespēju virzienā. Lisabonas līgums Komitejai ir pavēris jaunas iespējas veidot struktūras dialogam ar pilsonisko sabiedrību. Pildot tai uzticētos uzdevumus, Komiteja neatlaidīgi centīsies virzīt uz priekšu starpkultūru dialogu ar romiem.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽¹⁶⁾ Sk. <http://www.errc.org/cikk.php?cikk=2411&archiv=1>.

⁽¹⁷⁾ Sk. vispārīgi KEZDI, G. un SÚRANYI, E. "Skmīga skolu integrācijas programma" ("A Successful School Integration Program"), Romu izglītības fonda (Roma Education) darba dokuments Nr. 2, 2009, atrodams adresē: http://www.romaeducationfund.hu/sites/default/files/publications/a_sucesful_school_integration_kezdi_suranyi.pdf.

⁽¹⁸⁾ Sk. vispārīgi: Eiropas Romu tiesību centrs (European Roma Rights Centre) "Tiesību aktu un politikas ietekme uz romu bērnu segregāciju skolā: pētījums par diskriminācijas novēršanas likumu un valdības pasākumiem, ar kuriem novērš segregāciju izglītības jomā Bulgārijā, Čehijas Republikā, Ungārijā, Rumānijā un Slovākijā" ("The Impact of Legislation and Policies on School Segregation of Romani Children: A Study of Anti-Discrimination Law and Government Measures to Eliminate Segregation in Education in Bulgaria, Czech Republic, Hungary, Romania and Slovakia"), ERRC ziņojums, 2007. gada februāris, atrodams adresē: http://www.errc.org/en-research-and-advocacy-reports-intro-details.php?article_id=2743.

⁽¹⁹⁾ Sk. Hanna KIPER "Starpkultūru pedagogija" ("Interkulturelle Pädagogik"), 1992., 161. lpp.; Franz HAMBURGER "Kultūru daudzveidība — izaicinājums skolas sniegtajai izglītībai" ("Die Vielfalt der Kulturen als Herausforderung für den Bildungsauftrag der Schule"), Frankfurt/Main, 1989.

III

(Sagatavošanā esoši tiesību akti)

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

472. PLENĀRĀ SESIJA 2011. GADA 15. UN 16. JŪNIJĀ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par nodokļiem finanšu sektorā”

COM(2010) 549 galīgā redakcija

(2011/C 248/11)

Ziņotājs: **Stasys KROPAS kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 113. pantu 2010. gada 7. oktobrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par nodokļiem finanšu sektorā”

COM(2010) 549 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2011. gada 31. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 472. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 15. un 16. jūnijā (2011. gada 15. jūnija sēdē), ar 102 balsīm par, 16 balsīm pret un 28 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē Komisijas vispārējās iniciatīvas, ar ko paredz atjaunot izaugsmi, izaugsmi un finanšu stabilitāti. Finanšu sektora stabilitāte un efektivitāte un līdz ar to arī pārmērīga riska ierobežošana, kā arī piemērotu stimulu izveide iestādēm, kuras darbojas finanšu jomā, būtu jānodrošina ar atbilstošu regulējumu un pārraudzību. Šajā sakarā EESK nesen ir paudusi atbalstu tam, ka ir izveidota banku neregulējuma fonda shēma, kas ietilpst krīzes pārvarēšanas regulējuma sistēmā.

1.2. Valdībām pēc krīzes bija jācenšas konsolidēt budžetu, lai varētu tikt galā ar krīzes izmaksām un vērienīgām sociālajām un ekonomiskajām sekām. EESK uzskata, ka finanšu sektoram būtu pienācīgā veidā un ievērojamā apmērā jāpalīdz īstenot minētos centienus.

1.3. Kā uzsvērts Komisijas paziņojumā, aizvien lielāks skaits dalībvalstu jau īstenojušas vienpusējus pasākumus saistībā ar

nodokļiem finanšu sektorā. Tās ir pieņēmušas dažādas nodokļu sistēmas ar dažādām nodokļu bāzēm un ir noteikušas dažādas efektīvas nodokļu likmes un dažādas piemērošanas jomas. EESK uzskata, ka ir jānosaka nodokļu bāze šādiem fiskāliem mehānismiem un jākoordinē pasākumi, lai izvairītos no nodokļu dubultās uzlikšanas. Komisijai, pieņemot iniciatīvas, būtu jāņem vērā ne tikai minētais aspekts, bet arī atšķirīgā ietekme, ko tās varētu radīt katrā atsevišķā dalībvalstī, un vietējo finanšu tirgu nozīme un stabilitāte, spēkā esošie valstu tiesību akti nodokļu jomā un jaunais nodoklis, kuru attiecīgajā dalībvalstī pēc krīzes piemērotu finanšu sektoram.

1.4. Jaunas nodevas, prasības un noteikumi varētu ļoti dažādos veidos ietekmēt finanšu sistēmu un visu ekonomiku kopumā. Tāpēc rūpīgi jāizvērtē, kā tie varētu ietekmēt kapitāla bāzi, kā arī banku un finanšu iestāžu spēju pildīt savu lomu ekonomikas un it sevišķi MVU finansēšanā. ES finanšu sektora

īpatsvars kopējos nodokļu ienākumos būtu jāsalīdzina ar citu nozaru īpatsvaru. Jāņem vērā arī tas, kā ES finanšu iestāžu globālo konkurētspēju ietekmē papildu nodokļi.

1.5. Tā kā likviditātes un maksātspējas problēmām bija ārkārtīgi svarīga nozīme krīzes veidošanās posmā, EESK iesaka nodokļu bāzi jebkuram jaunam nodoklim, kuru piemēro finanšu iestādēm, izstrādāt tā, lai ņemtu vērā šo iestāžu maksātspēju un iespēju izpildīt jaunās kapitāla prasības.

1.6. Komisijai ietekmes novērtējumā būtu jāpievērš īpaša uzmanība proporcionalitātes principam. Tas nozīmē, ka administratīvais slogs, kas atbilstības prasību ievērošanas dēļ gulstas uz tirgus dalībniekiem un finanšu iestādēm, būtu jā saglabā proporcionāls šī jaunā nodokļa pamatmērķim. Ja Komisija plāno ieviest jaunu nodokli atbilstoši finanšu darījumu nodokļa (*FTT*) modelim, tad būtu jācenšas nodrošināt atbilstību pēdējos gados izstrādātajai politikai, kas ļāva vienkāršot nodokļu procedūras, kuras uzskatītas par apgrūtinājumu pēctirdzniecības darījumiem. Ja tiek plānots ieviest finanšu darbības nodokli (*FAT*), tad nodokļa bāze būtu jāizstrādā tā, lai tā būtu saderīga ar finanšu iestādēm uzreiz pieejamo informāciju pašreizējās finanšu pārskatu sistēmas ietvaros.

1.7. Lai gan EESK apstiprina secinājumus un ierosinājumus, kas iekļauti 2010. gada 15. jūlija atzinumā, kurā atbalstīta finanšu darījumu nodokļa (*FTT*) ieviešana⁽¹⁾, tā tomēr vēlas uzsvērt, ka šāda *FTT* ieviešana būtu jāplāno vienīgi globālā, nevis ES līmenī, jo pretējā gadījumā pastāv iespēja, ka finanšu darījumi tiks pārcelti uz finanšu centriem ārpus ES. Taču, ja izrādītos, ka finanšu darījumu nodokļa ieviešana pasaules mērogā nav iespējama, EESK ieteiktu apsvērt ES finanšu darījumu nodokļa ieviešanu, pamatojoties uz Eiropas Komisijas veiktā ietekmes novērtējuma rezultātiem.

1.8. Finanšu darbības nodoklim (*FAT*) var būt tādi paši trūkumi kā *FTT*, ieskaitot pārbīdes efektu. Minētā jautājuma izpēte Komisijai būtu jāiekļauj provizorisks ietekmes novērtējumā.

1.9. Ja ieviestu jaunu nodokli, kas būtu balstīts uz naudas plūsmām un izstrādāts ārpus PVN darbības jomas, un saglabāts bez izmaiņām neapmierinošais režīms saistībā ar atbrīvojumu no PVN, finanšu iestādēm tiktu radīta ļoti sarežģīta nodokļu sistēma. Tādēļ, atkarībā no Komisijas veiktā ietekmes novērtējuma rezultāta, EESK uzskata: ja jauns nodoklis finanšu nozarē tiks balstīts uz naudas plūsmām vai līdzīgiem apsvērumiem, Komisijai būtu jāizvērtē priekšrocības, ko radītu tā izstrādāšana PVN ietvaros, lai tādējādi nodrošinātu administratīvi vienkāršāku pieeju nozarei un mazinātu neatgūstamā PVN negatīvo ietekmi. Uzmanība jāpievērš gan neplānotajām sekām, kādas varētu rasties pēc nodokļa ieviešanas finanšu sektorā, gan it sevišķi tādu alternatīvu sistēmu izveidei, kuras netiek regulētas, uzraudzītas vai kontrolētas, un tādēļ varētu izraisīt ievērojamas problēmas.

⁽¹⁾ EESK atzinums par finanšu darījumu nodokli, OV C 44, 11.02.2011., 81. lpp.

1.10. Būtu jāņem vērā jaunu nodokļu ietekme uz konkurenci banku nozarē gan saistībā ar banku sektora konkurētspēju salīdzinājumā ar citu finanšu iestāžu sektora konkurētspēju, gan ar banku nozares spēju turpināt reālās ekonomikas finanšu prasību apmierināšanu. Tas ir īpaši svarīgi laikā, kad ekonomika mēģina izkļūt no recesijas.

2. Konteksts

2.1. Valstu valdības visā pasaulē pēc krīzes saskaras ar sarežģītu divējādu problēmu. Pirmkārt, ir vajadzīgas steidzamas reformas finanšu un banku sektorā. Otrkārt, ir vajadzīgi jauni ienākumu avoti.

2.2. Nodokļa ieviešana tiek apsvērta vairāku iemeslu dēļ, tostarp, lai mazinātu negatīvās papildu sekas, konsolidētu valstu budžetu, nodrošinātu finanšu sektora līdzdalību tam piešķirtu līdzekļu atmaksāšanā, ievērotu attīstības valstīm dotos solījumus un cīnītos ar klimata pārmaiņām, kā arī — pieņemot, ka finanšu sektors ir nepietiekami aplūkts ar nodokļiem, — nodrošinātu, ka finanšu sektors sniedz pienācīgu un ievērojami lielu ieguldījumu valstu budžetā. Finanšu sektorā piemērojamo nodokļu mērķis vēl aizvien ir diezgan plašs, un šo nodokļu būtība un mehānismi vēl aizvien tiek pētīti.

2.3. Eiropas Komisija 2010. gada 7. oktobrī publicēja paziņojumu par turpmākajiem nodokļiem finanšu sektorā⁽²⁾ un pievienoja tam Komisijas dienestu darba dokumentu⁽³⁾, kas paredz divus instrumentus:

— ES līmenī ieviest finanšu darbības nodokli (*FAT*), lai radītu ieņēmumus dalībvalstu budžetos un vienlaikus palīdzētu nodrošināt finanšu tirgu lielāku stabilitāti. Komisija uzskata, ka rūpīgi izstrādāts un ieviests *FAT* neradīs pārmērīgu risku ES konkurētspējai.

— Vispārējā līmenī Komisija atbalsta ideju par *FTT* un uzskata, ka tas varētu sniegt finansiālu atbalstu, lai risinātu starptautiskas problēmas, piemēram, saistībā ar attīstību vai klimata pārmaiņām.

2.4. Ņemot vērā finanšu krīzes globālo un sistēmisko raksturu, Komisija arī uzskata, ka banku nodoklis varētu novērst pārmērīgu riska uzņemšanos. Pēc Komisijas domām, tas atbilstošā veidā papildinātu regulatīvā un uzraudzības modeļa reformas, sekmējot finanšu tirgu efektivitāti, noturību un stabilitāti un mazinot to nepastāvību.

2.5. Lai pārvarētu krīzi, Komisija ir ierosinājusi arī iniciatīvas, piemēram, banku noregulējuma fonda (*BRF*)⁽⁴⁾ izveidi, par ko EESK jau ir izstrādājusi atzinumu⁽⁵⁾.

⁽²⁾ COM(2010) 549/5.

⁽³⁾ SEC(2010) 1166/3.

⁽⁴⁾ COM(2010) 254 galīgā redakcija.

⁽⁵⁾ EESK atzinums par banku noregulējuma fondiem, OV C 107, 06.04.2011., 16. lpp.

3. Finanšu sektora pienācīgs un būtisks ieguldījums valstu budžetos

3.1. Ievērojot finanšu sektorā iesaistīto pušu darbību laikposmā pirms krīzes, kuras laikā valdībām nācās sniegt atbalstu finanšu iestādēm, valda uzskats, ka ar to saistītās izmaksas nebūtu jāsedz iedzīvotājiem vai citām nozarēm. Šis uzskats atspoguļojas mērķī, ka "finanšu sektoram pienācīgi un būtiski jāsniedz ieguldījums valstu budžetos". Šai sakarā Komisija savā ekonomikas pētījumā plāno iekļaut padziļinātu ietekmes novērtējumu, kurā, lai varētu vienoties par līdzsvarotu priekšlikumu, analizētas dažādas nodokļu aplikšanas iespējas.

EESK iesaka Komisijai veikt izpēti par finanšu nozarē piemēroto nodokļu īpatsvaru ES kopējos nodokļu ienākumos, novērtējot visus dažādos nodokļus, kurus finanšu uzņēmumi jau maksā. Minētajā pētījumā varētu iekļaut tādas jautājumus kā uzņēmumu maksātie nodokļi, neatgūstamais PVN un darbaspēka nodokļi, kurus bankas maksā kā darba devējas. Ar darba ņēmējiem saistītie nodokļi būtu jāiekļauj atsevišķi kā pasākums plašākam ekonomiskam ieguldījumam. Vajadzētu arī pārbaudīt, vai pastāv simetrija starp nodokļiem banku sektorā un tā pievienoto vērtību un vai vispārējais banku sektora nodokļu ieguldījums ir zemāks vai augstāks, salīdzinot ar citām svarīgām nozarēm. Visbeidzot, varētu novērtēt, kāds ir kopējais jaunā banku nodokļa un pašreiz maksāto nodokļu ieguldījums.

3.2. EESK uzskata: ja tiek ieviests nodoklis finanšu nozarē, šāds pētījums palīdzētu novērtēt tā apjomu gan piemērošanas jomas, gan efektīvas nodokļa likmes ziņā. Būtu rūpīgi jāizvērtē gan banku spēja atjaunot un stiprināt pamatkapitālu, gan arī banku spēja kreditēt mājāsaimniecības un uzņēmumus, it sevišķi MVU, Eiropas Savienībā.

3.3. EESK uzskata, ka priekšlikumi par to, kā finanšu nozare varētu sniegt ieguldījumu jebkādas turpmāk iespējamās krīzes izmaksu segšanā nav šķirami no pašreizējās diskusijas par plašākām izmaiņām reglamentējošā sistēmā un daudzajiem pasākumiem, kas ļautu mazināt gan finanšu neveiksmes iespējamību, gan tās ietekmi.

3.3.1. Optimāla finanšu nozares aplikšana ar nodokļiem būtu tad, ja tā vienlīdz ļautu gan sasniegt fiskālo mērķi, proti, gūt nodokļu ieņēmumus, gan ierobežot vēlmi riskēt.

4. Finanšu darījumu nodoklis (FTT)

4.1. Ar FTT ieviešanu paredzēts īstenot vairākus mērķus, piemēram, ierobežot neražīgu darbību finanšu tirgos, mazinot spekulācijas un svārstības, un vienlaikus atgūt valsts līdzekļus.

4.2. Eiropas Parlaments 2010. gada martā pieņēma rezolūciju par darījumu nodokļiem un 2011. gada martā pieņēma

ziņojumu par inovatīviem finansēšanas veidiem pasaules un Eiropas līmenī ⁽⁶⁾.

4.3. Piemērojot FTT, iestādes mēģina mazināt riskantu, spekulatīvu ("sociāli nederīgu") ⁽⁷⁾ finanšu darījumu skaitu. Nodoklis arī palīdzētu novērst banku pārmērīgu izplešanos vai pārāk daudz riskantu darījumu uzņemšanos nākotnē.

4.4. EESK pašiniciatīvas atzinumā par finanšu darījumu nodokli ir paudusi viedokli par FTT, tostarp šādus secinājumus un ierosinājumus:

— FTT galvenajam mērķim jābūt šādam: mainīt finanšu nozarē ierasto praksi, samazinot īstermiņa spekulatīvu finanšu darījumu skaitu. Šādi izdotos panākt, ka finanšu nozares darbība būtu pakļauta tirgus cenu mehānismam. Vēlamo rezultātu būtu iespējams sasniegt, jo FTT visvairāk skar tieši visbiežāk veiktos darījumus.

— Otrs FTT mērķis ir iegūt vairāk līdzekļu, kas nonāktu publiskajos budžetos. Šo jauno ieņēmumu avotu varētu izlietot, lai atbalstītu attīstības valstu ekonomisko attīstību, finansētu klimata politikas pasākumus minētajās valstīs vai mazinātu publisko budžetu deficītu. Pēdējā izlietojuma veida priekšnoteikums ir finanšu nozarei piešķirto publisko subsīdiju atmaksa. Ilgtermiņā šādi ieņēmumi varētu kļūt par jaunu vispārējo publisko ienākumu avotu.

4.5. Tā kā daudzviet ir izskanējušas bažas par pārbīdes seku risku, kas rodas, ja nodokli piemēro tikai vietējā līmenī, tad finanšu darījumu nodoklis vispirms būtu jāievieš pasaules mērogā, kā to ierosina Komisija. Ja izrādās, ka pasaules mērogā finanšu darījumu nodokli nevar ieviest, EESK ierosina ieviest ES finanšu darījumu nodokli, pamatojoties uz Eiropas Komisijas veiktā ietekmes novērtējuma rezultātiem.

4.6. EESK uzskata, ka FTT būtu jāizstrādā tā, lai centrālās noguldījumu sistēmas to varētu vienkārši iekasēt. Jāņem vērā jautājumi un izmaksas, kas rodas, iekasējot finanšu darījumu nodokli, kam būtu plaša piemērošanas joma, un nodrošinot tā ievērošanu, kā arī jāņem vērā juridiskā nenoteiktība iestādēs, kurām ir jāiekasē nodoklis par ārpusbiržas tirdzniecības (*over-the-counter* — "OTC") darījumiem ar biržā netirgotiem vērtspapiem un atvasinātiem instrumentiem.

4.7. Visbeidzot, EESK uzsver, ka joprojām ir liels skaits suverēnu teritoriju, kurās izveidoti ārzonas finanšu centri, ko raksturo nepārskatāmība bankas noslēpumu dēļ un zemi

⁽⁶⁾ Eiropas Parlamenta 2010. gada 10. marta rezolūcija par nodokļu piemērošanu finanšu darījumiem un to efektivitātes nodrošināšanu un ziņojuma projekts par inovatīviem finansējuma veidiem pasaules un Eiropas līmenī (2010/2105(INI)).

⁽⁷⁾ *Taxing the Speculators* (<http://www.nytimes.com/2009/11/27/opinion/27krugman.html>).

nodokļi vai to neesamība. Ņemot vērā, cik viegli šādās vietās ir nodibināt finanšu filiāles un darboties ar interneta starpniecību, ir ļoti svarīgi nodrošināt, ka vienlaikus ar finanšu darījumu nodokļa ieviešanu tiek noteikts pārskatāmības uzlabošanas un efektīvas tiesiskās un fiskālās sadarbības pienākums.

5. Finanšu darbības nodoklis

5.1. *FTT* un *FAT* galvenā atšķirība ir tā, ka *FAT* piemēro finanšu nozares korporācijām, savukārt *FTT* piemēro finanšu tirgus dalībniekiem. Turklāt, ja *FTT* tiek uzlikts tirdzniecības darījumiem, kurus veic galvenokārt nedaudzos finanšu centros, tad *FAT* ir virzīts uz peļņu un atalgojumu finanšu nozarē un ir sadalīts vienmērīgāk.

5.2. Pamatojoties uz *SVF* ziņojumu, Komisija uzskata, ka, ieviešot vēl vienu instrumentu, proti, finanšu darbības nodokli (*FAT*), būtu iespējams uzlabot nodokļu sistēmu finanšu nozarē un vienlaikus samazināt negatīvos ārējos faktorus.

5.3. *FAT* izstrādes gaitā Komisija var noteikt nodokļa bāzi, atsaucoties uz finanšu pārskatu.

5.4. Izmantotajai koncepcijai jābūt saprotamai pašreizējās finanšu pārskatu sistēmas ietvaros — vai tie būtu starptautiskie finanšu pārskatu standarti (*IFRS*), vai vietējie vispārpieņemtie grāmatvedības principi (vietējie *GAAP*), jo finanšu iestādes nevar piemērot *IFRS*.

5.5. Ja *FAT* izstrādās, balstoties uz naudas plūsmām, tā ieviešana var ietekmēt likviditāti un sadārdzināt naudas plūsmas. Taču krīzes veidošanās posmā būtiskākais aspekts bija tieši likviditātes problēmas. Tādēļ, nosakot *FAT* nodokļa bāzi, būtu ieteicams pievērst īpašu uzmanību gan iestāžu maksātspējai un to spējai pildīt jaunās kapitāla prasības, gan arī *FAT* un *PVN* mijiedarbībai.

6. PVN

6.1. Komisija uzskata, ka jauna nodokļa ieviešana ir nepieciešama arī tāpēc, ka saskaņā ar Padomes Direktīvu 2006/112/EK par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu (*PVN* direktīva) banku pakalpojumiem *PVN* netiek piemērots.

6.2. EESK vēlas uzsvērt, ka galvenais iemesls nodokļa nepiemērošanai ir konceptuāli un praktiski sarežģījumi, kas rodas, nosakot banku sniegto finanšu pakalpojumu vērtību. Tā tas ir jo īpaši saistībā ar tradicionālajiem finanšu starpniecības pakalpojumiem, ko sniedz noguldījumu un aizdevumu jomā. Šie pakalpojumi tiek aprēķināti, ņemot vērā starpību starp aizdevumu procentu likmēm un procentiem, kas samaksāti par noguldījumiem. Šī starpība ir vispārējs kombinēts lielums starpniecības pakalpojumiem, kurus banka sniedz gan noguldītājiem, gan kredītņēmējiem, un to nav iespējams noteikt atsevišķiem darījumiem, lai piemērotu *PVN* vai jebkādu citu patērīga nodokli, kas balstīts uz darījumu. Ir izrādīties sarežģīti izstrādāt metodoloģiju, kas ļautu, izmantojot uz rēķiniem balstītu metodi, noteikt šo likmi atsevišķiem darījumiem *PVN* piemērošanas nolūkā. Līdzīgi jautājumi rodas saistībā ar nodokļu piemērošanu apdrošināšanas un citu veidu finanšu pakalpojumiem, piemēram, valūtas maiņai un vērtspapīru tirdzniecībai.

6.3. Finanšu pakalpojumu atbrīvojums no *PVN* attiecīgajos tiesību aktos ir noteikts bez tiesībām vai ar ierobežotām tiesībām ieturēt *PVN* priekšnodokli. Tas nozīmē, ka finanšu iestādes nevar pilnā apjomā ieturēt *PVN* par saviem izdevumiem, un tādēļ tām rodas tīrās izmaksas. "Slēpto *PVN* izmaksu" apjoms var būt ievērojams, jo ārpus pakalpojumu un darījumu grupas iekšienē negatīvi ietekmē nodokļa lavīnveida efekts.

6.4. Komisija 2007. gadā publicēja priekšlikumu direktīvai par finanšu pakalpojumu jomā veicamu *PVN* režīma reformu, kuras pamatā ir trīs pilāri, kā arī ierosināja piemērot nodokļus finanšu pakalpojumiem. EESK uzskata, ka diskusijas par nodokļiem finanšu sektorā nebūtu jānodala no ierosinātās *PVN* reformas⁽⁸⁾.

6.5. EESK pauž bažas arī par *FAT* piemērošanas jomu un kopējo slogu, ko šis nodoklis rada kopā ar neatgūstamā *PVN* apjomu. Lai gan *FAT* var izstrādāt tādā veidā, lai to īpaši vērstu uz ekonomisko renti un/vai risku, savā visplašākajā veidā (uz pieskaitīšanas metodi balstīts *FAT*) tas skar arī kopējo peļņu un algas. EESK uzskata: ja jauno nodokli balstītu uz naudas plūsmām vai līdzīgiem faktoriem, Komisijai būtu jāizvērtē priekšrocības, ko radītu tā izstrādāšana *PVN* ietvaros, lai mazinātu neatgūstamā *PVN* negatīvo ietekmi un tādējādi izvairītos no riska palielināt ekonomiskās izmaksas visiem ES ekonomikas dalībniekiem.

Briselē, 2011. gada 15. jūnijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽⁸⁾ COM(2007) 746 un 747 galīgā redakcija.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, Reģionu komitejai un Eiropas Investīciju bankai “Secinājumi piektajā ziņojumā par ekonomikas, sociālo un teritoriālo kohēziju – kohēzijas politikas nākotne””

COM(2010) 642 galīgā redakcija

(2011/C 248/12)

Ziņotājs: **CEDRONE kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2010. gada 9. novembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, Reģionu komitejai un Eiropas Investīciju bankai “Secinājumi piektajā ziņojumā par ekonomikas, sociālo un teritoriālo kohēziju — kohēzijas politikas nākotne””

COM(2010) 642 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 31. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 472. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 15. un 16. jūnijā (16. jūnija sēdē), ar 133 balsīm par, 7 balsīm pret un 14 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi

1.1 Kopumā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atbalsta Eiropas Komisijas noteiktos **galvenos aspektus** kohēzijas politikas jomā:

— palielināt Eiropas pievienoto vērtību;

— stiprināt pārvaldību;

— pilnveidot un vienkāršot pārvaldības procedūras;

— uzlabot vispārējo organizāciju.

1.2 EESK uzskata, ka **šos mērķus var īstenot** ar nosacījumu, ka vienlaikus:

— konsolidē stratēģisko plānošanu, palīdzot dalībvalstīm pabeigt institucionālās reformas, lai uzlabotu administrāciju funkcionalitāti;

— koncentrē ES resursus uz nedaudziem prioritāriem mērķiem;

— paplašina ekonomisko un sociālo mobilizāciju un sociālekonominio partneru līdzdalību kohēzijas politikas īstenošanā;

— sāk papildināmības un līdzfinansēšanas principa reformu;

— kļūst obligāts ietekmes novērtējums.

1.3 Nedrīkst aizmirst, ka kohēzijas politikas mērķis ir ne tikai sekmēt attīstību un atšķirību mazināšanu starp reģioniem, bet arī aktīvi uzlabot pakalpojumus un iedzīvotāju ekonomiskos un sociālos apstākļus.

1.4 Šo procesu var veicināt, kopumā uzlabojot ekonomikas struktūru un uzņēmējdarbības vidi, kā arī uzņēmumu, sevišķi MVU, mikrouzņēmumu un amatnieku uzņēmumu ražīgumu un konkurētspēju. Tāpēc ir tieši jāiesaista to uzņēmumu pārstāvības organizācijas, kuriem ir teritoriālā dimensija vai, jo īpaši, kuri darbojas nozarēs, ko ES uzskata par prioritārām, kā arī arod- biedrības un pilsoniskā sabiedrība.

1.5 Balstoties ne vien uz **teritoriālo, bet arī uz infrateritoriālo, infrareģionālo un infranozaru kohēziju**, interesants risinājums, kam varētu dot priekšroku, būtu attīstīt (ar 3. mērķi) pārrobežu un starpreģionālo sadarbību, ar lielākiem resursiem veicinot teritoriālo kohēziju reģionos un eiroreģionu (Baltijas jūra, Vidusjūra, Adrijas jūra, Alpi, Adrija-Donava, Atlantijas ass) makroreģionālo stratēģiju.

1.6 EESK uzskata, ka Komisijai un dalībvalstīm jādara viss iespējamais, lai veicinātu informācijas apmaiņu par labas prakses piemēriem, atbalstu vietējai administrācijai programmu pārvaldībā, citastarp veicot iekšējās un attiecīgo nozaru reformas.

1.7 Tikai pateicoties labākām **zināšanām**, kas pašlaik ir nepietiekamas, par īstenoto ieguldījumu rezultātiem un īpašiem ietekmes novērtējumiem, varēs noteikt prioritātes, kuras jāīsteno saskaņā ar stratēģiju “Eiropa 2020”, un nodrošināt tematiskās koncentrācijas mērķa īstenošanu.

1.8 EESK atbalsta arī iespēju ņemt vērā strauji augošu nozaru sadalījumu visos Eiropas reģionos, kas savukārt iedalīti reģionos, uz kuriem attiecas konverģences mērķis, reģionos pārejas periodā un reģionos, kuru mērķis ir konkurētspēja un nodarbinātība. Tomēr vēl nav atrisināta problēma saistībā ar resursu sadalīšanu starp nabadzīgiem reģioniem (80 % no pieejamajiem līdzekļiem) un citiem reģioniem (pārējie 20 %), pat ja šāds sadalījums palīdz atrisināt līdzfinansējuma problēmu.

1.9 EESK jebkurā gadījumā uzskata, ka ir svarīgi **koordinēt** visus Komisijas ierosinātos priekšlikumus un politikas jomas, t.i., stratēģiju “Eiropa 2020”, kohēzijas politiku, KLP, enerģētikas politiku, transporta, vides, pētniecības u.c. jomas. No ESF (Eiropas Sociālā fonda) un ERAF (Eiropas Reģionālās attīstības fonda) finansētajiem pasākumiem, ņemot vērā arī faktu, ka ESF vajadzētu dot priekšroku Eiropas nodarbinātības stratēģijai, var minēt sociālās programmas īstenošanu, kvalitatīvu apmācību, jauniešiem paredzētos pasākumus, kā arī Eiropas apmācību tiem, kuru pārziņā ir kohēzijas politika.

2. Priekšlikumi

2.1 Priekšlikumi politikas jomā

2.1.1 **Stratēģija “Eiropa 2020”**: EESK uzskata, ka kohēzijas politikai nav jānodrošina tikai un vienīgi stratēģijas “Eiropa 2020” mērķu īstenošana. Gluži pretēji — lai tā būtu ticama, kohēzijas politikai ir vajadzīgs neatkarīgs finansējums, kuru iegūst no eiroobligāciju emisijas.

2.1.2 **Kohēzijas politikā** jāturpina īstenot tās galvenie mērķi, piemēram, tautu un reģionu **solidaritāte** un attīstība.

2.1.3 **Eiropas sammits**: īpašā Eiropas sammitā ir jāapspiež kohēzijas politiku, visi tai piešķirtie līdzekļi, kā arī jāveic to **īlgadēja** pārbaude. Šī pieeja ir vajadzīga, ņemot vērā ne vien ekonomiskās un sociālās kohēzijas politikas stratēģisko nozīmi, bet arī tās saikni ar makroekonomikas politiku Eiropas ekonomikas un sociālās pārvaldības ietvaros.

2.1.4 **Stabilitātes pakts un sankcijas**: lai vēl vairāk neapgrūtinātu lielos parādos nokļuvušos reģionus, kas tādēļ ir pakļauti lielākam riskam, EESK uzskata, ka vairāk jāizmanto stimuli, nevis sankcijas. Komiteja pat vēlas, lai saistībā ar pašlaik notiekošo Stabilitātes un izaugsmes pakta reformas projektu no budžeta tiktu izslēgti ieguldījumi pētniecībā, izglītībā un apmācībā, kas netiek uzskatīti par kārtējiem izdevumiem. Tas ir vajadzīgs, lai neradītu neizdevīgu situāciju nabadzīgākos reģionos, kuriem visvairāk vajadzīgs Kopienas atbalsts.

2.1.5 Jānosaka ierobežots **prioritāšu** skaits, ņemot vērā dažādu fondu un stratēģijas “Eiropa 2020” mērķus. Jo sevišķi jāatsaucas uz politikas jomām, kas vērstas uz **vienotā tirgus** īstenošanu, uz kuru jātiecas arī kohēzijas politikai. Prioritātes jānosaka Eiropas sammitā, pirms kura tiktu saskaņoti visu līmeņu publisko ieinteresēto personu un sociālekonomisko partneru viedokļi.

2.1.6 **Sociālekonomiskajai partnerībai** un labas prakses piemēru izplatīšanai līdztekus un/vai kopā ar nolīgumiem ar publiskajiem partneriem jāklūst par parastu un obligātu procedūru, kas papildina visus kohēzijas politikas izstrādes, īstenošanas un novērtēšanas procesus. Tādēļ tam vajadzētu būt tieši saistītam ar nosacījumiem. EESK vēlas, lai vispārējās regulas 11. panta princips par partnerības noteikumiem tiktu attiecināts uz visiem struktūrfondiem.

2.2 Priekšlikumi attiecībā uz darbības metodēm

2.2.1 **Līdzfinansējuma** noteikumi ir jāpielāgo atkarībā no attīstības nosacījumiem un ekonomikas un sociālajiem resursiem reģionos un apgabalos, uz kuriem attiecas kohēzijas politika, jo sevišķi ņemot vērā reģionu ieņēmumus, kuru aprēķināšanas kritērijus būtu atbilstoši jāpārskata (!), kā arī budžetu.

2.2.2 **Ex ante nosacījumu sistēmai** ir jāpastiprina līdzekļu piešķiršana mērķu īstenošanai, tādējādi uzlabojot attiecīgo administrāciju efektivitāti un ļaujot gūt maksimālu labumu no līdzekļu izmantošanas. Jāraugās, lai minētā sistēma nebūtu par apgrūtinājumu, piemēram, reģioniem, kuriem ir vislielākie parādi.

2.2.2.1 Tas nozīmē, ka dalībvalstīm jāveicina institucionālās reformas, kas ir vajadzīgas, lai nodrošinātu strukturālo pielāgošanu, inovācijas veicināšanu un darba vietu radīšanu ar mērķi mazināt sociālo atstumtību. Tāpat EESK uzskata, ka šādas politikas īstenošana jāsaista ar visu līmeņu sociālekonomiskajiem partneriem; tas būtu nosacījums finansējuma piešķiršanai.

2.2.3 **Ierastie rādītāji**, lai atlasītu pasākumu mērķapgabalus, jāpapildina ar citiem parametriem, piemēram, nodarbinātības, nabadzības, skolu apmeklētības, izglītības, profesionālās apmācības, pakalpojumu un vides ilgtspējas līmeni.

2.2.4 Arī **ietekmes novērtējumam** jāklūst par kohēzijas politikas galveno elementu papildus *ex ante* nosacījumu sistēmai, kas paredzēta, lai pārbaudītu mērķu īstenošanas efektivitāti un līmeni. Šis novērtējums jāveic, izmantojot kopīgus parametrus, kas noteikti ES līmenī un ir obligāti visā ES.

(!) Sk. EESK atzinumu par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par kopīgiem noteikumiem pamatinformācijas par pirktspējas paritātēm sniegšanai un to aprēķināšanai un izplatīšanai” (OV C 318/08, 23.12.2006., 45. lpp.).

2.2.4.1 Uz rezultātu balstīta analīze: kaut arī tai ir daudz lielāka nozīme nekā analīzei, kuras pamatā ir finanšu pārvaldības kontrole, tomēr, lai to praktiski īstenotu, ir jāveic lieli priekšdarbi un jānosaka precīzi kritēriji. Pasākuma, sevišķi nemateriāla pasākuma (piemēram, apmācības, ieguldījumu attīstībā) rezultātus varēs novērtēt tikai pēc laika. Saistībā ar pāreju uz rezultātu analīzi ir vajadzīga projektu iesniedzēju un administrācijas iestāžu iepriekšēja apmācība; EESK ierosina laikā no 2011. līdz 2013. gadam izmēģināt šo variantu dažos reģionos, kas izraudzīti, ņemot vērā pašreizējās, uz partnerību balstītas pārvaldības kvalitāti.

2.2.5 **Vienkāršošanai** jāklūst par kohēzijas politikas galveno mērķi. To var turpināt, samazinot administratīvo un grāmatvedības procedūru skaitu, pilnveidojot un pastiprinot pārraudzības un novērtēšanas kritērijus un atvieglojot plānu un/vai projektu iesniegšanas procedūras. Sadarbībā ar Revīzijas palātu visi ieinteresētie dalībnieki var īstenot grāmatvedības procedūru pārskatīšanu.

2.2.5.1 Jo īpaši ir jāpiemēro **“vienas reizes”** princips (“vienas pieturas aģentūra”) gan projektu iesniegšanas posmā, vienādojot dažādu fondu veidlapas un saskaņojot to savstarpējās procedūras, gan arī revīzijas posmā, saskaņojot finanšu un dažādu programmu noteikumus, kā arī veicot vienotu kontroli, kas ir derīga visās attiecīgajās iestādēs.

2.2.5.2 Dažādu programmu sinerģija: lai panāktu skaidrību, vienkāršību un efektivitāti, ir jāpanāk maksimāla savstarpēja papildināmība starp visām programmām, kas paredzētas vieniem un tiem pašiem viena reģiona dalībniekiem; tas attiecas gan uz ES, valstu un teritoriālajām programmām, gan uz dažādajiem tām piešķirtajiem ES finansējumiem. Sinerģijas trūkums ir viens no iemesliem, ar kuru izskaidrojama struktūrfondu un ES programmu līdzekļu kopumā nepietiekama izmantošana vai vāja ietekme.

2.3 **Apmācība** ir vēl viens būtisks instruments, kas vajadzīgs, lai īstenotu kohēzijas mērķus, sevišķi līdzekļu efektīvas izmantošanas mērķi.

3. Ievads

3.1 Kohēzijas princips un solidaritātes princips ir divi galvenie pīlāri Līgumā, kura 174. pantā noteikts: “Lai veicinātu tās vispārēju harmonisku attīstību, Savienība izstrādā un veic darbības, kas stiprina tās ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju.”

3.2 Turklāt Līgumā ir arī cits ārkārtīgi svarīgs punkts, ņemot vērā divas iepriekšējās paplašināšanas: “Savienība jo īpaši tiecas mazināt būtiskas dažādu reģionu attīstības līmeņa atšķirības un vismazāk attīstīto reģionu atpalicību.”

3.3 Šos divus principus, kas veido Eiropas tautu un reģionu integrācijas pamatu, nekad nedrīkst aizmirst, jo īpaši tie, kas pārstāv ES un rīkojas tās vārdā.

3.4 Nākamajā gadā Eiropas Komisija izstrādās priekšlikumu (jau publicēts īpašā paziņojumā 2010. gada 19. oktobrī) par jauno ES budžetu pēc 2013. gada, bet prasība nepalielināt ES budžetu, ko Padomē (2010. gada decembrī) izteica dažas valdības, neko labu nevēsta, pat ja to papildina priekšlikums tiesību aktam par struktūrfondu.

3.5 Eiropas Komisijas piektais ziņojums par kohēzijas politiku, kura izteiksmes veids ir jauns, un tā secinājumi ir jāanalizē, ņemot vērā minētos apstākļus, kā arī ciešā saistībā ar stratēģiju “Eiropa 2020”.

4. Komisijas paziņojums — kopsavilkums

4.1 Piektais ziņojums par kohēzijas politiku secinājumos Eiropas Komisija, izmantojot no ierastajām jūtami atšķirīgu pieeju, izskata dažādus jautājumus, uz kuriem tā cenšas sniegt atbildes un norādījumus, gaidot apspriešanas beigas, kuru tā aizsāka, uzdodot 13 jautājumus par minēto ziņojumu.

4.2 Galvenie apskatītie jautājumi ir šādi:

4.2.1 Palielināt kohēzijas politikas Eiropas pievienoto vērtību

4.2.1.1 Komisija cer sasniegt minēto mērķi ar šādiem līdzekļiem:

- stiprināt stratēģisko plānošanu;
- palielināt resursu tematisko koncentrāciju;
- stiprināt darbību, izmantojot nosacījumus un stimulus, tostarp līdzfinansējumu un stabilitātes paktu;
- uzlabot vērtēšanu, ietekmi un rezultātus;
- izmantot jaunus finanšu instrumentus.

(sk. pirmos piecus Komisijas izvirzītos jautājumus)

4.2.2 Stiprināt kohēzijas politikas kontroli (pārvaldība)

4.2.2.1 Šo mērķi var sasniegt šādi:

- ieviest trešo dimensiju — teritoriālo kohēziju;
- stiprināt partnerattiecības (starp publisko un privāto sektoru).

(sk. 6. un 7. jautājumu)

4.2.3 Pilnveidot un vienkāršot pārvaldības procedūras

4.2.4 To var īstenot, izmantojot:

- finanšu pārvaldību;
- administratīvo pienākumu samazināšanu;
- finanšu disciplīnu;
- finanšu kontroli.

(sk. 8., 9., 10. un 11. jautājumu)

4.2.5 Kohēzijas politikas uzbūve

(sk. 12. un 13. jautājumu)

4.3 Turpmākā darbība

4.3.1 Atkarībā no atbildēm uz jautājumiem Komisija paredz iespēju sīkāk izstrādāt piektajā ziņojumā ietvertos priekšlikumus.

5. Eiropas Komisijas paziņojums — vispārīgas piezīmes ⁽²⁾

5.1 Lai palielinātu kohēzijas politikas pievienoto vērtību, Komisijas piektajā ziņojumā ir ierosināts īstenot virkni vērienīgu reformu ar mērķi uzlabot dalībvalstu izdevumu efektivitāti un vienkāršot to pārvaldību. EESK atbalsta Komisijas vispārējo pieeju saistībā ar reformas priekšlikumiem.

5.2 Šis darbs ir jāturpina un jāatbalsta, bet tas var izrādīties nepietiekams, ja neviens no nedroši ierosinātajiem priekšlikumiem nepārtaps par lēmumu vai konkrētu rīcību; jo sevišķi tas attiecas uz struktūrfondu ciešo, var teikt, unikālo saikni ar stratēģiju "Eiropa 2020".

5.3 Neraugoties uz paveikto, situācija nav analizēta reālistiski, pat ja tā ir apspriešanas (diezgan vispārīgas) temats, atstājot pamatproblēmas otrajā plānā.

5.4 Attiecināt vienīgi uz kohēzijas politiku, piemēram, "uzdevumu" būt par izaugsmes galveno virzītājspēku, šķiet ļoti vērienīgs un pieņemams projekts ar nosacījumu, ka kohēzijas politikā tiks veiktas būtiskas izmaiņas un tiks paredzēta ilgtermiņa atbalsta politika, lai sekmētu tās īstenošanu. Turklāt ES ir vajadzīga kopēja ekonomikas politika.

5.4.1 Pretējā gadījumā priekšlikums var izrādīties nereāls vai ļoti ierobežots. Tāpēc, lai sekmētu šo mērķi un nesadrumstalotu kohēzijas principu, stratēģiju "Eiropa 2020" vajadzētu nodrošināt ar pašu līdzekļiem, vajadzības gadījumā izmantojot Eiropas aizdevumu, un tās pamatā vajadzētu būt tādām pašām principam. Turklāt vajadzētu vienlīdzīgi iesaistīt visas citas Savienības politikas jomas, tostarp KLP. Tikai tādā veidā struktūrfondi nezaudēs savu sākotnējo "aicinājumu", kļūstot par vienu no teritoriālās attīstības instrumentiem. EESK pauž nožēlu, ka piektajā ziņojumā nav pieminēta lauku attīstības politika, līdzīgi kā KLP nav runas par kohēzijas politiku.

5.5 Paziņojumā Komisija pamatoti norāda, ka akadēmiskās aprindas vairākkārt apspriedušas tematu par kohēzijas politikas pievienoto vērtību; viņu empīriskajās analīzēs bieži vien ir norādīts, ka šādas politikas ietekmi ir grūti novērtēt. Tas var būt saistīts ar faktu, ka teritoriālās kohēzijas rādītāji ne vienmēr ir atbilstoši izvēlēti. Komiteja uzskata, ka šiem jautājumiem vajadzēs veltīt vairāk uzmanības nekā līdz šim.

6. Īpašas piezīmes (par Komisijas noteiktajiem četriem mērķiem)

6.1 Attiecībā uz mērķi **konsolidēt stratēģisko plānošanu**, kas jāīsteno stratēģiskā sistēmā, Komisijas priekšlikuma jaunievedums ir galvenokārt saskaņotības nodrošināšanā un funkcionālākas saiknes veidošanā starp stratēģijas "Eiropa 2020" mērķiem un darbības programmās noteiktiem pasākumiem valsts mērogā.

6.2 EESK atzinīgi vērtē minēto jaunievedumu, bet uzskata, ka galvenā problēma, kas jārisina, ir saikne starp dalībvalstu izstrādātajiem gada plāniem, kuri saskaņoti ar ES, lai stabilizētu publiskās finanses (valstu reformu plāniem), un kohēzijas politiku. Jautājums ir ļoti aktuāls, ņemot vērā ES dalībvalstīs pastāvošo administratīvo sistēmu daudzveidību un atšķirīgos valsts pārāda apmērus.

6.3 Turklāt ir jāizlemj, vai kohēzijas politikai principā jāpalieliek neatkarīgai politikai prioritāšu un īstenojamo pasākumu izvēlē, vai arī tai jā saglabā hierarhiska atkarība attiecībā uz ekonomikas politikas lēmumiem, kas pieņemti valsts līmenī, lai samazinātu valsts parādu. EESK uzskata, ka galvenajām ES iestādēm (Eiropas Parlamentam, Komisijai, Padomei) un valstu iestādēm jāpievērš liela uzmanība šim jautājumam un jārod risinājumi, lai nodrošinātu saskaņotību starp stratēģijas "Eiropa 2020" mērķiem un kohēzijas politikas jauno pārvaldību; tomēr kohēzijas politika nevar būt pakārtota stratēģijai "Eiropa 2020".

6.4 Otrs svarīgs stratēģiskās plānošanas aspekts attiecas uz Komisijas priekšlikumu ieviest jaunu **ex ante nosacījumu** sistēmu, lai noteiktu principus, kuri jāievēro un jāpiemēro dalībvalstīm ar mērķi uzlabot kohēzijas politikas efektivitāti. Ņemot vērā daudzu valstu kritiskās piezīmes, Komisija ir acīmredzami pielikusi pūles, lai izstrādātu nosacījumus, kas varētu nodrošināt ieguldījumu vislielāko efektivitāti. Tomēr ir jāizvairās sarežģīt procedūras un "sodīt" reģionus par kļūdām, ko tie nav pieļāvuši (valsts deficīts).

(²) COM(2010) 642 galīgā redakcija.

6.5 EESK atbalsta obligātos nosacījumus finansējuma saņemšanai, kas nodrošina Komisijas piešķirtā finansējuma pārvaldību; Komisija paredz arī stimulus, lai rosinātu dalībvalstis veikt nepieciešamās reformas. Turklāt EESK uzskata, ka Komisijas un dalībvalstu darbībai galvenokārt jābūt vērstai uz iekšējo reformu procesa aizsākšanu, kas skar iestādes un nozares, uz kurām visvairāk attiecas kohēzijas politika (vide, darba tirgus, izglītība, profesionālā apmācība, inovācija).

6.6 Tikai gadījumos, kad pārkāpums un/vai neatbilstība kohēzijas politikas principiem un noteikumiem ir pilnīgi skaidra, Komisija varētu piemērot sankcijas vai līdzīgus pasākumus pret dalībvalstīm, kā rezultātā tiktu pārtraukts ES finansējums vai tas būtu jāatmaksā.

6.7 Cits pozitīvs aspekts attiecas uz Komisijas un dalībvalstu apstiprināto priekšlikumu virzīt kohēzijas politikas ietvaros pieejamos resursus uz **nedaudzām prioritātēm** (šajā saistībā skatīt arī atzinumu ECO/230), jo šie resursi nav pietiekami, lai finansētu mazāk attīstīto reģionu daudzās vajadzības. EESK uzskata, ka kohēzijas politikā var sasniegt efektīvākus rezultātus, ja tās mērķis ir atbalstīt materiālas un nemateriālas iniciatīvas, kurām ir būtiska ekonomiskā, sociālā un teritoriālā ietekme.

6.8 Tomēr prioritāšu noteikšana un finansējamo iniciatīvu saturs ir viena no visgrūtāk atrisināmajām problēmām, ņemot vērā reģionālo un valstu iestāžu daudzos lūgumus strādāt pilnīgi pretējā virzienā.

6.9 EESK jau vairākkārt uzsvērusi⁽³⁾, ka šajā sakarā **partnerībai** var būt reāla pievienotā vērtība. Tāpēc Komiteja atbalsta Komisijas deklarāciju ar nosacījumu, ka runa nav tikai par publiskā sektora partnerību, bet jo īpaši par ekonomiskajām, sociālajām un pilsoniskajām partnerattiecībām, kas nozīmē ar balsstiesībām apveltītu attiecīgo sociālo un pilsonisko pušu konkrētu iesaistīšanos visos posmos un visos līmeņos. Turklāt būtu lietderīgi nodrošināt dalībniekiem finansējumu tehniskajam atbalstam.

6.10. EESK atbalsta nepieciešamību pārskatīt **papildināmības un līdzfinansēšanas principu**; tam ir paredzētas reformas, kas ļaus abus principus piesaistīt vajadzībai paredzēt diferencētus

⁽³⁾ Sk. šādus EESK atzinumus: "Pārrunu rezultāti saistībā ar kohēzijas politikas stratēģijām un programmām 2007.–2013. gada plānošanas periodam" (OV C 228, 2009. gada 22. septembris, 141. lpp.); "Kā veicināt efektīvu partnerību kohēzijas politikas programmu pārvaldībā, pamatojoties uz 2007.–2013. gada cikla labu praksi" (OV C 44/1, 2011. gada 11. februāris, 1. lpp.) un "Reģionālās politikas ieguldījums stratēģijā "Eiropa 2020" paredzētajā gudrā izaugsme".

finansālās līdzdalības līmeņus, "lai labāk atspoguļotu attīstības līmeni, ES pievienoto vērtību, darbības veidus un saņēmējus".

6.11. EESK atbalsta arī priekšlikumu izveidot **trešo līmeni reģioniem**, kuru pašreizējā ekonomiskā situācija pārsniedz 75 % no ES vidējā līmeņa, bet joprojām ir zemāka par 100 % (90 %), jo tas varētu vienkāršot līdzfinansēšanas principa pārbaudi un īstenošanu, ņemot vērā iespēju paplašināt, lai gan ierobežotā apmērā, resursu izmantošanu, attiecinot to uz visiem reģioniem.

6.12. Attiecībā uz papildināmības principu vajadzētu skaidrāk noteikt, kādiem pasākumiem ir vajadzīgs valsts finansējums, precizējot ieguldījuma pievienoto vērtību, ietekmi uz nodarbinātību un stimulus izaugsmei. Prioritāšu un dalībvalstīs finansējamo pasākumu samazināšanai vajadzētu atvieglot un vienlaikus padarīt elastīgāku papildināmības principa piemērošanu.

6.13. Šim otrajam principam varētu paredzēt dažādas līdzfinansējuma likmes: zemākas reģionos, kas visvairāk atšķiras no vidējā līmeņa, ar saprotamu mērķi atvieglot finansējumu īpašiem pasākumiem vietējās attīstības jomā, bet augstākas reģionos, kuri ir tuvāk ES vidējam līmenim.

6.14. Trešais lielais mērķis attiecas uz **kopējo programmu pārvaldības procedūru vienkāršošanu**. Tas ir jautājums, kurā vērojams visu dalībvalstu vienprātīgs konsenss un kuru EESK savos atzinumos vienmēr ir aicinājusi risināt, lai atvieglotu kohēzijas politikas īstenošanu. Šajā mērķī ir ņemta vērā valstu un reģionu noteikumu, administrāciju, uzskaites u.t.t. daudzveidība, apzinoties, ka pastāvīgās pārmaiņas, īpaši ja tās akumulejas, rada šķēršļus un izraisa aizkavēšanos.

6.15. EESK uzskata, ka pilnīgi nelietderīgs un grūti īstenojams ir priekšlikums prasīt programmu pārvaldības iestādēm iesniegt ikgadējas atskaites par ES līdzfinansētiem izdevumiem (pievienojot neatkarīgu revidentu atzinumus), ņemot vērā pašlaik piemēroto kārtību un termiņus, lai izpildītu iepirkuma procedūras ES konkursa ietvaros.

6.16. Savukārt, ja runa ir par valstu un reģionālo iestāžu (sevišķi to, kas atrodas lielās grūtībās un/vai kurām ir ievērojami īstenošanas kavējumi) atbildības "pastiprināšanu", rezultātu pārbaudi varētu uzticēt neatkarīgām struktūrām, kas akreditētas ES līmenī, vismaz divus gadus pēc plānošanas perioda sākuma. Administratīvās atbildības vai paredzamo rezultātu ievērojamas nepietiekamības gadījumā Komisija atkarībā no konstatētā pārkāpuma nopietnības varētu nolemt slēgt programmu, apturēt maksājumus vai prasīt jau ieskaitīto summu atmaksu.

6.17. Valstu un reģionālajām administrācijām jāpierāda savas spējas efektīvi plānot un pārvaldīt līdzfinansējuma izdevumus. Šo rezultātu var panākt nevis paātrinot izdevuma periodu pārbaudi (pieprasot gada pārskatus), bet pārbaudot īstenojamo vai jau īstenoto ieguldījumu kvalitātes garantiju, pasākumu īstenošanas termiņu ievērošanu, kā arī efektīvu novērtēšanas un kontroles procedūru piemērošanu.

6.18. Turklāt ir citi svarīgi jauninājumi, kurus EESK atbalsta, jo sevišķi šādus pasākumus:

- attīstīt jaunus finanšu inženierijas instrumentus, piemērojot tos nozarēs, kurās pašlaik šādu instrumentu nav (pilsētas transports, pētniecība un izstrāde, enerģētika un vide, telekomunikācijas u.c.);
- izveidot jaunus publiskā un privātā sektora partnerības modeļus;
- pārskatīt katra struktūrfonda, sākot ar ESF, stratēģiju, kā arī ieguldījumu, ko tas var sniegt Eiropas nodarbinātības stratēģijas īstenošanā;
- pievērst lielu uzmanību pilsētu teritorijām;
- izstrādāt stimulus tādu reformu veicināšanai, kas palīdz dalībvalstīm un reģioniem efektīvāk izmantot ES resursus;
- kohēzijas politikas bilancē ieviest rezervi, kas būtu pieejama reģioniem, kuri sasnieguši vislabākos rezultātus Eiropas stratēģijā noteikto mērķu īstenošanā.

6.18.1 EESK uzskata, ka katram no minētajiem jauninājumiem ar lielu uzmanību ir jānosaka mērķi, jānovērtē pieejamie līdzekļi un precīzi jāapraksta īstenošanas kārtība un termiņi.

6.18.2 Šo priekšlikumu saskaņotība un ilgtspēja ir uzmanīgi jāpārbauda, ņemot vērā četrus galvenos mērķus, kas ir izvirzīti politikas reformā, un to īstenošanas iespējas reģionos un teritorijās, kuras ievērojami atpaliek no vidējiem ES rādītājiem ekonomiskās attīstības, ražošanas efektivitātes, sociālās integrācijas un dzīves kvalitātes jomā.

6.19. Lai, piemērojot konverģences kritēriju, noteiktu minēto reģionu atbilstību, Komisija ierosina jaunajā finanšu plānā atkal piemērot kritēriju 75 % no vidējā IKP uz vienu iedzīvotāju, vērtējot pēc pirktspējas paritātes. Turpretim EESK ierosina apsvērt citus rādītājus, kas labāk atspoguļo atsevišķu ES reģionu un apgabalu objektīvos apstākļus.

7. ES budžets, kohēzijas politika un stratēģija “Eiropa 2020”

7.1 ES budžeta perspektīvas laikposmam pēc 2013. gada nav iepriecinošas. Par to liecina 2010. gada nogalē notikušais sammits. Ņemot vērā budžeta ierobežojumus krīzes dēļ, dažas dalībvalstis (vai tikai dažas?), atrod aizbildinājumu, lai nepalielinātu vai tikai simboliski palielinātu kohēzijas politikai pieejamos līdzekļus, aizmirstot, ka kohēzijas politika patērē mazāk nekā 1 % no IKP, bet dažas dalībvalstis ieguldījušas aptuveni 24 % no IKP banku glābšanā!

7.2 EESK uzskata par svarīgu stratēģiju “Eiropa 2020”, uz ko ES, šķiet, liek visas cerības. Tomēr pastāv risks, ka bez atbilstīga tiešā finansējuma tā var ciest neveiksmi. Būtu vēlams šo finansējumu iegūt ar eiroobligācijām. Turklāt būtu lietderīgi mazāk attīstītiem reģioniem, uz kuriem attiecas kohēzijas politika, dot zināmu rīcības brīvību, lai veicinātu abu politikas jomu mijiedarbību.

7.3 Šo integrāciju varētu sekmēt, padziļinot zināšanas par teritoriālajām vajadzībām un prioritātēm, uz kurām varēs attiecināt stratēģiju “Eiropa 2020”, lai nodrošinātu tematiskās koncentrācijas mērķi.

8. Kohēzijas politikas nākotne pēc 2013. gada — stratēģiskās jomas

8.1 Komisijas iesniegtie priekšlikumi par kohēzijas politikas nākotni nākamajā plānošanas periodā, kas saistīti ar stratēģijas “Eiropa 2020” mērķiem ir pozitīvs process, kuru EESK lielā mērā atbalsta, kā tas jau norādīts iepriekš, jo šo priekšlikumu uzdevums ir stiprināt efektivitāti vienā no svarīgākajām ES ekonomiskās pārdales politikas jomām. Jebkurā gadījumā, lai šos mērķus sasniegtu, vispirms ir jāīsteno stratēģiskie pamata priekšnosacījumi, kas papildinātu jau iepriekš minētos.

8.2 Pirmais priekšnosacījums: EESK uzskata, ka Komisijai un dalībvalstīm izvirzītajām prasībām var būt konkrēti rezultāti, ja šis projekts iekļaujas **Eiropas ekonomikas pārvaldības sistēmas** un mērķu, kurus ES vēlas sasniegt gan Eiropas, gan starptautiskajā līmenī, **plašākā pārskatīšanā**. Šī pārskatīšana ir kļuvusi vēl jo vairāk nepieciešama, ņemot vērā krīzi un problēmas saistībā ar valsts parādu, kas liek ES pielāgot monetāro politiku, kura līdz šim bija orientēta uz visbagātākajiem ES reģioniem (stabilitāte), atstājot novārtā mazāk attīstītos reģionus, kuriem jāizmanto izaugsmes priekšrocības (izaugsme).

8.3 Otrais priekšnosacījums attiecas uz vienu no galvenajiem kohēzijas politikas pārskatīšanas projekta jautājumiem — nepieciešamību ieviest **funkcionālu un stratēģisku koordināciju** (kuras šobrīd tikpat kā nav) **starp dažādiem struktūrfondiem**. Tāpēc pasākumu atlasei un finansēšanai reģionālā līmenī jānotiek, izmantojot dialogu un darba metodoloģiju, kuru izstrādā ne tikai kopā ar dalībvalstīm (partnerattiecību līgumi) un sociālekonomiskajiem partneriem, bet arī ar piecu struktūrfondu tehnisko atbalstu un resursiem, lai izveidotu **Vienotu iestādi** dažādu fondu koordinācijai un pārvaldībai.

8.4 Trešais priekšnosacījums saistīts ar **koordinācijas** un sinerģijas izveidi starp kohēzijas politikas pasākumiem un pasākumiem **citās** ar to saistītajās **politikas jomām** (vides un enerģētikas, pētniecības un inovācijas, nodarbinātības u.c. nozaru politikas jomas), un tātad — ar citiem ES finansēšanas instrumentiem (EIB, finansējums inovācijai, infrastruktūras tīkliem, telekomunikāciju attīstībai u.c.). Kohēzijas politikai jāklūst par instrumentu plašākam projektam, kura uzdevums ir atbalstīt visu reģionu un apgabalu attīstību, kā arī ieviest daudzveidīgus nozaru pasākumus un finansējumu, tostarp arī pēc privāto partneru iniciatīvas, ņemot vērā teritoriju īpašās vajadzības.

8.5 Ceturtais priekšnosacījums paredz iespēju Eiropas ekonomikas pārvaldības jaunās pieejas ietvaros veidot **ciešāku sadarbību**, lai īstenotu kopīgus mērķus kādā konkrētā nozarē, makroreģionā vai izvērstu pasākumus, kurus dalībvalstis uzskata par stratēģiski svarīgiem. Šis instruments, kas paredzēts Līgumā, bet vēl netiek plaši izmantots un atbalstīts, vienkāršotu lēmumu pieņemšanas procesu un ļautu sasniegt labākus rezultātus ievērojami īsākā laikā, pateicoties sinerģijai un apjomradītiem ietaupījumiem valstīs, kas iesaistījušās ciešākā sadarbībā.

8.6 Piektais priekšnosacījums (arī saistībā ar koordināciju) atsauca uz vajadzību steidzami, t.i., pirms kohēzijas politikas

jaunā plānošanas perioda sākuma ieviest **starpiestāžu koordināciju** (Komisija, Eiropas Parlaments, Padome un padomdevējas iestādes — EESK un RK, kā arī sociālekonomiskie partneri). Tā mērķis ir veicināt debates un ES iestāžu viedokļu apmaiņu par kohēzijas politikas nākotni pirms priekšlikumu galīgās redakcijas izstrādes, kas jāiesniedz pieņemšanai attiecīgajām iestādēm. Šai koordinācijai jābūt pastāvīgai un jāsekmē programmu īstenošana un rezultātu novērtēšana.

8.7 EESK atbalsta Kopienas ierosināto programmu atjaunošanu vai īstenošanu, tiklīdz tiks veikta struktūrpolitikas virzienu starposma pārskatīšana. Tādu programmu kā, piemēram, *URBAN*, *EQUAL*, *Interprise* un citu, kas apliecinājušas savu lietderību, izbeigšana ir bijis zaudējums tematiskās teritoriālās sadarbības jomā, kā arī attiecībā uz sociālo inovāciju, jo to uzdevums nav iekļauts ne citos fondos, ne citviet.

8.8 EESK vēlas, lai Komisija, balstoties uz pasākumiem, kas sākti pēc piektā ziņojuma secinājumiem, un ņemot vērā gaidāmo reformu, iesniegtu vēl drosmīgākus priekšlikumus, kuri iezīmētu reālas pārmaiņas salīdzinājumā ar līdzšinējo norisi.

Briselē, 2011. gada 16. jūnijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, Reģionu komitejai un valstu parlamentiem “ES budžeta pārskatīšana” ”

COM(2010) 700 galīgā redakcija

(2011/C 248/13)

Ziņotājs: **MALOSSE kgs**

Līdzziņotājs: **DANTIN kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2010. gada 19. oktobrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, Reģionu komitejai un valstu parlamentiem “ES budžeta pārskatīšana” ”

COM(2010) 700 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 31. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 472. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 15. un 16. jūnijā (16. jūnija sēdē), ar 175 balsīm par, 2 balsīm pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 ES budžeta pārskatīšana nav skaitļu jautājums, bet gan politiska projekta instruments. Pašlaik Eiropas Savienībai nav budžeta līdzekļu, ne lai īstenotu politisko stratēģiju, ne lai pildītu savas saistības, kuras noteiktas Lisabonas līgumā.

1.2 Ekonomikas un finanšu krīze, kas sākās ASV, smagi skāra Eiropu un izraisīja sērijveida budžeta deficīta pieaugumu vairumā dalībvalstu. Šāds stāvoklis nenovēršami ietekmē 2014.–2020. gada finanšu plāna sagatavošanu, tomēr Eiropas Savienībai nav jābūt situācijas ķīlniecei.

1.3 Tādēļ ir jāparāda izdoma, lai izstrādātu pārdomātu Eiropas budžetu, kas nodrošinās ES ar mērķu sasniegšanai nepieciešamajiem līdzekļiem, vienlaikus nepalielinot vispārējo nodokļu slogu, kas gulstas uz iedzīvotājiem un uzņēmumiem.

1.4 “Taisnīgas atdeves” (*juste retour*) jēdziens ir jānoraida, jo tas ir pretrunā Eiropas integrācijas vērtībām — solidaritātei un savstarpējam labumam. Gluži pretēji — ir svarīgi piemērot subsidiaritāti, pārnesot uz ES līmeni to, kam valstu līmenī vairs nav jēgas vai efektivitātes. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas ierosinājumu atgriezties pie principa par pašu resursiem, kurus var radīt no jauna vai ar kuriem var aizvietot valstu nodokļus.

1.5 Eiropas budžets ir jānostiprina, un tam ir jānodrošina viras efekts. EESK dod priekšroku valstu budžetu un Eiropas

budžeta papildināmībai; tā ļautu veikt apjomrādītus ietaupījumus, lai īstenotu lielos ES politiskos mērķus. ES pasākumu efektivitāti nostiprinātu arī regulāra EIB aizdevumu izmantošana, publiskā un privātā sektora partnerības īstenošana, kā arī eiroobligāciju ieviešana ieguldījumiem.

1.6 Turklāt, lai pierādītu, ka Eiropas līmenī katrs *euro* tiks labāk izmantots, ES jāsāk īsta revolūcija procedūru jomā — tās pašlaik ir pārāk sarežģītas — un savā darbībā jākoncentrējas uz projektiem, kas ir pamanāmi iedzīvotājiem.

1.7 Vienīgais veids, kā veiksmīgi izstrādāt vērienīgu budžetu, ir iegūt sabiedrības atbalstu. Tas ir iemesls, kāpēc EESK vēlas, lai tiktu veikti un publicēti pētījumi par Eiropas pasivitātes izmaksām, uzsverot dublēšanos valstu budžetos. Tādējādi EESK atbalsta Eiropas Parlamenta iniciatīvu un sniegs tajā savu ieguldījumu.

1.8 Lai ES budžets pārliecinātu ES iedzīvotājus, tam jābūt parauga cienīgam pārvaldības, efektivitātes un administratīvo izdevumu samazināšanas jomā.

2. Jaunu mērķi meklējot

2.1 Paziņojumā Komisija neslēpj savu vēlmi — definēt mērķtiecīgu pieeju, kas būtu pamatā ES finanšu plānam pēc 2013. gada. EESK to vērtē atzinīgi, jo Lisabonas līgums ir radījis priekšnosacījumus stiprai Eiropas Savienības politiskajai identitātei.

2.2 Tāpat kā Komisija, EESK uzskata, ka "taisnīgas atdeves" jēdziens pašlaik ir vēl mazāk pieņemams nekā Eiropas integrācijas sākumā. Šis jēdziens, kas, monopolizējot debates, pārāk bieži ir traucējis Eiropas veidošanu, lielā mērā ir tās trūkumu, kavējumu un neveiksmju pamatā. Tas ir pretrunā valstu un tautu savienības garam, kā arī jebkuram racionālam ekonomiskam pamatojumam. Ekonomikas, monetārajā un politikas savienībā priekšrocībām un pievienotajai vērtībai pēc savas būtības jābūt izdevīgai visiem. Panākumi, ko guvusi Eiropas Savienība, pamatojas uz kopējas darbības daudzkaršojošu ietekmi, un tas ir pilnīgā pretrunā "taisnīgas atdeves" jēdzienam.

2.3 Ņemot vērā šos apsvērumus, Komiteja jau 2008. gadā norādīja: "Budžeta politikas veidošanā jāņem vērā būtiska izvēle: federālisms vai starpvaldību sistēma. Eiropas integrācijas attīstības pakāpi neapšaubāmi nosaka arī budžeta finansēšanas kārtība." ⁽¹⁾

2.4 Tādējādi Komiteja vēlas arī, lai tiktu ņemti vērā visi secinājumi, ko var gūt no pašreizējā budžeta darbības objektīvas analīzes. Komisija pamatoti norāda uz kavējumiem programmu sākšanā, uz sistēmas sarežģītību un uz izpildes decentralizāciju, kura nav devusi sekmīgus rezultātus. Šis nepilnības ir padziļināti jāanalizē kopā ar visiem iesaistītajiem dalībniekiem, lai izdarītu atbilstošus secinājumus, kā tās labot.

2.5 EESK atbalsta Komisijas ierosinātās četras galvenās prioritātes: svarīgāko politikas prioritāšu īstenošanu, pievienotās vērtības pastiprināšanu, orientāciju uz rezultātiem, solidaritātes radīto kopīgo ieguvumu optimizāciju. EESK arī vēlas pievienot vēl kādu prasību, proti, publisko atpazīstamību.

2.5.1 No šāda viedokļa ES budžeta pasākumu pašreizējā bilance nav apmierinoša. Šis trūkums ir šķērslis Eiropas integrācijai, jo tā dēļ ir grūti panākt iedzīvotāju patiesu atbalstu un dalībvalstīm tas ir arguments, lai mazinātu ES budžeta izaugsmi. Šo nepilnību vajadzētu novērst gan budžeta procedūrā, kas iedzīvotājiem ir ļoti nepārredzama, gan praktiskajā darbībā, kura bieži vien ir konfidenciāla, sadrumstalota mazos projektos vai aplēpta sarežģītā līdzfinansējuma ietvarā.

2.6 EESK uzskata, ka šādai ES budžeta politikas pārskatīšanai tieši jāsaistās ar Kopienas metodes atjaunināšanas mērķi; tas nepārprotami tika minēts Komitejas 2010. gada oktobra atzinumā, ko pieņēma ar lielu balsu vairākumu ⁽²⁾.

⁽¹⁾ EESK atzinums "ES budžeta reforma un turpmākais finansējums", OV C 204, 9.8.2008., 113. lpp.

⁽²⁾ EESK atzinums par tematu "Kopienas metodes atjaunināšana (vadlīnijas)", OV C 51, 17.2.2011., 29. lpp.

3. Labāka papildināmība starp valstu līmeni un ES līmeni

3.1 Komitejai nav pieņemams, ka Eiropas integrācijas process, kas ir atkarīgs no tam piešķirtajiem budžeta līdzekļiem, kļūst par valstu budžeta deficīta samazināšanas ķīlnieku. Šāda pieeja tieši apdraudētu Eiropas Savienības politiskos mērķus, kas noteikti Lisabonas līgumā un stratēģijā "Eiropa 2020".

3.2 Tādēļ EESK ierosina veidot papildināmību starp valstu budžetiem un ES budžetu, pamatojoties uz kopējiem mērķiem, it sevišķi, izmantojot stratēģijas "Eiropa 2020" attīstības un ieguldījumu partnerības līgumus. Tādējādi tā būtu valstu un ES līdzekļu "gudra" saskaņošana ar mērķi īstenot apjomekonomiku, panākt sviras efektu un samazināt valstu budžetu deficītus, pateicoties resursu apvienošanas pozitīvajām sekām.

3.3 Šajā sakarā Komiteja lūdz Komisijai piešķirt līdzekļus, kas vajadzīgi, lai nekavējoties **novērtētu Eiropas pasivitātes izmaksas**, kuras nav aprēķinātas kopš *Cecchini* kga ziņojuma ⁽³⁾ iesniegšanas pirms 23 gadiem. Komiteja atzinīgi vērtē Eiropas Parlamenta vēlmi uzņemties iniciatīvu šajā jomā. Savukārt Komiteja vēlas pilnībā piedalīties darbos par minēto jautājumu un sniegt aktīvu ieguldījumu šajā atjaunināšanā.

3.3.1 Eiropas iedzīvotājiem un nodokļu maksātājiem būtu jāzina rēķina summa, kas tagad viņiem ir jāmaksā divkāšo izmaksu dēļ, kuras radījuši administrācijas un ekonomikas jomā vēl joprojām pastāvošie šķēršļi. Viņiem jābūt informētiem par apjomradītiem ietaupījumiem, ko ES publiskajā politikā varētu izmantot, pateicoties lielākai integrācijai ES mērogā. Piemēram, tas, ka nav izveidota Eiropas transporta sistēma, lai gan tāda bija paredzēta Romas līgumā, nozīmē iedzīvotājiem kavēšanos un neērtības ikdienā, kā arī nepietiekamu produktivitāti uzņēmumos. Tas pats sakāms par nepietiekami atvērtu publiskā iepirkuma tirgu; *Cecchini* ziņojumā teikts, ka minētā tirgus atvēršana ES teritorijā ļautu radīt 2 miljonus jaunu darba vietu.

3.4 EESK uzsver to, ka, pamatojoties uz šādiem apjomradītiem ietaupījumiem, ES budžeta palielināšana sevišķi sekmēs uzņēmējdarbību. Ieguvumi produktivitātes ziņā ļautu mazināt negatīvās sekas, ko radījuši bargie pasākumi valstu publisko finanšu jomā, un būtu iespējams saskaņot vajadzību pēc budžeta disciplīnas, kura nepieciešama deficīta dēļ, ar vajadzību pēc sociālekonomiskās atveseļošanas, kas Eiropai palīdzētu izkļūt no krīzes un stiprināt izaugsmi.

⁽³⁾ *Cecchini* ziņojums par tematu "Eiropas pasivitātes izmaksas" (*Le coût de la non-Europe*), Paolo Cecchini, 1988. gads.

3.5 Šāds atbalsts ekonomikai pozitīvi ietekmētu arī nodokļu ieņēmumus un attiecīgi arī uzlabotu valstu finanšu stāvokli. Pateicoties saprātīgai ES budžeta palielināšanai, varētu dot impulsu un veicināt atbilstīgu ekonomikas un budžeta apriti, kuras pamatā ir savstarpējas papildināmības izmantošana. Lai ilgtermiņā nostiprinātu izaugsmi un nodarbinātību Eiropas Savienībā, minētā papildināmība jāizmanto valstu un ES līmenī.

4. Lielākas budžeta autonomijas iespējas

4.1 EESK uzskata, ka ES budžeta palielināšana ir ne vien vēlama, bet arī nepieciešama, ņemot vērā to, cik daudzpusīgas ir jaunās problēmas un ka tās jārisina kopīgi.

4.2 Tādēļ Komiteja atbalsta Eiropas Komisijas priekšlikumu, ka priekšroka jādod tādai sistēmai, kuras pamatā ir pašu resursi, no kuriem ieņēmumi nonāk nevis valstu budžetos, bet gan uzreiz Eiropas Savienības budžetā. EESK uzskata, ka ES budžeta reforma būs efektīva tikai tad, ja izdosies atgriezties pie autonomiem, konkrētiem un noturīgiem pašu resursiem un tādējādi aizstāt valstu maksājumu shēmu, kas ieviesta 1980. gadā, īpašas priekšrocības piešķirot Apvienotajai Karalistei, un pēc tam 1984. gadā iemūžināta ar *Fontainebleau* vienošanos, ar kuru nostiprina kļūdaino "taisnīgas atdeves" koncepciju.

4.3 Komiteja atzinīgi vērtē to, ka Komisijas paziņojumā ir minēti dažādi priekšlikumi par jauniem resursiem, tostarp saistībā ar finanšu darījumiem un CO₂. Lai gan pašreizējā posmā EESK nepauz viedokli par to, kādiem jābūt jauniem pašu resursiem, tā uzsver, ka ir jāizanalizē visu šajā jomā iesniegto priekšlikumu ietekme, lai varētu tos labāk izvērtēt. Komiteja uzskata, ka būtu jāizpēta arī iespēja pašreizējos valstīs iekasējamajos nodokļus, piemēram, PVN, vai daļu no nodokļiem, novirzīt Eiropas Savienībai. Ja pastāvētu vienota nodokļa bāze, varētu novirzīt daļu no uzņēmumu ienākuma nodokļa, kā teikts Eiropas Komisijas priekšlikumā.

4.4 EESK cer, ka, pateicoties šādai reformai, ilgtermiņā varēs, iespējams, atcelt korektīvos valstu mehānismus, kas vairs nebūs pamatoti, ņemot vērā pārskatīto ES budžetu, kurš nodrošinās lielāku pievienoto vērtību visām dalībvalstīm.

4.5 EESK arī uzskata, ka, lai ES budžeta resursu reforma būtu veiksmīga, svarīgi ir trīs turpmāk aplūkoti principi.

4.5.1 Budžeta pašu resursu reformas rezultātā nedrīkst palielināties nodokļu slogs Eiropas Savienībā.

4.5.2 Iespējamās jaunās nodevas ES līmenī nedrīkst nedz pārmērīgi diskriminēt atsevišķas dalībvalstis to nacionālo īpatnību dēļ, nedz arī traucēt Eiropas Savienībā esošo uzņēmumu

darbību. Turklāt nedrīkst pārlieku apgrūtināt iedzīvotājus — it sevišķi tos, kas ir visnelabvēlīgākajā stāvoklī —, kā tas ir PVN gadījumā.

4.5.3 Reorganizēšana būtu jāveic nolūkā panākt, ka spiediens vispārējo finanšu jomā kļūst racionālāks un līdzsvarotāks un iekļaujas ES konkurētspējas un nodarbinātības mērķos. Turklāt ES izdevumi būtu vairāk jānovirza ES prioritātēm un jomām, kurās var sasniegt apjomradītus ienākumus. Pēc EESK domām, tas ir priekšnoteikums, kas jāizpilda, pirms būtiski palielināt ES budžetu.

4.6 Tādēļ EESK uzskata, ka līdz brīdim, kad būs sasniegts augstāks ES integrācijas līmenis, varētu lietot inovatīvus risinājumus, kas ar īpašu aģentūru starpniecību vai kādā citā veidā ļautu izmantot gan valstu, gan ES budžetu tādās jomās kā pētniecība un izstrāde, inovācija, atbalsts attīstībai un lielu infrastruktūru finansējums. Šādi risinājumi ļautu patiešām apvienot vienkopus prioritātes un līdzekļus, turklāt katram politiskās atbildības līmenim, t.i., gan valsts, gan ES līmenim, saglabātos attiecīgās kontroles iespējas.

5. Pasākumi ar lielāku virzību uz Eiropas pievienoto vērtību

5.1 Komiteja uzsver, ka jānodrošina ES budžeta atbilstība stratēģijas "Eiropa 2020" mērķiem un saistībām. Tas nozīmē, ka ir vajadzīgi ne tikai attiecīgi budžeta līdzekļi, bet arī saikne starp budžetā paredzētajiem pasākumiem un dažādajiem stratēģijas "Eiropa 2020" pilāriem.

5.2 Komiteja sevišķi uzsver, ka efektīvi budžeta pasākumi vajadzīgi jomās, kas ir Eiropas Savienības kompetencē, proti, pirmām kārtām ekonomiskās un monetārās savienības nostiprināšanā, ES dalībvalstu solidaritātes uzlabošanā, kā arī no Lisabonas līguma izrietošu jaunu politikas pasākumu īstenošanā tādās jomās kā enerģētika un klimats, tieslietas un iekšlietas, ārpolitika.

5.3 Nesenās krīzes, kas norisinājās *euro* zonā, apliecinājušas, ka solidaritāte sevišķi jāveicina ekonomiskajā un monetārajā savienībā. Pieejamie ES budžeta instrumenti sniedza lietderīgu, steidzami nepieciešamu atbalstu, pirms tika izveidots Stabilitātes fonds. Lēmums par minētā stabilizācijas mehānisma iekļaušanu Līgumā iezīmē jaunu posmu ES solidaritātes kontekstā un virzībā uz politisko un ekonomisko integrāciju, kas ilgtermiņā ļauj nostiprināt ekonomisko un monetāro savienību, kurai ir liela nozīme Eiropas projekta un vienotā tirgus ekonomiskās un sociālās kohēzijas panākumu nodrošināšanā. Tādēļ, piemēram, steidzami jādod jauni stimuli ekonomiskajai savienībai, kas salīdzinājumā ar monetāro savienību ir atstāta novārtā un tā tad to vājina. Ja netiks mazināta šī plaīsa, stratēģija "Eiropa 2020" negūs pietiekamus panākumus. Šo aspektu būtu vajadzējis plašāk izskatīt Komisijas dokumentā.

5.4 Komisija pamatoti uzsver, ka vēl viena svarīga ES budžeta prioritāte ir uzlabot politikas pasākumus “maģiskajā trijstūrī”, proti, pētniecībā, inovācijā un izglītībā, kas globalizācijas kontekstā ir ļoti nozīmīgas jomas.

5.4.1 Tomēr, ņemot vērā starptautisko problemātiku, situāciju nevarēs būtiski mainīt ar finanšu līdzekļiem, kas veido tikai 4 % no ES publiskā sektora pētniecības budžeta. Jāatrod līdzekļi, it sevišķi finanšu līdzekļi, lai ES programmas pārveidotu lietderīgos instrumentos, kas palielina ES rūpniecības konkurētspēju.

5.4.2 Lai panāktu apjomradītus ietaupījumus un kritiskās masas efektu, ir ļoti svarīgi valstu programmas integrēt Eiropas pētniecības pamatprogrammā. Turklāt būs svarīgi nodrošināt, ka uzmanība tiek pievērsta galvenajām nozarēm, ka tiek ņemta vērā katrai valstij raksturīgā sākotnējā situācija un ka tiek novērtēti visi konstatētie trūkumi, piemēram, tāda administratīvā prakse, kas apgrūtina vai palēnina procedūras.

5.4.3 ES inovācijas politikai, ko Komisija līdz šim ir uzskatījusi vienīgi par pētniecības pasākumu “blakusproduktu”, jākļūst par galveno pētniecības sastāvdaļu Eiropas Savienībā. Eiropas Komisijas uzdevums bija ierosināt būtiskas izmaiņas, un tas tika izdarīts nesenaajā paziņojumā “Stratēģijas “Eiropa 2020” pamatiniciatīva “Inovācijas savienība”” (COM(2010) 546 galīgā redakcija).

5.4.4 EESK atgādina, ka ir aicinājusi izstrādāt mērķtiecīgāku politiku, kas atbalstu uzņēmējdarbībai un šķēršļu likvidēšanu starp valsts atbalsta un inovācijas popularizēšanas tīkliem ļautu saistīt ar ES klasteru politiku, lai tādējādi valsts vadošo tirgus dalībnieku vietā rastos ES vadošie tirgus dalībnieki. Komiteja atzinīgi vērtē to, ka tika pieņemts lēmums veikt labāku koordinēšanu, lai ieviestu Kopienas patentu. Tas būtu jāievieš pēc iespējas ātrāk, lai atrisinātu situāciju, kas jau vairākus gadu desmitus būtiski kavē ES konkurētspēju.

5.4.5 Attiecībā uz izglītības jomu EESK ir aicinājusi izvirzīt tālejošākas iniciatīvas, piemēram, atvērt jaunas “Eiropas skolas”, kas būtu visiem pieejamas un apliecinātu spēcīgu Eiropas identitāti, dibināt patiesi eiropēiskas universitātes⁽⁴⁾ un izstrādāt Eiropas politiku attiecībā uz jaunām prasmēm jaunās darba vietās⁽⁵⁾.

5.4.6 Eiropas Komisijai lielāka uzmanība būtu jāvelta ES politiku ietekmes objektīvai analīzei un jānodrošina pielikumos sniegtās informācijas precīza atbilstība galvenajam dokumentam.

5.5 Arī ekonomiskās, sociālās un teritoriālās kohēzijas politika ir tieša solidaritātes izpausme Eiropas Savienībā. EESK

iebilst pret jebkādu mēģinājumu izbeigt šo politiku, kas ir cilvēku vienotības simbols. EESK aicina tomēr pārskatīt minēto politiku, lai tā kļūtu efektīvāka, pateicoties, piemēram, vienkāršotām pārvaldības metodēm, svarīgiem projektiem, kuros lielāka uzmanība pievērsta ES prioritātēm, un ekonomikas un sociālās jomas dalībnieku lielākas līdzdalības nodrošināšanai. Tādēļ ES uzdevums ir reaģēt uz neaizsargātāko iedzīvotāju grupu atstumšanu un atbalstīt attālākās valstis un reģionus, kas tiem raksturīgo īpatnību dēļ ir nelabvēlīgākā situācijā. Tas ļautu tiem pilnībā piedalīties ekonomiskajā un sociālajā attīstībā. No šāda viedokļa raugoties un ņemot vērā situāciju nodarbinātības jomā, **Eiropas Sociālais fonds** — sevišķi finansējuma ziņā — ir prioritārais instruments, kas ļauj īstenot **Eiropas Nodarbinātības stratēģiju**. Tam būtu jāpievērš galvenā uzmanība integrējošas izaugsmes stratēģijā “Eiropa 2020”.

5.6 Par vienu no svarīgākajām Kopienas budžeta prioritātēm, kas cieši saistīta ar Savienības mērķi — vienlaikus kļūt gan efektīvākai, gan solidārākai, gan tuvākai iedzīvotājiem —, būtu jāizvirza lielāki ieguldījumi Eiropas sabiedriskajā labumā. Komisija to pamatoti norādījusi kā prioritāti. Tomēr tā ir precizējama un konkrētizējama. Lai noskaidrotu mērķus un vajadzības, EESK kopā ar ekonomikas un sociālās jomas dalībniekiem ir gatava rūpīgi izpētīt šo jautājumu. Šajā saistībā EESK jau tagad vērs uzmanību uz vairākām turpmāk aplūkotām prasībām.

5.6.1 EESK uzsver, ka, lai nodrošinātu pārdomātu organizāciju un Eiropas drošību jomās, kas ir ES kolektīvajā atbildībā, pats svarīgākais ir Eiropas līmenī veidot īstus vispārējas nozīmes pakalpojumus, papildinot valstu administratīvo iestāžu darbu un strādājot partnerībā ar pakalpojumu lietotājiem.

5.6.1.1 Tas īpaši attiecas uz iekšējā tirgus un muitas organizāciju, taču arī uz jaunām jomām, kurās dalībvalstis ir nolēmušas deleģēt savas pilnvaras, proti, uz patvēruma un migrācijas politiku, tieslietām un iekšlietām, Eiropas diplomātiskā un ārlietu dienesta izveidi, kā arī uz ārējo robežu sargāšanu.

5.6.2 EESK arī uzsver, ka ir jāpastiprina Eiropas ieguldījumi infrastruktūrās, arī nolūkā atbalstīt Eiropas vispārējas nozīmes pakalpojumus un nodrošināt to sekmīgu darbību. Kopš 1993. gada, kad *Jacques Delors* iepazīstināja ar Komisijas Balto grāmatu, kuras ieteikumi un metodika tikpat kā nav pārvērtušies reālā rīcībā, ir pārāk daudz nepadarītā. Šo trūkumu dēļ liela daļa Eiropas teritorijas — galvenokārt valstis, kas ES pievienojušās nesēn, — palikusi nozīmīgo tirdzniecības plūsmu nomalē. Par svarīgākajiem ar infrastruktūru saistītajiem uzdevumiem EESK uzskata strukturālus projektus, piemēram, Eiropas vienotās gaisa telpas specifikācijas⁽⁶⁾, ātrgaitas dzelzceļa līnijas vai kuģojamu kanālu tīklus. Lai panāktu lielāku neatkarību energoapgādes ziņā un nodrošinātu ieguldījumus drošībā, energoefektivitātē un atjaunojamu avotu izmantošanā, vērienīgi Eiropas mēroga ieguldījumi vajadzīgi arī enerģētikas politikā.

⁽⁴⁾ EESK atzinums par tematu “Augstskolas Eiropai”, OV C 128, 18.5.2010., 48. lpp.

⁽⁵⁾ EESK atzinums “Jaunas prasmes jaunām darba vietām”, OV C 128, 18.5.2010., 74. lpp.

⁽⁶⁾ EESK atzinums “Eiropas vienotā gaisa telpa”, OV C 182, 4.8.2009., 50. lpp.

5.6.3 Kopīgi inovatīvi ieguldījumi nepieciešami arī jauno konkurences un drošības problēmu risināšanai telekomunikāciju, vides un civilās aizsardzības jomā.

5.7 Saistībā ar kopējo lauksaimniecības politiku (KLP) EESK atkārtoti pauž atbalstu šīs politikas jomas pārskatīšanai⁽⁷⁾. Tā jāpielāgo jaunajiem uzdevumiem, vienlaikus nenododot to atpakaļ valstu pārziņā un neatsakoties no tās nozīmīgākajiem pamatprincipiem: iekšējās un ārējās solidaritātes, pārtikas produktu kvalitātes, Kopienas priekšrokas principa un teritoriālās kohēzijas, kuras mērķis ir stimulēt lauku apvidus, sevišķi kalnu un salu reģionus. Nedrīkst aizmirst, ka viens no svarīgākajiem KLP uzdevumiem ir celt lauksaimnieku funkciju vērtību. Turklāt ar KLP palīdzību jāspēj nodrošināt dabas resursu ilgtspējīgu apsaimniekošanu un rast konkrētus risinājumus nopietnajiem uzdevumiem, kas saistīti ar klimata pārmaiņām, vides aizsardzību un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu⁽⁸⁾.

5.8 Attiecībā uz ārpolitiku un attīstības palīdzību trešām valstīm EESK atgādina, ka tā atbalsta ES un dalībvalstu pārstāvības pilnveidošanu un līdzās valstu sniegtajam atbalstam iesaka stiprināt arī Eiropas atbalsta efektivitāti, ciešāk sadarbojoties ar tieši iesaistītajiem ekonomikas un sociālās jomas dalībniekiem.

5.9 Runājot par attīstības palīdzību un par nepieciešamību nodrošināt to, lai būtu iespējams izsekot līdzekļu izlietojumam, EESK uzskata, ka būtu lietderīgi apvienot atsevišķu valstu un Eiropas programmas; tas veicinātu gan efektivitāti un saskaņotību, gan padarītu Eiropas sniegto palīdzību redzamāku. Šajā saistībā EESK atgādina, ka tieši pēc Komitejas iniciatīvas Kotonū nolīgumos savulaik tika iekļauta klauzula, kas paredz 15 % no EAF atbalsta novirzīt nevalstiskajiem dalībniekiem. Komiteja ierosina šo principu piemērot arī citām attīstības programmām.

6. Tiecieties pēc efektivitātes

6.1 Šajā Eiropas publiskajām finansēm tik sarežģītajā laikā Eiropas budžetam jāklūst par labas pārvaldības paraugu. Neieslīgstot paviršā demagoģijā par Eiropas iestāžu administratīvajām izmaksām, kuras patiesībā ir proporcionāli daudz mazākas nekā valstu administratīvie tēriņi (piemēram, Eiropas Komisijas darbinieku skaits nav lielāks par Parīzes pašvaldībā strādājošo skaitu!), EESK iesaka veikt pasākumus, kuru mērķis būtu uzsvērt Eiropas iestāžu līdzdalību dalībvalstu veiktajos administratīvo izdevumu ietaupījumos. Vienlaikus iestādēm, tostarp EESK, pieņemot darbā un paaugstinot amatā darbiniekus, jāievēro Līgumā noteiktais iespēju vienlīdzības un nediskriminēšanas princips. Tomēr EESK uzsver, ka laba pārvaldība nozīmē arī nodrošināt Eiropas pilsoniskajai sabiedrībai iespējas pilnvērtīgi piedalīties debatēs, kas saistītas ar Eiropas jautājumiem.

⁽⁷⁾ EESK atzinums "Eiropas lauksaimniecības pārtikas nozares modeļa nostiprināšana", OV C 18, 19.1.2011., 1. lpp.

⁽⁸⁾ EESK atzinums "KLP nākotne", OV C 132, 3.5.2011., 63. lpp.

6.2 Arī atbalsts, ko dalībvalstīm sniedz no Eiropas budžeta, būtu saistāms ar papildu nosacījumiem, proti, atbalsta saņēmējiem ir jāievēro Kopienas noteikumi un Tiesas nolēmumi, un ir jānodrošina, ka Kopienas atbalsts nav pretrunā konkurences noteikumiem.

6.3 Attiecībā uz pārbaudījumiem, kas saistīti ar ekonomikas politikas konverģenci ekonomiskās un monetārās savienības ietvaros, atbalsts būtu vairāk jānovirza tam, lai panāktu atbilstību pakta "Euro plus" nosacījumiem.

6.4 Finanšu atbalstam, ko sniedz trešām valstīm, ir jābūt atkarīgam no tā, vai līdzekļu izlietojumam iespējams izsekot, no saistību izpildes — it sevišķi no tādu ekonomikas un sociālo reformu veikšanas, kuru mērķis ir atklātība —, no savstarpējas partnerības un no sociālo un profesionālo pilsoniskās sabiedrības pārstāvju līdzdalības.

6.5 Arī *euro* attīstība un nepieciešamība konsolidēt *euro* zonas kohēziju attiecībā pret tirgiem sniedz līdz šim neizmantotas iespējas inovatīvai Eiropas līmeņa aizņēmumu un aizdevumu politikai, kas varētu papildināt no Eiropas budžeta sniegto atbalstu. EESK aicina pirmkārt un galvenokārt ciešāk koordinēt ECB, Eurogrupas un EIB darbu. Komiteja atzinīgi vērtē pirmo eiroobligāciju daudzsoļos rezultātus un vēlētos, lai tās tiktu izmantotas arī apmācībā, pētniecībā, rūpniecībā un Eiropas infrastruktūrā. Ar nosacījumu, ka tiek ievēroti stingri noteikumi un disciplīna, šīs "Eiropas dārgumu krātuves" izveidi varētu izmantot arī ievērojamas Eiropas dalībvalstu parādu daļas apvienošanai. Šādi instrumenti varētu būt papildu pierādījums Eiropas Savienības iekšējai solidaritātei un vienlaikus apliecināt tās politisko pārliecību par *euro* neatgriezeniskumu.

6.6 EESK atbalsta nostādni, ka skaidrāk jānorāda uz Eiropas Savienības atbalstītajiem projektiem, īpaši uzsvērot tos, kuriem ir lielāka Eiropas pievienotā vērtība. Tāpēc EESK aicina "papildināmības noteikumu" padarīt elastīgāku un vērtēt to nevis atsevišķu projektu līmenī, bet gan plašākā skatījumā — dalībvalstu partnerību kontekstā.

6.7 Arī prioritāšu noteikšanas un kredītu piešķiršanas procedūras paātrināšana var dot iespēju reaģēt uz atsevišķām vajadzībām. EESK jau ir norādījusi, ka būtu jāapsver, kā plašāk izmantot vai nu specializētās aģentūras, vai vispārējās subsīdijas vietējā līmeņa struktūrām, piemēram, reģioniem vai pilsoniskās sabiedrības organizācijām. Pēdējā no minētajām metodēm, kurai priekšroku dod arī EESK, jau veiksmīgi izmantota reģionālajā politikā, un to var piemērot visās ES finanšu darbības jomās.

6.8 Izmantojot tiesisko regulējumu, kā EESK jau norādījusi vienā no atzinumiem ⁽⁹⁾, lielos investīciju projektos jānodrošina izmantot arī EIB aizdevumus un privāto finansējumu. To pilnveidojot jaunā pakāpē, varētu atgūt Eiropas infrastruktūras izveidē nokavēto, kā arī finansēt lielus tehnoloģijas projektus, kas noteiks mūsu konkurētspēju globalizācijas laikmetā.

6.8.1 Visbeidzot, spriežot pēc Globalizācijas pielāgošanas fonda parauga, EESK secina, ka ārkārtas situācijās var būt nepieciešams vairāk elastīguma un piemērotāki mehānismi ⁽¹⁰⁾.

Briselē, 2011. gada 16. jūnijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

⁽⁹⁾ EESK atzinums "Privātā un publiskā sektora ieguldījumi", OV C 51, 17.2.2011., 59. lpp.

⁽¹⁰⁾ EESK atzinums "ES budžeta reforma un turpmākais finansējums", OV C 204, 9.8.2008., 113. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Eiropas stratēģija Donavas reģionam"

COM(2010) 715 galīgā redakcija

(2011/C 248/14)

Līdzziņotājs: **BARÁTH kgs**

Līdzziņotājs: **MANOLIU kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2010. gada 8. decembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Eiropas stratēģija Donavas reģionam"

COM(2010) 715 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 31. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 472. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 15. un 16. jūnijā (2011. gada 16. jūnija sēdē), ar 150 balsīm par, 3 balsīm pret un 20 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja nepārprotami un stingri atbalsta Eiropas Savienības jauno makroreģionālās politikas koncepciju un Donavas stratēģijas izstrādi tās ietvaros. EESK, būdama Eiropas organizētas pilsoniskās sabiedrības institucionālā pārstāve, būtu patiesi ieinteresēta uzņemties nozīmīgu lomu stratēģijas izstrādē un īstenošanā, šajā nolūkā izmantojot stratēģijas rīcības plānā paredzēto pilsoniskās sabiedrības forumu.

1.2 Tas, ka EESK izrāda interesi par jautājumiem, kas saistīti ar Donavas reģionu, un iesaistās šo jautājumu risināšanā, nav jaunums. Pēdējos gados Komiteja ir izstrādājusi virkni dokumentu saistībā ar dažādām jomām, piemēram, transportu un vides aizsardzību. Citu starpā var minēt atzinumu *ECO/277*, kurā skaidri pamatots EESK viedoklis par to, kāpēc ir svarīgi izstrādāt stratēģiju Donavas reģionam.

1.3 EESK uzskata, ka, izstrādājot stratēģiju Donavas reģionam, jāņem vērā Donavas nozīme kopīgas "donaviešu" apziņas un identitātes veidošanā, kurā būtiska nozīme ir kultūru dialogam un solidaritātei. Tādējādi reģionālie aspekti palīdz veidot arī kopīgu eiropisko apziņu.

1.4 EESK pauž cerību, ka tās sniegtie ieteikumi pienācīgi atspoguļo Komitejas un Eiropas organizētas pilsoniskās sabiedrības ieinteresētību un spēcīgo atbalstu Donavas stratēģijai. EESK uzskata, ka šīs stratēģijas un ar to saistītā rīcības plāna īstenošana, kā arī veiksmīgi ieviesta pārvaldības sistēma, palīdzēs ievērojami uzlabot dzīves un darba apstākļus visiem, kuri dzīvo Donavas reģionā, ko var uzskatīt par visas Eiropas spoguļi; tādējādi tiks arī mazinātas šā reģiona un attīstītāko Eiropas

reģionu atšķirības. Komiteja arī cer, ka šīs stratēģijas īstenošanā tiks ievērotas vides aizsardzības prasības, nodrošināta ūdens resursu saglabāšana un pastiprināta šā reģiona kultūras vērtību aizsardzība.

1.5 Jānorāda, ka līdz ar Eiropas Savienības nesenojām paplašināšanās kārtām tās ģeogrāfiskais centrs ir būtiski novirzījies uz austrumiem, savukārt saimnieciskās norises joprojām ir koncentrētas Rietumeiropā. Ekonomiskā, sociālā un teritoriālā kohēzija, kas ir Donavas stratēģijas un rīcības plāna galvenais elements, kā arī tās īstenošanai izstrādātās praktiskās koncepcijas, ir piemēroti instrumenti šādas nelīdzsvarotības novēršanai. Pēc EESK domām, jaunā makroreģionālā pieeja var būt par paraugu daudziem citiem ES reģioniem.

1.6 EESK uzskata, ka stratēģija un rīcības plāns ir pieejams visiem, jo veidots pēc atvērta principa, ņemot vērā sociālo, ekonomisko un vides aspektu, un ka tajā pienācīgi atspoguļoti pilsoniskās sabiedrības organizāciju ieteikumi. Stratēģija būs sekmīga, ja tajā priekšroka sistemātiski tiks dota nevis sektorālai, bet gan integrētai un uz ilgtspēju orientētai pieejai. EESK vēlētos, lai stratēģija palīdzētu nodrošināt īpašu attieksmi pret neaizsargātākajām sociālajām grupām, un lai tajā tiktu ietverti instrumenti nabadzības apkarošanai.

1.7 EESK uzskata, ka stratēģija atspoguļo jauno ES makroreģionālo politiku, kas patlaban tiek izstrādāta, un tādējādi palīdz saskaņot reģionā dažādos līmeņos un dažādās jomās jau funkcionējošās sadarbības sistēmas, kā arī uzlabot to efektivitāti un nepieļaut pārklāšanos. Tomēr ir jāpastiprina sasaiste ar jaunajām kohēzijas politikas pamatnostādņēm.

1.8 EESK norāda, ka stratēģijas īstenošanas pārvaldības sistēmai jābūt skaidrai, vienkāršai un pārredzamai, kā arī jānodrošina sekmīga virzība uz mērķu sasniegšanu. EESK centīsies veicināt visu Lisabonas līgumā paredzēto iespēju izmantošanu, sistemātiski piemērojot līdzdalības demokrātijas principu un aktīvi sekmējot rīcības plāna īstenošanu. Viens no būtiskiem panākumu priekšnoteikumiem ir partnerības principa izmantošana, iesaistot un aicinot aktīvi līdzdarboties ikvienu ieinteresēto pusi; jā rūpējas arī par elastīgumu un regulāri jāveic pārskatīšana. Šajā saistībā EESK atzinīgi vērtē Donavas reģiona Pilsoniskās sabiedrības foruma izveidi un to, ka stratēģijas rīcības plānā Komitejai un līdzīgām valstu organizācijām paredzēta būtiska nozīme foruma darbībā.

1.9 EESK uzskata, ka šī stratēģija kā makroreģionālās attīstības politika palīdzēs padziļināt Eiropas integrācijas procesu, sevišķi saistībā ar stratēģiju "Eiropa 2020" — stratēģiju gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei —, un tuvinās Eiropas Savienībai sešas reģiona valstis, sekmējot to integrācijas centienus.

1.10 Komisija sagatavo stratēģiju, ņemot vērā, ka attiecībā uz reģionu netiek radīts īpašs režīms, lai gan tas būtu varējis sekmēt ES makroreģionālās politikas attīstību. Tāpēc, par spīti turpmāk izklāstītajiem apsvērumiem, stratēģijas pamatā nedrīkst būt "triju "nē" princips.

1. Stratēģija neparedz nekādu jaunu Eiropas līmeņa atbalstu. Reģions varētu papildus piesaistīt jaunus starptautiskus, valsts, reģiona vai privātos fondus, tomēr priekšroka dodama esošo fondu labākai izmantošanai;
2. finanšu resursu koordinēšanu atbilstīgi izvirzītajiem mērķiem EESK uzskata par uzlabojumu, kas, pateicoties sistemātiskai pārskatīšanai, ļaus rast jaunas finansējuma iespējas. Komiteja iesaka izveidot īpašu fondu;
3. stratēģijas vajadzībām nav jāgroza Savienības tiesību akti, jo tie domāti visām 27 dalībvalstīm, nevis tikai vienam makroreģionam; tomēr, kā uzsvērts EESK atzinumā par stratēģiju Baltijas jūras reģionam ⁽¹⁾, Komiteja iesaka stiprināt Komisijas dienestu resursus, lai stratēģijai nodrošinātu pienācīgu atbalstu;
4. EESK uzskata, ka vajadzības gadījumā, lai īstenotu konkrētus mērķus, izmaiņas reģionālajā, valsts vai citā līmenī var ieviest ieinteresētās puses, kas iesaistās ciešākā teritoriālā sadarbībā;
5. stratēģija neveido papildu struktūras, kas būtiski atšķirtos no pašreizējā ES praksē izmantotajām. Stratēģiju īsteno gan

jaunas reģionālās koordinējošās struktūras, gan jau izveidotas struktūrvienības, kuru kopdarbība ir pēc iespējas jāpalielina;

6. EESK uzskata, ka pēc iespējas jāsamazina administratīvās prasības; būtu jāizveido pētnieku grupa, kura zinātniski analizētu un pētītu jautājumus, kas saistīti ar Donavas stratēģiju. Lai stimulētu šādas grupas darbu, jāizveido stipendiju sistēma.

2. Eiropas Savienības stratēģija Donavas reģionam. Vispārīgas piezīmes

2.1 EESK secina, ka Donavas reģionā notikušas būtiskas izmaiņas, jo liela daļa upes baseina kļuvusi par Eiropas Savienības teritoriju. Radušās jaunas iespējas, kā risināt reģiona problēmas un izmantot tā potenciālu. Ir iespējams uzlabot sociāli ekonomisko attīstību, konkurētspēju, vides pārvaldību un resursu ziņā efektīvu izaugsmi, kā arī modernizēt drošības pasākumus un transporta koridorus.

2.2 Stratēģijas ⁽²⁾ mērķis ir, izveidojot sistēmu ilgtermiņa sadarbībai plašā aspektu spektrā, pilnveidot sociālo kultūru un attīstīt reģiona milzīgo ekonomisko potenciālu, kā arī uzlabot vides apstākļus.

2.3 EESK uzskata, ka Eiropas Savienības stratēģija Donavas reģionam var kļūt par ļoti nozīmīgu instrumentu, ar kura palīdzību uzlabot transporta ilgtspēju, enerģosistēmu savstarpējo savienojamību, vides aizsardzību un ūdens resursu saglabāšanu, kā arī aktivizēt uzņēmējdarbības vidi. EESK arī piekrīt, ka stratēģija dos papildu pievienoto vērtību, jo tiks gādāts par dažādu politikas jomu saskaņotību, ciešāku sadarbību starp iesaistītajām valstīm un integrētu pieeju ilgtspējīgai attīstībai.

2.4 Donavas reģions ir vēsturiska, sociāla, ekonomikas un funkcionāla telpa šīs upes baseina robežās. Stratēģija šo pieeju paplašina, lai integrētā veidā risinātu prioritāros jautājumus. Tas nozīmē, ka reģionā jāveido saikne starp iedzīvotājiem, viņu viedokļiem un vajadzībām. Līdz 2020. gadam visiem reģiona iedzīvotājiem vajadzētu būt labākām izredzēm iegūt augstāko izglītību, iesaistīties darba tirgū un nodrošināt labklājību, neaizbraucot no reģiona. Ja šo prioritāšu centrā būs ilgtspējīga izaugsme, Donavas reģiona stratēģija varēs dot ievērojamu ieguldījumu stratēģijas "Eiropa 2020" mērķu sasniegšanā.

⁽¹⁾ OV C 339/07, 14.12.2010., 29. lpp.

⁽²⁾ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un Sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Eiropas stratēģija Donavas reģionam" (SEC(2010) 1489 galīgā redakcija), (SEC(2010) 1490 galīgā redakcija), (SEC(2010) 1491 galīgā redakcija).

2.5 EESK pauž cerību, ka patlaban, kad stratēģijas īstenošanai nav piešķirts papildu finansējums, Donavas reģiona valstīs pieņemto programmu ciešāka saskaņošana palīdzēs efektīvāk izmantot reģionam paredzētos 100 miljardus *euro*. Tāpēc ir jāapzina sinerģijas un kompromisi, piemēram, progresīvu, videi nekaitīgu tehnoloģiju izstrāde, sadarbība nolūkā labāk saskaņot pasākumus un to finansējumu, tādējādi panākot labāku rezultātu uz vietas un novēršot sadrumstalotību.

2.6 EESK vērš uzmanību uz to, ka racionalizācijas labad un, ņemot vērā pašreizējās ekonomikas iespējas, ir jāizvēlas ierobežots projektu skaits un jāanalizē efektivitāte. Lai stiprinātu ekonomisko un finansiālo sadarbību, vajadzīgi konkrēti pasākumi, un iesaistītajām pusēm ir jāvienojas par piemērotām garantijām.

2.7 EESK neizslēdz iespēju, ka iecerētā Donavas stratēģija politiskajā līmenī būtu īstenojama kā process, kura darbības laikā jāparedz gan elastīgums, gan regulāra pārskatīšana un — attiecīgā gadījumā — papildu finanšu un cita veida resursu piešķiršana.

2.8 Pēc EESK domām, stratēģijas pamatā ir atbilstība ES tiesību aktiem un politikai. Pastāvīgi jācenšas novērst īstenošanas nepilnības un praktiskas vai organizatoriskas grūtības, kuru dēļ nav pietiekamu rezultātu. Pastiprināta teritoriālā dimensija veicinās koordinētu sadarbību, koordinācijas organizēšanas principu iestrādāšanu ES noteikumos un ES juridisko saistību praktisku īstenošanu, īpaši attiecībā uz vienoto tirgu un vidi. Tā varētu kļūt par pirmo soli ciešākas sadarbības izveides virzienā.

2.9 EESK aicina nodrošināt, lai Eiropas Savienības stratēģija Donavas reģionam iekļautos stratēģijā “Eiropa 2020”, kura ir Savienības svarīgākā apņemšanās veicināt inovatīvu, ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi. Tas būtu labs paraugs citām reģionālajām stratēģijām.

2.10 EESK piekrīt, ka reģionālā sadarbība Donavas reģionā sekmē piecu stratēģijas “Eiropa 2020” pamatmērķu sasniegšanu, proti, veicina nodarbinātību, uzlabo inovācijas, pētniecības un izstrādes apstākļus, tostarp saistībā ar moderno tehnoloģiju izplatīšanu, palīdz izpildīt klimata pārmaiņu un enerģētiskās mērķus, stimulē izglītības līmeņu uzlabošanu un sociālās iekļaušanas veicināšanu, it īpaši mazinot nabadzību un risinot ar novecošanu saistītos jautājumus.

3. Eiropas Savienības stratēģija Donavas reģionam. Atziņas, izaicinājumi un problēmas

3.1 Centrāleiropā 1989. gadā notikušās izmaiņas ir aizsākušas fundamentālas pārmaiņas sabiedrībā. Šim faktoram jāpievērš īpaša uzmanība, jo Donavas reģionā ir gan dalībvalstis, kuras Eiropas Savienībai pievienojušās dažādos laikos, gan kandidātvalstis, gan arī trešās valstis. EESK norāda, ka vairums šo valstu saskaras ar līdzīgām problēmām, taču to resursi nav

vienādi. Lai reģions kļūtu drošāks un mazāk apdraudēts un lai stiprinātu tā integrāciju Eiropas Savienībā, svarīga ir labas administratīvās prakses apmaiņa.

3.2 EESK ļoti nopietni izturas pret galēji atšķirīgajiem apstākļiem, kādi Donavas reģionā vērojami ekonomikas, sociālajā un teritoriālajā ziņā. No viskonkurētspējīgākajiem līdz pat visnabadzīgākajiem reģioniem, no viskvalificētākā darbaspēka līdz pat vismazāk izglītotajam, no visaugstākā dzīves līmeņa līdz pat viszemākajam — atšķirības ir acīmredzamas.

3.3 No iespējām, ko piedāvā stratēģija “Eiropa 2020”, īpašs labums būtu jāgūst nelabvēlīgos apstākļos esošām kopienām (sevišķi romiem, kuru lielākā daļa dzīvo šajā reģionā). Atšķirības izglītībā un nodarbinātībā ir novēršamas. Donavas reģions var kļūt par drošu un mierīgu teritoriju, kur tiek pienācīgi risināti konflikti, marginalizācijas un noziedzības jautājumi. Ir jāveido saikne starp reģiona iedzīvotājiem, viņu idejām un vajadzībām. Atzinumā “Eiropas Savienības stratēģija Donavas reģionam”⁽³⁾ EESK jau ir ieteikusi izveidot Donavas ekonomikas forumu, kurā apvienotos sociālās un saimnieciskās jomas dalībnieki un kurš varētu kļūt par svarīgu sadarbības instrumentu Donavas reģiona ekonomiskās, sociālās un teritoriālās kohēzijas veicināšanai.

3.4 Galvenās atziņas, kas paustas priekšlikumā par Eiropas Savienības stratēģiju Donavas reģionam, ir šādas:

- 1) stratēģija ir apsveicama iniciatīva ar mērķi konsolidēt reģiona integrāciju Eiropas Savienībā;
- 2) dalībvalstis un trešās valstis (tostarp arī kandidātvalstis un iespējamās kandidātvalstis) iesaistās augstākajā politiskajā līmenī;
- 3) Komisijai ir būtiska nozīme procesa veicināšanā;
- 4) ir iespējams ievērojami uzlabot pašreizējā finansējuma izmantošanu stratēģijas mērķu sasniegšanai;
- 5) stratēģijai jānodrošina redzami un konkrēti rezultāti reģiona un tā iedzīvotāju dzīves uzlabošanā.

3.5 EESK piekrīt, ka par prioritāti Donavas stratēģijā uzskatāma vairāku turpmāk minētu būtisku problēmjautājumu risināšana.

— **Mobilitāte.** Donava ir nozīmīgs TEN-T koridors, taču visas tā iespējas netiek izmantotas. Tāpēc jāturpina analizēt, kā var atrisināt zināmās fiziskās un organizatoriskās (Belgradas

⁽³⁾ OV C 48/02, 15.02.2011., 2. lpp.

līgums) problēmas, kas saistītas ar Donavu, ņemot vērā valsts lēmumus un nepieciešamību nodrošināt vides un dabas aizsardzību. Jāpalielina arī intermodālo pārvadājumu īpatsvars, un jāmodernizē un jāpaplašina transporta mezglu, piemēram, iekšzemes ostu infrastruktūra. EESK uzskata, ka ir ārkārtīgi svarīgi uzlabot darba ņēmēju mobilitātes apstākļus un nodrošināt pakalpojumu brīvu apriti.

— **Enerģētika.** Reģionā ir relatīvi augstas cenas, un tirgu sadrumstalotība rada lielākas izmaksas un samazina konkurenci. Energoapgādes drošības līmenis reģionā ir zems. Būtiski svarīgi ir uzlabot energoefektivitāti, taupot enerģiju un vairāk izmantojot atjaunojamus enerģijas avotus. Valstīm, kas piedalās stratēģijas īstenošanā, jāklūst par galveno dzinējspēku tādas Eiropas kaimiņattiecību politikas izstrādē, kas garantē energoapgādes drošību.

— **Vide.** Donavas reģions ir starptautiski svarīgs sateces baseins un ekoloģisks koridors, kurā dabas aizsardzība, zemes izmantošanas plānošana un hidrotehnisko būvju apsaimniekošana jāorganizē atbilstīgi reģionālai un starptautiskai pieejai. Jāņem vērā arī sociālās prasības un jāanalizē transporta tīklu, tūrisma kompleksu un atsevišķu jaunu enerģijas ražošanas uzņēmumu ietekme uz vidi. Svarīgi ir ievērot programmu "Natura 2000". Ilgtspējīgs ūdenssports un ūdens tūrisms, tāpat kā izglītošana jautājumos, kas saistīti ar ūdens resursu un dabas aizsardzību, ir svarīgi elementi, kuri jāņem vērā "zaļo" koridoru izstrādē. **Riski** ir lieli: apstākļos, kad lielāka vai mazāka mēroga plūdi, sausums un rūpnieciskā piesārņojuma gadījumi ir bieži sastopami, profilaksei, gatavībai un efektīvai reaģēšanas spējai nepieciešama augsta līmeņa sadarbība un informācijas apmaiņa.

— **Sociālekonomiskie aspekti.** Donavas reģionam raksturīga ne tikai liela kultūras un valodu daudzveidība, bet arī ļoti lielas sociālekonomiskās atšķirības. Tajā vienlaikus ietilpst gan daži visattīstītākie, gan visnabadzīgākie Eiropas Savienības apgabali. Bieži trūkst efektīvas sadarbības un attiecību — gan finansiālā, gan institucionālā aspektā. Augsti kvalificētu darba ņēmēju īpatsvars šeit ir mazāks nekā vidēji ES 27 dalībvalstīs. Mobilitāte ir augsta, un labākie speciālisti, meklējami izdevīgākus sociālekonomiskos apstākļus, nereti aizbrauc no reģiona.

— **Drošība, smagi noziegumi un organizētā noziedzība.** Joprojām vērojamas nopietnas problēmas. Vairākās valstīs īpašas problēmas sagādā cilvēku tirdzniecība un preču kontrabanda. Korupcija grauj sabiedrības uzticību un kavē ekonomikas un sociālo attīstību.

3.6 EESK tomēr uzskata, ka Donavas reģionam ir daudzveidīgas perspektīvas — gan tirdzniecības sakaru ziņā, gan izglītības sistēmas iespēju attīstībā, kuras pamatā ir stabilas pašvaldību infrastruktūras un kura atbildīs nākotnes darba tirgus prasībām, gan arī reģiona milzīgā un bagātīgā kultūras, etniskā un sociālā mantojuma potenciāla izmantošanā. Nevienas citas

upes krastos nav tik daudz brīnišķīgu galvaspilsētu. Reģionā ir ārkārtīgi liels pievilcīgu tūrisma objektu skaits. Tas pats sakāms arī par atjaunojamu enerģijas avotu izmantošanu. Donavas reģiona bagātā dabas mantojuma dēļ ilgtspējas kritērijiem piešķirama dominējoša nozīme ikvienā attīstības projektā.

3.7 Darbs, kas saistīts ar inovāciju, tūrisma, informācijas sabiedrību, institucionālo veikspēju un nelabvēlīgos apstākļos esošām kopienām, dos pozitīvus rezultātus, ja to veiks kopīgiem spēkiem. EESK ir pārliecināta, ka efektīvi uzlabojumi panākami ar komunikāciju un pārredzamību, kā arī ar koordinētu plānošanu, finansējumu un īstenošanu.

3.8 Ārēju iemeslu radītas tirgus nepilnības ir acīmredzamas, un tās atspoguļojas pārrobežu ieguldījumu trūkumā. Ir jāizstrādā un ilgtspējīgi un efektīvi jāīsteno lieli projekti ar kopīgām izmaksām un peļņu.

3.9 Donavas reģionam svarīgs elements ir labi sakari gan iekšējā līmenī, gan ar citiem Eiropas un pasaules reģioniem. Neviena tā daļa nedrīkst palikt perifērijā. Uzlabojot gan ES ziemeļu—dienvidu koridorus, gan tādu valstu, kurām ir tikai sauszemes robežas, piekļuvi Vidusjūras baseinam, tiks stiprināta ES dalībvalstu un trešo valstu sadarbība. EESK norāda, ka šādus aicinājumus jau agrāk ir paudušas apvienotās konsultatīvās komisijas ar Rumāniju (2002. g. un 2005. g.) un ar Bijušo Dienvidslāvijas Maķedonijas Republiku (2010. g.). Nepietiekamas jaudas, zemas kvalitātes vai sliktas uzturēšanas dēļ transporta un enerģētikas infrastruktūrā joprojām ir daudz nepilnību un trūkumu. EESK rosina Eiropas Komisiju un valstu iestādes, iesaistot pilsonisko sabiedrību, izstrādāt priekšlikumus par to, kā šīs nepilnības un trūkumus var novērst. Jāpadara ciešāki arī cilvēku kontakti, īpaši ar kultūras un tūrisma starpniecību.

3.10 Dabas resursi ir kopīgi, uz tiem neattiecas valstu robežas vai atsevišķu reģiona valstu nacionālās intereses. Tos aizvien vairāk skar cilvēku darbība. Ārkārtīgi svarīgi ir sadarboties, citādi vienu nolaidība ātri sagrauj citu gūtos panākumus. Jau izveidotās sadarbības struktūras ir vēl vairāk jānostiprina.

3.11 Stratēģija ⁽⁴⁾ piedāvā **rīcības plānu** ⁽⁵⁾, kas paredz valstu un ieinteresēto pušu stingru apņemšanos. Stratēģijā uzsvars likts uz integrētu, attiecīgajai teritorijai pielāgotu pieeju un uz pienācīgu saikni starp pilsētām un lauku rajoniem. Vienlīdzīga

⁽⁴⁾ Eiropas stratēģija Donavas reģionam izklāstīta divos dokumentos: 1) Komisijas paziņojumā citām ES iestādēm, 2) rīcības plānā, kas papildina minēto paziņojumu.

⁽⁵⁾ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un Sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Eiropas stratēģija Donavas reģionam" (COM(2010) 715 galīgā redakcija), (SEC(2010) 1489 galīgā redakcija), (SEC(2010) 1490 galīgā redakcija), (SEC(2010) 1491 galīgā redakcija).

piekļuve infrastruktūrām un pakalpojumiem, kā arī salīdzināmi dzīves apstākļi, veicinās teritoriālo kohēziju, kas ir nepārprotams ES mērķis.

3.12 Rīcības plānā Komisija sadarbībā ar dalībvalstīm, reģioniem un citām ieinteresētajām pusēm ir ietvērusi projektus⁽⁶⁾, kas sniegs tūlītēju un jūtamu labumu reģiona iedzīvotājiem un ietekmēs makroreģionu (vai nozīmīgu tā daļu).

3.13 EESK uzskata, ka šiem projektiem vajadzētu veicināt ilgtspējīgu attīstību un attiekties uz vairākiem reģioniem vai valstīm, turklāt tiem jābūt saskaņotiem un savstarpēji atbilstošiem, jārada risinājumi, kas izdevīgi visiem, un jābūt reālistiskiem (tehniski īstenojamiem un ar atbilstīgu finansējumu).

3.14 EESK atbalsta galveno jautājumu sadalīšanu četros pilāros, sagrupējot prioritārās jomas un dažādus politikas pasākumu virzienus, proti:

- 1) *Sakaru nodrošināšana Donavas reģionā*, uzlabojot mobilitāti un multimodalitāti, ūdensceļu, autoceļu, dzelzceļa un gaisa satiksmes līnijas un tādējādi veicinot ilgtspējīgu enerģētiku, stimulējot kultūru un tūrismu, kā arī cilvēku savstarpējos kontaktus.
- 2) *Aizsargāt Donavas reģiona vidi*, atjaunojot un saglabājot ūdens kvalitāti, pārvaldot vides riskus, saglabājot bioloģisko daudzveidību un ainavas, kā arī gaisa un augsnes kvalitāti.
- 3) *Nodrošināt Donavas reģiona labklājību*, ar pētniecību, izglītību un informācijas tehnoloģijām veidojot zināšanu sabiedrību, atbalstot uzņēmumu konkurētspēju un it īpaši radot kopas un ieguldot līdzekļus cilvēku un viņu prasmju attīstībā.
- 4) *Nostiprināt Donavas reģionu*, uzlabojot iestāžu veiktspēju un sadarbību, kopīgiem spēkiem veicinot drošību un risinot smagu noziegumu un organizētās noziedzības problēmu.

3.15 EESK uzskata, ka Donavas reģionam, kurš attīstās un uzplaukst, pats svarīgākais ir nodrošināt (pašlaik vēl neizveidotās) ziemeļu–dienvidu transporta koridora un energoapgādes infrastruktūras koordinētu attīstību, kā arī pilnveidot tīklu savienojumus, jo tas ir visa makroreģiona interesēs. Tomēr, ja tiek attīstīta pašas Donavas kā transporta koridora izmantošana, EESK iesaka izstrādāt upes sateces baseina un pieteku saglabāšanas plānu. Stratēģijā ierosināts arī apvienot tīklā Donavas reģiona valstu MVU un par mērķi izvirzīta sadarbības šķēršļu likvidēšana, balstoties uz vidi saudzējošu ekonomiku, pētniecības tīkliem un izglītību, arī profesionālo apmācību.

⁽⁶⁾ Popularizēt ierosmi par Donavas reģiona pilsoniskās sabiedrības forumu — pamatu pilsoniskās sabiedrības līdzdalībai stratēģijā.

4. Ar finansējumu, ES tiesību aktiem un ES institucionālajām struktūrām saistīti jautājumi

4.1 Stratēģijas mērķis ir panākt pēc iespējas labāku pieejamo resursu izmantošanu, saskaņojot kopīgos pūliņus, jo īpaši politikas pasākumus un finansēšanu. Pasākumi viens otru papildina. Atbildība ir jāuzņemas visām ieinteresētajām personām. Pastiprināta teritoriālā dimensija nodrošinās integrētu pieeju, sekmēs nozaru politikas koordināciju un stimulēs Eiropas teritoriālās sadarbības grupu (ETSG) izveidi un attīstību makroreģionālā līmenī.

4.2 EESK uzskata, ka augsta līmeņa darba grupa, ko izveidos, lai izstrādātu regulējumu un apzinātu svarīgākos jautājumus, kopīgi ar koordinatoriem, kas atbild par dažādām tematiskajām jomām, var pārstāvēt šādu jaunu institucionālas sadarbības formu makroreģionālā līmenī, un šādu sadarbību var atbalstīt arī ar izmaiņām tiesību aktos, kuras vajadzības gadījumā pieņems reģionā.

4.3 Stratēģiju īsteno, mobilizējot jau esošo finansējumu, kad tas nepieciešams, un to saskaņojot ar stratēģijas mērķiem un vispārējo satvaru. Ievērojami līdzekļi jau ir pieejami dažādās ES programmās (piemēram, 2007.–2013. gada laikposmam 100 miljardi *euro* iedalīti no struktūrfondiem, kā arī piešķirts vēra ņemams finansējums no Pirmspievienošanās palīdzības instrumenta (IPA) un Eiropas kaimiņattiecību un partnerības instrumenta (EKPI) līdzekļiem).

4.4 EESK norāda, ka līdzekļus var pārdalīt vienīgi tad, ja veikta efektivitātes analīzes, kas liecina, ka no citām jomām novirzītie līdzekļi dod vispārēju labumu sabiedrībai.

4.5 Pēc EESK domām, jāpievērš uzmanība subsīdiju un aizdevumu kombinēšanai. Pieejami ir arī valsts, reģionālie un vietējie resursi. Svarīga ir piekļuve dažādu avotu finansējumam, tostarp no publiskiem un privātiem avotiem, kas nav ES līmeņa fondi. Finansējuma jomā līdztekus resursu rentablākai izmantošanai jāgādā arī par riska sadali.

4.6 EESK uzskata, ka politikas pasākumu koordinēšana ir Komisijas uzdevums, savukārt dalībvalstīm pēc apspriešanās ar Komisiju un attiecīgajām reģionālajām aģentūrām un organizācijām jāuzņemas attiecīgo prioritāro jomu koordinēšana.

4.7 EESK ir stingri pārliecināta, ka par pasākumu īstenošanu jāatbild visiem dalībniekiem valsts, reģiona, pilsētas un vietējā līmenī. Pasākumi (kam norādīti sasniedzamie mērķi) veicami konkrētu projektu veidā (tiem jābūt detalizētiem, un tiem nepieciešams projekta vadītājs, termiņš un finansējums).

4.8 EESK pauž cerību, ka stratēģija nodrošinās pamatu ilgtspējīgai Donavas reģiona stratēģiskajai integrācijai un saskaņotai attīstībai, jo tiks izvirzītas tādas rīcības prioritātes, kas šo apvidu pārvērtīs par īstu 21. gadsimta Eiropas Savienības reģionu. Stratēģija jāpapildina ar rūpīgu darbu un pietiekami daudziem informatīviem pasākumiem, lai tās mērķus darītu zināmus plašai sabiedrībai un īstenotu dzīvē.

Briselē, 2011. gada 16. jūnijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinumam

Plenārsēde noraidīja šādu grozījumu, kas saņēma vismaz ceturtdaļu balsu:

3.8. punkts — 4. grozījumu iesniedzis Ribbe kgs

Grozīt šādi:

“3.8. Ārēju iemeslu radītas tirgus nepilnības ir acīmredzamas, un tās atspoguļojas pārrobežu ieguldījumu trūkumā. Ir jāizstrādā un ilgtspējīgi un efektīvi jāīsteno lieli projekti ar kopīgām izmaksām un peļņu.”

Pamatojums

1) Donavas reģionā ir nepieciešami arī “lieli projekti”, taču nav skaidrs, kas ar šo jēdzienu ir domāts. Tā kā 3.9. punktā šāds liels, precīzāk sakot, milzīgs projekts ir konkrēti minēts, EESK būtu jābūt uzmanīgai un nebūtu jārada iespaids, ka tā uzskata, ka tieši tādi lieli projekti (kā minēts 3.9. punktā) veicina attīstību.

Lai radītu jaunas darba vietas un vienlaikus tiektos uz ilgtspējas un vides aizsardzības mērķiem, daudz piemērotāki ir arī mazi un vidēji projekti. Piemēram, Bulgārijā pašreiz ir ieviesti ierobežojumi reģeneratīvo enerģiju attīstīšanā, jo enerģijas tīkli nav pietiekami. Ieguldījumi jaunu enerģijas konceptu īstenošanā varētu būt lietderīgi, taču šķiet, kas tas šeit nav domāts

2) Nav skaidrs, ko ziņotājs ir domājis ar “kopīgām izmaksām un peļņu”. Kam ir jāsedz lielo projektu izmaksas, kas dalīs peļņu?

Balsošanas rezultāti:

Par: 68
Pret: 71
Atturas: 26

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Lietpratīgs regulējums Eiropas Savienībā””

COM(2010) 543 galīgā redakcija

(2011/C 248/15)

Ziņotājs: **PEGADO LIZ kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2010. gada 8. oktobrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Lietpratīgs regulējums Eiropas Savienībā””

COM(2010) 543 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 26. maijā .

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 472. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 15. un 16. jūnijā (15. jūnija sēdē), ar 128 balsīm par, 1 balsi pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK atzinīgi vērtē to, ka Komisija ne tikai šajā paziņojumā, bet arī dokumentos par stratēģiju “Eiropa 2020” un vienotā tirgus aktu pauž vēlmi stiprināt politikas, likumdošanas un administratīvās procedūras, lai nodrošinātu Kopienas tiesību aktu racionālāku un atbilstošāku izstrādi un piemērošanu visā politikas ciklā — no izstrādes un īstenošanas, ko veic dalībvalstu kompetentās struktūras, līdz pat galīgajam novērtējumam par ievērošanu, ko veic tie, kuru interesēs minētais tiesību akts ir izstrādāts.

1.2 Tomēr Komiteja neizprot, kāpēc jēdziens “labāks regulējums” vietā ir jāievieš jauns jēdziens; vienīgais iemesls varētu būt vēlme piešķirt jēdzienam mūsdienīgāku skanējumu vai tas, ka izskatāmais paziņojums ir tikai politikas dokuments.

1.3 EESK ar gandarījumu secina, ka Komisija ir ņēmusi vērā vairākus ierosinājumus, ko EESK paudusi atzinumos par attiecīgo tematu, un tāpēc atzinīgi vērtē arī Komisijas paustos nolūkus uzlabot subsidiaritātes un proporcionalitātes principu piemērošanas uzraudzību, rūpīgāk veikt ietekmes novērtējumus, nodrošināt to, lai *ex-post* novērtējumi būtu stratēģiskāki un integrētāki, un aktīvāk iesaistīt dalībvalstis un to parlamentus, uzticot tiem vairāk atbildības un piedāvājot tiem atbalstu darbā, kas saistīts ar likumdošanu dalībvalstu līmenī. Komiteja ir īpaši gandarīta par priekšlikumu vairāk iesaistīt sabiedrību un citas ieinteresētās puses Kopienas tiesību aktu izstrādē, transponēšanā un īstenošanā, pagarinot sabiedriskās apspriešanas periodu un vienkāršojot pārskatīšanas procedūras un uzlabojot to efektivitāti.

1.4 Tomēr Komiteja uzskata, ka paziņojumā būtu vajadzējis ierosināt vairāk konkrētu juridisku instrumentu, kas vajadzīgi stratēģijas “Eiropa 2020” īstenošanai, vai vairāk pievērsties vismaz Vienotā tirgus aktā noteikto prioritāro pasākumu īstenošanai.

1.5 EESK uzskata, ka ir ļoti svarīgi, lai darbu turpinātu arī pēc paziņojuma pieņemšanas un, iepriekš rīkojot plašas diskusijas ar pilsonisko sabiedrību Kopienas, dalībvalstu, reģionu un vietējā līmenī, izstrādātu reālas rīcības plānu, kurā izvirzīti mērķi, noteikti pasākumi un instrumenti, novērtēta ietekme, piedāvātas alternatīvas un definēta vēlamā izmaksu/ieguvumu attiecība.

1.6 Tāpēc Komiteja mudina Komisiju turpmākajās paziņojuma versijās īpaši ņemt vērā šajā atzinumā sniegtās vispārējās pamatnostādnes un pamatot savu nostāju, kuru tā šajā jomā ieņem jau vairākus gadus.

1.7 Jo īpaši EESK uzskata, ka ir precīzāk jānosaka, piemēram, veids, kādā Komisijas atbildīgās struktūras veic *ex ante* ietekmes novērtējumus, par ietekmes novērtējumu uzraudzību atbildīgās struktūras veids un sastāvs, parametri, sevišķi tie, kas jāizmanto, lai novērtētu ietekmi uz pamattiesībām, kā arī līdzekļi pārredzamības palielināšanai. Sīkāk jāaplūko arī finanšu, veselības un sociālā nodrošinājuma nozares, ņemot vērā ikvienai no tām raksturīgās īpatnības, un konkrētāk jānosaka arī prioritāšu izvēles kritēriji, mehānismi sūdzību novērtēšanai un apstrādei, instrumenti automatiskai pārskatīšanai, līdzekļi dalībvalstu tiesu darbības uzlabošanai un citi papildinstrumenti.

1.8 Visbeidzot, Komiteja norāda, ka ir vairāki svarīgi aspekti, kurus Komisija vispār nav ņēmusi vērā, un aicina tiem veltīt pienācīgu uzmanību un iekļaut paziņojumā. Minētais attiecas uz rādītājiem un parametriem juridisko tekstu kvalitātes novērtēšanai; konkrētiem pasākumiem tiesību aktu vienkāršošanai; neizprotamu iemeslu dēļ Komisija pietiekami skaidri neizvēlas “regulu” instrumentus, īpaši, lai panāktu pilnīgu saskaņošanu ar iekšējā tirgus izveidi saistītās jomās; nav attaisnojama arī fakultatīvā regulējuma iespējas neiekļaušana; nav aplūkota pašregulējuma un kopregulējuma nozīme; pārsteidzošā kārtā nav

nevienas norādes uz ārkārtīgi svarīgo darbu, kas paveikts saistībā ar kopējo modeli, nedz arī uz priekšlikumiem par Eiropas līgumtiesību lielāku saskaņošanu, ko pašlaik apspriež.

1.9 Pēc EESK domām, paziņojumā visvairāk trūkst ierosinājumu Kopienas tiesību aktu pienācīgas piemērošanas jomā. Komiteja mudina Komisiju rūpīgi analizēt galvenos iemeslus, kuru dēļ Kopienas *acquis* piemērošanas rezultāti kopumā ir ļoti vāji, kā to ik gadus apstiprina pārskati par attiecīgo jomu. EESK arī vēlas, lai Komisija pievērstu pienācīgu uzmanību Komitejas ievērojamajam ieguldījumam un ieteikumiem, ko tā paudusi dažādos atzinumos, un veiktu sistemātisku izpēti par pasākumiem, kas vajadzīgi, lai krasi mainītu pašreizējo stāvokli.

2. Ievads: koncepcija un konteksts

2.1 Izskatāmajā Komisijas paziņojumā, raksturojot "lietpratīga regulējuma" koncepciju, norādīts:

— tā attiecas uz visu politikas ciklu — sākot no tiesību akta izstrādes līdz īstenošanai, izpildei, novērtēšanai un pārskatīšanai;

— tai arī turpmāk jāpaliek Eiropas iestāžu un dalībvalstu kopīgās atbildības jomā;

— to personu viedoklim, kuras regulējums skar visvairāk, ir ļoti liela nozīme regulējuma sagatavošanā, tāpēc ir vēl vairāk jāpalielina iedzīvotāju un ieinteresēto personu ietekme.

2.2 Komisija uzskata: kā atkārtoti un konsekventi norādījis tās pārstāvis EESK atzinuma sagatavošanas sanāksmēs, tas ir tikai politisks, nevis tehnisks dokuments, tāpēc nav jēgas sagaidīt, lai tajā būtu sniegta "lietpratīga regulējuma" stingra definīcija.

2.3 Ar "lietpratīga regulējuma" iniciatīvu tiek turpināta "labāka regulējuma" programma, kuru Kopienas iestādes un īpaši Komisija ļoti veiksmīgi īstenojušas pēdējo desmit gadu laikā, ieguldot ievērojamas pūles, tāpat kā EESK, kas allaž atbalstījusi minēto programmu iniciatīvu un aicinājusi to īstenot aktīvāk, par ko liecina arī vairāki atzinumi⁽¹⁾.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Ņemot vērā pašreizējo stāvokli Kopienas tiesību aktu jomā, ir padziļināti jāanalizē tiesību aktu sagatavošana, izstrāde, transponēšana un īstenošana, vienlaikus pievēršot uzmanību arī pārskatīšanai un vienkāršošanai.

3.2 EESK uzskata, ka par minēto jautājumu ir vajadzīga padziļināta diskusija, kurā piedalās pilsoniskā sabiedrība, un ne

vien tāpēc, ka pilsonisko sabiedrību tieši skar Kopienas tiesību akti, bet arī tāpēc, ka pilsoniskās sabiedrības iesaistīšana varētu ievērojami sekmēt spēkā esošās normatīvās sistēmas uzlabošanu, ko visi tik ļoti vēlas.

3.3 Ņemot vērā iepriekš minēto, jāsecina, ka paziņojumā kā politiskā dokumentā tomēr trūkst nepieciešamā. Kaut gan tajā ir daudz kvalitatīvu priekšlikumu un tā izstrādāšanas mērķi ir atbalstāmi, tomēr paziņojumā netiek ierosināti konkrēti pasākumi un efektīvi instrumenti.

3.4 Kopumā to varētu raksturot kā tīri politisku dokumentu, kas būtu jāpapildina ar praktisku programmu, kurā izvirza mērķus, nosaka pasākumus un instrumentus un novērtē iespējamo ietekmi. Programmā vajadzētu paredzēt arī alternatīvas un vēlamo izmaksu/ieguvumu attiecību.

3.5 EESK ļoti atzinīgi vērtē paziņojuma pamatā esošo analīzi un paziņojumā ierosinātos mērķus. EESK pauž neizpratni, kādēļ jēdziens "labāks regulējums" būtu jāaizvieto ar jēdzienu "lietpratīgs regulējums", ja vien tas nav tāpēc, ka runa ir tikai par politikas dokumentu.

3.6 Tāpēc EESK vēlas atgādināt viedokli, ko tā jau iepriekš paudusi par attiecīgo tematu:

- a) stingrāk jāpiemēro "labāka regulējuma" principi;
- b) tiesību aktu izstrādei jābūt pārredzamākai it visos līmeņos;
- c) atbilstošāk jāizvēlas juridiskie instrumenti, tostarp pašregulējuma un kopregulējuma mehānismi;
- d) jāizstrādā sistemātiskāka pārraudzības sistēma direktīvu transponēšanai dalībvalstīs;
- e) jāņem vērā dalībvalstu parlamentu jaunā loma un paplašinātās pilnvaras, ko paredz Lisabonas līgums;
- f) Komisijai būtu regulārāk jāizmanto arī skaidrojošie paziņojumi;
- g) vairāk pūļu jāiegulda tiesību aktu vienkāršošanā un kodifikācijā.

4. Īpašas piezīmes

A. Paziņojuma pozitīvie aspekti

4.1 EESK vēlas sadaļā "Īpašas piezīmes" uzsvērt paziņojuma aspektus, kurus tā atbalsta un vērtē atzinīgi.

⁽¹⁾ OV C 48, 15.2.2011,107. lpp. un OV C 175, 28.7.2009, 26. lpp.

4.2 To vidū svarīgākais ir priekšlikums stingrāk uzraudzīt subsidiaritātes un proporcionalitātes principu ievērošanu un uzlabot juridisko tekstu kvalitāti, veicot rūpīgākus ietekmes novērtējumus.

4.3 Ir paredzēts arī turpināt tiesību aktu vienkāršošanas programmas un samazināt nevajadzīgo administratīvo slogu vismaz par 25 %.

4.4 EESK atbalsta ieceri par stratēģiskāku un integrētāku *ex-post* novērtējumu, ņemot vērā ne tikai spēkā esošo normatīvo sistēmu, bet arī tās ietekmi uz ekonomiku, sociālo jomu un vidi, tā vietā, lai katru likumdošanas iniciatīvu vērtētu atsevišķi un atrauti no konteksta.

4.5 Īpaši atzinīgi EESK vērtē visas iniciatīvas, kuru mērķis ir mudināt dalībvalstis uzņemties atbildību likumdošanas procesā, piemēram, iesaistot dalībvalstu parlamentus tiesību aktu tekstu izstrādē, lai tie pienācīgi īstenotu jaunus uzdevumus, ko nosaka LESD un īpaši tā 8. un 13. pants.

4.6 EESK atzinīgi vērtē to, ka Komisija ir gatava ne vien piedāvāt atbalstu dažādām dalībvalstu struktūrām, kas iesaistītas Kopienas *acquis* transponēšanā un īstenošanā, bet arī nodrošināt sabiedrības un citu ieinteresēto pušu iesaistīšanu diskusijās, kuras vajadzētu rīkot ikvienā dalībvalstī Kopienas tiesību aktu sagatavošanas ietvaros, kā arī iesaistīšanu minēto tiesību aktu transponēšanā un iekļaušanā dalībvalstu tiesību aktos.

4.7 Īpaši atzinīgi jāvērtē Komisijas apņemšanās vienkāršot pārkāpumu procedūras un sarindot tās prioritārā secībā, nepārtraucot tiešsaistes problēmu risināšanas tīkla SOLVIT izmantošanu, jo ir vajadzīgs jauns impulss, plašāka ieviešana un ieinteresēto personu uzticēšanās.

4.8 EESK pozitīvi vērtē arī ierosinājumu sabiedriskās apspriešanas periodu, kas līdz šim bija 8 nedēļas, pagarināt līdz 12 nedēļām, lai "pilsoņiem un ieinteresētajām personām turpmāk piešķirtu lielāku ietekmi apspriedēs". EESK uzskata, ka minētais ierosinājums ir jāaplūko saistībā ar Lisabonas līguma 11. pantu un jāuzskata par ieguldījumu ES līdzdalības demokrātijas veidošanā.

B. Vēlamie uzlabojumi

4.9 EESK saprot iemeslus, kuru dēļ Komisija vēlas, lai ietekmes novērtējumu uzraudzību arī turpmāk veiktu par tiem atbildīga iekšējā komiteja. Tomēr ir jāņem vērā arī sabiedriskajā apspriešanā paustie viedokļi par to, ka pārraudzība ir jāveic neatkarīgai ārējai struktūrai. Alternatīva būtu izveidot iekšēju struktūru, kurā darbojas visu dalībvalstu pārstāvji. Jebkurā gadījumā ietekmes novērtējuma padomes pilnvaras ir jāpaplašina, izveidojot mehānismu, kas uzliek prasību veikt ietekmes novērtējumus. Turklāt ietekmes novērtējuma padomei nav pilnvaru likt pārstrādāt ietekmes novērtējuma ziņojumu un apturēt ar to saistītā tiesību akta priekšlikuma izstrādi, ja, pārbaudot ziņojumu, tīktu atklātas ievērojamas nepilnības veiktajā izpētē. Par minētajiem jautājumiem ir jāizvērs plašāka diskusija, ņemot vērā, ka tie, kā atzīst Komisija, ir "svarīgs elements šajā sistēmā".

4.10 Turklāt pārskatā, ko nesēn sagatavojuši Eiropas Revīzijas palāta, secināts, ka Eiropas Komisija, neraugoties uz ieinteresēto personu biežajiem lūgumiem, neuzskata par vajadzīgu nodot apspriešanai ietekmes novērtējuma ziņojumu projektus. Ietekmes novērtējumu ziņojumu projektu apspriešana palīdzētu uzlabot apspriešanās procesu no ieinteresēto personu redzespunkta un nodrošināt labākā iespējamā materiāla izmantošanu kopējās likumdošanas procesā, kur piedalās Eiropas Savienības Padome un Eiropas Parlaments.

4.11 Minētajā Revīzijas palātas ziņojumā arī uzsvērts, ka viena no ES ietekmes novērtējuma sistēmas galvenajām nepilnībām saistīta ar to, ka nedz Eiropas Parlaments, nedz Padome neveic sistemātiskus novērtējumus par to veikto grozījumu ietekmi. EESK aicina Eiropas Komisiju lūgt Padomi un Eiropas Parlamentu sagatavot un publicēt lasītājiem viegli saprotamus kopsavilkumus par to izstrādātajiem ietekmes novērtējumiem un vadīties no lestāžu nolīguma ⁽²⁾.

4.12 Paziņojumā nav minēti konkrēti parametri, kurus varētu izmantot Komisijas plānotajos ietekmes novērtējumos ⁽³⁾.

4.13 Attiecībā uz sistēmas pārredzamības uzlabošanu Komisijai vajadzētu norādīt, kā un ar kādiem līdzekļiem tā plāno to veikt.

4.14 Arī attiecībā uz ietekmes uz pamattiesībām novērtējumu būtu lietderīgi, ja Komisija precizētu metodes un līdzekļus.

4.15 Pašreizējā ekonomikas krīze skaidri parāda, ka ir jāmaina tirgus dalībnieku darbības regulēšanas koncepcija un ka jaunā "lietpratīgā regulējuma" programma jāvērs gan uz atsevišķām nozarēm, gan uz starpnozaru līmeni, un paziņojumā īpaša uzmanība jāpievērš finanšu, veselības un sociālā nodrošinājuma jomām.

4.16 Attiecībā uz to, kā Komisija īsteno pilnvaras pārkāpumu gadījumos, īpaši "iekšējos pasākumus, kas ļautu Komisijai efektīvi un objektīvi pildīt tās pienākumus atbilstoši Līgumam" ⁽⁴⁾, ieteicams precizēt prioritāros kritērijus, novērtējuma mehānismus, sūdzību izskatīšanu, īpašus instrumentus neoficiālai pārkāpumu atklāšanai, līdzekļus dalībvalstu tiesu darbības uzlabošanai un citus papildinstrumentus (SOLVIT, FIN-NET, ECC-NET, alternatīvi un ārpustiesas līdzekļi).

⁽²⁾ OV C 321, 31.12.2003, 1. lpp.

⁽³⁾ OV C 44, 11.02.2011., 23. lpp.

⁽⁴⁾ COM(2002) 725 galīgā redakcija.

C. Kā trūkst

4.17 Attiecībā uz juridisko tekstu kvalitātes uzlabošanu nav norādīti faktori vai parametri, ko izmantos, lai novērtētu attiecīgo procesu.

4.18 Attiecībā uz tiesību aktu vienkāršošanu nav minēti acīmredzami nepieciešamie konkrētie pasākumi, piemēram:

— darbs pie īstas un rūpīgas kodifikācijas, tā vietā lai vienkārši apkopotu tekstus;

— tekstu publicēšana pilnā apjomā vienīgi pēc tam, kad tie ir pārskatīti un grozīti, tā vietā, lai publicētu vienkārši tekstu “kolāžu” ar atsaucēm uz dažādu tiesību aktu pantiem.

4.19 Komisija skaidri neaplicina, ka tā vēlas dot priekšroku regulu instrumentam, nevis direktīvām, lai arī minēto pieeju nosaka stratēģija “Eiropa 2020”.

4.20 Nav norādes uz ārkārtīgi nozīmīgu darbu, kas paveikts saistībā ar vienoto modeli, nedz arī uz Komisijas nesajamajiem ierosinājumiem diskusijā par Eiropas līgumtiesību turpmāko saskaņošanu ⁽⁵⁾.

4.21 Komisija nemin, ka vajadzētu sistemātiski izvērtēt “28. režīmu” attiecībā uz “labāka regulējuma” iniciatīvām ⁽⁶⁾.

4.22 Pārsteidzoši arī tas, ka paziņojumā nav uzsvērta pašregulējuma un kopregulējuma nozīme un arī tas, ka vispirms vajadzētu apsvērt, ko ir iespējams atrisināt ar tā sauktajām “ieteikuma tiesībām”, tā vietā, lai izmantotu regulējumu.

4.23 Tomēr visvairāk paziņojumā trūkst ierosinājumu Kopienas tiesību aktu piemērošanas jomā. Šajā sakarā Komiteja vēlas norādīt uz EESK atzinumiem par minēto tematu ⁽⁷⁾ un prezidentvalsts Beļģijas nesēn rīkotās konferences secinājumiem ⁽⁸⁾.

4.24 Saistībā ar minēto jomu īpaši nozīmīgs ir Komisijas 2010. gada 1. oktobra pārskats ⁽⁹⁾ par ES tiesību aktu piemērošanu, kas liecina: neraugoties uz to, ka salīdzinājumā ar

iepriekšējo gadu stāvoklis ir nedaudz uzlabojies, vidēji 51 % no vajadzīgajiem transponēšanas pasākumiem īsteno novēloti, un vidējais pārkāpumu procedūras norises laiks ir 24 mēneši.

4.25 Šajā sakarā Komisija nenorāda nevienu no pamatcēloņiem, kuru dēļ Kopienas *acquis* nepietiekama piemērošana ir izplatīta parādība dalībvalstīs, lai arī EESK par šo jautājumu jau vairākkārt paudusi viedokli, un vienīgais izskaidrojums varētu būt tas, ka izskatāmais priekšlikums ir tīri politisks dokuments. Tomēr, ņemot vērā minētā nozīmību “lietpratīgā regulējuma” kontekstā, būtu vērts atzīmēt šādus aspektus:

a) nepareizā vai nepilnīgā Kopienas tiesību aktu iekļaušana valstu tiesību sistēmā, kā arī valstīs bieži valdošais uzskats, ka Kopienas akti ir nevēlami vai pretrunā ar valstī ierasto praksi un valsts interesēm;

b) valstu iestāžu politiskās gribas trūkums pašām ievērot un nodrošināt tādu noteikumu ievērošanu, kuri šķietami neiederā valsts tiesību sistēmā vai neatbilst valsts tradīcijām;

c) pastāvīgā tendence Kopienas tiesību aktiem pievienot jaunus, nevajadzīgus regulatīvos mehānismus vai ieviest tikai atsevišķas šo tiesību aktu daļas (“pielabošana” un “atsijāšana”), padarot to pat ieteicamu, papildus “korelācijas tabulām”, kas jāizstrādā dalībvalstīm saskaņā ar iestāžu nolīgumu ⁽¹⁰⁾ un pamatnolīgumu starp Komisiju un Eiropas Parlamentu, un dalībvalstīm būs pat jānorāda, kuras to transponētā tiesiskā regulējuma normas veido pārmērīgu reglamentāciju;

d) dalībvalstu iestāžu darbiniekiem trūkst īpašas sagatavotības, lai izprastu un nodrošinātu Kopienas *acquis* piemērošanu;

e) dažas tiesas darbojas nepilnīgi, un daži tiesneši un citi tiesu sistēmas dalībnieki (advokāti, tiesu ierēdņi u.c.) nav pietiekami sagatavoti, kas bieži izraisa transponēto tiesību aktu nepareizu piemērošanu vai vispār kavē to piemērošanu un paralēlu tiesību aktu ieviešanu valstu tiesību sistēmā;

f) vajadzība paplašināt administratīvās sadarbības pasākumus, lai iesaistītu pilsoniskās sabiedrības organizācijas, īpaši patērētāju aizsardzības apvienības;

g) nepietiekamā apmērā paredzēti vai nepietiekami saskaņoti represīvie tiesību akti, tos atstājot dalībvalstu ziņā.

⁽⁵⁾ “Zaļā grāmata par politikas risinājumiem virzībā uz Eiropas līgumtiesību izstrādī patērētājiem un uzņēmumiem” (COM(2010) 348 galīgā redakcija).

⁽⁶⁾ Sk. EESK pašiniciatīvas atzinumu “28. regulējums — tiesību aktu samazināta izstrāde” (CESE 758/2010, 27.05.2010) un atsaucies uz to svarīgākajos nesētajos ziņojumos, piemēram, *Monti* ziņojumā “Jauna stratēģija vienotajam tirgum”, 9.5.2010, *Felipe González* ziņojumā “Projekts “Eiropa 2030””, 8.5.2010, un *Lamassoure* ziņojumā “Pilsonis un Kopienas tiesību piemērošana”, 8.6.2008.

⁽⁷⁾ Sk. OV C 24, 31.1.2006, 52. lpp., un atzinumu “Patērētāju *acquis* īstenošana”, CESE 635/2010.

⁽⁸⁾ Augsta līmeņa konference “Eiropas patērētāju tiesību aizsardzības diena” (Brisele, 22.09.2010).

⁽⁹⁾ Sk. COM (2010) 538 galīgā redakcija, “27. gada pārskats par ES tiesību aktu piemērošanas pārraudzību” (2009).

⁽¹⁰⁾ OV C 321, 31.12.2003, 1. lpp.

4.26 Komisijai, pirmkārt, jāveic pasākumi, kas vērsti uz valstu publiskās pārvaldes iestāžu darbinieku informēšanu un apmācību, īpaši iestādēs, kas tieši atbildīgas par Kopienas tiesību aktu piemērošanu dalībvalstīs. Jānodrošina to tiesnešu un citu valsts tiesu sistēmas ierēdņu informēšana un apmācība, kuru uzdevums ir interpretēt un piemērot tiesību aktus strīdīgos gadījumos.

Briselē, 2011. gada 15. jūnijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Zaļā grāmata “Revīzijas politika – no krīzes gūtā pieredze””

COM(2010) 561 galīgā redakcija

(2011/C 248/16)

Ziņotājs: **MORGAN kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2010. gada 13. oktobrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

Zaļā grāmata “Revīzijas politika — no krīzes gūtā pieredze”

COM(2010) 561 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 26. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 472. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 15. un 16. jūnijā (16. jūnija sēdē), ar 153 balsīm par, 1 balsi pret un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Pārskats

1.1.1 Zaļās grāmatas nosaukums ir “Revīzijas politika — no krīzes gūtā pieredze”. EESK uzskata, ka krīzes apmēru noteica tas, ka neviena no iesaistītajām pusēm nedarbojās tā, kā tām būtu vajadzējis darīt, jo īpaši daudzu banku valdes. Ņemot vērā banku valžu neveiksmīgo darbību, regulatoriem, uzraudzības iestādēm un apstiprinātiem revidentiem (AR) būtu vajadzējis konstatēt problēmas, kas izraisīja krīzi. Tas netika izdarīts. ES jau ir pievērsusies regulējuma un uzraudzības jautājumiem. Acīmredzams, ka ir jāpārskata AR loma — EESK prasīja šādu pārskatīšanu savā 2009. gada atzinumā par *De Larosiere* ziņojumu⁽¹⁾. Zaļajā grāmatā ir apspriesta ne tikai revīzijas nozīme, bet arī izskatīti jautājumi par pārvaldību, uzraudzību un koncentrāciju. EESK piekrīt, ka minētie aspekti ietekmē revidentu darbības rezultātus krīzes laikā.

1.1.2 Zaļajā grāmatā ir uzdoti 38 jautājumi. Trīs jautājumi attiecas uz ļoti strīdīgiem aspektiem: 18. jautājums — obligāts piedāvājumu konkurss, 28. jautājums — kopīga revīzija un 32. jautājums — atteikšanās no “lielā četrinieka” konsolidācijas. Neatkarīgi no tā, kādu politiku Komisija plāno pieņemt katrā no minētajiem gadījumiem, EESK uzskata, ka pirms jebkāda lēmuma pieņemšanas ir jāveic stingrs ietekmes novērtējums.

1.2 Revidenta loma

1.2.1 Apstiprināta revidenta loma, kā tā pašlaik ir definēta un praktizēta, neatbilst mērķim. Revīzijas vai uzraudzības komiteja ir AR būtiska partnere.

Apstiprinātu revidentu neatkarības pastiprināšana un revīzijas vai uzraudzības komitejas reformēšana ir šajā atzinumā iekļauto priekšlikumu galvenais temats.

1.2.2 EESK ierosina grozīt 2006. gada Revīzijas direktīvu, lai pastiprinātu revīzijas vai uzraudzības komitejas lomu.

— Lielākajai daļai komitejas locekļu un komitejas priekšsēdētājam jābūt neatkarīgiem.

— Dažu komitejas locekļu kompetencei jābūt atbilstoši attiecīgā uzņēmuma nozares īpatnībām, jo īpaši banku nozarē.

— Revīzijas vai uzraudzības komitejai vajadzētu ne tikai kontrolēt, bet faktiski uzņemties atbildību par revīzijas norises integritāti.

1.2.3 EESK uzskata, ka duālās uzraudzības sistēmas ietvaros (valde un uzraudzības padome) jānostiprina AR un uzraudzības padomes attiecības.

1.2.4 Kopumā EESK uzskata, ka jāveic šādi uzlabojumi:

— jāprecizē AR uzdevumi un ar tiem saistītā atbildība;

— jāpanāk, ka AR ziņojumi ir skaidrāki un saprotamāki, it sevišķi attiecībā uz pastāvošajiem riskiem;

— revīzija jāveic tā, lai tā līdzinātos visa uzņēmuma revīzijai, iekļaujot komentārus par valdes vai uzraudzības padomes sagatavoto analīzi par uzņēmējdarbības modeļa spēju nodrošināt uzņēmuma sekmīgu darbību, finansiālo stabilitāti, kā arī uzņēmuma risku konstatēšanu un šajā saistībā izvēlēto pieeju;

⁽¹⁾ OV C 318, 23.12.2009., 57. lpp.

— jāuzlabo AR un uzņēmuma kontroles struktūras saziņa visa gada garumā, proti, kamēr vēl notiek revīzija.

1.3 Pārvaldība un neatkarība

EESK neatbalsta AR klientu obligātu rotāciju, bet piekrīt tam, ka AR uzņēmumu pastāvīgā iesaistīšana būtu jāierobežo, obligāti izsludinot atkārtotu piedāvājumu konkursu attiecībā uz revīzijas līgumu ik pa sešiem vai astoņiem gadiem. Ar revīziju nesaistīti pakalpojumi, ko AR sniedz saviem klientiem, būtu stingri jākontrolē un tos jāapstiprina revīzijas vai uzraudzības komitejai, bet ar risku saistīti un iekšējās revīzijas pakalpojumi, kurus AR sniedz lielākām uzņēmēj sabiedrībām, būtu jāaizliedz interešu konflikta dēļ. Nodokļu konsultācijas būtu jāsamazina visos tajos gadījumos, kad apstiprinātajam revidentam varētu rasties būtisks interešu konflikts.

1.4 Uzraudzība

Ar likumu jāparedz AR un kontroles struktūras regulāras sanāksmes. Tas jo īpaši nepieciešams saistībā ar sistēmiski svarīgām bankām.

1.5 Koncentrācija

Lielo uzņēmumu revīzijas tirgus koncentrēšana tā sauktajos "lielā četrinieka" revīzijas uzņēmumos ir oligopols. Līdz tam, kad bankrotēja *Arthur Anderson*, tirgū darbojās pieci uzņēmumi. Vēl viens bankrots būtu neiedomājams. EESK iesaka īstermiņā ieviest darbības izbeigšanas plānus, t.s. "pēdējo gribu", lai mazinātu uzņēmumu iespējamā bankrota ietekmi. Komiteja uzskata, ka ilgtermiņā tirgu vajadzēs pārkārtot. Šajā nolūkā tā iesaka nodot oligopolu dalībvalstu konkurences iestādēm, sākot ar Vāciju, Nīderlandi un Apvienoto Karalisti.

1.6 Eiropas tirgus

Obligātās revīzijas faktiskā Eiropas tirgus izveide it ļoti vēlams mērķis, bet ievērojami šķēršļi tā sasniegšanai joprojām ir nodokļu, tiesību un valodas atšķirības. Varētu veikt zināmu racionalizāciju.

1.7 Maziem un vidējiem uzņēmumiem paredzēta vienkāršošana

Mazie un vidējie uzņēmumi (MVU) ir ļoti dažāda veida un lieluma. Ja ir ārējās investīcijas un/vai nozīmīgi banku rīcībā esoši līdzekļi un/vai svarīgi klienti un piegādātāji, kas ir ieinteresēti savu vērtības ķēžu integritātē, grūti iedomāties būtisku prasību samazināšanu.

1.8 Starptautiskā sadarbība

EESK uzskata to par obligātu. Šajā jomā vajadzīgas iniciatīvas kopā ar Finanšu stabilitātes padomi (FSB) un G20, bet nekavējoties, ar G8 starpniecību būtu jāveic pasākumi kopā ar ASV.

1.9 Korporatīvā pārvaldība

EESK izsaka nožēlu par to, ka Zaļajā grāmatā par revīzijas politiku nav iekļauta nodaļa par korporatīvo pārvaldību. Tikko ir publicēta jauna Zaļā grāmata par korporatīvo vadību (COM(2011) 164 galīgā redakcija). Komisijai obligāti jāaskaņo savi priekšlikumi korporatīvās vadības jomā ar priekšlikumiem par revīzijas politiku. Šie jautājumi ir savstarpēji cieši saistīti, ciktāl tas attiecas uz uzņēmuma pārskatu ticamību.

2. Ievads

2.1 Saskaņā ar spēkā esošajiem tiesību aktiem uzņēmuma valde ir atbildīga par attiecīgā uzņēmuma pārskatiem un par uzņēmuma darbības skaidru un patiesu atspoguļojumu. Lielajiem uzņēmumiem obligāti ir jāizmanto *IFRS* grāmatvedības normas. AR pienākums ir sniegt atzinumu par to, vai valde ir sniegusi skaidru un patiesu darbības atspoguļojumu un vai ir ievērotas *IFRS* grāmatvedības normas. Direktoru ziņojumu un AR atzinumu publicē uzņēmumu gada ziņojumā un pārskatā. Banku direktoru sagatavotajos pirmskrīzes perioda gada pārskatos nebija nekādu brīdinājumu par tuvojošos krīzi, kā arī AR joprojām atzina, ka viss ir vislabākajā kārtībā. Galvenā no krīzes gūtā mācība ir tā, ka šāds stāvoklis ir jāmaina. EESK uzskata, ka minētajās pārmaiņās galvenā uzmanība jāpievērš revīzijas vai uzraudzības komitejai un AR neatkarības nodrošināšanai.

2.2 *Status quo* ir atspoguļots gada pārskatos publicētajos direktoru un AR ziņojumos. Komiteja ir izskatījusi arī obligātās revīzijas pārskatus no Francijas, Vācijas, Spānijas un AK. Visās dalībvalstīs AR galvenā uzmanība ir pievērsta procedūrai un norisei. Visā ES AR iekļauj norādi uz atbilstību *IFRS* normām. Šobrīd tiek paustas bažas, ka atzīme par atbilstību *IFRS* normām novērš uzmanību no dažu grāmatvedības un revīzijas aspektu novērtēšanas.

2.3 Pārbaudot revīzijas atzinumus, ko viens no "lielā četrinieka" uzņēmumiem Vācijā sniedzis par *Deutsche Bank*, *Munich Re* un *BMW* 2009. gada pārskatiem, cita starpā atklājas, ka angļu valodas tulkojumā lietots gandrīz identisks formulējums, lai gan minētie trīs uzņēmumi ir ļoti atšķirīgi. Šāda tendence izmantot stilizētu tekstu neparāda lietotājam revīzijas būtību. AR apstiprina, ka ir ievērotas attiecīgās procedūras, bet nav nekādu liecību par revīzijas pilnīgumu. EESK uzskata, ka ir vajadzīgas izmaiņas, lai nodrošinātu, ka revīzijas ziņojumos satura būtība dominē pār formu.

2.4 Ārējie revidenti lielā mērā paļaujas uz savu klientu iekšējās kontroles sistēmām, koncentrējot revīziju galvenokārt uz minēto sistēmu integritāti. Lielākiem uzņēmumiem ir formālas iekšējās revīzijas struktūrvienības, kas nav atkarīgas no finanšu struktūrām un ziņo tieši revīzijas komitejai. Iekšējā revīzija ir atbildīga par iekšējās kontroles sistēmu integritātes pārbaudi. Daži uzņēmumi par iekšējo revīziju noslēdz apakšuzņēmuma līgumus ar trešām pusēm. Šādā gadījumā līgumpakalpojumus nekādā gadījumā nevajadzētu saņemt no ieceltā AR

uzņēmuma. Nodrošināt iekšējās revīzijas neatkarību un arī iekšējās kontroles sistēmas integritāti ir revīzijas vai uzraudzības komitejas pienākums.

2.5 Lai gan revīzija apliecinās gada pārskatos ietverto finanšu informāciju, šobrīd netiek sniegts konkrēts atzinums par attiecīgā uzņēmuma pieņemtajiem lēmumiem saistībā ar uzņēmējdarbību. Viens no krīzē gūtās pieredzes aspektiem ir tas, ka direktoriem savos ziņojumos vajadzētu norādīt pamatfaktus, ieskaitot risku novērtējumu, un tas, ka AR vajadzētu apliecināt minētos ziņojumus. Iepriekš minētā iemesla dēļ AR vajadzētu sniegt saviem klientiem ieteikumus par riska novērtējumu un riska pārvaldību (2).

2.6 Apsverot nepilnības un trūkumus pašreizējai sistēmai, ar kuru akcionāriem un ieinteresētajām pusēm sniedz ziņojumus, un jo īpaši ņemot vērā atsevišķu banku likteni krīzes periodā, izteikts plašs atbalsts revīzijas vai uzraudzības komitejas lomas paplašināšanai. Apvienotās Karalistes Finanšu pārskatu padome, piemēram, ir ierosinājusi šādus principus kā pamatu ziņošanas reformai:

- augstākas kvalitātes mutiskā ziņošana, jo īpaši par uzņēmējdarbības stratēģiju un riska pārvaldību;
- revīzijas komiteju nozīmes plašāka atzišana un līdz ar to lielāks uzsvars uz to ieguldījumu finanšu ziņojumu integritātes nodrošināšanā;
- lielāka pārredzamība par to, kā revīzijas komitejas pilda savus pienākumus attiecībā uz gada pārskatu integritāti, ieskaitot ārējo revidentu darbības uzraudzību;
- vairāk informācijas par revīzijas norisi gan revīzijas komitejām, gan investoriem un revidenta pienākumu apjoma palielināšana, un
- gada pārskatu lielāka pieejamība, izmantojot attiecīgo tehnoloģiju.

2.7 EESK atbalsta minētos principus. To paredzamā ietekme ir šāda:

1. *Direktoriem* sīkāk vajadzēs aprakstīt pasākumus, ko viņi veic, lai nodrošinātu tās informācijas uzticamību, uz kuru balstās uzņēmuma pārvaldība un direktora īstenotā uzņēmuma vadība, un vajadzēs nodrošināt uzņēmējdarbības un ar to saistīto risku lielāku pārredzamību.

(2) Riska pārvaldība ietver risku konstatēšanu, novērtēšanu un sarindošānu pēc nozīmes (ISO 31000 standartā risks definēts kā neziņas ietekme uz mērķiem, lai tā būtu pozitīva vai negatīva), kā arī ietver resursu saskaņotu un ekonomisku pielietošanu, lai samazinātu, novērotu un ierobežotu nelabvēlīgu notikumu iespējamību un/vai ietekmi vai palielinātu pozitīvu notikumu izredzes. Riska pārvaldības stratēģiju piemēri ir riska nodošana citam, izvairīšanās no riska, riska negatīvās ietekmes samazināšana un konkrēta riska seku daļēja vai pilnīga uzņemšanās. Avots: *Wikipedia.org*.

2. *Apstiprinātajiem revidentiem* vajadzēs sniegt ziņojumus, kuros iekļauta sadaļa par revīzijas komitejas ziņojuma pilnīgumu un pamatotību un kuros norādīti visi fakti, ko AR gada pārskatā uzskata par nepareiziem vai pretrunīgiem informācijai, kura ir finanšu pārskatā vai iegūta revīzijas gaitā.

3. *Revīzijas vai uzraudzības komiteju* pieaugoša loma, saucot pie atbildības uzņēmuma vadību un AR, būtu jāpastiprina, nodrošinot lielāku pārredzamību ar minēto komiteju pilnīgākiem ziņojumiem, kuros jo īpaši izskaidrots, kā tās pildījušas pienākumus attiecībā uz gada pārskatu integritāti un citiem sava darba aspektiem, piemēram, ārējās revīzijas norises uzraudzību un AR iecelšanu.

2.8 Attiecībā uz revīzijas komitejām ES 2006. gada direktīvā par obligātajām revīzijām iekļautas šādas instrukcijas.

Ikvienā sabiedriskas nozīmes struktūrā ir revīzijas komiteja. Dalībvalsts nosaka, vai revīzijas komitejās jābūt pārvaldības struktūras locekļiem, kas nav izpildvaras locekļi, un/vai kontroles struktūras locekļiem, un/vai locekļiem, ko ieceļ revidējamās struktūras akcionāru vai dalībnieku pilnsapulce. Vismaz viens revīzijas komitejas loceklis ir neatkarīgs un ar zināšanām grāmatvedībā un/vai revīzijā.

Neskarot administratīvās, pārvaldības vai kontroles struktūras locekļu atbildību vai citu to locekļu atbildību, kurus ieceļusi revidējamās struktūras akcionāru vai dalībnieku pilnsapulce, revīzijas komiteja, cita starpā, veic šādas funkcijas:

1. *uzrauga finanšu pārskatu sagatavošanas procesu;*
2. *uzrauga uzņēmuma iekšējās kontroles, vajadzības gadījumā iekšējās revīzijas un riska pārvaldības sistēmas efektivitāti;*
3. *uzrauga gada pārskatu un konsolidēto pārskatu obligāto revīziju.*

2.8.1 Lai ieviestu 2.6. un 2.7. punktā izklāstītos principus un priekšrakstus, EESK uzskata, ka spēkā esošie darbinieku līdzdalības noteikumi ir jā saglabā, tomēr iepriekš minētā instrukcija ir jāgroza, nosakot, ka lielākajai daļai komitejas locekļu un komitejas priekšsēdētājam ir jābūt neatkarīgiem.

2.8.2 Vienkārša prasība par kompetenci grāmatvedībā un/vai revīzijā nav pietiekama. Dažu komitejas locekļu kompetenci jābūt atbilstoši attiecīgā uzņēmuma nozares īpatnībām, jo īpaši banku nozarē.

2.8.3 EESK uzskata, ka revīzijas vai uzraudzības komitejai vajadzētu ne tikai kontrolēt, bet faktiski uzņemties atbildību par minēto procesu integritāti atbilstoši 2.6. un 2.7. punktā izklāstītajiem principiem un priekšrakstiem.

2.9 Ja direktoriem jābūt atbildīgiem par pārskatiem, būtu jāapsver direktoru loma un pienākumi attiecībā uz minēto pārskatu patiesumu. Piemēram, direktori apliecina, ka viņi ir pieprasījuši visu informāciju, kas vajadzīga, lai viņi "ar tīru sirdsapziņu" varētu uzņemties atbildību par minētajiem pārskatiem. Vai varam ticēt, ka banku valdes pirmskrīzes periodā pieprasīja visu vajadzīgo informāciju? Vai tām bija izpratne par saviem likviditātes riskiem, par aktīvu, kas saistīti ar hipotekārajiem kredītiem, zemo kvalitāti un par kredīportfeļiem piemītošajiem riskiem? Turpmāk bankām un citiem uzņēmumiem vajadzēs nodrošināt, ka valdē ieceltajiem neatkarīgajiem direktoriem ir atbilstoša profesionālā kvalifikācija un labāka izpratne par savām funkcijām un pienākumiem.

2.10 Lai sekmīgi īstenotu iepriekšējā 2.6. punktā izklāstītos principus, būs vajadzīga korporatīvās pārvaldības plašāka pārskatīšana. Svarīgi ir integrēt Zaļajā grāmatā par korporatīvo pārvaldību un Zaļajā grāmatā par revīzijas politiku izklāstītos secinājumus, lai tie nebūtu atšķirīgi.

2.11 Rezumējot jānorāda, ka direktori ir atbildīgi par uzņēmuma darbības skaidru un patiesu atspoguļojumu, bet AR jābūt pārliecinātiem, ka ir sniegts skaidrs un paties pārskats. Atbildības ierobežošana ir īpaša privilēģija, kas piešķirta akciju sabiedrībām. Obligātā revīzija ir paredzēta, lai nodrošinātu, ka minētā privilēģija netiek izmantota ļaunprātīgi. Akcionāri, obligāciju īpašnieki, baņķieri un citi kreditori ir pakļauti tiešam finanšu riskam. Viņi ir tieši atkarīgi no finanšu pārskatu patiesuma. Pārējo ieinteresēto personu — darbinieku, klientu, piegādātāju — iztika ir atkarīga no tā, vai uzņēmums ir spējīgs turpināt darbību. Apstiprinātie revidenti, kā arī pārējās atbildīgās puses banku krīzes periodā netika galā ar saviem pienākumiem. Finanšu sistēmas pārējos posmos veiktā reforma un ieviestā uzraudzība nevar neskart arī revīziju. Saglabāt *status quo* nav iespējams.

3. Jautājumi

3.1 Ievads

1) **Vai jums ir kādas vispārīgas piezīmes par šīs Zaļās grāmatas pieeju un mērķiem?**

Lūdzu skatīt šā atzinuma 1. iedaļu.

2) **Vai jūs uzskatāt, ka ir nepieciešams labāk izklāstīt revīzijas sabiedrisko lomu saistībā ar finanšu pārskatu ticamību?**

Finanšu pārskatu ticamība ir *sine qua non* faktors sabiedrībā, kura lielā mērā ir atkarīga no akciju sabiedrību darbības tirgus ekonomikā. Sabiedrības interesēs ir šādu uzņēmumu izdzīvošana un uzplaukums. Atkarīgo ieinteresēto pušu loks ir ļoti daudzveidīgs — tie ir akcionāri, obligāciju īpašnieki, bankas un citi kreditori, kas no minētajiem pārskatiem spriež par

savu ieguldījumu un aizdevumu drošību; darbinieki, kas no minētajiem pārskatiem spriež par savas darbavietas un atalgojuma ilgaicību; citas ieinteresētās personas, kuras no pārskatiem spriež par uzņēmuma drošību no darba devēja, piegādātāja vai klienta viedokļa; vietējās kopienas, pašvaldības un valstu valdības, kas paļaujas uz šādiem pārskatiem kā attiecīgā uzņēmuma sabiedrībai sniegtā ieguldījuma, kā arī spējas maksāt nodokļus mēru.

Papildus minētajiem apsvērumiem bankām un citām kredītiestādēm ir būtiska loma tirgus ekonomikas darbībā. Finanšu krīzes periodā bankas nespēja izpildīt savu funkciju, proti, nodrošināt naudas apriti tautsaimniecībā. Tāpēc pirmskrīzes periodā sniegtie banku finanšu pārskati tiek pamatoti apšaubīti. Skaidri un patiesi finanšu pārskati ir ES politiskās, sociālās un saimnieciskās organizācijas pamats. Firmas, kas uzņemas obligāto revīziju veikšanu, ir atbildīgas par sabiedrības interešu aizsardzību.

3) **Vai jūs uzskatāt, ka varētu paaugstināt "revīzijas kvalitātes" vispārējo līmeni?**

Jā, revīzijas ziņojumi nav nozīmīgi. Tie neatspoguļo AR darbu. Līdz ar IFRS ieviešanu revidētie pārskati arī var zaudēt nozīmīgumu, jo īpaši saistībā ar bankām.

3.2 Revidenta loma

4) **Vai jūs uzskatāt, ka revīzijām būtu jāsniedz pārliecība par uzņēmumu finansiālo stabilitāti? Vai revīzijas ir piemērotas šādam mērķim?**

Revīzijas, kādas tās ir šobrīd, nav piemērotas šādam mērķim. Uzņēmuma pastāvīga finanšu stabilitāte ir tā uzņēmējdarbības modeļa izturības funkcija. Minētā modeļa pārbaude galvenokārt ir iestāžu un analītiķu, bet ne AR uzdevums. Taču vienalga ir vajadzīga pārmaiņas. Direktoriem savos ziņojumos jānodrošina lielāka pārredzamība attiecībā uz uzņēmuma faktisko stāvokli. AR funkcija tad būtu šādas informācijas ārējā apliecināšana. Lai to veiktu, AR būs vajadzīga izpratne par nozarei raksturīgajiem riskiem, kuras pašlaik pietrūkst, jo ir pieaugusi banku aktīvu sarežģītība. Tāpēc būtu jāsniedz arī paskaidrojums spriedumiem, kas apstiprina, ka attiecīgais uzņēmums ir spējīgs darboties.

5) **Lai attaisnotu cerības un precizētu revīziju lomu, vai lietotājiem būtu jāsaņem labāks skaidrojums par izmantoto revīzijas metodiku?**

Jā. AR iekļauj ziņojumā un pārskatos īsus paziņojumus, bet tie ir uz procesu orientēti un neatklāj nekādus AR atzinumus, bažas vai spriedumus. Tas nav jautājums tikai par metodoloģijas izskaidrošanu. Direktoriem jāpaskaidro savi spriedumi un lēmumi un pēc tam AR būtu jāizskaidro process, kurā

viņi secina, ka pārskati tiešām ir skaidri un patiesi. Šajā sakarā svarīgi būs nodrošināt, ka AR atkal neatgriezās pie žurnālistikas stila.

6) Vai būtu jāpastiprina “profesionālais skepticisms”? Kā to varētu izdarīt?

Profesionālo skepticismu var pastiprināt, izmantojot apmācību, ar revīziju nesaistītu pieredzi, revīzijas konstatējumu salīdzinošu pārskatīšanu, ko veic speciālisti, un piesaistot revīzijas partneru vadību. Bez tam lielāka pārredzamība, kas no revidentiem prasīta 2. iedaļā iekļautajos priekšlikumos, liks AR spēcīgāk nekā līdz šim paust profesionālu skepticismu. Profesionālas disciplināras iestādes izveidošana katrā dalībvalstī šādu skepticismu pastiprinātu.

Profesionālo skepticismu varētu papildus pastiprināt saimnieciskā neatkarība. Revīzijas vai uzraudzības komitejai būtu jāpārskata un kritiski jāizvērtē revīzijas klientiem sniegto ar revīziju nesaistīto pakalpojumu apjoms, lai samazinātu interešu konfliktu starp profesionālā skepticisma izpausmēm un svarīgu, no klientiem gūtu ieņēmumu saglabāšanu. Tāpat iespējams, ka skepticisms pastiprināsies, ja obligāts piedāvājumu konkurss (18. jautājums) samazinātu tirgū nostabilizējušos revīzijas uzņēmumu “valdījuma laika” pagarināšanas iespējamību.

7) Vai būtu jāmaina negatīvā attieksme pret piezīmēm revīzijas ziņojumos? Ja būtu, tad kādā veidā?

Nē. Direktoru ziņojumam, kam jāpievieno AR piezīmes, vajadzētu izraisīt akcionāru un ieinteresēto pušu bažas. Direktoru un/vai revīzijas vai uzraudzības komiteju ziņojumu lielāka pārredzamība tomēr var sniegt akcionāriem lielāku skaidrību par iemesliem, kādēļ apstiprināts revidents revīzijas ziņojumam ir pievienojis piezīmes.

Attiecībā uz bankām šādas piezīmes var izraisīt uzticības krīzi ar iespējamām sistēmiskām sekām. Tāpēc visas AR bažas pēc iespējas īsā laikā būtu jādara zināmas regulatoriem un uzraudzības iestādēm, lai nekavējoties pievērstos iespējamo problēmu risināšanai.

8) Kāda papildu informācija būtu jāsniedz ārējām ieinteresētajām personām un kādā veidā?

AR ir atbildīgi akcionāriem, darbiniekiem un citām ieinteresētajām personām. AR nesniedz atsevišķus ziņojumus ieinteresētajām personām. Par ieinteresētajām personām sniegto informāciju ir atbildīgs attiecīgais uzņēmums. Kā ierosināts 2. iedaļā, uzņēmumu kontroles struktūrām, akcionāriem, darbiniekiem un citām ieinteresētajām personām būtu jāsaņem vairāk informācijas un jānodrošina lielāka pārredzamība gan no direktoriem, gan no AR.

Turklāt EESK iesaka AR vismaz tajos revīzijas ziņojumos, ko iesniedz valdei un uzraudzības padomei, sniegt skaidru risku izvērtējumu. AR uzdevums būtu sniegt informāciju, kas norāda uz uzņēmuma pastāvēšanu potenciāli apdraudošiem riskiem. Šiem ziņojumiem būtu jāietver piezīmes par iespējamiem risku turpmākās attīstības scenārijiem, par zaudējumu aplēsēm un to varbūtību. Pārskatāmāk būtu jāatspoguļo grāmatvedības metožu ietekme uz uzņēmuma aktīviem, finansēm un peļņu.

9) Vai starp ārējiem revidentiem, iekšējiem revidentiem un revīzijas komiteju ir pietiekams un regulārs dialogs? Ja nav, kādā veidā šo saziņu var uzlabot?

Banku krīze liek domāt, ka visos gadījumos nav bijis regulāra un pietiekama dialoga, bet daudzos gadījumos tāds tomēr ir bijis. Saziņu uzlabotu revīzijas komitejas pastiprinātā loma.

10) Vai jūs uzskatāt, ka revidentiem būtu jābūt kādai lomai, lai nodrošinātu tās informācijas uzticamību, kuru uzņēmumi ziņo KSA jomā?

Iespējams, bet ne līdz tam, kamēr ir panākta ES vienošanās par to, kādi varētu būt ziņošanas standarti.

11) Vai revidentam būtu regulārāk jāsažinās ar ieinteresētajām personām? Vai būtu jāsamazina laika nobīde starp gada beigām un revīzijas atzinuma datumu?

Uz ieinteresētajām personām attiecas iepriekšējais 8. jautājums. Grafiks nav apspriežams jautājums.

12) Kādus citus pasākumus varētu paredzēt, lai palielinātu revīziju vērtību?

Komisijai vajadzētu pārskatīt *IFRS* ieviešanas ietekmi, jo īpaši attiecībā uz to piemērošanu bankām. Pastāv bažas, ka tādas kritiskas koncepcijas kā, piemēram, piesardzība un grāmatvedības konservatīvisms *IFRS* ir aizstātas ar procesu un atbilstību standartiem. Ir pierādījies, ka, ierobežojot revidentu iespējas sniegt piesardzīgu novērtējumu, *IFRS* piemērošana samazina ticamību. *IFRS* piemīt arī konkrēti trūkumi, piemēram, nespēja sniegt pārskatu par paredzamajiem zaudējumiem.

Mutiskajās liecībās, ko sniedza Apvienotās Karalistes Lordu palātā par revīzijas tirgus koncentrāciju rīkotajā izmeklēšanā, tika apliecināts, ka *IFRS* trūkumi ir jo īpaši lieli attiecībā uz banku revīziju.⁽³⁾

⁽³⁾ Lordu palātas 2011. gada 15. martā publicētais ziņojums “Auditors: Market concentration and their role” (“Revidenti: tirgus koncentrācija un revidentu nozīme”), 1. krājums, 32. lpp, <http://www.parliament.uk/hleconomicaffairs>.

Starptautiskie revīzijas standarti (SRS)

13) Kādi ir jūsu uzskati par SRS ieviešanu Eiropas Savienībā?

Ieviešana ir atbalstāma. Taču jāievēro pilnīgas neitralitātes princips attiecībā uz tiesiskajām sistēmām.

14) Vai SRS būtu jābūt juridiski saistošiem visā ES? Ja jābūt, vai būtu jāizvēlas apstiprināšanas pieeja, kas ir līdzīga tai, kura pastāv starptautisko finanšu pārskatu standartu (IFRS) apstiprināšanai? Alternatīvi un ņemot vērā SRS pašlaik plaši izplatīto lietojumu Eiropas Savienībā, vai būtu turpmāk jāveicina SRS lietojums, izmantojot nesaistošus juridiskus instrumentus (ieteikumu, rīcības kodeksu)?

Jā, iespējams ar regulējuma starpniecību.

15) Vai SRS būtu turpmāk jāpielāgo, lai tie atbilstu MVU un MVP vajadzībām?

Nav nepieciešams.

3.3 Revīzijas uzņēmumu pārvaldība un neatkarība

16) Vai pastāv konflikts, ja revidentu ieceļ amatā un atalgo revidētā struktūrā? Kādus alternatīvus pasākumus jūs ieteiktu šajā saistībā?

Konflikts ir iespējams, bet tas ir atrisināms. Kā ierosināts 2. iedaļā, vajadzīga lielāka pārredzamība attiecībā uz AR iecelšanu un atkārtotu iecelšanu. Ja revidentu ieceļ attiecīgais uzņēmums (revīzijas vai uzraudzības komiteja un akcionāri), tas dod iespēju iecelt tādu AR, kas vislabāk atbilst minētā uzņēmuma konkrētajām prasībām, piemēram, attiecīgās uzņēmējdarbības nozares pārzināšana un nepieciešamais starptautiskās darbības rādītājs.

17) Vai atsevišķos gadījumos būtu pamatota iecelšana amatā, ko veic trešā persona?

Parastos apstākļos — nebūtu. Tomēr šāds jautājums var rasties attiecībā uz sistēmiski nozīmīgām (SS) iestādēm, piemēram, lielām bankām. Ja uzraudzības iestādes regulāri sazinās ar SS iestāžu AR un tās nav apmierinātas ar revidentu veikumu vai ar to neatkarību, uzraudzības iestādēm jābūt pilnvarām pieprasīt attiecīgajai iestādei nomainīt AR. Tām jābūt tikai rezerves pilnvarām, jo uzņēmums, kam ir zināmas uzraudzības iestādes bažas, droši vien pats veiks AR nomainīšanu.

18) Vai revīzijas uzņēmumu pastāvīga iesaistīšana būtu jāierobežo laikā? Ja būtu, tad kādam vajadzētu būt revīzijas uzņēmuma iesaistīšanas maksimālajam ilgumam?

Atbildot uz šo jautājumu, EESK pirmām kārtām izsaka brīdinājumu: attiecībā uz visām ierosinātajām *status quo* izmaiņām jāveic stingrs ietekmes novērtējums.

Revidentu grupu un to vadītāju rotācija un priekšsēdētāju, atbildīgo izpilddirektoru un finanšu direktoru normāls darbības periods individuālā līmenī nozīmē vairāk nekā rotējošu attiecību atbilstošu secību. Jautājums ir abpusēji svarīgs: AR vajadzība saglabāt savus klientus un attiecīgā klienta vēlme saglabāt

revidentu, ar ko tas ir apmierināts. Šādas ilgtermiņa attiecības potenciāli apdraud neatkarību un profesionālo skepticismu.

EESK nepiekrīt, ka AR darbības laiku ar vienu klientu ierobežotu, nosakot obligāto rotāciju, bet iesaka lieliem uzņēmumiem obligāti izsludināt piedāvājumu konkursu attiecībā uz obligātās revīzijas līgumu ik pa sešiem vai astoņiem gadiem. Uzaicinājums uz konkursu būtu jānosūta vismaz vienam revīzijas uzņēmumam ārpus "lielā četrinieka". Nav teikts, ka šāda rīcība katrā ziņā izraisīs AR nomaīņu. Tāpēc minētajam procesam jābūt pārredzamam. Revīzijas komitejai būtu jāsniedz paskaidrojums par konkursa un komitejas lēmuma pamatojumu. Komitejai par šo jautājumu vajadzētu arī rīkot sanāksmi ar galvenajiem akcionāriem.

19) Vai būtu jāaizliedz revīzijas uzņēmumiem sniegt ar revīziju nesaistītus pakalpojumus? Vai šāds aizliegums būtu jāpiemēro visiem uzņēmumiem un to klientiem, vai tas būtu jāpiemēro atsevišķu veidu iestādēm, piemēram, sistēmiskām finanšu iestādēm?

AR uzņēmumiem, kas sniedz ar revīziju nesaistītus pakalpojumus uzņēmumiem, kuri nav to obligātās revīzijas klienti, nebūtu jāpiemēro ierobežojumi, bet uzņēmumiem, kuri ir to obligātās revīzijas klienti, šādus pakalpojumus vajadzētu sniegt tikai ar revīzijas vai uzraudzības komitejas īpašu apstiprinājumu. Lai palielinātu lielu uzņēmumu obligātās revīzijas neatkarību, AR nevajadzētu konsultēt klientus jautājumos saistībā ar risku, kā arī AR nevajadzētu būt iekšējam revidentam. Ar nodokļiem saistītu konsultāciju sniegšana būtu jāierobežo, ja varētu rasties būtisks interešu konflikts. Vispārīgos vilcienos ar revīziju nesaistīti pakalpojumi ir konsultēšana vai grāmatvedības pakalpojumi. Interešu konflikta izraisīšana attiecībā pret obligāto revīziju sniegtot konsultēšanas pakalpojumus ir mazāk iespējama nekā sniegtot grāmatvedības pakalpojumus. Revīzijas komitejām būtu jāapstiprina visi AR sniegtie ar revīziju nesaistītie pakalpojumi un jāizvairās no interešu konflikta. Minētajām komitejām būtu arī jākontrolē šādu ar revīziju nesaistītu pakalpojumu kopējā vērtība un tā būtu publicējama gada ziņojumā.

Attiecībā uz MVU iespējams paredzēt ne tik stingru režīmu. MVU ir ļoti dažāda veida un lieluma. Daudzos gadījumos būtu lietderīgi, ja AR uzņēmums sniegtu tiem konsultācijas nodokļu un riska jautājumos.

20) Vai būtu jāregulē maksimālais samaksas līmenis, ko revīzijas uzņēmums var saņemt no viena klienta?

Uz šo jautājumu iespējams atbildēt vienīgi izskatot katra revīzijas uzņēmuma kopējos ieņēmumus attiecīgās valsts līmenī. Pašreizējā samaksas robežvērtība 15 % apmērā, ko attiecīgās valsts revīzijas uzņēmums saņem no viena klienta, kā noteikts IESBA (Starptautiskās Ētikas standartu padomes grāmatvežiem) Ētikas kodeksā, ir saprātīga, lai atzītu, ka maksa par revīziju atspoguļo revidētā uzņēmuma mērogu un sarežģītību. Klienti nemitīgi cenšas minēto maksu samazināt. Samaksa revīzijas uzņēmumam par darbu, kas nav saistīts ar revīziju, būtu jānorāda atsevišķi.

21) Vai būtu jāievieš jauni noteikumi par revīzijas uzņēmumu finanšu pārskatu pārredzamību?

Jā, bet šādos noteikumos jāatzīst, ka "lielā četrinieka" tīkli ietver atsevišķus valstu uzņēmumus un tā nav viena struktūra. Revīzijas uzņēmumiem, tāpat kā uzņēmumiem, ko tie revidē, būtu jāpublicē savi pārskati.

22) Kādus papildu pasākumus varētu paredzēt attiecībā uz revīzijas uzņēmumu pārvaldību, lai palielinātu revidentu neatkarību?

Dažās jurisdikcijās revidenti sniedz neatkarības formālu gada apliecinājumu. Vienā dalībvalstī revidenti ievēro revīzijas uzņēmumu pārvaldības kodeksu. Ja izraisās interešu konflikts, viņiem jāatsakās no tām vai citām saistībām. Bez tam revīzijas uzņēmumos vajadzētu būt neatkarīgiem direktoriem un konsultantiem.

23) Vai būtu jāizpēta alternatīvas struktūras, lai ļautu revīzijas uzņēmumiem piesaistīt kapitālu no ārējiem avotiem?

Pievilcīga struktūra revīzijas uzņēmumiem ir līgumsabiedrība ar ierobežotu atbildību. Salīdzinājumam var norādīt kredītreitinga aģentūru atklātās akciju sabiedrības struktūru, kam neapšaubāmi bija ietekme uz postošajiem kredītvērtēšanas lēmumiem, kuri noveda pie finanšu krīzes. Ja dalībvalstu tiesās netiek piemērota neierobežota atbildība, līgumsabiedrību sistēmai vajadzētu būt pietiekami stabili. Neraugoties uz iepriekš minēto, ja citas apvienošanās formas palīdz paplašināt tirgu, tās būtu atbalstāmas. Atbildības ierobežošana varētu sniegt divējādu labumu, veicinot jauna kapitāla ienākšanu tirgū, kā arī stimulējot vidēja mēroga revīzijas uzņēmumus enerģiski piedalīties konkursos par lielu uzņēmumu revidēšanu.

24) Vai jūs atbalstāt ierosinājumus par grupas revidentiem? Vai jums ir kādas papildu idejas šajā jautājumā?

Grupās revidentiem noteikti būtu jābūt nepieciešamajam pilnvarojumam un piekļuvei, lai pilnībā varētu izpildīt savus pienākumus attiecībā pret grupas akcionāriem.

3.4 Uzraudzība

25) Kādi pasākumi būtu jāparedz, lai turpmāk uzlabotu integrāciju un sadarbību revīzijas uzņēmumu uzraudzībā ES līmenī?

Šādiem jautājumiem ir starptautiska dimensija, piemēram, standartī, pases un revīzijas uzņēmumu starptautiskie tīkli. AR uzņēmumi tomēr darbojas ar attiecīgās valsts struktūrvienību starpniecību un attiecīgās dalībvalsts uzraudzībā. EESK atbalsta valstu uzraudzības iestāžu kolēģiju, kas būtu piesaistīta ES jaunajai finanšu uzraudzības sistēmai.

26) Kā varētu pastiprināt apspriešanu un saziņu starp lielu biržas sarakstā iekļautu uzņēmumu revidentu un regulatoru?

Jau ir noteiktas dažas obligātas prasības, lai gan ir liecības par to, ka pirmskrīzes gados atsevišķās dalībvalstīs AR un uzraudzības iestāžu dialogs bija cietis neveiksmi. EESK iesaka, ka jaunajai Eiropas Banku iestādei vajadzētu definēt īpaši bankām paredzētas prasības. Bez tam regulatoram vajadzētu noteikt, ka priekšsēdētājs un valde atbild par saziņu ar tiem, paredzot attiecīgas sankcijas, ja uzņēmums nedara zināmas galvenās problēmas.

3.5 Koncentrācija un tirgus struktūra

27) Vai revīzijas tirgus pašreizējā konfigurācija varētu radīt sistēmisku risku?

Mēs uzskatām, ka ir reāls risks izraisīt traucējumus tirgū. Mēs neuzskatām, ka kāda AR uzņēmuma neveiksmīga darbība rada tūlītēju sistēmisku risku tirgum. No neatkarības un tirgus viedokļa tikai trīs uzņēmumu dominēšana tomēr būtu absolūti nepieņemama. Nesenā finanšu un ekonomikas krīze ir skaidri parādījusi, ka riska pārvaldībā būtu jāaptver ikviena iespējāmība.

28) Vai jūs uzskatāt, ka tāda revīzijas uzņēmumu konsorcijs obligāta izveide, kurā iekļauts vismaz viens mazāks, nesistēmisks revīzijas uzņēmums, varētu darboties kā katalizators, lai piešķirtu dinamismu revīzijas tirgum un ļautu maziem un vidējiem uzņēmumiem būtiskāk piedalīties lielāko revīziju segmentā?

Francijā ir noteikta tiesiska prasība, ka uzņēmumu revīzija jāveic vismaz divu revīzijas uzņēmumu konsorcijs. Līdzīgi noteikumi bija spēkā Dānijā, bet tika noņemti, ka tie vairs nav vajadzīgi. Francijā šī prasība no 1966. gada attiecas uz biržas sarakstā iekļautajiem uzņēmumiem. No 1984. gada to attiecināja arī uz uzņēmumiem, kuru pienākums ir publicēt konsolidētos pārskatus. Tobrīd angloamerikāņu revīzijas uzņēmumi strauji palielināja savu tirgus daļu. Zināmā mērā šāda politika ir bijusi veiksmīga. Pētījumā, kas veikts 2006. gadā⁽⁴⁾ par 468 Francijas uzņēmumiem, pamatojoties uz 2003. gada datiem, 54 uzņēmumus bija revidējuši divi "lielā četrinieka" revidenti, 241 uzņēmumu (51,5 %) — viens "lielā četrinieka" uzņēmums un viens Francijas uzņēmums, bet atlikušo 173 uzņēmumu revīziju bija revidējuši lieli un mazi Francijas uzņēmumi dažādās kombinācijās.

Francijas revīzijas tirgus forma nav atkarīga tikai no likumdevēja intervences. Uzņēmumu īpašumtiesības Francijā ir daudz koncentrētākas nekā anglosakšu valstīs, un tas ietekmē prasību par revīziju. Izmantojot jau minēto piemēru, redzams, ka vienam lielākajam investoram pieder 25 % vai vairāk no 73 % Francijas uzņēmumu. Lielākās īpašnieku grupas ir citi uzņēmumi (34 %), ģimenes uzņēmumi (25 %) un vispārēji publiskie uzņēmumi (21 %), turpretī starptautiskajiem investoriem pieder tikai 8,5 % uzņēmumu.

⁽⁴⁾ *Assessing France's Joint Audit Requirement: Are Two Heads Better than One?* (Francijas kopīgās revīzijas prasības novērtējums: vai divas galvas ir labāk nekā viena?), Jere R. Francis, Mīsūri-Kolumbijas Universitāte un Chystelle Richard, Paris Dauphine Universitāte un Ann Vanstraelen, Antverpenes Universitāte un Māstrihtas Universitāte

Pētījumā atklājās, ka “Lielā četrinieka” revidentu izmantošana jo īpaši palielinās, kad īpašumtiesības nav tik koncentrētas vienā lielā īpašumtiesību turētāju grupā, bet gan īpašumam ir vairāk starptautisku un publiskā sektora investoru; Turpretī lielos ģimenes uzņēmumos “lielā četrinieka” revidentu izmantošana ir retāka. bez tam iespējamība “lielā četrinieka” revidentu izmantošanai palielinās attiecībā uz institucionālajām īpašumtiesībām (bankas un pensiju fondi). Svarīgi atzīmēt, ka ir pierādījies, ka dažas no minētajām īpašumtiesību iezīmēm ir saistītas arī ar divu nevis viena “lielā četrinieka” revidentu izmantošanu”.

Nemot vērā saikni starp īpašumtiesību formu un revīziju, iegūtie dati liek domāt, ka Francijas tiesiskā vide nav vienīgais faktors, kas nosaka Francijas revīzijas tirgus struktūru. Šajā sakarā jāatzīmē, ka Francijas tiesību aktos nav noteikts, ka, veicot kopīgu revīziju, lielākam revīzijas uzņēmumam jāsadarbojas ar mazāku uzņēmumu, savukārt Komisija ierosina pretējo. Kā atzinusi Komisija, atbildes uz šo jautājumu zaļās grāmatas apspriešanas gaitā bija dažādas; īpaši attiecībā uz to, vai kopīgu revīziju rezultātā tiks izstrādāti labāki pārskati vai arī tās palielinās birokrātiju un izmaksas.

Atbildot uz jautājumu, kopīga revīzija palielinātu mazāko uzņēmumu iekļaušanos lielo uzņēmumu tirgū. Bet, lai noskaidrotu, vai tas faktiski samazinātu koncentrāciju un kādā laika periodā, EESK aicina Komisiju līdz jebkādu secinājumu izdarīšanai šajā jautājumā veikt padziļinātu ietekmes novērtējumu. EESK uzskata, ka konkurences tiesības var sniegt papildu iespēju oligopola problēmas risināšanā.

29) No revīzijas tirgu struktūras uzlabošanas viedokļa, vai jūs piekrītat obligātai rotācijai un piedāvājumu konkursam pēc noteikta laikposma? Cik ilgam būtu jābūt šādam laikposmam?

EESK neatbalsta obligāto rotāciju. Attiecībā uz obligāto piedāvājumu konkursu skatīt atbildi uz 18. jautājumu.

30) Kā būtu jānovērš ar “lielo četrinieku” saistītā neobjektivitāte?

EESK atbalsta jebkādas mākslīgas neobjektivitātes attiecībā pret “lielā četrinieka” uzņēmumiem, piemēram, banku paktu, likvidēšanu. Obligāta uzdevumu piešķiršana tikai “lielā četrinieka” uzņēmumiem būtu jāaizliedz. Komisija var apsvērt tādas sistēmas ieviešanu, ar ko apliecinātu zemāka ranga revīzijas uzņēmumu kompetenci lielo uzņēmumu revidēšanā.

31) Vai jūs piekrītat, ka ārkārtas pasākumu plāni, tostarp “pēdējā griba”, varētu būt galvenie, novēršot sistēmiskos riskus un uzņēmuma sabrukuma riskus?

Vajadzētu izstrādāt ārkārtas pasākumu plānus gan revīzijas uzņēmumiem, gan valstu regulatoriem. Revīzijas uzņēmumi ir starptautiski tīkli. Labākā stratēģija būtu apturēt jebkādu neveiksmīgu darbību attiecīgās dalībvalsts līmenī, vienlaikus saglabājot tīkla pārējās daļas integritāti. Jebkuras lokalizācijas stratēģijas pamatā būtu t.s. “pēdējā griba” vai darbības izbeigšanas plāni. Ārkārtas pasākumu plānu īstenošanu veicinātu agrīnā brīdināšana par iespējamajām problēmām.

32) Vai plašākais loģiskais pamats lielu revīzijas uzņēmumu konsolidācijai pēdējo divu desmitgažu laikā (t.i., globāls piedāvājums, sinerģija) joprojām ir spēkā? Kādos apstākļos varētu paredzēt atteikšanos?

Tāpat kā atbildē uz 18. jautājumu, EESK ir stingri pārliecināta, ka attiecībā uz ikvienu rīcību minētajā jomā jāveic padziļināts ietekmes novērtējums. Tā kā Āzijas jaunās lielvaras palielina savu ietekmi visā pasaulē, ļoti iespējams, ka to revīzijas uzņēmumi sekos saviem klientiem. Ikviens valdības sankcionēts pasākums veikt pārmaiņas revīzijas tirgū būtu apsverams 20 gadu laikposmā. Bez tam nopietni būtu jāapsver neprognozētu seku iespējamā ietekme.

Atteikšanos ir grūti paredzēt, bet svarīgi ir ieviest revīzijas tirgū konkurences tiesības. EESK atbalsta oligopolu nodošanu dalībvalstu konkurences iestādēm, sākot ar Vāciju, Nīderlandi un Apvienoto Karalisti. Konkurences iestādēm būtu arī rūpīgi jāpārbauda visi “lielā četrinieka” uzņēmumu ierosinātie līdzdalības iegūšanas gadījumi.

3.6 Eiropas tirgus izveide

33) Kāds, pēc jūsu domām, ir labākais veids, lai palielinātu revīzijas profesionāļu pārrobežu mobilitāti?

Būtu jāsaņem noteikumu un piemērojamo tiesību aktu saskaņošanu. Lietderīgi būtu arī ieviest SRS. Nodokļu, tiesību aktu un valodu dažādība ES 27 dalībvalstīs neapšaubāmi ir šķērslis revīzijas profesionāļu pilnīgai pārrobežu mobilitātei.

34) Vai jūs piekrītat “maksimālai saskaņošanai” apvienojumā ar revidentu un revīzijas uzņēmumu vienotu Eiropas pasi? Vai jūs uzskatāt, kas tas būtu jāattiecina arī uz mazākiem uzņēmumiem?

Jā, bet nevajadzētu pārāk zemu novērtēt ar to saistītās grūtības. Būtu iespējams ieviest Eiropas revidentu pasi attiecībā uz obligātajiem IFRS finanšu pārskatiem. Lēmums par to, kurš revidents vai AR uzņēmums varētu saņemt šādu pasi, tāpēc būtu balstāms uz faktu, vai revīzijas praksē iespējams veikt vai tiks veiktas IFRS finanšu pārskatu revīzijas.

3.7 Vienkāršošana – mazie un vidējie uzņēmumi un praktiķi

35) **Vai jūs atbalstītu zemāka līmeņa pakalpojumu nekā revīzija, MVU finanšu pārskatu tā saucamo “ierobežoto revīziju” vai “obligāto pārbaudi” obligātās revīzijas vietā? Vai šādam pakalpojumam vajadzētu būt atkarīgam no tā, vai pārskatus sagatavojis pietiekami kvalificēts (iekšējais vai ārējais) grāmatvedis?**

MVU ir ļoti dažāda veida un lieluma. Ja ir ārējās investīcijas un/vai nozīmīgs banku sniegts atbalsts un/vai svarīgi klienti un piegādātāji, kas ir ieinteresēti savu vērtības ķēžu integritātē, nav paredzams, ka radīsies daudzas problēmas. Sertificēta grāmatveža darbs varētu būt piemērots pašfinansējošam mikro-uzņēmumam.

36) **Vai būtu jāpastāv “drošai zonai” ar revīziju nesaisītū pakalpojumu iespējama turpmāka aizlieguma gadījumā, apkalpojot MVU klientus?**

Jā, bet šāds aizliegums vēl ir jāpamato.

37) **Vai “ierobežota revīzija” vai “obligāta pārbaude” būtu jāpapildina ar mazāk apgrūtinātiem iekšējās kvalitātes kontroles noteikumiem un pārraudzību, ko īsteno uzraudzītāji? Vai jūs varētu ierosināt piemērus, kā to varētu veikt praksē?**

Skatīt 35. jautājumu. Maziem uzņēmumiem katrā gadījumā ir mazas un vienkāršas revīzijas.

3.8 Starptautiskā sadarbība

38) **Kādi pasākumi, pēc jūsu domām, varētu uzlabot globālo revīzijas dalībnieku pārraudzības kvalitāti, izmantojot starptautisku sadarbību?**

Līdzdalība G20 un FSP (Finanšu stabilitātes padomē), bet iesākumā vissvarīgākais pasākums būtu sadarbība G8 līmenī, īpaši pievēršoties ciešiem sakariem ar ASV regulatīvajām iestādēm.

Briselē, 2011. gada 16. jūnijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, Reģionu komitejai un Eiropas Centrālajai bankai – ES sistēma krīžu pārvarēšanai finanšu nozarē"

COM(2010) 579 galīgā redakcija

(2011/C 248/17)

Ziņotāja: **ROUSSENOVA kdze**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 304. pantu 2010. gada 20. oktobrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, Reģionu komitejai un Eiropas Centrālajai bankai "ES sistēma krīžu pārvarēšanai finanšu nozarē"

COM(2010) 579 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 26. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 472. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 15. un 16. jūnijā (16. jūnija sēdē), ar 132 balsīm par, 13 balsīm pret un 20 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK piekrīt Komisijas viedoklim par to, ka atbalsts bankrotējošām finanšu iestādēm uz publisko finanšu un vienlīdzīgu konkurences apstākļu iekšējā tirgū rēķina turpmāk nav pieņemams, un principā atbalsta ierosināto visaptverošo ES sistēmu. Tās ieviešana prasīs no valstu iestādēm, kā arī no bankām papildu izmaksas, profesionālās prasmes un cilvēkresursus, kā arī dalībvalstu tiesiskā regulējuma sistēmu un režīmu reformas. EESK pauž cerību: ņemot vērā sabiedriskās apspriešanas rezultātus, Komisija veiks rūpīgu **ietekmes novērtējumu par nepieciešamajām izmaksām, cilvēkresursiem un tiesiskā regulējuma reformām**. Realistiskā priekšlikumā būtu jāparedz atbilstošs **termiņš cilvēkresursu piesaistīšanai**, ņemot vērā, ka tie var nebūt uzreiz pieejami tirgū.

1.2. Komiteja iesaka holistisku pieeju un mudina Komisiju novērtēt krīžu pārvarēšanas sistēmas kumulatīvo ietekmi, kā arī visu jauno regulatīvo prasību, jauno finanšu sektora nodokļu un banku nodevu ietekmi uz banku spēju nodrošināt aizdevumus māsaimniecībām un uzņēmumiem par saprātīgām kredītprocentu likmēm, neapdraudot ekonomisko izaugsmi un darbavietu radīšanu ⁽¹⁾.

1.3. EESK iesaka Komisijai noteikt attiecīgus pasākumus, lai nodrošinātu koordināciju starp izvēlēto noregulējuma iestādi,

centrālo banku un finanšu ministriju (ja neviena no abām pēdējām nav izraudzīta kā noregulējuma iestāde dalībvalstī) pirms noregulējuma darbības veikšanas. Lai aizsargātu nozari no iespējamās problēmu izplatīšanās un uzticības krīzes, šādi koordinācijai ir būtiska nozīme gadījumos, kad noregulējums veicams attiecībā uz lielām un sistēmiski nozīmīgām iestādēm, kā arī gadījumos, kad vienlaicīgi veic noregulējumu attiecībā uz vairākām iestādēm.

1.4. Papildus ierosinātajām stresa pārbaudēm, ko sagatavošanas un profilakses pasākumu ietvaros veic uzraudzības iestādes, EESK iesaka Komisijai noteikt kā obligātas **visām dalībvalstīm (DV)** SVF / Pasaules Bankas Finanšu sektora novērtēšanas programmas (FSAP), kā ierosināts *De Larosière* ziņojumā ⁽²⁾. Analīze un stresa pārbaudes, ko veic saskaņā ar FSAP, sasaista makroekonomiskās norises un nelīdzsvarotību DV ar to makrofinansiālo stabilitātes riskiem un mikroriskiem, un tādējādi tās ir noderīgi un ļoti piemēroti analīzes instrumenti uzraudzības veicējiem.

1.5. EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu par aktīvu pārvedamību kā preventīvu pasākumu, taču brīdina, ka uzraudzības iestādēm nevajadzētu piemērot jebkādu finansiālu atbalstu citām grupas struktūrām, bet tam arī turpmāk jābūt brīvprātīgam, un ka vienāda attieksme no mātesuzņēmuma un uzņemošās dalībvalsts puses ir izšķirīga, lai saglabātu finanšu

⁽¹⁾ Skatīt arī OV C 107, 06.04.2011., 16. lpp., kur sīki iztirzātas izmaksas, kas saistītas ar krīžu pārvarēšanas sistēmu un, jo īpaši, ar banku noregulējuma fondiem (BNF), kā arī to ietekmi uz finanšu sektoru un plašāko ekonomiku.

⁽²⁾ *Jacques de Larosière* vadītās Augsta līmeņa grupas jautājumā par finanšu uzraudzību ES ziņojums, 2009. gada 25. februārī, Briselē, 64. lpp.

stabilitāti. Grupas finanšu atbalsts būtu jāsniedz tikai saskaņā ar grupas finanšu nolīgumu un, ja ir izpildīti šādi nosacījumi:

- kā galvenā prasība būtu jānosaka, ka finanšu atbalstu var piešķirt tikai tad, ja struktūra, kas to sniedz, vienmēr un jebkuros apstākļos ievēro un turpinās ievērot piesardzības prasības saskaņā ar Direktīvu 2006/48/EK vai augstākas prasības attiecībā uz kapitālu, kas noteiktas nododošās struktūras valstī. EESK iesaka, ka šis nosacījums būtu jāievēro visām uzraudzības iestādēm un starpniekiem, tostarp EBA kolēģijas locekļu domstarpību gadījumos;
- EESK uzskata: lai nodrošinātu garantiju makroekonomiskajai stabilitātei nododošās struktūras valstī, nododošās struktūras uzraudzītājam jābūt pilnvarotam aizliegt vai ierobežot aktīvu nodošanu saskaņā ar grupu finansiālā atbalsta nolīgumu, ja tā apdraud piešķirējas likviditāti, maksātspēju un finanšu stabilitāti un finanšu sektoru attiecīgajā valstī.

1.6. Īpašā pārvaldnieka iecelšana ir signāls, ka bankai radušās problēmas, kas var apdraudēt noguldītāju uzticību un izraisīt noguldījumu aizplūšanu. Kad vienā un tajā pašā laikposmā ir iecelti īpašie pārvaldnieki vairākās finanšu iestādēs, var rasties nopietnas problēmas; šādos gadījumos būtu jāievieš papildu drošības pasākumi, lai aizsargātu attiecīgās bankas un sektoru kopumā no iespējamās problēmu izplatīšanās un uzticības krīzes.

1.7. EESK iesaka Komisijai izvērtēt pašu iestāžu līdzekļu ieguldīšanas (*bail-in*) instrumentu ietekmi uz banku nozari un finanšu tirgiem, kā arī veikt iespējamības un izmaksu un ieguvumu analīzi attiecībā uz dažādiem pašu iestāžu līdzekļu ieguldīšanas (*bail-in*) instrumentiem, lai apzinātu to pārrobežu ietekmi, realizējamību un pārredzamību.

1.8. Atbildes reakcija uz regulējuma pastiprināšanu un papildus krīzes pārvaldības pasākumu un instrumentu ieviešanu varētu būt ievērojama ēnu banku sistēmas attīstība. Komisijai būtu jāpārlicinās, ka regulatori un uzraudzītāji spēj ierobežot ārpus banku sektora radušos problēmu izplatīšanās risku attiecībā uz bankām. Uz ēnu banku struktūrām vajadzētu attiecināt stingrākus regulatīvos standartus, un tām jānodrošina iespēja segt zaudējumus.

2. Ievads

2.1. Finanšu krīzes laikā valdības nepieļāva banku un citu sistēmisko finanšu iestāžu bankrotu. Tika pieņemts plašs pasākumu klāsts: dažos gadījumos bankām bija nepieciešami kapitālieguldījumi, radot milzīgas izmaksas publiskajām finansēm (cerams, ka tās būs atgūstamas nākotnē), savukārt citām bija vajadzīgs likviditātes atbalsts un / vai saistību garantijas. Visos

gadījumos tas izraisīja spriedzi finanšu tirgos un ievērojami sašķobīja vienlīdzīgus konkurences apstākļus iekšējā tirgū un pasaules mērogā.

2.2. Ņemot vērā pastāvošo vienprātību, ka notikušais vairs nedrīkst atkārtoties, Komisija ir pieņēmusi vairākus paziņojumus saistībā ar krīžu pārvarēšanu un noregulējumu. Pirmais paziņojums tika izplatīts 2009. gada oktobrī⁽³⁾, un tajā tika apsvērts, kādas izmaiņas ir nepieciešamas, lai būtu iespējams efektīvi pārvarēt un noregulēt krīzes vai lai strukturētā veidā pārtrauktu bankrotējušas pārrobežu bankas darbību. Otrajā paziņojumu, kuru publicēja 2010. gada maijā⁽⁴⁾, tika iztirzāta noregulējuma finansēšana tādā veidā, lai samazinātu pārmērīgu risku uzņemšanos un aizsargātu publiskos līdzekļus⁽⁵⁾. Paziņojums COM(2010) 579 galīgā redakcija iezīmē visaptverošu ES sistēmu grūtībās nonākušām un maksātnespējīgām bankām, kā arī politikas uzstādījumus, ko Komisija plāno īstenot. Plānotā tiesiskā pamata tehnisko detaļu sabiedriskā apspriešana ir uzsākta 2010. gada decembrī.

2.3. Komisija plāno pakāpeniski ieviest ES krīžu pārvarēšanas režīmu. **Kā pirmo soli** tā iecerēja līdz 2011. gada vasarai pieņemt tiesību akta priekšlikumu par saskaņotu ES sistēmu krīžu novēršanu un banku atveseļošanai un noregulējumam, kas ietvertu kopīgu noregulējuma instrumentu komplektu un sadarbības pastiprināšanu starp valstu iestādēm, risinot ar banku pārrobežu darbību saistītās neveiksmes. **Kā otro soli** Komisija izskatīs nepieciešamību ciešāk saskaņot banku maksātnespējas režīmus. Visbeidzot, **trešais solis ietvertu** integrēta noregulējuma režīma izveidi līdz 2014. gadam, iespējams, balstoties uz vienotu Eiropas noregulējuma iestādi.

3. Piezīmes

3.1. Darbības joma un mērķi

3.1.1. Komisijas paziņojumā ierosināta krīžu pārvarēšanas sistēma, kas **“attieksies uz visām kredītiestādēm un dažām ieguldījumu sabiedrībām neatkarīgi no tā, vai tās darbojas vienā vai vairākās valstīs” “neatkarīgi no to veida un lieluma, turklāt arī sistēmiski svarīgām iestādēm”**. Zemsvērtas piezīmē Komisija skaidro, ka tās **“politikas mērķis ir aptvert tās ieguldījumu sabiedrības, kuru bankrots varētu izraisīt sistēmisku nestabilitāti, un tiek apsvērti varianti, kā šo kategoriju varētu definēt”**. Faktiski daudzas paziņojuma sadaļas attiecas ne tikai uz kredītiestādēm, bet arī uz ieguldījumu sabiedrībām, nesniedzot skaidru definīciju attiecībā uz šo kategoriju. EESK sagaida, ka Komisija skaidri definēs **ieguldījumu sabiedrību un ieguldījumu fondu** kategorijas, ar iespējamajiem sistēmiskajiem sazarojumiem, ņemot vērā 2010. gada decembrī uzsāktās sabiedriskās apspriešanas rezultātus. Komiteja aicina Komisiju arī izvērtēt, vai noregulējuma instrumenti un pilnvaras, kas ierosinātas paziņojumā COM (2010) 579 galīgā redakcija, būtu pietiekamas, lai pienācīgi risinātu visas konkrētās problēmas saistībā ar ieguldījumu sabiedrības un ieguldījumu fondu maksātnespēju.

⁽³⁾ COM(2009) 561.

⁽⁴⁾ COM(2010) 254.

⁽⁵⁾ Sk. http://ec.europa.eu/internal_market/bank/crisis_management/ind_ex_en.htm.

3.1.2. Preventīvā, krīžu pārvarēšanas un neregulējuma sistēma ir balstīta uz septiņiem principiem un mērķiem, kam būtu jānodrošina, ka grūtībās nonākušās bankas iziet no tirgus, neapdraudot finanšu stabilitāti. EESK atbalsta lielāko daļu no tiem, taču par ceturto un pēdējo no tiem izsaka dažas piezīmes un precizējumus:

- mēs atbalstām Komisijas viedokli par to, cik svarīgi ir samazināt morālo risku, nodrošinot, ka akcionāriem un kreditoriem bankas neregulējuma procesā radītā zaudējumu summa ir taisnīga un atbilstoša, bet tikai tad, ja pret tiem īstenotā attieksme atspoguļo **parasto prasījumu apmierināšanas secību un ir līdzīga tai, kas būtu īstenota, ja banka tiktu likvidēta.** Šajā procesā pret kreditoriem īstenotā attieksme parasti ir citāda nekā attiecībā uz akcionāriem. Priekšlikums sadalīt zaudējumus starp akcionāriem un kreditoriem var radīt juridiska rakstura bažas un prasa sīkākus skaidrojumus par zaudējumu proporcionālu sadali un kritērijus, pēc kuriem kreditorus pielīdzina ieguldītājiem: kad un kādā mērā? Zaudējumu attiecināšana uz akcionāriem noteikti pareizs princips, taču ir bažas par to, ka tiek paredzēta kreditoru līdzdalība zaudējumu segšanā, neprecizējot šo koncepciju. Kad un cik lielā mērā konkrētam kreditoram būtu jāuzņemas zaudējumi? Vai būtu jāapsver atšķirība starp “vainīgiem” vai “nepiesardīgiem” kreditoriem un citiem? Turklāt uz kāda pamata un kādos apstākļos zaudējumi būtu jāsedz visu banku nozarei? Kāpēc ne ar “finanšu” nozarei?
- attiecībā uz pēdējo ievilkumu: mēs piekrītam nepieciešamībai novērst sliktākās katastrofas, taču apgalvojums, ka viens no ierosinātās sistēmas mērķiem ir “ierobežot konkurences kropļojumus” ir tikai deklaratīvs, tā kā grūtībās nonākušām vai, vēl sliktāk, uz bankrota robežas esošām finanšu iestādēm ir vajadzīga zināma palīdzība uz trešo personu rēķina, kas pats par sevi ir konkurences izkropļojums.

3.1.3. Atbildes reakcija uz regulējuma pastiprināšanu un papildus krīzes pārvaldības pasākumu un instrumentu ieviešanu varētu būt ievērojama ēnu banku sistēmas attīstība. EESK iesaka, ka regulatoriem un uzraudzītājiem būtu jācenšas ierobežot ārpus banku sektora radušos problēmu izplatīšanās risku attiecībā uz bankām un ka ēnu banku struktūrām būtu jānodrošina iespēja segt zaudējumus, paredzot atbilstošus regulatīvos standartus.

3.2. Sistēmas galvenie elementi

3.2.1. Komisijas izstrādātā sistēma principā ir pareiza, un EESK atbalsta ierosinātos trīs pasākumu veidus:

- i. sagatavošanās un preventīvie pasākumi,
- ii. agrīna uzraudzības iestāžu iekļaušanās un
- iii. neregulējums.

Šīs sistēmas ieviešana ne tuvu nebūs vienkārša, un EESK atzinīgi vērtē nodomu nodrošināt pakāpenisku un vienmērīgu pāreju no esošajiem valstu pasākumiem uz ierosināto sistēmu. Daudzās valstu iestāžu ierosinātās iniciatīvas, kā arī atšķirīgie valstu tiesību akti attiecībā uz īpašumtiesībām, bankrotu, administratoru administratīvo un krimināltiesisko atbildību rada daudz šķēršļu ātrai pārejai uz izklāstīto sistēmu. Komiteja pauž cerību, ka “plašs rīcības variantu klāsts” netiks ļaunprātīgi izmantots politiskās, ekonomiskās un sociālās ārkārtas situācijās, bet gan izmantots, lai nodrošinātu elastību, pielāgojot valstu tiesību normas Eiropas tiesību aktiem, un lai veicinātu efektīvu koordināciju un sadarbību pārrobežu pārrobežu krīžu novēršanā un neregulējumā attiecībā uz visu kredītiestāžu veidiem neatkarīgi no to lieluma un savstarpējās saistības.

3.2.2. Par krīžu pārvarēšanu atbildīgās iestādes

Komisijas paziņojumā skaidri norādīts, ka pilnvaras veikt agrīnu iejaukšanos joprojām būs uzraudzības iestādēm saskaņā ar Kapitāla prasību direktīvu (KPD), savukārt attiecībā uz pilnvarām veikt neregulējumu katrai dalībvalstij jānosaka, kura būs tās neregulējuma iestāde, kas īsteno neregulējuma pilnvaras. EESK atbalsta Komisijas ieteikumu, ka neregulējuma iestādei vajadzētu būt administratīvai, nevis tiesu iestādei, taču apzinās šķēršļus un grūtības saistībā ar tās īstenošanu. Komiteja arī pauž cerību, ka valstu *ex-ante* banku neregulējuma fondi (BNF), kas ierosināti paziņojumos COM (2010) 254 galīgā redakcija un COM (2010) 579 galīgā redakcija, būs līdzdalīgi neregulējuma pilnvaru īstenošanā, ja tie izveidoti saskaņā ar minētajos paziņojumos paustajiem ieteikumiem. Pat tad, ja neregulējuma iestāžu izvēle tiek atstāta valstu ziņā, tām būtu jārikojas saskaņā ar kopējiem noteikumiem un principiem, kas noteikti ar ES regulējumu.

3.2.2.1. EESK uzskata: lai sekmīgi veiktu neregulējuma darbību, ir nepieciešama efektīva koordinācija starp izvēlēto neregulējuma iestādi, centrālo banku un finanšu ministriju, ja neviena no abām pēdējām nav izraudzīta kā neregulējuma iestāde dalībvalstī. Tam ir būtiska nozīme gadījumos, kad neregulējums veicams attiecībā uz lielām un sistēmiski nozīmīgām iestādēm, kā arī gadījumos, kad vienlaicīgi veic neregulējumu attiecībā uz vairākām iestādēm.

3.2.3. Sagatavošanās un preventīvie pasākumi

Visi šajā sadaļā ierosinātie pasākumi un iniciatīvas ir konceptuāli pareizas un neapšaubāmi vajadzīgas, lai nodrošinātu Komisijas izstrādātās sistēmas efektīvu īstenošanu. Tomēr ir virkne jautājumu, ko nevar atstāt bez ievēribas:

- Cik lielas būs ar tiem saistītās izmaksas, un kurš tās segs?
- Vai valstu iestādes un finanšu iestādes spēs atrast profesionālos resursus ierosināto pasākumu īstenošanai?

— Cik ilgs laiks būs vajadzīgs pilnībā darbotiespējīgas Eiropas sistēmas ieviešanai?

3.2.3.1. Konkrēti, **uzraudzītājiem ir jāievieš** pastiprināta uzraudzība, jāvērtē un jāuzrauga sanācijas un noregulējuma plānošana, jāpieņem preventīvi pasākumi (COM(2010) 579 galīgā redakcija, 3.2. punkts), sadarbībā ar noregulējuma iestādām jāiejaucas uzņēmuma noregulējuma veikšanā utt. Praktiski uzraudzītāji kļūt par finanšu iestāžu "supermēdžeriem".

Papildus standarta ziņošanai **finanšu iestādēm** ir jā sagatavo un jāiesniedz iestādēm sanācijas un noregulējuma plāni, kas pastāvīgi jāatjaunina. Turklāt dalībvalstīm ir **jāizveido noregulējuma iestādes** vai arī jāpaplašina esošo iestāžu kompetences, lai iekļautu finanšu iestāžu noregulējuma veikšanu.

3.2.3.1.1. Visas minētās darbības neapšaubāmi ir nepieciešamas, lai radītu veselīgus, drošus finanšu tirgus; problēma ir noteikt, cik lielas būs to izmaksas⁽⁶⁾ un nodrošināt, ka gan iestādes, gan finanšu iestādes varēs atrast pietiekami daudz augsti kvalificētus cilvēkresursus, kas būtu gatavi veikt jaunus uzdevumus. Galamērķa nozīmīgums var attaisnot šī plāna augstās izmaksas, taču cilvēkresursu trūkums var būt milzīgs šķērslis. Komisija to apzinās un savā apspriešanās dokumentā aicina dalībvalstis novērtēt izmaksas (tai skaitā cilvēkresursu izmaksas), kas varētu rasties, īstenojot ierosinātos pasākumus saistībā ar pastiprinātu uzraudzību, sanācijas plānošanu un noregulējuma plāniem. Realistiskā priekšlikumā Komisijai būtu jāsniedz ietekmes novērtējums par izmaksām un jāparedz atbilstošs termiņš cilvēkresursu piesaistīšanai, ņemot vērā, ka tie var nebūt uzreiz pieejami tirgū.

3.2.3.2. Papildus ierosinātajām stresa pārbaudēm, ko sagatavošanas un profilakses pasākumu ietvaros veic uzraudzības iestādes, EESK iesaka Komisijai noteikt kā obligātas **visām DV SVF / Pasaulē Bankas Finanšu sektora novērtēšanas programmas (FSAP)** ⁽⁷⁾, kā ierosināts *De Larosière* ziņojumā ⁽⁸⁾. Pašlaik FSAP ir obligātas 25 SVF dalībvalstīm, no kurām tikai 11 ir EUMS. Analīze un stresa pārbaudes, ko veic saskaņā ar FSAP, sasaista makroekonomiskās norises un nelīdzsvarotību DV ar to makrofinansiālo stabilitātes riskiem un mikroriskiem, un tādējādi tās ir noderīgi un ļoti piemēroti analīzes instrumenti uzraudzības veicējiem.

3.2.3.3. **EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu par aktīvu pārvedamību kā preventīvu pasākumu situācijās, kad grupas struktūrām ir likviditātes problēmas.** Komiteja pauž

⁽⁶⁾ Par izmaksu segšanu sk. COM(2010) 579 galīgā redakcija 3.4. sadaļu un atzinumu OV C 107, 06.04.2011., 16. lpp.

⁽⁷⁾ SVF Finanšu sektora novērtēšanas programma, 2011.g., www.imf.org.

⁽⁸⁾ *Jacques de Larosière* vadītās Augsta līmeņa grupas jautājumā par finanšu uzraudzību ES ziņojums, 2009. gada 25. februārī, Briselē, 64. lpp.

pārliecību: lai saglabātu subsidiāras uzņēmējdarbības modeli, finansiāla atbalsta sniegšanai citām grupas struktūrām arī turpmāk jābūt brīvprātīgai, nevis uzraudzības iestāžu noteiktai. Lai novērstu likviditātes problēmu izplatīšanos, EESK iesaka Komisijai precīzi noteikt apstākļus un nosacījumus, ar kādiem varētu notikt aktīvu pārvešana, un uzsver, ka vienāda attieksme no mātesuzņēmuma un uzņemošās dalībvalsts puses ir izšķirīga, lai saglabātu finanšu stabilitāti.

3.2.3.3.1. Grupas finanšu atbalsts būtu jāsniedz tikai saskaņā ar **grupas finanšu nolīgumu** un, ja ir izpildīti vairāki nosacījumi attiecībā uz kapitālu un likviditāti. Kā galvenā prasība būtu jānosaka, ka finanšu atbalstu var piešķirt tikai tad, ja struktūra, kas to sniedz, **vienmēr un jebkuros apstākļos ievēro un turpinās ievērot piesardzības prasības saskaņā ar Direktīvu 2006/48/EK vai augstākas prasības attiecībā uz kapitālu, kas noteiktas nododošās struktūras valstī.** EESK iesaka, ka šis nosacījums būtu jāievēro visām **uzraudzības iestādēm un starpniekiem**, tostarp EBA kolēģijas locekļu domstarpību gadījumos vai, ja nav panākta vienošanās. Mēs arī uzskatām, ka uzraudzītājiem grupas finansiālais atbalsts būtu jāapstiprina tikai pēc **riska novērtējuma un stresa pārbaudes** un ka **tirgus dalībniekiem jābūt informētiem** par jebkuru grupas finansiālu atbalstu.

3.2.3.3.2. Lai nodrošinātu garantiju makroekonomiskajai stabilitātei nododošās struktūras valstī, **nododošās struktūras uzraudzītājam jābūt pilnvarotam aizliegt vai ierobežot aktīvu nodošanu** saskaņā ar grupu finansiālā atbalsta nolīgumu, ja tā apdraud piešķirtās likviditāti, maksātspeju un finanšu stabilitāti attiecīgajā valstī.

3.2.4. *Agrīnas iejaukšanās un noregulējuma kritēriji*

3.2.4.1. Šī nodaļa šķiet pareiza un kopumā pieņemama. Uzraudzītājiem ir uzticēts grūts un delikāts uzdevums atklāt ne tikai gadījumus, kad nav izpildīti Kapitāla prasību direktīvas nosacījumi, bet arī signālus par potenciālu nespēju izpildīt šādus nosacījumus. Tas nozīmē, ka vajadzīgi **sarežģīti rīki un profesionālās spējas**, kā arī tirgus norišu pārzināšana.

3.2.4.2. Uzdevumi saistībā **lēmumiem** par intervenci, kā arī darbības, kas minētas 3.4. sadaļā, lielā mērā prasa **subjektīvu vērtējumu**, kas, lai arī pamatots un profesionāli motivēts, var tikt apstrīdēts tiesā vai citādi, no trešo personu vai pašas iestādes puses. Uzraudzības iestādēm tas nozīmē saistības un / vai pienākumus, ko tām jābūt gatavām uzņemt. Iespējams, ka daži skaidri kvantitatīvie kritēriji palīdzētu uzraudzītājiem pieņemt lēmumus par agrīnu iejaukšanos, kas prasītu mazāku paļaušanos uz subjektīvu vērtējumu un juridiskās nenoteiktības iespēju. Attiecībā uz noregulējuma kritērijiem EESK atzinīgi vērtē Komisijas idejas un atzīst nepieciešamību apvienot un attiecīgi

līdzsvarot kvantitatīvos un kvalitatīvos kritērijus. Mēs arī iesakām Komisijai pievērst īpašu uzmanību tiem noregulējuma kritērijiem, kuriem būtu jānodod signāls tieši tajā brīdī, kad jāpieņemro sanācības instrumenti.

3.2.5. Agrīna iejaukšanās

Komisijas plānotie pasākumi šķiet pareizi un pieņemami, taču uzmanību pelna **īpašā pārvaldnieka** iecelšana. Līdzšinējos juridiskos pētījumos ir konstatēts, ka jēdzienam "agrīna iejaukšanās" dažādās dalībvalstīs ir atšķirīgas nozīmes un ka uzraudzības iestāžu pilnvaras iecelt īpašu pārvaldnieku var atšķirties. Dažās dalībvalstīs valsts tiesību akti **var atļaut** iecelt īpašu pārvaldnieku, un tam var būt nepieciešami **tikai nelieli grozījumi**. Vairākās dalībvalstīs juridiskais pamats īpašā pārvaldnieka iecelšanai pastāv, pateicoties noteikumiem par agrīnas iejaukšanās pasākumu uzsākšanu, ja banka nespēj izpildīt kapitāla prasības. Citās dalībvalstīs attiecīgās **valsts uzņēmējdarbības tiesību akti var aizliegt** iecelt īpašu pārvaldnieku struktūrai, kas nav uzņēmuma valde vai pilnsapulce, un **tikai jauns likums** var mainīt vai grozīt spēkā esošo tiesisko regulējumu.

3.2.5.1. Attiecībā uz **saistībām** Komisija norāda, ka īpašā pārvaldnieka iecelšana nenozīmē valsts garantiju un nenozīmē, ka **uzraudzības iestādes ir atbildīgas** par īpašā pārvaldnieka darbībām. Tas nav visai pieņemami no tīri juridiskā viedokļa: vispārējais princips ir tāds, ka jebkurš, kas pieņem lēmumu vai veic darbības, ir atbildīgs par sekām. Jebkurš izņēmums šādam principam, kas nav pamatots ar likumu, varēs tikt apstrīdēts tiesā.

3.2.5.2. EESK iesaka, ka īpašā pārvaldnieka iecelšanai vajadzētu būt iespējama, pamatojoties uz skaidri noteiktiem kritērijiem, ja uzraudzītājs, īstenojot pilnvaras saskaņā ar **KPD 136. pantu**, ir pārliecināts, ka kredītiestādes vadība **nevēlas vai nespēj veikt vajadzīgos pasākumus**. Komiteja ir pauž pārliecību: ja grupas režīma ietvaros lēmums par īpašā pārvaldnieka iecelšanu ir juridiski saistošs, tas būtu jāpieņem konsolidētās struktūras uzraudzītājam, taču, **apspriežoties un nodrošinot ciešu koordināciju ar uzņemošās valsts uzraudzītājiem**.

3.2.5.3. Īpašā pārvaldnieka iecelšana ir signāls, ka bankai radušās problēmas, kas var apdraudēt noguldītāju uzticību un izraisīt noguldījumu aizplūšanu. EESK pauž bažas: kad vienā un tajā pašā laikposmā ir iecelti īpašie pārvaldnieki vairākās finanšu iestādēs, var rasties nopietnas problēmas; šādos gadījumos būtu jāievieš papildu drošības pasākumi, lai aizsargātu attiecīgās bankas un sektoru kopumā no iespējamās problēmu izplatīšanās un uzticības krīzes.

3.2.6. Noregulējums

3.2.6.1. Visi šajā nodaļā minētie pasākumi ir labi pārdomāti, taču Komisija pati atzīst, ka varētu būt nepieciešama **banku maksātspējas tiesību aktu reforma** un ka ir paredzēts veikt attiecīgu izpēti (paziņojuma 8.-9. lpp). Faktiski ierosinātās darbības kopumā var uzskatīt par tādām, kas ir **tuvu bankrota procedūrai, paralēlas parastajām procedūrām, taču atšķirīgas no tām**. Lielākajā daļā dalībvalstu ir sagaidāms, ka būs vajadzīga nevis reforma, bet gan jauni tiesību akti.

3.2.6.2. Galvenā atšķirība starp noregulējumu un bankrotu ir tā, ka pēc noregulējuma iestāde vai tās daļa paliek "dzīva", kas attaisno uzraudzības un noregulējuma iestāžu norādījumus un līdzdalību visā procedūrā. Taču **šīs iestādes nav apveltītas ar tiesu pilnvarām**, kas sarežģī pilnvaru piešķiršanu un pienākumu attiecināšanu, nemaz nerunājot par saistībām. Komisija, šķiet, labi apzinās šo problēmu: runājot par garantijām partneriem un tirgus nolīgumiem, tā atsaucas uz **izskatīšanu tiesā**, "lai nodrošinātu, ka iesaistītajām pusēm ir pienācīgas tiesības apstrīdēt iestāžu rīcību un pieprasīt finansiālu kompensāciju".

3.2.6.3. Šeit iestādes varētu saskarties ar delikātu un riskantu situāciju: "skartā" persona, kas vēlas apstrīdēt iestāžu lēmumu, varētu prasīt atlīdzinājumu tiesā, un tiesa var **nolemt apturēt visu procedūru**. Saskaņā ar spēkā esošajiem tiesību aktiem, šis risks pastāv, un tas ir vairāk nekā iespējami; jādara viss iespējams, lai novērstu iespēju, ka **noregulējuma procedūras varētu tikt atliktas vai apturētas**. Šādām procedūrām jābūt savlaicīgām un ātrām, jo jebkura kavēšanās vai procesa apturēšana var apdraudēt iestāžu iniciatīvas un izraisīt negatīvas reakcijas tirgū. **Izmaiņas tiesību aktos un tiesvedības procedūrās** neapšaubāmi ir nepieciešamas lielākajā daļā dalībvalstu, taču, tā kā maksātspējas regulējums un tiesu procedūras dažās no tām būtiski atšķiras, būs nepieciešamas ievērojamas izmaiņas.

3.2.7. Parādu daļēja norakstīšana

EESK atzinīgi vērtē Komisijas centienus analizēt noregulējuma problēmas attiecībā uz lielām, komplicētām finanšu iestādēm (LKFI) un konkrētus jautājumus saistībā ar parādu norakstīšanas instrumentu. EESK aicina Komisiju izstrādāt sistēmu, kurā šis instruments efektīvi sekmētu noregulējumu attiecībā uz visām iestādēm šā režīma ietvaros, tostarp LKFI, un uzsver kopīgas starptautiskās sistēmas nozīmību. Mēs ceram, ka Komisija tādēļ apsvērs Bāzeles komitejas vienošanos par to, ka sistēmiski nozīmīgām finanšu iestādēm jānodrošina tāda zaudējumu absorbcijas spēja, kas pārsniedz obligātos standartus. Komiteja uzsver, ka pašu iestāžu līdzekļu ieguldīšanas (*bail-in*) instrumentus varētu atzīt par līdzekli, lai palielinātu zaudējumu absorbcijas spēju finanšu iestādēm, tostarp sistēmiski svarīgos instrumentus, un atzinīgi vērtē to piemērošanu kā alternatīvu finanšu iestāžu glābšanai ar valsts līdzekļiem. Tomēr EESK pauž

bažas par vairākiem pašu iestāžu līdzekļu ieguldīšanas (*bail-in*) instrumentiem un to piemērošanu un rosina Komisiju tos izvērtēt ar īpašu piesardzību.

3.2.7.1. EESK uzskata: nosakot un īstenojot parādu norakstīšanas pilnvaras, cik vien iespējams, ir jāievēro parastā prasījumu apmierināšanas secība, kas noteikta ar maksātnespējas likumu. Jebkura atkāpšanās no tās ārkārtas gadījumos būtu jānosaka *ex ante* un iepriekš jāpaziņo.

3.2.7.2. Komisijai būtu jāpārlicinās, ka režīms ir uzticams un ka tiks novērsti domino efekts gadījumos, kad galvenie ieguldītāji bankas pašu līdzekļu ieguldīšanas (*bail-in*) instrumentos ir citas bankas ar saistītu uzņēmējdarbību. Būtu rūpīgi jāapsver pašu iestāžu līdzekļu ieguldīšanas (*bail-in*) instrumentos efektivitāte sistēmisku krīžu periodos un ietekme, ko rada to vienlaicīga aktivizācija, kuru veic daudzas finanšu iestādes, kā arī jāierosina papildu pasākumi, lai novērstu iespējamās nopietnas problēmas.

3.2.7.3. Komisijai būtu rūpīgi jāizanalizē pašu iestāžu līdzekļu ieguldīšanas (*bail-in*) instrumentu iespējamā procikliskā darbība un svārstības krīžu periodos, ka arī jāapsver, kad un cik lielā mērā uz tiem var pašauties šādos apstākļos.

3.2.7.4. EESK sagaida, ka Komisija veiks ietekmes novērtējumu par pašu iestāžu līdzekļu ieguldīšanas (*bail-in*) instrumentu ietekmi uz banku nozari un finanšu tirgu noturību.

3.3. Pārrobežu krīžu pārvarēšanas koordinācija

3.3.1. ES banku grupu koordinēts noregulējums

3.3.1.1. EESK atzinīgi vērtē Komisijas rūpes par pārrobežu krīžu pārvarēšanas koordinācijas pietiekamību un uzsver, ka attiecīgajiem pasākumiem jānodrošina vienlīdzīga attieksme pret kreditoriem un akcionāriem visās mītnes un uzņemošajās dalībvalstīs, jāaizsargā pret domino efektu krīzes periodā un jāuztur finanšu stabilitāte visās dalībvalstīs.

3.3.1.2. Komisija 4. nodaļā visnotaļ pareizi norāda, ka maksātnespējas gadījumā ir nepieciešama koordinēta rīcība un ka "otrajā nodaļā izklāstītie pasākumi nodrošinās, ka **noregulējuma iestāžu rīcībā ir vienādi instrumenti un pilnvaras**". Šāds formulējums tomēr šķiet pretrunā ar citu norādi 3. nodaļas sākumā, par to, ka "**sistēmai nevajadzētu būt preskriptīvai attiecībā uz to, kādus pasākumus izmantot konkrētā gadījumā**".

3.3.1.3. Šādā gadījumā koordinētai rīcībai ir vajadzīga kopīga vēlme veikt tos pašus pasākumus — nosacījums, kas, ņemot vērā pagātnes pieredzi, ir tālu no realitātes. Patiešām, izstrādājot 3. nodaļu, Komisija, iespējams, pievērsās tikai valstu ietvaros esošām situācijām, savukārt 4. nodaļa attiecas uz pārrobežu krīzēm, kad kompetence tiek nodota Eiropas uzraudzības iestādei (EUI). Tomēr šis komentārs nav nevietā: **ja katra valsts iestāde var brīvi izvēlēties** savas procedūras, EUI noteiktās var būt atšķirīgas vai pretrunā valstu procedūrām. Šādā gadījumā procedūras attiecībā uz ārvalstu banku filiāļu kreditoriem varētu atšķirties no procedūrām, kas attiecas uz attiecīgās valsts bankas kreditoriem. Tas varētu radīt bažas par kreditoru **tiesību paritāti** un, iespējams, **tiesiskā regulējuma kolīzijām** iekšējā tirgū.

Daži no šiem jautājumiem sīkāk iztirzāti apspriešanās dokumentā, un mēs ceram, ka apspriešanās rezultātā izdosies vairumu no tiem atrisināt.

3.3.1.4. Mēs labi apzināties, ka dalībvalstis varētu pretoties idejai par preskriptīviem noteikumiem un ka pretēja nostāja varētu būt nereāla; taču pārāk lielas izvēles brīvības atstāšana valstu iestādēm radītu grūtības gadījumos, kad rastos starptautiskā krīze attiecībā uz grupām. Iespējams, vajadzētu **saskaņot dažus svarīgākos procedūras aspektus** (iespējams, EUI pārraudzībā), pirms pieņemt valstu normatīvos aktus.

3.3.1.5. Attiecībā uz **koordinācijas sistēmu** Komisija apsver divas reformas: vienu, kas ir balstīta uz **noregulējuma kolēģijām**, un otru — uz **grupu noregulējuma iestādēm**. Pēdējā šķiet racionālāka, elastīgāka un efektīvāka, jo **vadošā loma būtu noregulējuma iestādēm**, iesaistot Eiropas Banku iestādi (EBI) novērotāja statusā. Savukārt otra, kas veidojas, paplašinot esošās uzraudzības kolēģijas un pievienojot noregulējuma iestādes, varētu būt problemātiska ātru lēmumu pieņemšanas ziņā, ņemot vērā ar uzraudzības un noregulējuma aspektiem saistītās bažas.

3.3.1.6. **Būtiskas bažas rada tas, ka grupas noregulējuma shēma nav paredzēta kā saistoša**. Valstu iestādes, kuras nepiekrīt šai shēmai, var brīvi veikt "neatkarīgu rīcību", lai gan tām "var pieprasīt" sniegt apsvērumus par sava lēmuma ietekmi uz citām dalībvalstīm, "ar lēmuma iemesliem jāiepazīstina" noregulējuma kolēģijas, un savi apsvērumi "jāapspriež" ar citiem kolēģijas locekļiem. Arī šajā ziņā līdzšinējā pieredze rosina **negatīvu komentāru**: ja tiek skartas valstu intereses, ir liela varbūtība, ka katra valsts iestāde centīsies tās aizsargāt pirmām kārtām. Ierosinātā procedūra ir pārāk smagnēja, laikietilpīga un nepiemērojama gadījumos, kad valstu iestādēm jārikojas nekavējoties. Sagaidīt, ka valstu iestādes nogaidīs un atturēsies no valstu pasākumu pieņemšanas, kamēr grupas līmeņa noregulējuma iestādes nebūs pieņēmušas lēmumu, ir nereāli, īpaši gadījumos, kad meitasuzņēmumi ir pārāk lieli vietējam tirgum.

3.3.1.7. EESK iesaka Komisijai vienkāršot procedūru, saskaņā ar kuru dalībvalstis, kas nepiekrīt ierosinātajam plānam, var izteikt savu viedokli.

3.4. Noregulējuma finansēšana

EESK jau ir paudusi savu viedokli par šo tematu atzinumā "Banku noregulējuma fondi" ⁽⁹⁾. Komiteja atkārtoti uzsver, ka visiem tiesību aktu projektiem šajā jomā jāpievieno

⁽⁹⁾ OV C 107, 06.04.2011., 16. lpp.

padziļināta analīze un ietekmes novērtējums, pilnībā ņemot vērā banku nodevu un nodokļu piemērošanu dažās dalībvalstīs.

3.4.1. Noregulējuma fondi un noguldījumu garantiju shēmas

EESK jau ir paudusi savu viedokli par BRF un DGS savā nesenajā atzinumā ⁽¹⁰⁾.

3.4.2. Noregulējuma fondu struktūra

3.4.2.1. Zināmas bažas rada tikai šķietami “nevainīgs” nobeiguma teikums: “... un **izmaksas, kas pārsniedz fonda iespējas, vēlāk tiek atgūtas no banku nozares**”. Prasība visai nozarei segt zaudējumus, ko radījis viens no tās locekļiem, nav neparasta politika, taču, to darot, būtu skaidri jādefinē noteikumi un iepriekš jāveic padziļināta analīze par izrietošajām sekām. Ir nepieciešams atbilstīgs **tiesiskais pamats**. Fonda finansēšanai paredzēto iemaksu noteikšana ar regulu ir vispārpieņemta procedūra, taču ir vajadzīgs likums, ja zaudējumi tiešā veidā ir jāsedz trešajām personām.

3.4.2.2. Attiecībā uz **iemaksu bāzi** pieņemama saskaņota pieeja varētu būt balstīta uz kopējo saistību summu pēc to kvalitatīva novērtējuma, vai uz saistībām, kas izslēdz garantētos noguldījumus. Bet arī šeit parādās elastības “velns”: katra dalībvalsts varētu nolemt citādi, “ja vien tas nerada iekšējā tirgus traucējumus”. Dažādie kritēriji var novest pie atšķirīgām iemaksu sistēmām un atšķirīgām izmaksām katras valsts nozarei: **izkropļojums ir neizbēgams elastīguma rezultāts**.

3.4.2.3. Daudzas DV jau ir ieviešas nodokļus un **nodevas, kuru parametri (bāze, likme un apjoms) ievērojami atšķiras**. Attiecībā uz šīm atšķirībām Komiteja uzsver, cik svarīgi ir **nodrošināt atbilstošu koordināciju īstermiņā, ieviešot praktiskus risinājumus, tostarp divpusējus nolīgumus, ja nepieciešams**. Turklāt mēs vēlētos vēlreiz uzsvērt, cik svarīga **nozīme ir valstu nodevu sistēmās izveidotajām elastīguma iespējām īstermiņā, ņemot vērā notiekošās izmaiņas regulējuma jomā un norises virzībā uz atbilstošu ES mēroga risinājumu vidējā termiņā**.

Briselē, 2011. gada 16. jūnijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

3.4.3. Fondu lielums

EESK jau ir paudusi savu viedokli par šo tematu savā nesenajā atzinumā ⁽¹¹⁾. Arī šeit ir vajadzīgs **kvantitatīvais ietekmes novērtējums**, kā arī novērtējums par ietekmi, ko rada līdzekļu tālāka aizplūšana no finanšu sektora kredītiestāžu pieejamiem resursiem, kā arī par Kapitāla prasību direktīvas ietekmi.

3.5. Nākamie posmi un turpmākais darbs

3.5.1. Nākamie posmi: koordinācijas sistēma

Valsts maksātspējas tiesību akti neapšaubāmi būs jāgroza, lai tos pielāgotu jaunajiem noteikumiem attiecībā uz noregulējumu, taču jautājums, **kā un cik ilgi tas notiks, joprojām ir atklāts**. Likuma grozīšanai ir nepieciešams iesaistīt valdības un parlamentus: parasti tās ir ilgstošas procedūras, vēl jo vairāk, kad runa ir par jūtīgiem jautājumiem. Pirms pieņemt jaunu regulu, Komisijai būtu jāmēģina izvairīties no kolīzijām ar **noteiktiem principiem** dažās dalībvalstīs.

3.5.2. Maksātspējas sistēmas (vidējā termiņā)

Administratīvā likvidācija nav nezināma procedūra, taču vairumā dalībvalstu to parasti veic **tiesas iecelts likvidators šās pašas tiesas uzraudzībā**. Banku likvidācijas uzticēšana administratīvām banku struktūrām un tās veikšana šo struktūru pārraudzībā nozīmētu **tiesu pilnvaru nodošanu administratīvām iestādēm**: kaut kas tāds varētu būt pretrunā ar valsts tiesību aktiem vai pat konstitūcijām.

3.5.3. Komisijas ierosinātā ES krīžu pārvarēšanas sistēma finanšu nozarē atšķiras no krīžu pārvarēšanas pieejas, ko pēdējā laikā piemēroja dažās dalībvalstīs ES / SVF atbalstītu programmu ietvaros ⁽¹²⁾. Tās paredz banku rekapitalizāciju, izmantojot publisko finansējumu, tostarp ES un SVF finansējumu, kas var turpināties dažus nākamus gadus, tieši tajā laikā, kad jaunā Eiropas pārvarēšanas sistēma un banku noregulējuma fondi (BNF) jāievieš pārējā ES. EESK sagaida, ka Komisija ierosinās atbilstošus pārejas pasākumus ar reālu termiņu, kas ļaus šādām dalībvalstīs organizēt ātru, vienmērīgu un pilnīgu pāreju uz ES ierosināto sistēmu krīžu pārvarēšanai, un BNF, ņemot vērā nepieciešamību novērst banku nozares vājināšanos.

⁽¹⁰⁾ Sk. 9. zemsvītras piezīmi.

⁽¹¹⁾ Sk. 9. zemsvītras piezīmi.

⁽¹²⁾ Sk. SVF ziņojumus par Grieķiju (Nr. 1168) un Īriju (Nr. 10366 un Nr. 1147).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par sankciju režīma pastiprināšanu finanšu pakalpojumu nozarē”

COM(2010) 716 galīgā redakcija

(2011/C 248/18)

Ziņotājs: **Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2010. gada 8. decembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par sankciju režīma pastiprināšanu finanšu pakalpojumu nozarē”

COM(2010) 716 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa Komitejas savu atzinumu pieņēma 2011. gada 26. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 472. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 15. un 16. jūnijā (16. jūnija sēdē), ar 105 balsīm par, 2 balsīm pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK ļoti atzinīgi vērtē pārvalstiska sankciju režīma izveidi, lai sankcijas būtu patiešām efektīvas, preventīvas un samērīgas, un atbalsta Komisijas paziņojumā pausto pieeju nodrošināt kopīgu minimālo kritēriju kopumu, kuri dalībvalstīm jāievēro, tām nosakot administratīvās sankcijas par finanšu pakalpojumiem piemērojamo noteikumu pārkāpumiem.

1.2 Paredzētā tiesiskā regulējuma mērķis ir atvieglot ES jau sekmīgi izmantoto juridisko principu, piemēram, principa “piesārņotājs maksā”, ieviešanu, to izmantojot, lai piemērotu samērīgas sankcijas par nodarīto kaitējumu un radītu piemēru finanšu pārkāpumu gadījumā vai “ieciētības” politiku konkurenci kropļojošas darbības izskatīšanas un sankcionēšanas procedūrās. Tām minētajā gadījumā ir īpaša nozīme, ņemot vērā ārkārtējo lomu, kāda var būt finanšu iestāžu darbiniekiem ziņošanā par pārkāpumiem.

1.3 EESK atbalsta Komisijas viedokli, ka formulējumam “sankcijas” jāpiešķir plaša nozīme, attiecinot to gan uz administratīviem pasākumiem nodokļu jomā, gan uz likumības atjaunošanu, konfiskāciju, vadītāju atlaišanu, atcelšanu (piemēram, licenču anulēšana), naudassodiem, kavējuma naudu un citiem līdzīgiem pasākumiem.

1.4 EESK aicina Komisiju analizēt iespējamus veidus, kā novērst iekšējo tirgu ietekmējošu kapitāla kustību, kas saistīta ar krāpniecisku finansiālu darbību, kuras izcelsmes vieta vai virzības mērķis ir nodokļu un finanšu oāzes.

1.5 Kā papildpasākumi sankcijām būtu jāparedz nelikumīgi gūtu ienākumu konfiscēšana un soda naudas, un šie līdzekļi, kā

jau atkārtoti uzsvērusi EESK ⁽¹⁾, būtu jānovirza “kollektīvo prasību atbalsta fondam”, lai patērētāju tiesību aizsardzības apvienībām atvieglotu kopīgu rīcību saistībā ar kompensācijām vai atlīdzību. Tāpēc EESK ⁽²⁾ atgādina Komisijai par savu vairākkārt pausto viedokli, ka būtu jāpieņem pārvalstiski tiesību akti kolektīvās rīcības saskaņošanai.

1.6 EESK aicina Eiropas Komisiju ņemt vērā, ka ES ir vajadzīgi starptautiski līgumi ar trešām valstīm, lai stiprinātu spēkā esošo tiesību aktu, kuros paredzētas finansiālas sankcijas, ārējo ietekmi, nodrošinot tādējādi šo tiesību aktu efektivitāti un to preventīvo iedarbību gadījumos, kad tiek pārkāpti noteikumi par finanšu pakalpojumiem.

2. Ievads

2.1 Finanšu krīze ir likusi šaubīties par to, vai finanšu tirgus noteikumi visā Eiropas Savienībā vienmēr tiek atbilstoši ievēroti un piemēroti. Turklāt ES noteikumu neievērošana vienā dalībvalstī var būtiski ietekmēt citas dalībvalsts finanšu sistēmas stabilitāti un darbību.

2.2 ECOFIN padome ir lūgusi Komisiju un trīs uzraudzītāju komitejas (Eiropas Banku uzraudzītāju komiteju (CESB), Eiropas Apdrošināšanas un fondēto pensiju uzraudzītāju komiteju (CSESPJ) un Eiropas Vērtspapīru regulatoru komiteju (CERV)) izstrādāt pilnīgu starpnozaru pārskatu, lai salīdzinātu sankciju pilnvaru piemērošanu dažādās dalībvalstīs, to saskaņotību, līdzvērtību un efektīvu izmantošanu.

⁽¹⁾ OV C 162, 25.06.2008., 1.-19. lpp., OV C 175, 28.07.2009., 20.-25. lpp.

⁽²⁾ OV C 324, 30.12.2006., 1. lpp.

2.3 Starptautiskā līmenī 2008. gada 15. novembrī Vašingtonā notikušajā augstākā līmeņa sanāksmē G20 valstu vadītāji vienojās, ka sankciju režīmu pastiprināšana ir viens no finanšu nozares reformas elementiem. Turklāt 2010. gada jūlijā pieņemtais likums par Volstrītas reformu un patērētāju aizsardzību (*Dodd-Frank Wall Street Reform and Consumer Protection Act*) nodrošina visaptverošu ASV finanšu sistēmas reformu.

3. Komisijas paziņojums

3.1 Paziņojuma pamatā ir iepriekš minētie uzraudzītāju komiteju pētījumi un sarunas ar dalībvalstīm. Tajā izskatīti aspekti, kuros iespējami uzlabojumi, un ieteikti iespējamie ES pasākumi sankciju režīmu efektivitātes un konverģences palielināšanai. Finanšu nozarē efektīvi sankciju režīmi ir galvenais elements uzraudzības sistēmās, kam jāgarantē droša un stabila finanšu tirgu darbība un patērētāju un investoru aizsardzība.

3.2 Lai nodrošinātu ES tiesību normu pilnīgu piemērošanu, sankcijām jābūt efektīvām, samērīgām un preventīvām. Sankciju uzskata par efektīvu tad, ja tā garantē ES tiesību normu ievērošanu, par samērīgu tad, ja tā adekvāti atspoguļo pārkāpuma smagumu un nav stingrāka kā nepieciešams mērķa sasniegšanai, un par preventīvu tad, ja tā ir pietiekami nopietna, lai atturētu pārkāpējus no atkārtota nodarījuma un potenciālos pārkāpējus no pārkāpuma izdarīšanas.

3.3 Saskaņā ar spēkā esošajām tiesību normām dalībvalstīm ir ievērojama autonomija valsts līmeņa sankciju izvēlē un piemērošanā. Tomēr šī neatkarība jāabalansē ar vajadzību piemērot efektīvas un konsekventas Eiropas tiesību normas.

3.4 Patlaban finanšu pakalpojumu jomā spēkā esošajās Eiropas direktīvās un regulās uz sankcijām attiecas četras noteikumu grupas:

- sankciju piemērošanas pilnvaru koordinēšana starp dalībvalstīm;
- dalībvalstu pienākums nodrošināt atbilstošu administratīvo sankciju un pasākumu piemērošanu un garantēt to, ka tie ir efektīvi, samērīgi un preventīvi; izmeklēšanas, preventīvie un represīvie pasākumi parasti nav atšķirti;
- vēl viena noteikumu grupa attiecas uz sankcijām par konkrētiem pārkāpumiem;
- ceturta grupa iestādēm paredz pienākumu noteiktos gadījumos pasākumus un sankcijas publiskot.

3.5 Sankciju režīmu analīze atklāj dalībvalstīs pastāvošās atšķirības, kuras var būt izraisījuši daudzi faktori, tostarp dalībvalstu tiesību sistēmu atšķirības, konstitucionālās prasības, kā arī valstu pārvaldes sistēmu darbība un tiesu iestāžu (administratīvo tiesu un krimināltiesu) funkcijas.

3.6 Komisija īpaši ir konstatējusi šādas atšķirības un nepilnības valstu sankciju režīmos:

- dažu kompetento iestāžu rīcībā nav sankciju pilnvaru saistībā ar dažiem pārkāpumu veidiem;
- administratīvās finansiālās sankcijas (naudassodi) dalībvalstīs ļoti atšķiras un dažās dalībvalstīs ir pārāk zemas;
- valstu tiesību aktos paredzēto sankciju veidu (administratīvo vai kriminālsankciju) atšķirība;
- sankciju piemērošanas līmenis dalībvalstīs atšķiras.

3.7 Komisija uzskata, ka atšķirības būtiskos sankciju režīmu aspektos var izraisīt ES noteikumu par finanšu pakalpojumiem neievērošanu, būtiski apdraudēt patērētāju tiesību aizsardzību un tirgus integritāti, izkropļot konkurenci iekšējā tirgū, negatīvi ietekmēt finanšu uzraudzību un visbeidzot mazināt patērētāju uzticību finanšu nozarei.

3.8 Komisija uzskata, ka noteikti ir vajadzīga lielāka konverģence un stingrāki sankciju režīmi, lai izvairītos no finanšu tirgu neatbilstošas darbības riska. Tādēļ Komiteja ierosina izstrādāt kopīgus obligātos kritērijus, lai nodrošinātu valstu izmantoto sankciju režīmu minimālu tuvināšanos, paredzot šādus aspektus:

- atbilstoša veida administratīvās sankcijas par svarīgāko noteikumu pārkāpumiem;
- sankciju publiskošana;
- pietiekami lieli administratīvie sodi;
- gan privātpersonām, gan finanšu iestādēm piemērotās sankcijas;
- attiecīgi kritēriji, kas jāņem vērā, piemērojot sankcijas;
- iespēja noteikt kriminālsankcijas par smagākiem pārkāpumiem;
- piemēroti mehānismi sankciju efektīvas piemērošanas atbalstam.

4. Vispārējas piezīmes

4.1 EESK viedoklis

4.1.1 Komiteja ļoti atzinīgi vērtē Komisijas paziņojumu, kurā kopumā atbalstīta efektīvāka pārvalstiska regulējuma izstrāde, starptautisko noteikumu par kapitāla tirgu pārskatīšanas ietvaros apkarotu finanšu iestāžu un finanšu uzņēmumu pārkāpumus.

4.1.2 Tādējādi paziņojums izstrādāts saskaņā ar G20 valstu pausto politisko nostāju, jo īpaši Vašingtonas (2008.), Londonas (2009.) un Seulas (2010.) samitos, kā arī saskaņā ar ES nostāju, par kuru panākta vienošanās visaugstākajā institucionālajā līmenī (finanšu uzraudzības struktūru izveide, Direktīvas par finanšu instrumentu tirgiem (MIFID) reforma, vienošanās par augsta riska ieguldījumu fondiem (*Hedge Funds*) u.c.).

4.2 Subsidiaritātes princips

4.2.1 Paziņojumā neapšaubāmi ņemts vērā subsidiaritātes princips un uzsvērta valstu iestāžu galvenā atbildība, lai, rīkojoties saskaņoti un integrēti, varētu piemērot spēkā esošo regulējumu un turpmāko sankciju režīmu finanšu pakalpojumu nozarē. Būtbū dokumenta attiecās tikai uz sankcijām, kuras piemēro dalībvalstu kompetentās iestādes.

4.2.2 Tomēr, ja pārkāpums, kurš noticis Eiropas robežās un kura izdarītāji darbojas dažādās dalībvalstīs, ietekmē visa kopējā tirgus darbību, būtu jāveic šādi pasākumi:

— skaidri jānosaka, kas atbild par sankciju procedūras uzsākšanu, lai novērstu to ka pārkāpuma izdarītāji izvēlas valsts iestādes, kuru piemērotās sankcijas viņiem ir vislabvēlīgākās (*forum shopping*);

— konkrētos apstākļos funkciju un atbildības deleģēšana citām kompetentām iestādēm;

— atsevišķos gadījumos un izņēmuma kārtā atkarībā no konkrētās lietas kompetenci šādos jautājumos piešķirt Eiropas uzraudzības iestādēm.

4.2.3 Pārvalstiska rīcība ir pamatota ar to, ka jānodrošina valstu administratīvo vai soda sankciju režīmu konverģence, jo patlaban tajos vai nu ir būtiskas atšķirības vai nepilnības, kas neļauj tos saskaņot, vai arī tie darbojas pēc pilnīgi atšķirīgiem kritērijiem. Katra dalībvalsts izraudzīsies kriminālsoda vai administratīvā soda piemērošanu, vienlaikus ievērojot līdzvērtības un efektivitātes principus atbilstīgi Eiropas Savienības Tiesas judikatūrai.

4.2.4 Saskaņā ar atbildības sadali starp valsts pārvaldes iestādēm un tiesiskajām sistēmām izskatāmā regulējuma mērķis ir atvieglot ES jau sekmīgi izmantoto juridisko principu, piemēram, principa “piesārņotājs maksā”, ieviešanu, to izmantojot, lai piemērotu samērīgas sankcijas par nodarīto kaitējumu un radītu piemēru finanšu pārkāpumu gadījumā vai “ieciētības” politiku konkurenci kroplojošas darbības izskatīšanas un sankcionēšanas procedūrās. Tām minētajā gadījumā ir īpaša nozīme, ņemot vērā ārkārtējo lomu, kāda var būt finanšu iestāžu darbiniekiem ziņošanā par pārkāpumiem.

4.2.5 Neapšaubāmi sankcijām un sodiem, kurus piemēro pārkāpējiem, visos gadījumos jābūt stingriem un ar preventīvu

ietekmi, lai novērstu pārkāpumus, kas demokrātiskā sabiedrībā nav pieņemami. Tomēr stingrībai jābūt savienojamai labvēlīgi attieksmi pret personām, kas sadarbojas tādu apstākļu noskaidrošanā vai atklāšanā, kas klasificējami kā pārkāpumi. Tādām personām piemērojamās sankcijas vai sodu var būtiski samazināt vai atcelt.

4.2.6 EESK uzskata, ka atklāšana vai ziņošana, kā paredzēts ASV *Dodd Frank* likumā, var pozitīvi ietekmēt finanšu pakalpojumu iekšējā tirgus atveseļošanu, lai uzlabotu tā darbību, izmantojot ekonomisko stimulu sistēmu un motivējošus pasākumus tiem, kuri ziņo finanšu uzraudzības iestādēm par finanšu nozarei piemērojamo noteikumu pārkāpšanu.

4.2.7 Tādēļ ir jānovērš atsevišķās dalībvalstīs vēl joprojām sastopamie juridiskie šķēršļi, kas kavē ziņošanu par pārkāpumiem, pamatojoties uz pieņemto vajadzību aizsargāt uzņēmējdarbības noslēpumus un uz citiem ar konfidencialitāti saistītiem aspektiem. Minētie apstākļi nav labvēlīgi tiem, kuri ziņo par pārkāpumiem. Jebkurā gadījumā jānodrošina darbinieku aizsardzība, izmantojot viņu interešu aizsardzības programmas.

4.2.8 Tāpēc spēkā esošajā direktīvā par negatīvi iegūtu līdzekļu legalizēšanu paredzēta labvēlīga attieksme pret finanšu iestāžu darbiniekiem, kuri ziņo par aizdomīgiem darījumiem, kā arī viņu aizsardzība pret iespējamām represijām profesionālajā vai kādā citā jomā.

4.3 Nepilnības Komisijas paziņojumā

4.3.1 Izskatot paziņojumu, var secināt, ka Komisija kopumā pievēršas pārkāpumiem, kas saistīti ar privātpersonu, fizisku vai juridisku personu rīcību, par kuru var piemērot administratīvu sodu vai kriminālsodu. Tāpēc dokumentā nav skatīta publisko iestāžu krāpnieciska vai nolaidīga rīcība, jo īpaši to iestāžu, kuru kompetences ietver finanšu tirgu regulēšanu un uzraudzību un kuru neatbilstoša darbība var būtiski kaitēt iekšējam tirgum un patērētāju interesēm.

4.3.2 Piemēram, ir jānovērš t.s. “neredzamās barjeras”, kas radījušas un rada nepārvaramus šķēršļus ekonomisko pamatbrīvību īstenošanai (piemēram, lēmumu pieņemšanas pilnvaru ļaunprātīga izmantošana, izraugot kredītiestādes vai apdrošināšanas iestādes vadītājus⁽³⁾ vai lemjot par akcionāru, kuriem ir būtiska līdzdalība finanšu iestādes kapitālā, neatbilstību⁽⁴⁾ u.c.).

4.3.3 Līdzīgā veidā būtu jāizstrādā iekšējie noteikumi dalībvalstīs, kur tas vēl nav izdarīts, lai uzsvērtu to finanšu iestāžu vadītāju atbildību, kas iestāžu sistēmisko īpatnību dēļ nepārdomātas vai krāpnieciskas vadības rezultātā var radīt neapreķināmus zaudējumus finanšu tirgu stabilitātei un patērētājiem.

⁽³⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 14. jūnija Direktīvas Nr. 2006/48/EK 11. pants, OV L 177, 30.06. 2006. g., 1. lpp.

⁽⁴⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2007. gada 5 septembra Direktīvas Nr. 2007/44/EK 12. pants, OV L 247, 21.09. 2007. g., 1. lpp.

4.3.4 Šobrīd jebkuru finanšu iestādes (arī tad, ja iestāde ir maza un tās ietekme tirgū nav nozīmīga) darbinieku var stingri sodīt par korupciju, krāpšanu vai nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu. Tomēr atsevišķās dalībvalstīs šo iestāžu vadītājiem, kuri ir atbildīgi par finanšu pārkāpumu rezultātā nodarīto kaitējumu, ir iespēja izvairīties no kriminālsoda vai administratīvā soda. Tādējādi var secināt, ka korporatīvā ir ļoti lieli trūkumi.

4.4 Savstarpīguma princips

4.4.1 Šajā sakarā paziņojumā izmantota pieeja, kas pārāk vērsta uz Eiropas Savienību, pievēršoties stāvoklim Eiropā un neanalizējot trešo valstu finanšu iestāžu darbību, kuras arī varētu skart iekšējā tirgus darbība, ņemot vērā kapitāla tirgu atvēršanu, kā arī to, ka šīm iestādēm ir diezgan liela dibinājumbīvība, izmantojot tādu veidus kā kopuzņēmumi vai lēcienveida attīstība (*leap-frogging*).

4.4.2 Lielākoties trūkst kopēja režīma, kas atvieglotu savstarpīguma politikas īstenošanu ar trešām valstīm finanšu pakalpojumu jomā, un valstu iestādēm jānosaka uzraudzības un sankciju mehānismi, kas vienlīdz efektīvi piemērojami trešo valstu finanšu iestādēm.

4.4.3 EESK aicina Komisiju analizēt iespējamus veidus, lai novērstu krāpnieciskas finanšu darbības, kuru izcelsme vai mērķi saistīti ar nodokļu un finanšu oāzēm, un kuras saistītas ar kapitāla kustību, kas ietekmē iekšējā tirgus darbību.

4.4.4 Šajā saistībā EESK pauž bažas, ka Komisija nav pietiekamu uzmanību pievēršusi aspektiem, kas saistīti ar finanšu likumdošanas pārkāpumu uzraudzību, ja pārkāpumi izdarīti trešo valstu teritorijā vai ja par to izdarīšanu tieši vai netieši ir atbildīgas fiziskas personas, kas dzīvo minētajās valstīs, vai juridiskas personas, kas reģistrētas minētajās valstīs.

4.5 Saistībā ar atsevišķiem tehniskiem aspektiem jānorāda, ka

4.5.1 EESK atbalsta Komisijas viedokli, ka formulējumam "sankcijas" jāpiešķir plaša nozīme, attiecinot to gan uz administratīviem pasākumiem nodokļu jomā, gan uz likumības atjaunošanu, konfiskāciju, vadītāju atļaišanu, atcelšanu (piemēram, licenču atsaukšana), naudassodiem, kavējuma naudu un citām līdzīgām jomām.

4.5.2 Visas sankciju procedūras vismaz jābalsta uz tiesiskuma, patiesuma, vainas pierādīšanas un atbildības principiem, tās nevar piemērot ar atpakaļejošu spēku, jāņem vērā arī "*reformatio in peius*", nevainības prezumpcija, proporcionalitātes princips, kā arī princips "*non bis in idem*", samērīgums, noilguma

tiesības, lietas izskatīšanas galīgais termiņš, iespēja uz laiku apturēt lietas izskatīšanu, un iespēja iesniegt regresa prasību.

4.5.3 Būtu ieteicams arī uzlabot informācijas sniegšanu par piemērotajām sankcijām pārkāpumu gadījumā, un papildus publicēšanai uzņēmumu valdības biļetenos atkarībā no pārkāpuma smaguma informāciju varētu publicēt arī ES Oficiālajā Vēstnesī, drukātajos plašsaziņas līdzekļos vai internetā, un izmaksas būtu jāsedz pārkāpējam.

4.6 Juridiskā instrumenta sastāvdaļas

4.6.1 EESK uzskata, ka Komisijas ierosinātā juridiska instrumenta precizēšana savukārt varētu sniegt ieguldījumu šo mērķu sasniegšanā, lai ieviestu tādu sankciju sistēmu, kas balstās uz efektivitātes, samērīguma un pārliecināšanas principiem.

4.6.2 Lai gan regulas pieņemšana būtu vislietderīgākais risinājums, nevajadzētu būt rīcības brīvībai attiecībā uz tās piemērošanas jomu, un šobrīd, kad ES tiesību akti tiek papildināti, tas varētu būt nepiemērots instruments.

4.6.3 EESK uzskata, ka lietderīgāk būtu izraudzīties ietvardirektīvu, lai gan Komisija uzskata, ka būtu jāveic minimāla saskaņošana, un šajā gadījumā noteikumiem jābūt pietiekami skaidriem, ar precīzām un stingrām norādēm, lai garantētu tiešu ietekmi atbilstoši Eiropas Savienības Tiesas judikatūrai. Šajā direktīvā jāiekļauj ļoti detalizēti noteikumi, lai nodrošinātu vispārējo interešu mērķu sasniegšanu.

4.6.4 Piemērojot finansiālās sankcijas, visos gadījumos jāņem vērā princips, ka pārkāpējs nevar gūt pilnīgi nekādu labumu, izdarot pārkāpumu, un būtu jāizstrādā kopīgas metodes, lai aprēķinātu kompensāciju par jebkuru nelikumīgā veidā gūtu peļņu papildus naudassodam.

4.6.5 Nelikumīgi gūtu ienākumu konfiscēšana un represīvās metodes būtu jāizmanto papildus piemērojamajām sankcijām, kā jau atkārtoti uzsvērusi EESK⁽⁵⁾, šādā veidā iegūtie līdzekļi būtu jānovirza "Atbalsta fondā kolektīvo prasību iesniegšanai", kas patērētāju apvienībām un citām organizācijām, kurām ir likumīgas intereses, atvieglotu kolektīvo rīcību, lai panāktu zaudējumu atlīdzināšanu. Šajā sakarā EESK⁽⁶⁾ atgādina Komisijai, ka ir jāizstrādā saskaņoti pārvalstiski tiesību akti, lai saskaņotu kolektīvo rīcību ar mērķi nodrošināt patērētāju interešu augstu aizsardzības līmeni.

⁽⁵⁾ Skatīt 1. zemspvītras piezīmi.

⁽⁶⁾ Skatīt 2. zemspvītras piezīmi.

4.6.6 Piemērojot sankcijas, jāņem vērā arī šādi aspekti: pārkāpuma izdarītāju personīgie apstākļi, pārkāpuma smagums, pārkāpuma izdarītāja finansiālā stabilitāte, pārkāpuma izdarītāja sadarbība nodarījuma atklāšanā, pārkāpuma ilgums, pārkāpuma radītā ietekme saistībā ar patērētāju un klientu tiesībām un likumīgajām interesēm.

4.7 Lisabonas līgums un patērētāji

4.7.1 Visbeidzot paziņojumā veltīta liela uzmanība finanšu pakalpojumu lietotāju stāvoklim un cita starpā minēta noteikumu par kolektīvo prasību iesniegšanu saskaņošana, ko EESK jau vairākos atzinumos atbalstījusi, tomēr pieeja jautājumam par patērētāju stāvokli ir pasīva, balstīta uz patērētāju tiesību aizsardzību un sodīšanu par ļaunprātīgu vai nelikumīgu praksi.

4.7.2 Saistībā ar Lisabonas līguma piemērošanu, kurā līdzdalības demokrātijas princips nostiprināts kā viens no ES demokrātijas pamatprincipiem, būtu jāņem vērā patērētāju un visplašāk pārstāvēto apvienību iesaistīšana.

4.7.3 Ierosinātajā sankciju režīmā jāiekļauj noteikumi, kas ļauj pastiprināt patērētāju apvienību darbību minētajā jomā. Citstarp būtu jāizveido pastāvīgi saziņas kanāli starp Eiropas Parlamentu, Komisiju, EESK un patērētāju apvienībām, kā arī jāgarantē publisks finansējums, lai nodrošinātu efektīvāku sistēmu, kas ļauj brīdināt par iespējamām situācijām, kuras

apdraud finanšu tirgu stabilitāti, un atvieglotu atbilstošu noteikumu izstrādi, ņemot vērā gan produktu un tirgus prakses straujo attīstību, gan arī ietekmi, kādu sankciju piemērošana finanšu iestādēm radīs patērētājiem.

4.7.4 Tādējādi kopā ar patērētāju tiesību aizsardzību un finanšu pārkāpumu radīto kaitējumu novēršanu, minētie pasākumi ļautu piemērot preventīvu pieeju, kas varētu izrādīties daudz efektīvāka.

4.7.5 EESK uzskata, ka ir jāizveido Eiropas finanšu pakalpojumu patērētāju tiesību aizsardzības aģentūra, un atkārtoti uzsver⁽⁷⁾ nepieciešamību izskatīt iespēju par tādas struktūras izveidi, kas būtu analoga ASV ar *Dodd-Frank* Aktu izveidotajam Patērētāju finansiālo interešu aizsardzības birojam (*Bureau of Consumer Financial Protection*).

4.7.6 Tāpēc EESK ierosina Eiropas Komisijai lietderīgi izmantot gaidāmā priekšlikuma sagatavošanas periodu, lai izstrādātu vai pārskatītu pētījumus par finanšu pakalpojumu lietotāju tiesību aizsardzības jomā Eiropā apzināto paraugpaksi, kas varētu būt par pamatu, lai ieviestu tiesiskus instrumentus, kas nodrošinātu augstu tiesību aizsardzības līmeni visiem finanšu pakalpojumu lietotājiem. Šāds augsts patērētāju tiesību aizsardzības līmenis ir paredzēts Pamattiesību hartā un attiecas uz visām Eiropas iestādēm

Briselē, 2011. gada 16. jūnijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Staffan NILSSON

(7) OV C 107, 06.04.2011., 21. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Zaļā grāmata – Mazāk administratīvo formalitāšu pilsoņiem: publisko dokumentu brīvas aprites un civiltāvokļa aktu atzīšanas veicināšana"

COM(2010) 747 galīgā redakcija

(2011/C 248/19)

Ziņotājs: **HERNÁNDEZ BATALLER kgs**

Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2010. gada 14. decembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Zaļā grāmata – Mazāk administratīvo formalitāšu pilsoņiem: publisko dokumentu brīvas aprites un civiltāvokļa aktu atzīšanas veicināšana"

COM(2010) 747 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 26. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 472. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 15. un 16. jūnijā (15. jūnija sēdē), ar 127 balsīm par, 2 balsīm pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK atzinīgi vērtē Komisijas zaļo grāmatu un atzīst nepieciešamību vienkāršot publisko dokumentu apriti visā Eiropas Savienībā, novēršot pašreizējos šķēršļus, lai Eiropas pilsoņiem atvieglotu dzīvi un sekmētu viņu tiesību efektīvāku izmantošanu.

1.2 EESK atbalsta Komisijas iniciatīvas, kuru mērķis ir publisko dokumentu brīvas aprites sekmēšana, jo tādējādi tiek atbalstīta Eiropas pilsonība un stiprinātas pilsoņu ekonomiskās un sociālās tiesības.

1.3 EESK uzskata, ka saistībā ar civiltāvokļa aktu reģistriem Komisijai vajadzētu

— izveidot civiltāvokli apliecināšu Eiropas dokumentu fakultatīvu sistēmu,

— uzsākt darbu, lai saskaņotu tiesību normu kolīzijas, un

— īstenojot iepriekš minētos pasākumus, noteikt savstarpēju atzīšanu, definējot minimālās prasības attiecībā uz civiltāvokļa aktu reģistrēšanas dokumentiem, un vienoties par to vispārējā derīguma atzīšanu ES, ja ir konstatēts, ka attiecīgā iestāde tos izsniegusi likumīgi.

1.4 Šajā sakarā EESK aicina ES iestādes un kompetentās struktūras nekavējoties atbalstīt un veicināt Komisijas ierosinā-

jumus, lai iespējami ātrāk varētu pieņemt attiecīgu pārrobežu regulējumu jau pašreizējā likumdošanas periodā.

1.5 Tādēļ varētu aicināt plaši ieviest administratīvos dokumentus, kuri sagatavoti, izmantojot standartizētus un daudzvalodu formātus, par paraugu varētu ņemt CIEC izmantotos modeļus; tas, papildus citām priekšrocībām, novērstu arī vajadzību tulkot dokumentu reģistrācijas valstī.

2. Ievads

2.1 Administratīvās procedūras, kas jāizpilda, lai publiskos dokumentus varētu izmantot ārpus tās dalībvalsts, kurā tie izsniegti, attiecīgajai personai var radīt būtiskas izmaksas un prasīt laiku, galvenokārt saistībā ar dokumenta autentiskuma apstiprināšanu vai sertificēta tulkojuma iesniegšanu.

2.1.1 Viens no šo grūtību iemesliem ir pilsoņu pienākums iesniegt citas dalībvalsts iestādēm publiskos dokumentus kā pierādījumu, lai varētu izmantot tiesības vai pildīt pienākumus. Šie dokumenti var būt ļoti dažādi. Tie var būt administratīvi dokumenti, notariāli apstiprināti akti, civiltāvokli apliecinājoši dokumenti, dažādi līgumi un tiesu lēmumi.

2.1.2 Šajā sakarā izmantošanai ārzemēs paredzētu publisko dokumentu tradicionālo autentiskuma pierādīšanas metodi sauc par legalizāciju, un saskaņā ar parasto legalizācijas procedūru dokuments ir jālegalizē tās valsts kompetentajām iestādēm, kura izsniedz dokumentu, un pēc tam tās valsts vēstniecībai vai konsulārajam dienestam, kurā tas tiks izmantots. Vienkāršota procedūra ir *Apostille*, saskaņā ar kuru tā valsts, kas izsniedz dokumentu, apliecina arī tā īstumu.

2.1.3 Stokholmas programmas ietvaros ⁽¹⁾ Eiropadome aicina Komisiju turpināt darbu, lai pilnībā nodrošinātu brīvas pārvietošanās tiesību ievērošanu, un šajā sakarā Stokholmas programmas rīcības plānā paredzēti divi priekšlikumi tiesību aktiem par

- dokumentu brīvu apriti, atceļot dokumentu legalizāciju starp dalībvalstīm, un
- noteiktu civilstāvokļa aktu atzīšanu, lai vienā dalībvalstī piešķirtais juridiskais statuss varētu tikt atzīts ar tādām pašām tiesiskajām sekām citā dalībvalstī.

3. Komisijas zaļā grāmata

3.1 Komisija uzsāk apspriešanu par jautājumiem, kas saistīti ar publisko dokumentu brīvu apriti un civilstāvokļa aktu atzīšanas veicināšanu.

3.2 Publiskie dokumenti

3.2.1 Komisija vēlas uzsākt diskusiju par visiem publiskajiem dokumentiem, saistībā ar kuriem jāveic administratīvās formalitātes, lai tos varētu izmantot ārpus tās valsts, kurā tie izsniegti. Šīs formalitātes ietver autentiskuma apliecinājumu vai apstiprināta tulkojuma iesniegšanu. Visu šo dokumentu kopējā funkcija ir apliecināt faktus, par kuriem izdarīts ieraksts valsts iestādes reģistrā.

3.2.2 Šobrīd tādas administratīvās formalitātes kā legalizācija un *Apostille* ES dalībvalstīs regulē sadrumstaloti tiesību akti, un tam ir vairāki iemesli:

- valstu tiesību akti ir ļoti atšķirīgi,
- vairākas daudzpusējas vai divpusējas starptautiskas konvencijas, kuras ir ratificējušas attiecīgi vairākas valstis vai tikai dažas valstis, un kuras nav atbilstošas, lai sniegtu risinājumus, kas nodrošina Eiropas pilsoņu brīvu pārvietošanos;
- sadrumstaloti ES tiesību akti, kuros skarti vienīgi atsevišķi minēto jautājumu aspekti.

3.3 Iespējamie risinājumi, lai atvieglotu publisko dokumentu brīvu apriti dalībvalstīs:

3.3.1. Administratīvo formalitāšu atcelšana:

ierosinājums atcelt legalizācijas vai *Apostille* prasību attiecībā uz visiem publiskajiem dokumentiem, lai nodrošinātu šo dokumentu brīvu apriti.

3.3.2. Valstu kompetento iestāžu sadarbība:

3.3.2.1. ja ir radušās pamatotas par kāda dokumenta autentiskumu vai ja kāds dokuments kādā dalībvalstī neeksistē, valstu kompetentās iestādes varētu apmainīties ar nepieciešamo informāciju un atrast piemērotus risinājumus.

3.3.2.2. E-tiesiskuma portāls varētu informēt pilsoņus par civilstāvokļa aktu ierakstu esamību un to tiesiskajām sekām; varētu arī izvērtēt risinājumus, kas sniegtu pilsonim iespēju pieprasīt un saņemt civilstāvokli apliecināšu dokumentu, izmantojot drošu sistēmu tiešsaistē.

3.3.3. Publisko dokumentu tulkojumu ierobežošana:

Varētu apsvērt fakultatīvu standarta veidlapu ieviešanu, vismaz attiecībā uz visbiežāk lietotajiem publiskajiem dokumentiem, vairākās administratīvajās nozarēs, lai rastu risinātu ar tulkojumu pieprasījumiem saistītās problēmas un izvairītos no izmaksām.

3.3.4. Civilstāvokļa Eiropas apliecība:

Šāda civilstāvokļa Eiropas apliecība pastāvētu līdzās dalībvalstīs izdotajiem civilstāvokli apliecinājošiem dokumentiem, un tā nebūtu obligāta, bet gan fakultatīva. Apliecības formātu un ierakstu standartizētu, izmantojot vienotu formu – civilstāvokļa Eiropas apliecību.

3.4 Civilstāvokli apliecināšu dokumentu savstarpēja atzīšana:

3.4.1. Civilstāvokli apliecināšus dokumentus izsniedz iestāde, lai konstatētu notikumus vai faktus katra pilsoņa dzīvē, piemēram, dzimšanu vai radniecību.

3.4.2. Būtu jānodrošina, lai ikvienam Eiropas pilsonim, kas īsteno savas tiesības brīvi pārvietoties, būtu garantēta nepārtraukta un stabila situācija attiecībā uz civilstāvokļa statusu, un lai juridiskais statuss, ko apliecina ieraksts civilstāvokļa aktu reģistrā, varētu radīt tiesiskas sekas, kas saistītas ar šo statusu.

3.4.3. Rodas jautājums par to, vai ir nepieciešama Savienības rīcība, kuras mērķis ir sniegt Eiropas pilsoņiem lielāku tiesisko noteiktību jautājumos, kas saistīti ar civilstāvokli, un novērst šķēršļus, ar kuriem pilsoņi saskaras, kad viņi vienā dalībvalstī lūdz atzīt juridisko statusu, kas noteikts citā dalībvalstī.

3.4.4. Eiropas Savienības līmeņa rīcība, kas paredzēta sekundārajos tiesību aktos ⁽²⁾, līdz šim ir bijusi vērsta uz specifiskiem mērķiem, un šobrīd vēl nepastāv noteikumi par situāciju, kas saistīta ar civilstāvokli un kas radusies vienā dalībvalstī, atzīšanu citā dalībvalstī. Turklāt ES kompetencē neietilpst iesaistīšanās dalībvalstu ģimenes materiālajās tiesībās, jo LESD neparedz nekādu juridisku pamatu šāda veida darbībai.

⁽¹⁾ COM(2004) 401 galīgā redakcija.

⁽²⁾ Regula (EK) Nr. 2201/2003, 21. pants, 2. punkts.

3.4.5. Komisija ierosina trīs dažādus minētās problēmas iespējamus risinājumus, proti:

3.4.5.1. atbalsts valstu iestādēm praktisku risinājumu meklēšanā;

Eiropas Savienības galvenais uzdevums būtu palīdzēt valstu iestādēm, lai tās sadarbotos efektīvāk.

3.4.5.2. tiesību pilnīga atzīšana;

Šī atzīšana notiktu, nesaskaņojot esošos noteikumus, dalībvalstīm nebūtu jāgroza savas tiesību sistēmas, proti, katra dalībvalsts, ievērojot savstarpēju uzticēšanos, pilnībā atzītu tiesisko situāciju, kas radusies citā dalībvalstī.

3.4.5.3. atzīšana, kas balstīta uz tiesību normu kolīziju saskaņošanu;

Eiropas Savienības līmenī tiktu izstrādāts kopēju noteikumu kopums, kurš paredzētu tiesības, kas būtu piemērojamas pārrobežu situācijā, kas saistīta ar civiltāvokļa notikumu.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1 Eiropas Komisijas izstrādātā zaļā grāmata ir juridiski pamatota, ņemot vērā nepieciešamību uzlabot un paplašināt drošības, brīvības un tiesiskuma telpas darbību, kā arī stiprināt tās saikni ar ES pilsoņiem piešķirto tiesību izmantošanu un galvenajām ekonomiskajām brīvībām.

4.2 Šajā sakarā Komiteja atzinīgi vērtē šo Komisijas iniciatīvu, kura saskaņā ar konstitucionālajiem principiem un vērtībām, kā arī atbilstoši Eiropas Savienības mērķiem, kas nostiprināti ESL un LESD pēc Lisabonas līguma, par prioritāru nosaka tādu juridisko pieeju, kura nostiprina indivīdu lomu Eiropas integrācijas procesā.

4.3 Tādēļ Eiropas Savienības iestāžu un struktūru pienākums ir dot iespēju visiem ES dalībvalstu pilsoņiem un indivīdiem kopumā visplašākajā apjomā izmantot tiesības un brīvības atbilstoši Līgumu darbības jomai un saskaņā ar spēkā esošajiem tiesību aktiem.

4.3.1 Tas sekmēs vienlīdzīgāku attieksmi atbilstoši ESL 9. pantā noteiktajam principam un palīdzēs novērst šo tiesību un brīvību izmantošanas šķēršļus, kuri nav attaisnojami, balstoties uz sabiedrisko kārtību un bieži vien aizsargā vienīgi korporatīvās intereses (kas nozīmē iespējamu iejaukšanos no ierēdņu, notāru, reģistra amatpersonu u.c. puses) vai slēpj nepamatotas bažas par ES dalībvalstu suverenitāti.

4.4 Tomēr turpmākie pasākumi, kuri tiks pieņemti, lai novērstu šķēršļus, ko rada administratīvas un lingvistiskas formalitātes, ir rūpīgi jāapsver, izvērtējot šo pasākumu materiālo

ietekmi. Neraugoties uz priekšrocībām, ko pilsoņi gūst šķēršļu un administratīvā sloga novēršanas rezultātā, tostarp finansiālo izmaksu samazinājums un īsāki termiņi, lai būtu iespējams izmantot privātpersonām izsniegtos publiskos dokumentus ārpus valsts, kurā tie izsniegti, iepriekš minētie pasākumi var radīt būtiskas juridiskas pretrunas saistībā ar šo dokumentu ietekmi tādās jutīgās jomās kā civiltāvoklis.

4.5 Pēc minētās izvērtēšanas būtu lietderīgi veikt atsevišķu analīzi par šo pasākumu dzīvotspēju, pievēršoties gan procedūru un lingvistiskiem jautājumiem, gan arī būtiskākiem jautājumiem saistībā ar personu juridisko situāciju.

4.6 Lai īstenotu vispārēju brīvas pārvietošanās tiesību un tiesību uz dzīvesvietu, kā arī dibinājumbrīvības pilnīgu izmantošanu, pakalpojumu sniegšanas brīvību un darbaspēka brīvu kustību iekšējā tirgū, ir vajadzīgi pārvalstiski mehānismi un tiesību akti, kas novērš administratīvās formalitātes saistībā ar publisko dokumentu īstuma apstiprināšanu, vai ierobežo tās, piemērojot tikai īpašos gadījumos.

4.6.1 To dalībvalstu iestāžu iejaukšanās, kurās nav izdots publiskais dokuments, dažkārt ir saistīta ar interesēm, kas nav savienojama ar ES tiesībām, turklāt rada diskriminējošu attieksmi un nepamatotus apgrūtinājumus personām.

4.6.2 Neapšaubāmi sabiedrisko kārtību un dalībvalstu finansiālo interešu aizsardzību var nodrošināt, izmantojot indivīdu mazāk apgrūtinātos līdzekļus, un nekādā gadījumā neierobežojot ar ES tiesību aktiem piešķirtās tiesības. Ja pastāv pamatotas šaubas par kāda dokumenta autentiskumu vai ja kāds dokuments kādā dalībvalstī neeksistē, valstu kompetentās iestādes apmainās ar nepieciešamo informāciju un meklē piemērotus risinājumus.

4.6.2.1 Šajā sakarā Komiteja tomēr uzsver savu viedokli, ka valsts iestādēm ir pienākums ar visiem iespējamiem līdzekļiem atvieglot pilsoņiem pārvalstu legalizāciju attiecībā uz publiskajiem dokumentiem, kuri apliecina civilo statusu, vai gadījumos, kad tie ir vajadzīgi, lai izmantotu ES tiesību aktos atzītās tiesības un brīvības.

4.6.3 To apliecina dažādā pieredze ES, piemēram:

— administratīvā sadarbība starp civiltāvokļa aktu reģistru amatpersonām, kuru īsteno vienpadsmit dalībvalstis, kas ratificējušas CIEC 3. konvenciju⁽³⁾, un šīs sadarbības pozitīvie rezultāti ir piemērots arguments Komitejai aicināt visas ES dalībvalstis pirms pārvalstiska regulējuma pieņemšanas minētajā jomā parakstīt šo konvenciju;

— informācijas par profesionālo kvalifikāciju apmaiņa, izmantojot elektronisko Iekšējā tirgus informācijas sistēmu (IMI);

⁽³⁾ Saskaņā ar 3. konvenciju, tiklīdz civiltāvokļa reģistrācijas amatpersona sagatavo laulības apliecību, tā, izmantojot tipveida veidlapu, par to informē tās vietas civiltāvokļa reģistrācijas amatpersonu, kurā ir dzimis katrs no nākamajiem laulātajiem.

— pakāpeniska *exequatur* procedūras automatizācija un atcelšana elektronisko procedūru un E-tiesiskuma portāla plašas izmantošanas rezultātā.

4.6.3.1 Ņemot vērā minēto pieredzi, Komisijai būtu lietderīgi saistīt zaļajā grāmatā iekļauto priekšlikumu tiesību aktam par publisko dokumentu brīvu apriti ar citām iniciatīvām, piemēram, "Eiropas digitālā programma" un "e-2020". EESK uzskata, ka tā varētu būt laba iespēja, lai sekmētu civilstāvokļa aktu reģistru tīkla izveidi, kas palīdzētu piemērot principu par dokumentu uzrādīšanu tikai vienu reizi, tādējādi vienkāršojot visas administratīvās procedūras.

4.6.3.2 EESK uzskata, ka vajadzētu apsvērt iespēju drīzumā izveidot elektronisku datu bāzi, kurā būtu apkopoti dalībvalstīs visbiežāk izdoto publisko dokumentu modeļi un kuras pārvaldību uzņemtos Eiropas Komisija. Minētie dati atvieglotu publisko dokumentu savstarpēju atzīšanu un automātisku apstiprināšanu visā ES teritorijā, salīdzinot tos ar ekvivalentiem dokumentiem citās oficiālajās valodās.

4.6.4 Arī pieredze citās ES politikas jomās liecina, ka ir iespējams izmantot dokumentus, kas sagatavoti, izmantojot identiskus vai līdzīgus formātus, tehnikas un materiālus, piemēram, Eiropas pase⁽⁴⁾ un papilddokumenti, kas norādīti LESD 20. panta 2. punkta c) apakšpunktā; automašīnas un motocikla vadītāja apliecības modeļi dažādās formās u.c.

4.6.5 Tādēļ varētu aicināt plaši ieviest administratīvos dokumentus, kuri sagatavoti, izmantojot standartizētus un daudzvalodu formātus, par paraugu varētu ņemt CIEC izmantotos modeļus; tas, papildus citām priekšrocībām, novērstu vajadzību tulkot dokumentu reģistrācijas valstī.

4.7 Neapšaubāmi ciešāka administratīvā sadarbība un visās ES dalībvalstīs derīgu dokumentu izsniegšana ir sasniedzami mērķi savstarpējās uzticēšanās, ja ne atzīšanas, vidē, un tas ir ļoti ieteicams lai atvieglotu iepriekš minēto ES pilsoņu tiesību un galveno ekonomisko pamattiesību izmantošanu. Tādu Eiropas tiesību normu pieņemšana, kas pilnībā piemērojami visās dalībvalstīs, ir institucionāls uzdevums, kas ietilpst ES kompetencē un ir vajadzīgs integrācijas procesa padziļināšanai.

4.8 Tomēr jautājumā par dokumentāriem pierādījumiem civilstāvokļa apliecināšanai ietverti vairāki sarežģīti aspekti, un tādēļ jāizskata dažādas alternatīvas likumdošanas politikas ietvaros.

4.8.1 Ir jāatrod kopīgs risinājums pašreizējai problēmai saistībā ar civilstāvokli apliecināšanai dokumentiem, kurus izsniegušas kompetentas dalībvalstu iestādes, kas vienādā mērā

neatzīst civilstāvokli un tā radīto tiesisko situāciju. Iespējams, piemērots risinājums būtu civilstāvokļa Eiropas apliecības ieviešana.

4.8.2 Dalībvalstu atšķirīgās juridiskās, kultūras un reliģiskās tradīcijas rada atšķirīgus aspektus personas tiesiskajā situācijā. Tas rada neatbilstības, sākot ar dažās dalībvalstīs izvirzītu prasību pirms stāšanās laulībā iesniegt apliecinājumu, ka nav nekādu šķēršļu laulības noslēgšanai, līdz pat viendzimuma laulību atzīšanai, uzvārdu secības noteikšanai un dzimuma noteikšanai pēc dzimuma maiņas.

4.9 Ņemot vērā, ka šobrīd dalībvalstīm ir kompetence minētajā jomā, un Lisabonas līgumā nav iekļauts īpašs juridiskais pamats pārvalstisku tiesību aktu saskaņošanas sekmēšanai attiecībā uz šo jautājumu, un to, ka pretēji LESD 77. panta 3. punkta noteikumiem par vīzām un īstermiņa uzturēšanās atļaujām nav klauzulas, kas kompensētu precīzi definētas kompetences trūkumu, ir stingri jāievēro subsidiaritātes princips.

4.10 Tādējādi savstarpējās atzīšanas principa hipotētiska piemērošana, izmantojot jebkādus pārvalstiskus tiesību aktus, balstoties uz LESD 81. panta 1. punkta vispārīgajiem noteikumiem, būtu jāapsver saistībā ar īpašu likumdošanas procedūru, ko paredz LESD 81. panta 3. punkts, kurā noteikta dalībvalstu Parlamenta līdzdalība.

4.10.1 Šajā sakarā nebūtu lietderīgi veikt sīku analīzi vai neobjektīvu novērtējumu attiecībā uz juridiskajām iespējām, kuras Eiropas Savienība varētu izmantot atkarībā no tā, kāda civilstāvokļa situācija ir jāatzīst, jo tās varbūt varētu piemērot radniecības atzīšanas, adopcijas vai personas uzvārda piešķiršanas gadījumos, bet ne laulības atzīšanai.

4.10.2 Neatkarīgi no Eiropas Savienības izraudzītās juridiskās iespējas un laika, kas vajadzīgs, lai to pieņemtu, būtu jāsniedz tūlītējs atbalsts personām, kuru tiesiskā situācija vai civilstāvokli apliecināšana dokumenta radītās tiesiskās sekas ir jāatzīst. To var panākt, izstrādājot Eiropā saistošus noteikumus vai pamatnostādnes, kas palīdzētu kompetentajām iestādēm sniegt konsekvēntus, elastīgus risinājumus, kuri nav diskriminējoši attiecībā uz nacionālo piederību.

4.11 Tā kā steidzami ir jāvienkāršo publisko dokumentu aprīte, dalībvalstīm un ES iestādēm būtu jāatbalsta Komisijas iniciatīvas, kas vērstas uz publisko dokumentu brīvas aprites veicināšanu un jāizveido civilstāvokļa Eiropas apliecības fakultatīva pārvalstiska sistēma, vienlaikus uzsākot darbu, kas nepieciešams, lai saskaņotu noteikumus par tiesību normu kolīzijām. Pa to laiku būtu jāpanāk savstarpējā atzīšana, nosakot minimālās prasības civilstāvokļa aktu reģistriem un vienojoties par dokumentu vispārējā derīguma atzīšanu ES, ja ir pārbaudīts, ka attiecīgā iestāde dokumentus izsniegusi likumīgi.

⁽⁴⁾ OV C 241, 19.09.1981. un OV C 179, 26.07.1982.

4.12 Lai nodrošinātu, ka ES turpmākie pasākumi saistībā ar publisko dokumentu brīvu apriti ir iespējami efektīvāki, Komiteja aicina Komisiju apsvērt iespēju paplašināt piemērošanas jomu, turpmākajos priekšlikumos par tiesību aktiem tos attiecinot arī uz Eiropas Ekonomiskās zonas iedzīvotājiem un iedzīvotājiem no tām trešām valstīm, ar kurām ES ir parakstījusi šobrīd spēkā esošos asociācijas nolīgumus (uz abpusēja pamata ar dalībvalstu iedzīvotājiem), un pastāvīgi dzīvojošām personām no trešām valstīm, kuri izveidojuši uzņēmumus un pastāvīgi dzīvo kādā ES dalībvalstī.

Briselē, 2011. gada 15. jūnijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvas 89/666/EEK, 2005/56/EK un 2009/101/EK par centrālo reģistru, komercreģistru un uzņēmumu reģistru savstarpējo savienojamību”

COM(2011) 79 galīgā redakcija – 2011/0038 (COD)

(2011/C 248/20)

Ziņotājs: **Miklós PÁSZTOR**

Eiropas Parlaments 2011. gada 8. martā un Eiropas Savienības Padome 2011. gada 16. martā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 50. panta 2. punkta g) apakšpunktu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvas 89/666/EEK, 2005/56/EK un 2009/101/EK par centrālo reģistru, komercreģistru un uzņēmumu reģistru savstarpējo savienojamību”

COM(2011) 79 galīgā redakcija — 2011/0038 (COD).

Par Komitejas atzinuma sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 26. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 472. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 15. un 16. jūnijā (15. jūnija sēdē), ar 144 balsīm par, 2 balsīm pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK atzinīgi vērtē minēto direktīvu, jo tā nozīmē būtisku virzību kopējā tirgus attīstībā. Uzņēmumiem, darba ņēmējiem, patērētājiem un Eiropas iedzīvotājiem paveras iespēja sasniegt tālejošākus mērķus, kas izvirzīti arī stratēģijā “Eiropa 2020” un Eiropas Mazās uzņēmējdarbības aktā. Pašreizējā redakcijā priekšlikums, kurš paredz standartizēt svarīgākās informācijas sniegšanu un dokumentus un brīvprātīgu sadarbību aizstāt ar juridisku pienākumu, kas būtu spēkā visā ES teritorijā, tomēr atbilst tikai dažām būtiskām izteiktajām prasībām.

1.2 Vienlaikus priekšlikumā ir daudz nenoteiktības jautājumos, kas saistīti ar īstenošanu. Daudzu jautājumu sīkāka regulēšana deleģēta Komisijai. EESK pauž cerību, ka tā varēs piedalīties arī turpmākajos likumdošanas pasākumos un būs Komisijas partnere arī deleģēto aktu sagatavošanā.

1.3 EESK uzskata, ka priekšlikumā būtu bijis atbilstošāk apvienot trīs grozītās direktīvas un pilnīgi neatkarīgi formulēt ES prasības šajā jomā⁽¹⁾. Ar grozījumiem un deleģētajiem tiesību aktiem, kas vēl jāpieņem, piemērošana kļūs nedaudz nepārskatāmāka. Tāpēc EESK vēlreiz norāda uz viedokli par šiem jautājumiem, ko tā paudusi saistībā ar zaļo grāmatu, un vēlētos, lai tas tiktu ņemts vērā turpmākajos noteikumos.

1.4 Komiteja par īpašu trūkumu uzskata to, ka nav noteikumu par juridiskās adreses maiņu, lai gan šis jautājums

vienotajā tirgū kļūst arvien svarīgāks, kā minēts zaļajā grāmatā. To, ka likumdevējs par paraugu nav izmantojis direktīvu par vērtspapīru pārskatāmību, uz kuru tas arī atsaucas, EESK uzskata par neizmantotu izdevību.

1.5 EESK atbalsta priekšlikumā paredzētos grozījumus Direktīvā 89/666/EEK un Direktīvā 2005/56 EK.

1.6 Saistībā ar Direktīvas 2009/101/EK grozīšanu EESK uzskata, ka ir svarīgi:

— lai datus publiskotu iespējami īsā laikā, ievērojot obligātās tehniskās un tiesiskās prasības;

— lai vienotajā Eiropas sistēmā pamatdatus varētu pieprasīt bez maksas — minēto prasību EESK ir paudusi jau agrāk;

— lai tiktu precizēts, kādas ir sistēmas izveides un darbības izmaksas; Komiteja arī uzskata, ka priekšlikumā trūkst attiecīgu ietekmes novērtējumu un šādu izmaksu segšanai būtu jāparedz ES finanšu līdzekļi;

— lai sistēma nodrošinātu iespējami vistiešāko piekļuvi informācijai un informācijas nodošana iespiedformā tiktu samazināta līdz minimumam.

⁽¹⁾ Pirmo un vienpadsmito direktīvu var viegli saistīt, jo tām ir līdzīgs temats (uzņēmējdarbības atklātība), bet direktīvā par pārrobežu apvienošanas uzņēmumu pārrobežu reģistru pārskatāmību ir tikai viens īpašs aspekts.

1.7 EESK nav iebildumu pret to, ka vajadzīgo ES un dalībvalstu tiesību aktu ieviešanas termiņš ir 2014. gada 1. janvāris, tomēr uzskata, ka Eiropas Savienībai jānosaka "iekšējais" termiņš attiecībā uz deleģētajos tiesību aktos paredzētajiem pasākumiem.

2. Direktīvas priekšlikuma saturs

2.1 Direktīvas mērķis ir panākt, lai uzņēmumu, kas arvien vairāk izmanto vienotā tirgus iespējas, finanšu vidi darītu pārskatāmāku un tādējādi vairotu uzticības gaisotni vienotajā tirgū, sekmējot tādu konkurences priekšrocību izmantošanu, kuru pamatā ir partneruzņēmumu sadarbība.

2.2 Pamatojoties uz direktīvu, dalībvalstīm jāveic vajadzīgie pasākumi, lai dokumenti un dati par uzņēmumiem un to savstarpējām attiecībām visā Eiropas savienības teritorijā būtu viegli pieejami uzņēmējiesabiedrības dalībniekiem un trešām pusēm. Līdz šim nav bijis ne attiecīgu obligātu noteikumu, ne iespēju to izdarīt. Pārskatāmības problēma ir kļuvusi īpaši asa un steidzami risināma saistībā ar uzņēmumu pārrobežu apvienošanu vai šķelšanos un saistībā ar vietējām uzņēmumu filiālēm, kas darbojas, pamatojoties uz citas dalībvalsts tiesību normām.

2.3 Eiropas Komisijas piedāvātais risinājums ir grozījumi spēkā esošajās direktīvās:

— Direktīvā 89/666/EEK par informācijas sniegšanas prasībām attiecībā uz filiālēm, ko kādā dalībvalstī atvēršanas noteiktu veidu sabiedrības (vienpadsmitā direktīva);

— Direktīvā 2005/56/EK par kapitālsabiedrību pārrobežu apvienošanu un

— Direktīvā 2009/101/EK par nodrošinājumiem, lai aizsargātu sabiedrību dalībnieku un trešo personu intereses (jauna direktīva par uzņēmējdarbības pārskatāmību — tā nomaina pirmo direktīvu).

Minētās direktīvas tikai daļēji apmierināja arvien lielāko pieprasījumu pēc informācijas.

2.4 Jaunajā direktīvā veiktie grozījumi ļauj paplašināt, precizēt un attīstīt spēkā esošās prasības un procedūras un piešķir Komisijai pilnvaras direktīvas īstenošanas gaitā tās noteikumus vēl precizēt un papildināt. Galvenais mērķis ir nodrošināt, lai iespējami īsā laikā varētu atrast skaidru informāciju par katru uzņēmumu, filiāli un apvienotu uzņēmējiesabiedrību un notikušās izmaiņas bez kavēšanās tiktu reģistrētas un informācija par tām būtu pieejama. Vislabākais līdzeklis minētā mērķa sasniegšanai ir datu un dokumenta uzglabāšana un publicēšana elektroniskā formā, un dalībvalstīm ir jānodrošina vajadzīgā elektroniskā sistēma un tās pieejamība, izmantojot vienoto Eiropas Savienības platformu, ko paredzēts izveidot.

2.5 Visvairāk grozījumu Eiropas Komisija ierosina ieviest Direktīvā 2009/101/EK, nosakot, ka

— dati jādara zināmi atklātībai 15 dienu laikā,

— uzņēmējiesabiedrībām ir vienots identifikācijas numurs, kas ļauj tās nepārprotami identificēt Eiropas Ekonomikas zonā,

— dalībvalstu noteiktajām formālajām prasībām jābūt savienojamām ar prasību par pieejamību ar vienotas Eiropas elektroniskās platformas starpniecību,

— Dalībvalstīm jāgarantē dokumentu un datu ticamība,

— publicēšanas izdevumi nepārsniedz attiecīgās administratīvās izmaksas,

— Eiropas Komisija, lai īstenotu minētos noteikumus, ar deleģētiem aktiem var precizēt tehniskos aspektus attiecībā uz: pārvaldību, drošības standartiem, vienotā identifikācijas numura izmantošanu, valodu lietojumu, informācijas publicēšanas metodi un standartiem, sankciju piemērošanu par noteikumu nepildīšanu.

2.6 Grozījumi 1989. un 2005. gada direktīvās attiecas uz filiāļu un pārrobežu apvienošanās rezultātā izveidoto uzņēmējiesabiedrību identifikācijas numuru un prasību nodrošināt citu ar reģistrāciju saistīto pienākumu elektronisko atbilstību.

2.7 Direktīvā noteikts, ka termiņš tās ieviešanai dalībvalstīs ir 2014. gada 1. janvāris, direktīva attiecas uz dalībvalstīm un pati direktīva stājas spēkā 20. dienā pēc tās publicēšanas.

3. Juridiskais pamatojums

3.1 Uzņēmumu reģistru pārskatāmības nodrošināšana ir svarīgs mērķis ne tikai pats par sevi, bet arī viens no priekšnoteikumiem, lai sekmētu uzņēmējdarbības tiesību harmonizēšanu. Dalībvalstu reģistru savienojamība pamatā ir ar informātiku un ekonomiku saistīts jautājums, tomēr priekšlikums ir jāpublicē kā juridisks dokuments, tāpēc nevar nerunāt par juridiskajām sekām. Ir jāatrod ne tikai pareizā juridiskā forma, bet ir vērts labi apsvērt harmonizācijas juridisko pamatojumu.

3.1.1 Tādēļ vispirms jāpievēršas tam, kā saskaņot valstu, kas parasti kapitālu eksportē, ar valstu, kas parasti to importē, intereses. Galvenie attiecīgie apsvērumi ir apkopoti tabulā. No šiem apsvērumiem izrietošo dalībvalstu interešu ievērošana ilgtermiņā būtiski nosaka to, cik sekmīga harmonizācija būs, pat ja šādi apsvērumi nešķiet svarīgi, diskutējot par tādu šķietami tehnisku jautājumu kā uzņēmumu reģistru savienojamību.

	Kapitāla eksportētāja valsts	Kapitāla importētāja valsts
1. Uzņēmumu legītimācija (juridiskas personas statuss)	Fikcijas princips (universālums)	Realitātes princips (partikulārisms)
2. Juridiskas personas identificējamība	Reģistrācijas vieta	Faktiskās uzņēmējdarbības vieta
3. Jurisdikcija	Personas princips	Teritorijas princips
4. Saimniecisko tiesību pamatprincips	Juridiskā noteiktība	Tiesību ļaunprātīgas izmantošanas novēršana
5. Eiropas Savienības tiesību pamatprincips (vienotā tirgus politika)	Liegums ierobežot pamatbrīvības	Diskriminējošas attieksmes liegums

3.2 Dažās valstīs, kas piemēro fikcijas principu (kur uzņēmumus valsts līmeni faktiski atzīst automātiski, ja ir ievērotas dažas formālas prasības), uzņēmumu valsts centrālajai reģistrācijai ir daudz mazāk šķēršļu kā citās valstīs (kur ņem vērā arī uzņēmumu apkārtne esošo vietējo kopienu intereses), jo uzņēmumu, kuri vēlas reģistrēties, atbildība tiek uzsvērtā vairāk nekā valsts atbildība, proti, uzņēmumu uzskaites noteikumos privāttiesību normām ir lielāka nozīme nekā publisko tiesību normām.

3.3 Dažās valstīs uzņēmumu statusa maiņa vispār nav iespējama, savukārt citās, ja mainās uzņēmuma faktiskā administratīvā adrese, jāmaina uzņēmumu tiesībās atzīstamā identitāte, tātad reģistrācija. Tas var izraisīt virkni problēmu iekšējā tirgū (skatīt, piemēram, *Überseering* lietu), neizslēdzot pat juceklīgo divkāršas identitātes vai divkāršas identitātes trūkuma iespēju (piemēram, Vācijas–Īrijas gadījumā).

3.4 Dažas valstis pasauli uzskata par vienotu veselumu un uzņēmējdarbību vērtē neatkarīgi no tā, vai tā notiek valsts teritorijā vai ārzemēs (personas princips). Citās valstīs tiesību pamatā ir teritorijas princips vai arī tam ir būtiska nozīme, un tāpēc ārvalstīm un pašai valstij piemēro atšķirīgu pieeju. Tāpēc harmonizācijai ir liela nozīme. Uzņēmumu reģistru savienojamība pirmajā minētajā gadījumā (personas princips) būtībā ir privāto tiesību jautājums, un uzņēmējdarbības tiesībās uzsvars ir uz uzņēmumu interesēm. Otrajā gadījumā vajadzīgi valsts līmeņa pasākumi. Tāpēc iespējams, ka kapitāla eksportētāju valstu gadījumā labāks risinājums ir, piemēram, *BRITE* projekts, nevis vispārēja harmonizācija.

3.5 Zīmīgi, ka kapitāla eksportētājās valstis atturas no uzņēmējdarbības tiesību reģistrācijas brīdī iegūtās identifikācijas maiņas, jo tām vissvarīgākā ir tiesiskā drošība. Savukārt citām valstīm vissvarīgākais ir aizstāvēt uzņēmējdarbības skartās vietējo kopienu intereses, un tādējādi tās ir gatavas apšaubīt uzņēmuma juridisko statusu. Tāpēc pirmās direktīvas 11. pantu (saskaņā ar jauno direktīvu 12. pantā), kurā detalizēti

izklāstīti uzņēmumu slēgšanas iemesli, dažas dalībvalstis var īstenot ļoti atšķirīgi atkarībā no to izpratnes par uzņēmumu dibināšanu (skatīt, piemēram, *Ubbink* vai *Marleasing* lietu).

3.6 Valstis, kurās nav noteikta atšķirība starp uzņēmējdarbību pašā valstī un ārvalstīs, parasti vairāk izmanto iekšējā tirgus sniegtās iespējas, un tāpēc tajās reģistrētie uzņēmumi biežāk varētu sūdzēties par to, ka uzņēmējvalsts noteikumi ierobežo Eiropas Savienības brīvības. Savukārt valstīs, kuras izmanto realitātes principu jeb teritorijas principu, aktuālāka var būt problēma, ko rada diskriminējoša attieksme pret ārvalstu uzņēmumiem. Vienota uzņēmumu reģistra ieviešanā galvenokārt ir ieinteresētas kapitāla eksportētājās valstis, bet kapitāla importētājām valstīm tāds regulējums ir lielāks izaicinājums.

4. Vispārējās piezīmes

4.1 EESK direktīvas izstrādī vērtē atzinīgi, jo tā nozīmē būtisku virzību kopējā tirgus attīstībā. Uzņēmumiem, darba ņēmējiem, patērētājiem un Eiropas iedzīvotājiem paveras iespēja sasniegt tālejošākus mērķus, kā EESK agrāk norādījusi saistībā ar zaļo grāmatu: “1.2. Uzņēmumu reģistru savienošanas mērķiem jābūt saskaņā ar diviem stratēģiskas nozīmes dokumentiem, proti, stratēģiju “Eiropa 2020” un Eiropas mazajiem uzņēmumiem veltīto pasākumu kopumu (*Small Business Act, SBA*). Uzņēmējdarbības reģistru savienošanas uzdevums ir uzlabot pārredzamību un sekmēt uzņēmumu sadarbību, novērst šķēršļus pārrobežu uzņēmējdarbībai un samazināt administratīvās izmaksas, jo īpaši attiecībā uz MVU. Tie aspekti, kas ir būtiski vienotā tirgus konsolidācijas un līdzsvarotas un ilgtspējīgas saimnieciskās un sociālās attīstības veicināšanai, kā uz to norādīts arī Eiropas Komisijas paziņojumā “Vispirms domāt par mazākajiem” — Eiropas Mazās uzņēmējdarbības akts” (COM(2008) 394 galīgā redakcija).⁽²⁾

4.2 EESK secina, ka pašreizējā redakcijā priekšlikums, kurš paredz standartizēt svarīgākās informācijas sniegšanu un dokumentus un brīvprātīgu sadarbību aizstāt ar juridisku pienākumu, kas būtu spēkā visā ES teritorijā, atbilst tikai dažām būtiskām izteiktajām prasībām. Komitejai ir pieņemami arī pilnveidotie noteikumi par administratīvajām nodevām un datu aizsardzību, bet daudzi elementi ir precizējami.

4.3 Jāsecina arī, ka priekšlikumā joprojām ir daudz nenoteiktības jautājumos, kas skar īstenošanu. Priekšlikums kopumā liecina, ka sīkāk noteikumi būs vēl ir jāizstrādā, kaut gan būtu lietderīgi ar tiem iepazīties jau tagad. Piemēram, būtu svarīgi priekšlikumā ietvert arī vairāk informācijas par dažiem noteikumiem vai satura aspektiem, jo daļa no tiem bija minēta zaļajā grāmatā un tika gaidīti attiecīgi risinājumi. Tāpēc bija jārod iespēja paust viedokli par praktiskiem aspektiem, kas ar

⁽²⁾ OV C 48, 15.02.2011., 120. lpp.

tiem saistīti. Tādēļ EESK vēlreiz norāda uz viedokli par šiem jautājumiem, ko tā paudusi saistībā ar zaļo grāmatu, un vēlētos, lai tas tiktu ņemts vērā turpmākajos noteikumos.

4.4 EESK uzskata, ka nav izmantota iespēja Eiropas Savienībā panākt būtisku virzību uzņēmējdarbības tiesību saskaņošanā, kā norādīts 3. punktā. Komiteja atzīmē, ka būtiskas tiesiskas un institucionālas atšķirības apgrūtina tālāku virzību šo visaptverošo jautājumu risināšanā un uzņēmējdarbības tiesību saskaņošanai būs vajadzīgi desmit gadi. Reģistrācija ir viena no šī procesa daļām, tāpēc neparedzot sīkākus noteikumus, ir palaista garām iespēja meklēt kopīgas definīcijas un sākt debates par šo jautājumu. *BRITE* programma ir labs piemērs tam, ka daudzas detalizētus jautājumus iesaistītie dalībnieki var labi atrisināt ar pašregulējuma palīdzību.

4.5 Komiteja par īpašu trūkumu uzskata to, ka nav noteikumu par juridiskās adreses maiņu, lai gan šis jautājums vienotajā tirgū kļūst arvien svarīgāks, kā tas minēts zaļajā grāmatā. To, ka likumdevējs par paraugu nav izmantojis direktīvu par vērtspapīru pārskatāmību, uz kuru tas arī atsaucas, EESK uzskata par neizmantoju izdevību.

4.6 Šajā procesā, iespējams, būtu bijis lietderīgi priekšlikumā apvienot trīs grozītās direktīvas un pilnīgi neatkarīgi formulēt ES prasības attiecīgajā jautājumā⁽³⁾. Ar veiktajiem grozījumiem un deleģētajiem aktiem, kas vēl jāpieņem, īstenošana kļūst nedaudz nepārskatāmāka, īpaši tāpēc, ka priekšlikumā reģistrācijas pārvaldības uzdevumi un dalībvalstu reģistru sadarbības noteikumi nav sīkāk formulēti.

4.7 EESK uzskata, ka izvirzīto mērķu sasniegšanā grūtības sagādās arī tas, ka priekšlikums (jācer, ka ne ar nolūku) neparedz sadarbībā iesaistīt struktūras, kas līdz šim Eiropas līmenī — oficiāli, brīvprātīgi vai tirgus rosinātas — sadarbojušās reģistrācijas jomā. Komiteja piekrīt tam, ka Eiropas Savienības vienotajam juridiskajam portālam "*European e-Justice Portal*" ir jābūt galvenajai vietai, kur var iegūt juridisku informāciju, tomēr ir jānodrošina iespēja īstenot arī citas iniciatīvas, iespējams, ar plašākiem mērķiem. EESK arī uzsver, ka "minētajā jomā īpaši svarīga ir valstu un ES iestāžu sadarbība ar sociālajiem partneriem un pilsonisko sabiedrību"⁽⁴⁾. EESK pauž cerību, ka tā varēs piedalīties arī turpmākajos likumdošanas pasākumos un būs Komisijas partnere arī deleģēto aktu sagatavošanā.

⁽³⁾ Pirmo un vienpadsmito direktīvu var viegli saistīt, jo tām ir līdzīgs temats (uzņēmējdarbības atklātība), bet direktīvā par pārrobežu apvienošanas uzņēmumu pārrobežu reģistru pārskatāmību ir tikai viens īpašs aspekts.

⁽⁴⁾ OV C 48, 15.02.2011., 120. lpp., 6.7. punkts.

5. Īpašas piezīmes

5.1 EESK atbalsta priekšlikumā paredzētos grozījumus Direktīvā 89/666/EEK un Direktīvā 2005/56 EK.

5.2 Saistībā ar Direktīvu 2009/101/EK EESK uzskata, ka ir svarīgi lai dati tiktu publiskoti iespējami īsā laikā, ievērojot obligātās tehniskās un tiesiskās prasības. Komiteja uzskata, ka ierosināto termiņu īsā laikā var būtiski samazināt. Vienlaikus jānorāda, ka vairākos gadījumos arī tāds termiņš var būt pārāk ilgs un var būt nepieciešams izmaiņas darīt zināmas daudz īsākā laikā, proti, attiecīgās ziņas Eiropas Savienības platformā jāpublisko⁽⁵⁾ tūlīt pēc ieraksta veikšanas vietējā reģistrā, pēc tam tās apstiprinot. Mūsdienu informācijas sistēmās tas ir iespējams.

5.3 Attiecībā uz maksu par informācijas sniegšanu ir jāprecizē, vai ziņu sniedzēja veiktais maksājums sedz visus izdevumus vai jāmaksā ir arī informācijas pieprasītājam. Attiecīgās dalībvalstu sistēmas atšķiras. Līdz šim par datu pieprasīšanu no citu valstu reģistriem parasti ir bijis jāmaksā. Tāpat kā līdz šim, EESK uzskata, ka vienotajā Eiropas sistēmā pamatdati iegūstami bez maksas⁽⁶⁾.

5.3.1 EESK uzskata, ka pamatinformācija, kas ir nozīmīga uzņēmējdarbības partneriem, uzņēmumiem, uzņēmējdarbības locekļiem, kredītētājiem un darba ņēmējiem, ir dati par: uzņēmuma darbības vietu, īpašnieku un galvenajiem vadītājiem, sabiedrības saimniecisko juridisko stāvokli un tās apgrūtinājumiem, kā arī grāmatvedības un bilances dati.

5.3.2 Šajā sakarā jāuzsver, ka Komitejai nav skaidrs, kādi ir sistēmas izveides un darbības izdevumi. Turklāt Komiteja uzskata, ka priekšlikumā trūkst attiecīgu ietekmes novērtējumu. Komiteja tomēr uzskata, ka šo izmaksu segšanai būtu jāparedz ES finanšu līdzekļi;

5.4 EESK pauž gandarījumu par to, ka dati būs pieejami elektroniskā formā un pauž cerību, ka sistēma ļaus iegūt informāciju iespējami tieši. Komiteja atzīst, ka ir jāpanāk līdzsvars starp atklātības prasību un ātru un uzticamu darbību. EESK

⁽⁵⁾ Publiskošana ir ziņu/informācijas ievietošana Eiropas savienības tīklā, nodrošinot to tūlītēju pieejamību.

⁽⁶⁾ OV C 48, 15.02.2011., 120. lpp., 1.5. punkts.

pauž cerību, ka ir iespējams rast atbilstošu kompromisu, rezultātā pastiprinot atklātību. Komiteja pauž cerību, ka sistēmas izmantošana ļaus būtiski samazināt informācijas sniegšanu papīra formā, tādējādi samazinot izdevumus.

5.4.1 Komiteja norāda, ka var rasties pretrunas starp informācijas sniegšanas pienākumu Eiropas Savienības līmenī un tiesiskajām normām, kas ir dalībvalstu kompetencē (piemēram, autentiskuma jautājums). Ilgtermiņā šāds stāvoklis nav pieļaujams.

5.5 EESK uzskata, ka arī valodas jautājumus var atrisināt ar vienkāršiem tehniskiem līdzekļiem, lai gan būs vajadzīgs būtisks sagatavošanas darbs. Mūsdienu tulkošanas programmas standartizētus tekstus ļauj pārtulkot jebkādā citā valodā, ja vien ir

nodrošināti standartizēti un pēc atbilstīgas saskaņošanas apstiprināti teksti. Pamatdatu un grāmatvedības dokumentu standartizēšanu varētu veikt ļoti vienkārši.

5.6 EESK atbalsta to, ka datu aizsardzības nolūkos uzņēmumu reģistram piemēro Direktīvu 95/46/EK par personas datu aizsardzību.

5.7 EESK nav iebildumu pret to, ka vajadzīgo ES un dalībvalstu tiesību aktu ieviešanas termiņš ir 2014. gada 1. janvāris, tomēr uzskata, ka Eiropas Savienībai jānosaka "iekšējais" termiņš attiecībā uz deleģētajos tiesību aktos paredzētajiem pasākumiem. Tā var nodrošināt, ka visā Eiropas Savienībā darbojas sistēma, kas ļauj ātri un vienoti iegūt informāciju par uzņēmumiem.

Briselē, 2011. gada 15. jūnijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Vispusīga pieeja personas datu aizsardzībai Eiropas Savienībai"

COM(2010) 609 galīgā redakcija

(2011/C 248/21)

Ziņotājs: **MORGAN kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2010. gada 4. novembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Komisijas Paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai – Vispusīga pieeja personas datu aizsardzībai Eiropas Savienībai"

COM(2010) 609 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2011. gada 27. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 472. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 15. un 16. jūnijā (16. jūnija sēdē), ar 155 balsīm par, 9 balsīm pret un 12 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas Savienības datu aizsardzības regulējuma pamatā ir 1995. gada Direktīva 95/46/EK. Tai bija šādi divi mērķi:

- (1) *dalībvalstis aizsargā fizisku personu pamattiesības un brīvības un jo īpaši viņu tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību attiecībā uz personas datu apstrādi;*
- (2) *dalībvalstis neierobežo un neaizliedz personas datu brīvu plūsmu starp dalībvalstīm, pamatojoties uz to, ka jānodrošina 1. punktā paredzētā aizsardzība.*

Ir būtiski atrast līdzsvaru starp šiem mērķiem, lai tie nebūtu pretrunā viens otram. Jaunais regulējums galvenokārt jāorientē uz to, lai izveidotu tiesisko sistēmu, kas palīdzētu sasniegt abus minētos mērķus.

1.2 EESK atzinīgi vērtē šo paziņojumu, kurā izklāstīts, kā Komisija paredz pārskatīt Datu aizsardzības direktīvu 95/46/EK. Tā kā jaunā tehnika attīstās strauji, aizvien vairāk palielinās datu apstrāde tiešsaistē, un tāpēc ir jāpalielina personas datu aizsardzība, lai novērstu būtisku iejaukšanos privātajā sfērā. Rūpīgi jāregulē no dažādiem avotiem iegūstamu datu vākšana, apkopošana un pārvaldīšana. Publiskā sektora rīcībā ir daudzas dažādas datnes, kurās ir informācija par iedzīvotāju un valsts attiecībām. Jānodrošina, ka tiek apkopoti tikai tie dati, kas attiecīgajā gadījumā ir visnepieciešamākie, un jāizliedz šo dažādo datu apkopošana vienotā datu bāzē, kuru izmanto uzraudzības nolūkā.

1.3 Vienlaikus Komiteja aicina būt piesardzīgiem. Uzņēmējdarbību regulējošiem tiesību aktiem arī turpmāk jābūt stabiliem un prognozējamiem. Tāpēc EESK atbalsta attiecīgu Datu aizsardzības direktīvas pārskatīšanu.

1.4 Paziņojumā ir atzīts, ka viena no galvenajām problēmām, uz ko atkārtoti vērta uzmanību vairākas iesaistītās puses, it īpaši starptautiski uzņēmumi, ir tas, ka starp dalībvalstīm nav pietiekami saskaņoti spēkā esošie datu aizsardzības tiesību akti, neskatoties uz ES vienoto tiesisko regulējumu. EESK ierosinājums ir tāds, ka ar jauno regulējumu Eiropas Savienībā jānodrošina vienotāka darbinieku personas datu aizsardzība, tostarp jāizveido ES sistēma juridiskās skaidrības un noteiktības stiprināšanai. Tāpēc EESK atbalsta nodomu noteikt, ka obligāti jāieceļ neatkarīgi uzņēmumu datu aizsardzības inspektori, un saskaņot noteikumus par to uzdevumiem un kompetenci.

1.5 Ņemot vērā iespējamo konfliktu starp indivīda tiesībām uz privātumu un personīga rakstura datu komerciālo izmantošanu, kā arī šo datu lielo apjomu, iedzīvotājiem aizvien vairāk jāapzinās, kādā nolūkā par viņiem ievāc datus, un jāapzinās tiesības kontrolēt ievāktu datu izmantošanu. Tāpēc EESK uzskata: ja patiesi vēlas izstrādāt visaptverošu projektu, noteikumu efektīva piemērošana un prasību celšanas procedūra ir tās neatņemama sastāvdaļa. Turklāt jāaptver arī pārrobežu dimensija.

1.6 Attiecībā uz ES iedzīvotāju datiem jāatzīmē, ka Eiropas Savienībā jāpiemēro tās dalībvalsts attiecīgie tiesību akti, kurā darbojas datu apstrādātājs, neskatoties uz to, kur dati tiek glabāti. Attiecībā uz personām, kam ir tiesības uz datu aizsardzību, īpaši darba ņēmējiem un patērētājiem, jāpiemēro tās valsts datu aizsardzības tiesību akti, kurās ir viņu parastā dzīvesvieta.

1.7 Bērni ir pieminēti tikai nedaudz. Bērna privātuma jautājumiem jāpievēršas īpaši. "Tiesības tikt aizmirstam" varētu izmantot, lai izdzēstu datus par bērniem izdarītajiem muļķīgiem nodarījumiem un pusaudžu likumpārkāpumiem, bet šīs tiesības ieviest praksē principā nav iespējams.

1.8 Pašreizējā sensitīvu datu definīcija ir jāprecizē, jo elektronisku personas datu kategoriju kļūst aizvien vairāk. EESK pauž bažas par uzraudzības kameru plašo izplatību un nediferencēto izmantošanu. Ir būtiski ieviest tiesību aktus, kas ierobežo šo attēlu izmantošanu. Globālās pozīcijas noteikšanas sistēmas (GPS) dati par personas atrašanās vietu ir vēl viens strīdīgs jautājums. Palielinās biometrisko datu vākšana. Definīcijā jāiekļauj šāda veida jaunas tehnoloģijas un metodes, un jāpaver iespējas tehnikas tālākai attīstībai. Varētu būt nepieciešams izstrādāt principus atbilstoši attiecīgajiem apstākļiem. EESK atbalsta šīs jaunās tehnikas atbilstošu izmantošanu.

1.9 EESK atzīst, ka dažādu valstu policijas sadarbība ir jutīga joma, un uzskata, ka ir būtiski pastāvīgi pievērst pēc iespējas lielāku uzmanību pamattiesībām, tostarp personas datu aizsardzībai.

1.10 EESK atbalsta Komisijas vispārējos centienus nodrošināt ES datu aizsardzības noteikumu saskaņotāku piemērošanu visās dalībvalstīs. EESK pauž bažas, ka ne visas 12 jaunās dalībvalstis ir pilnībā un efektīvi ieviesušas Direktīvu 95/46.

1.11 EESK uzskata, ka valstīs pastāvošajām datu aizsardzības iestādēm parasti nav attiecīgu pilnvaru un tās ir pārslogotas, un jāpalielina to neatkarība. Ikvienā jaunajā direktīvā ir jāparedz, ka valstu iestādēm ir jāsaņem atbilstošs statuss, pilnvaras un resursi, lai tās varētu pildīt savus uzdevumus.

1.12 Pamatojoties uz ieguldījumu, ko personu aizsardzības jomā attiecībā uz personas datu apstrādi jau sniegusi 29. panta darba grupa, EESK uzskata, ka šai grupai arī turpmāk būs liela nozīme.

1.13 Ņemot vērā ES digitalizācijas programmu, EESK aicina Komisiju apsvērt, vai iespējams izveidot ES struktūru, kas izpētītu aizvien plašāko interneta ietekmi uz sabiedrību tuvāko 10 līdz 20 gadu laikā. Pašreizējie noteikumi par personas datu drošību un vispārējo kiberdrošību kļūst aizvien neatbilstošāki. Sabiedrība pielāgojas attīstības tendencēm. Lai sekmētu datu aizsardzību, EESK iesaka iecelt ES datu aizsardzības uzraudzītāju, kas darbotos ES mērogā. Pašreizējā ES datu aizsardzības uzraudzītāja kompetencē ir tikai ES iestādes, taču ir vajadzīgs arī uzraudzītājs, kas atbildīgs par dalībvalstu koordināciju un darbības standartiem. Tomēr šādas amatpersonas iecelšana būtu tikai viens no uzdevumiem, ko veiktu visaptveroša iestāde, kuru izveidot iesaka Komiteja.

2. Ievads

2.1 EESK turpina atbalstīt 1995. gada direktīvas pamatā esošos principus. Turpmāk vienkāršotā veidā ir citēts direktīvas teksts. Tajā ir skaidri norādīts uz šādiem principiem.

— 6. pants

Dalībvalstis nosaka to, ka personas datiem jābūt

- (a) apstrādātiem godīgi un likumīgi;
- (b) vāktiem konkrētiem, precīzi formulētiem un likumīgiem nolūkiem,
- (c) adekvātiem, attiecīgiem un ne pārmērīgā apjomā attiecībā uz nolūkiem, kādiem tie savākti un/vai tālāk apstrādāti;
- (d) precīziem un nepieciešamības gadījumā atjauninātiem;
- (e) saglabātiem veidā, kas pieļauj datu subjektu identifikāciju ne ilgāk, kā tas nepieciešams nolūkiem, kuriem datus vāca.

— 7. pants

Dalībvalstis paredz to, ka personas datus var apstrādāt tikai, ja

- (a) datu subjekts nepārprotami devis savu piekrišanu vai
- (b) apstrāde vajadzīga līguma, kurā datu subjekts ir līgumslēdzēja puse, izpildei vai
- (c) vai apstrāde vajadzīga, lai izpildītu uz personas datu apstrādātāju attiecināmas juridiskas saistības vai
- (d) apstrāde vajadzīga, lai aizsargātu datu subjekta būtiskas intereses vai
- (e) apstrāde vajadzīga sabiedrības interesēs realizējama uzdevuma izpildei vai
- (f) apstrāde vajadzīga personas datu apstrādātāja likumīgo interešu ievērošanai.

— 8. pants

Dalībvalstis aizliedz tādu personas datu apstrādi, kas atklāj rasi vai etnisko izcelsmi, politiskos uzskatus, reliģisko vai filozofisko pārliecību, dalību arodbiedrībās, kā arī uz veselību vai seksuālo dzīvi attiecināmu datu apstrādi.

2.2 Pēdējā desmitgadē apstākļi ir ievērojami mainījušies, ņemot vērā Lisabonas līguma 16. panta jaunus noteikumus un Pamattiesību hartas 8. pantu.

2.3 Paziņojumā Komisija izklāsta savu pieeju, kā modernizēt ES tiesisko sistēmu personas datu aizsardzībai visās ES darbības jomās, ņemot vērā it sevišķi pārmaiņas saistībā ar globalizāciju un jaunām tehnoloģijām, lai arī turpmāk indivīdiem varētu garantēt augsta līmeņa aizsardzību personas datu apstrādes procesā visās ES darbības jomās.

2.4 Mūsdienās informācijas apmaiņa pasaulē ir kļuvusi vienkāršāka un ātrāka. Indivīda personīgos datus — e-pastu, fotogrāfijas un elektroniskos kalendārus — Itālijas iedzīvotājs var izveidot Apvienotajā Karalistē, izmantojot programmatūru, kas atrodas Vācijā, šos datus apstrādāt Indijā, glabāt Polijā un tiem piekļūt Spānijā. Šis ātrais informācijas plūsmas pieaugums pasaulē rada lielas problēmas saistībā ar indivīda tiesībām uz personas datu privātumu. Datu aizsardzības jautājumi, tostarp to pārrobežu dimensija, iedzīvotājus ietekmē ikdienā, t.i., darbā, saskarsmē ar publiskajām iestādēm, pērkot preces vai pakalpojumus, ceļojot vai izmantojot internetu.

2.5 Komisija 2011. gadā ierosinās regulējumu, kura mērķis būs pārskatīt datu aizsardzības tiesisko regulējumu, lai stiprinātu ES nostāju attiecībā uz personas datu aizsardzību visās ES politikas jomās, tostarp tiesību aizsardzības un noziedzības novēršanas jomās, ņemot vērā to īpašās iezīmes. Vienlaikus tiks īstenoti nelegislatīvi pasākumi, piemēram, veicināti pašregulācijas mehānismi un izpētītas iespējas izmantot ES privātuma zīmogus.

2.6 Īstenojot aktīvu tiesvedības politiku gadījumos, kad ES datu aizsardzības noteikumi nebūs pareizi īstenoti un piemēroti, Komisija turpinās nodrošināt pienācīgu uzraudzību, lai nodrošinātu attiecīgo ES tiesību aktu pareizu piemērošanu.

2.7 Vispusīgās pieejas datu aizsardzībai galvenie mērķi ir

- stiprināt indivīda tiesības,
- paplašināt iekšējā tirgus dimensiju,
- pārskatīt datu aizsardzības noteikumus, ko piemēro policijas jomā un tiesu iestāžu sadarbībā krimināllietās,
- sekmēt datu aizsardzību pasaules mērogā,
- uzlabot institucionālo sistēmu, lai labāk piemērotu datu aizsardzības noteikumus.

Turpmākajā 3. līdz 7. nodaļā ir iekļauts kopsavilkums par šiem mērķiem un izklāstīts EESK viedoklis par Komisijas priekšlikumiem. **Izceltie virsraksti** atbilst Komitejas paziņojuma struktūrai. *Slīpinātais* teksts ir Komisijas teksta kopsavilkums.

3. Indivīdu tiesību stiprināšana

3.1 Indivīdu pienācīga aizsardzība visos apstākļos

Pamattiesību hartā ir iekļautas tiesības uz personas datu aizsardzību. Personas datu definīcijas mērķis ir aptvert visu informāciju, kas ir saistīta ar identificētu vai identificējamu personu. Komisija apsvērs, kā nodrošināt datu aizsardzības noteikumu saskaņotu piemērošanu, ņemot vērā jauno tehnoloģiju ietekmi uz indivīdu tiesībām un brīvībām, un kā nodrošināt personas datu brīvu apriti iekšējā tirgū.

3.1.1 Personas datu brīva aprite iekšējā tirgū ir nepieciešama, lai nodrošinātu pilnvērtīgu tirgus darbību, taču tā arī apdraud to datu privātumu, kas ir uzņēmumu rīcībā saistībā ar darbiniekiem. Ir nepieciešami īpaši drošības pasākumi, piemēram, datu apstrādātājiem jāuzņemas atbildība, kad notiek starptautiska apmaiņa ar datiem, un šifrēšana jāizmanto darbā ar sensitīviem datiem.

3.1.2 EESK vēlas uzsvērt, ka nodarbinātības nozare lielākā vai mazākā mērā ir izslēgta ne tikai no pašreizējā Komisijas paziņojuma, bet arī no vispārējām debatēm par datu aizsardzību Eiropā. Par sākumpunktu jāizmanto darbs, kas līdz šim paveikts ES līmenī, piemēram, 29. panta darba grupas priekšlikumi.

3.2 Pārredzamības uzlabošana datu subjektu interesēs

Pārredzamība ir pamatnosaatījums, lai indivīdi varētu kontrolēt savus datus un nodrošināt personas datu efektīvu aizsardzību. Komisija apsvērs iespēju ieviest vispārīgu principu par personas datu apstrādes pārredzamību, personas datu apstrādātājiem noteikt īpašus pienākumus, īpaši saistībā ar bērniem, izstrādāt standarta veidlapas (privātuma informācijas paziņojumus) un ieviest obligātu paziņojumu par personas datu aizsardzības pārkāpumu.

3.2.1 Standarta paziņojumi ir īpaši vēlamī, jo tādējādi var izvairīties no interešu konflikta. To izmantošanai vajadzētu būt brīvprātīgai.

3.2.2 Pārredzamība ne vienmēr ļauj atrisināt jautājumu par vienpusējiem līguma noteikumiem. Ir svarīgi izstrādāt stingrākus noteikumus, lai nodrošinātu labāku aizsardzību pret netaisnīgiem noteikumiem.

3.2.3 Bērni ir pieminēti tikai nedaudz. Bērnu privātuma jautājumiem jāpievēršas īpaši. "Tiesības tikt aizmirstam" varētu izmantot, lai izdzēstu datus par bērniem izdarītajiem muļķīgiem nodarījumiem un pusaudžu likumpārkāpumiem, bet šīs tiesības ieviest praksē principā nav iespējams (skatīt 3.3.2. punktu).

3.2.4 Jaunajos tiesību aktos jāprecizē, kāda loma ir, pirmkārt, par datu apstrādi atbildīgajai personai un, otrkārt, kāda — par datu ierakstiem atbildīgajai personai, un tādējādi jāradā skaidrība par šo personu identitāti, pienākumiem un tiesībām.

3.2.5 EESK atbalsta priekšlikumu ieviest obligātu paziņojumu par personas datu aizsardzības pārkāpumu, taču uzskata, ka to nevar piemērot visos gadījumos, visās nozarēs un visos apstākļos.

3.3 Labāka kontrole pār saviem datiem

Svarīgs priekšnoteikums, pirmkārt, ir tas, ka personas datu apstrādātāja darbības ir paredzētas konkrētam mērķim (datu minimizācijas princips), un, otrkārt, tas, ka datu subjektam ir saglabātas iespējas kontrolēt savus datus. Komisija apsvērs iespēju stiprināt datu minimizācijas principu, uzlabot kārtību, kā praktiski izmantojamas piekļuves, labošanas, dzēšanas vai datu bloķēšanas tiesības, precizēt tā dēvētās "tiesības tikt aizmirstam" un nodrošināt nepārprotamas tiesības uz datu pārnesamību.

3.3.1 Kopumā EESK atbalsta visas iniciatīvas, kuru mērķis ir personu privātuma aizsardzības uzlabošana. Individīdiem ir jābūt tiesīgiem brīvi piekļūt datiem, kas apkopoti par viņiem. Brīva piekļuve kredītspējas datiem ir tipisks piemērs. Piekrišanas atsaukšana bez iemesla un efektīvas "tiesības tikt aizmirstam" ir būtiskas tiesības, bet privātuma aizsardzību galvenokārt palielinātu tas, ja apkopotu mazāk datu. Tāpēc EESK aicina Komisiju praksē ieviest priekšlikumu stiprināt datu minimizācijas principu.

3.3.2 Lai arī "tiesības tikt aizmirstam" ir pievilcīgs jēdziens, to īstenot praksē būs sarežģīti, ņemot vērā internetā esošo datu pakļāvību vīrusiem un tehnoloģijas, kas izdzēs, bet neizmirst.

3.4 Izpratnes veicināšana

Jāsekmē izpratnes veicināšanas kampaņas, tostarp jāsniedz informācija tīmekļa vietnēs, skaidri norādot datu subjekta tiesības un personas datu apstrādātāja pienākumus. Īpaša problēma ir izpratnes trūkums jauniešu vidū.

3.4.1 Panākt nepieciešamās izmaiņas attieksmē būs sarežģīti, īpaši ņemot vērā to, ka līdztekus ar sociālo tīklu ātro attīstību nav palielinājusies lietotāju izpratne par to, kāda ietekme var būt viņu sniegtajiem datiem. Lai arī kopumā obligātie informējošie paziņojumi par katru interneta pakalpojumu būtu vēlamī, tas varētu būt problemātiski no uzņēmējdarbības viedokļa. Jāapsver ideja par informatīvo paziņojumu ieviešanu atbilstīgi pakalpojuma kategorijai: elektroniskā komercija, e-pakalpojumu sniedzēji, meklētājprogrammas, sociālie tīkli u.c.

3.4.2 EESK atzinīgi vērtē Komisijas nodomu piešķirt ES finansējumu, lai atbalstītu izpratnes veicināšanas kampaņas. Komiteja uzskata, ka jādod iespēja šo finansējumu izmantot arī tam, lai līdzfinansētu sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības pasākumus, kuru mērķis ir Eiropas un valstu līmenī palielināt izpratni.

3.5 Apzinātas un brīvprātīgas piekrišanas nodrošināšana

Komisija izpētīs, kā būtu iespējams precizēt un stiprināt noteikumus par piekrišanu.

3.5.1 Nepieciešamās piekrišanas veidi arī turpmāk jānosaka atkarībā no apstrādei paredzētajiem datiem, nevis no izmantotās tehnoloģijas. Tomēr EESK pauž bažas, ka vairumā gadījumu, kad piekrišanu sniedz internetā, lietojumprogrammās nav šīs piekrišanas apstiprinājuma un nav efektīvu mehānismu, kas ļautu reģistrēt piekrišanas atsaukumu. Turklāt vienošanās var būt process, kad jānoklikšķina uz saites, lai piekristu daudziem vispārējiem noteikumiem un nosacījumiem, no kuriem tikai nedaudzas rindkopas attiecas uz piekrišanu par datu apstrādi. Būtu lietderīgi, ja noteikumus par piekrišanu datu apstrādei iekļautu vienkāršā un atsevišķā dokumentā, lai šai piekrišanai būtu jēga un lai tā būtu informēta piekrišana, ņemot vērā konkrētā gadījuma īpatnības.

3.5.2 Organizācijām un uzņēmumiem, kas darbojas internetā, personīga rakstura informācijas apstrāde ir būtiska. Noklusējuma izvēle sniedz nepārprotamas priekšrocības operatoram, bet, ja to izmanto negodīgi, tā var radīt neizdevīgu situāciju klientam. Noklusējuma izvēles izmantošana jāierobežo, nosakot, ka visu operatoru pienākums ir principā piedāvāt privātuma aizsardzību klientiem, ja viņi to vēlas.

3.5.3 Lai piekrišanu dotu brīvprātīgi, līgumam jābūt taisnīgam. Jāizstrādā principi, lai nepieļautu negodīgu komercdarbības praksi.

3.6 Sensitīvu datu aizsardzība

Komisija apsvērs sensitīvu datu jēdziena paplašināšanu, lai tajā iekļautu, piemēram, ģenētiskos datus, un apsvērs, kā var vēl vairāk saskaņot nosacījumus attiecībā uz sensitīvu datu apstrādi.

3.6.1 Pašreizējā sensitīvu datu definīcija ir jāprecizē, jo elektronisku personas datu kategoriju kļūst aizvien vairāk. EESK pauž bažas par uzraudzības kameru plašo izplatību un nediferencēto izmantošanu. Ir būtiski ieviest tiesību aktus, kas ierobežo šo attēlu izmantošanu. Globālās pozīcijas noteikšanas sistēmas (GPS) dati par personas atrašanās vietu ir vēl viens strīdīgs jautājums. Palielinās biometrisku datu vākšana. Definīcijā jāiekļauj šāda veida jaunas tehnoloģijas un metodes, un jāpaver iespējas tehnikas tālākai attīstībai. Varētu būt nepieciešams izstrādāt principus atbilstoši attiecīgajiem apstākļiem. EESK atbalsta šīs jaunās tehnikas atbilstošu izmantošanu.

3.6.2 Turklāt jānodrošina labāka sensitīvu datu aizsardzība. Jāparedz, ka darbā ar noteiktiem sensitīviem datiem jāizmanto šifrēšana. Jāpiemēro labākās pieejamās tehnoloģijas. Datu apstrādātājiem jāuzņemas atbildība drošības noteikumu pārkāpšanas gadījumos.

3.7 Tiesību aizsardzības līdzekļu un sankciju optimizācija

Komisija apsvērs iespēju, kā paplašināt tiesības celt prasību valsts tiesā un paredzēt kriminālas sankcijas nopietnu pārkāpumu gadījumos.

3.7.1 Ņemot vērā iespējamo konfliktu starp indivīda tiesībām uz privātumu un personīga rakstura datu komerciālo izmantošanu, kā arī šo datu lielo apjomu, iedzīvotājiem aizvien vairāk jāapzinās, kādā nolūkā par viņiem ievāc datus, un jāapzinās tiesības kontrolēt ievāktu datu izmantošanu. Tāpēc EESK uzskata: ja patiesi vēlas izstrādāt visaptverošu projektu, noteikumu efektīva piemērošana un prasību celšanas procedūra ir tās neatņemama sastāvdaļa. Turklāt jāaptver arī pārrobežu dimensija.

3.7.2 Jāizpēta iespēja ieviest kolektīvās pārsūdzības mehānismu īpaši smagu pārkāpumu gadījumos, kas saistīti ar datu aizsardzību. Jāapsver, vai būtu iespējams uzņēmumiem, profesionālajām organizācijām un arodbiedrībām pārstāvēt indivīdus un celt prasību tiesā.

4. Iekšējā tirgus lomas stiprināšana

4.1 Tiesiskās noteiktības palielināšana un līdzvērtīgu nosacījumu nodrošināšana personas datu apstrādātājiem

Datu aizsardzība ES ir cieši saistīta ar iekšējo tirgu. Komisija izpētīs, kā ES līmenī iespējams vēl vairāk saskaņot datu aizsardzības noteikumus.

4.1.1 EESK pauž bažas, ka dalībvalstu rīcības brīvības dēļ, kas tām piešķirta saskaņā ar Direktīvas 95/46 EK noteikumiem, ir radusies īstenošanas problēma. Regula šajā sakarā būtu devusi lielāku noteiktību. Būtu jāsaskaņo vairāki standarti, ar ko būtu pietiekami, lai izpildītu direktīvas prasības.

4.1.2 Paziņojumā nav minēti darba ņēmēji un viņu tiesības piekļūt saviem datiem, kas ir darba devēju rīcībā. Starptautiskos uzņēmumos, kas var centralizēt datu bāzes Eiropas Savienībā vai pat ārpus tās, darba ņēmējiem ir nepieciešamas skaidri definētas tiesības piekļūt šiem datiem. Tas ir jāparedz jaunajā regulējumā.

4.2 Administratīvā sloga mazināšana datu apstrādātājiem

Komisija izpētīs dažādas iespējas, kā vienkāršot un saskaņot pašreizējo paziņošanas sistēmu, tostarp arī iespēju izstrādāt vienotu ES reģistrācijas veidlapu. Paziņojumus varētu publicēt internetā.

4.2.1 EESK īpaši atbalsta minētās iniciatīvas.

4.3 Noteikumu par piemērojamām tiesībām un dalībvalstu atbildību precizēšana

Gadījumos, kad ir iesaistītas vairākas dalībvalstis, personas datu apstrādātājiem un datu aizsardzības uzraudzības iestādēm ne vienmēr

ir skaidrs, kura dalībvalsts ir atbildīga un kuras tiesības ir piemērojamas. Globalizācija un tehniskā attīstība šo problēmu saasina. Komisija izpētīs iespēju, kā pārstrādāt un precizēt noteikumus par piemērojamām tiesībām, lai uzlabotu juridisko noteiktību un precīzu dalībvalstu atbildību.

4.3.1 Attiecībā uz ES iedzīvotāju datiem jāatzīmē, ka Eiropas Savienībā jāpiemēro tās dalībvalsts attiecīgie tiesību akti, kurā darbojas datu apstrādātājs, neskatoties uz to, kur dati tiek glabāti. Attiecībā uz personām, kam ir tiesības uz datu aizsardzību, īpaši darba ņēmējiem un patērētājiem Eiropas Savienībā, jāpiemēro tās valsts datu aizsardzības tiesību akti un procedūras, kurās ir viņu parastā dzīvesvieta.

4.4 Personas datu apstrādātāju atbildības pastiprināšana

Komisija izpētīs iespējas, kā nodrošināt to, ka personas datu apstrādātāji ievieš efektīvas vadlīnijas un mehānismus, lai panāktu atbilstību datu aizsardzības noteikumiem. Komisija apsvērs šādas iespējas: noteikt, ka datu aizsardzības inspektoru iecelšana ir obligāta, saskaņot noteikumus par to uzdevumiem un noteikt, ka obligāti jāveic datu aizsardzības ietekmes novērtējums. Turklāt Komisija turpinās veicināt privātuma aizsardzību uzlabojošu tehnoloģiju (PUT) izmantošanu un integrētas privātuma aizsardzības koncepcijas īstenošanu.

4.4.1 Izmantojot PUT un integrētas privātuma aizsardzības koncepciju, var ierobežot datu apstrādātāju rīcības brīvību, ņemot vērā, ka pretējā gadījumā viņi var nonākt interešu konfliktā ar sava uzņēmuma komerciālajām prioritātēm. EESK aicina Komisiju steidzami sekmēt turpmākus pētījumus un šādu instrumentu pilnveidošanu, jo, tos izmantojot, var palielināt datu aizsardzību, vienlaikus izvairoties no interešu konflikta. Ideālā gadījumā šo instrumentu izmantošana varētu būt obligāta.

4.4.2 Lai kļiedētu šaubas, datu apstrādātājiem vajadzētu būt atbildīgiem par visiem viņu rīcībā esošo datu apstrādes aspektiem. Tāpēc gadījumos, kad ir iesaistīti apakšlīgumslēdzēji un/vai notiek darījumi citās valstīs, noteikumi par datu aizsardzību jāiekļauj līgumā.

4.4.3 EESK uzskata, ka katrai dalībvalstij jāizveido profesionāla struktūra, kuras kompetencē būtu datu apstrādātāju prasību pilnveidošana un sertificēšana.

4.4.4 Ar šiem jautājumiem saistītie noteikumi jāīsteno, ņemot vērā to, ka jāsamazina administratīvais slogs, kas gulstas uz datu apstrādātājiem (4.2. punkts).

4.5 Pašregulācijas iniciatīvu rosināšana un ES sertifikācijas sistēmu izpēte

Komisija izpētīs iespējas, kā turpmāk rosināt pašregulācijas iniciatīvas, piemēram, profesionālās ētikas kodeksus, un iespējas ieviest ES sertifikācijas sistēmas.

4.5.1 Skatīt 3.7.1. punktu: EESK uzskata, ka noteikumu izpildes nodrošināšana un prasību procedūra ir svarīgi jautājumi. Šie priekšlikumi ir pievilcīgi, jo tie palīdzēs samazināt ļoti lielo regulējuma slogu, kas gulstas uz uzņēmumiem. Katrai dalībvalstij jāfinansē labas prakses pārskata vai ceļveža izstrāde.

5. Grozījumi datu aizsardzības noteikumos, ko piemēro policijas jomā un tiesu iestāžu sadarbībā krimināllietās

ES instruments personas datu aizsardzībai policijas jomā un tiesu iestāžu sadarbībā krimināllietās ir Pamatlēmums 2008/TI. Tam ir daudzi trūkumi, kas var ietekmēt individu spējas izmantot savas tiesības saistībā ar datu aizsardzību (piemēram, zināt, kādi personas dati tiek apstrādāti un ar kādiem datiem notiek apmaiņa, kas to dara un kādam nolūkam, un kā izmantot tādas tiesības kā tiesības uz piekļuvi datiem).

Komisija apsvērs šādas iespējas: vispārīgos datu aizsardzības noteikumus attiecināt arī uz policijas jomu un tiesu iestāžu sadarbību krimināllietās, ieviest jaunus noteikumus, piemēram, par datu aizsardzību ģenētisko datu apstrādē, uzsākt apspriešanos par to, kā pārskatīt uzraudzības sistēmas šajā jomā, un izstrādāt novērtējumu par to, vai dažādo nozaru īpašos noteikumus ilgtermiņā jāaskaņo ar jauno vispārīgo regulējumu datu aizsardzības jomā.

5.1 EESK atzīst, ka dažādu valstu policijas sadarbība ir jutīga joma, un uzskata, ka ir būtiski pastāvīgi pievērst pēc iespējas lielāku uzmanību pamattiesībām, tostarp personas datu aizsardzībai. EESK pauž bažas, ka drošības apsvērumus — lai arī tie nav pamatoti — bieži uzskata par svarīgākiem nekā pamattiesības. Individīdi labāk jāinformē, ar kādām metodēm un kādam mērķim varas iestādes apkopo personīga rakstura datus, kas iegūta no telefona rēķiniem, bankas kontiem, lidostas kontrolēm utt.

6. Datu aizsardzība pasaules mērogā

6.1 Datu starptautiskas nosūtīšanas noteikumu precizēšana un vienkāršošana

Komisija ir iecerējusi izpētīt, kā

— uzlabot un saskaņot pašreizējās datu starptautiskas nosūtīšanas procedūras, lai nodrošinātu vienādāku un saskaņotāku ES nostāju attiecībā ar trešām valstīm un starptautiskām organizācijām;

— precizēt kritērijus un prasības, kas ļautu izvērtēt, cik lielā mērā trešā valsts vai starptautiska organizācija nodrošina datu aizsardzību;

— definēt ES datu aizsardzības pamatelementus, ko varētu izmantot starptautiskos nolīgumos.

6.1.1 EESK atbalsta šīs nozīmīgās iniciatīvas un pauž cerību, ka Komisija varēs panākt plašu starptautisku vienošanos, pretējā gadījumā šie priekšlikumi nebūs efektīvi.

6.2 Vispārēju principu veicināšana

Eiropas Savienībai arī turpmāk jāuzņemas vadošā loma starptautisku tiesisko un tehnisko standartu izstrādē un popularizēšanā personas datu aizsardzības jomā. Tāpēc Komisija aktīvi sekmēs starptautisko standartu izstrādi un sadarbosies ar trešām valstīm un starptautiskām organizācijām, piemēram, Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizāciju (ESAO).

6.2.1 EESK atbalsta šos mērķus. Ņemot vērā interneta globālo raksturu, ir būtiski savstarpēji saskaņot dažādos kontinentos piemērojamos noteikumus un vadlīnijas. Personas datu aizsardzība jānodrošina pārrobežu līmenī. Komiteja atzīmē, ka jau ir izstrādātas ESAO vadlīnijas un Eiropas Padomes 108. konvencija, kas pašreiz tiek pārskatīta. Komisijai vajadzētu nodrošināt jaunās direktīvas saskaņotību ar minēto konvenciju.

7. Spēcīgāka institucionālā kārtība datu aizsardzības noteikumu labākai izpildei

Komisija izpētīs

— kā stiprināt, precizēt un saskaņot valstu datu aizsardzības iestāžu statusu un pilnvaras;

— kā uzlabot sadarbību un koordināciju starp datu aizsardzības iestādēm;

— kā nodrošināt ES datu aizsardzības noteikumu konsekventāku piemērošanu iekšējā tirgū. Varētu īstenot šādus pasākumus:

— stiprināt valstu datu aizsardzības uzraugu lomu;

— uzlabot viņu darba koordināciju ar 29. panta darba grupas starpniecību;

— izveidot mehānismu, kas Eiropas Komisijas vadībā ļautu nodrošināt konsekveni.

7.1 Tā kā EESK lielu nozīmi piešķir noteikumu izpildes nodrošināšanai un prasību procedūrai, minētos priekšlikumus tā uzskata par svarīgiem. EESK atbalsta stiprināšanas, precizēšanas un saskaņošanas centienus un centienus uzlabot sadarbību un koordināciju, kā arī Komisijas vispārējos centienus nodrošināt ES datu aizsardzības noteikumu saskaņotāku piemērošanu visās dalībvalstīs. EESK pauž bažas, ka ne visas 12 jaunās dalībvalsts ir pilnībā un efektīvi ieviesušas Direktīvu 95/46.

7.2 EESK uzskata, ka valstīs pastāvošajām datu aizsardzības iestādēm parasti nav attiecīgu pilnvaru un tās ir pārslogotas, un

jāpalielina to neatkarība. Ikvienā jaunajā direktīvā ir jāparedz, ka valstu iestādēm ir jāsaņem atbilstošs statuss, pilnvaras un resursi, lai tās varētu pildīt savus uzdevumus. To uzdevumi un resursi būtu jānosaka ES līmenī. Vajadzētu apsvērt iespēju iecelt ES datu aizsardzības uzraudzītāju.

7.3 Pamatojoties uz ieguldījumu, ko personu aizsardzības jomā attiecībā uz personas datu apstrādi jau sniegusi 29. panta darba grupa, EESK uzskata, ka šai grupai arī turpmāk būs liela nozīme.

Briselē, 2011. gada 16. jūnijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinumam

Pieņemot grozījumu, plenārsesija noraidīja sekojošās teksta daļas specializētās nodaļas atzinumā, bet priekšlikums par šo teksta daļu saglabāšanu ieguva vismaz ceturto daļu nodoto balsu.

1.6. punkts

Attiecībā uz ES iedzīvotāju un darba ņēmēju datiem jāatzīmē, ka Eiropas Savienībā jāpiemēro tās dalībvalsts attiecīgie tiesību akti, kurā darbojas datu apstrādātājs, neskatoties uz to, kur dati tiek glabāti.

4.3.1. punkts

Attiecībā uz ES iedzīvotāju un darba ņēmēju datiem jāatzīmē, ka Eiropas Savienībā jāpiemēro tās dalībvalsts attiecīgie tiesību akti, kurā darbojas datu apstrādātājs, neskatoties uz to, kur dati tiek glabāti.

Balsošanas rezultāts:

86 balsis par
72 balsis pret
19 atturējās

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas Paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas platforma cīņai pret nabadzību un sociālo atstumtību: Eiropas pamatprogramma sociālai un teritoriālai kohēzijai” ”

COM(2010) 758 galīgā redakcija

(2011/C 248/22)

Ziņotāja: **O'NEILL kdze**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2010. gada 16. decembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas Paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas platforma cīņai pret nabadzību un sociālo atstumtību: Eiropas pamatprogramma sociālai un teritoriālai kohēzijai””

COM(2010) 758 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 27. maijā .

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 472. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 15. un 16. jūnijā (2011. gada 15. jūnija sēdē), ar 147 balsīm par, 1 balsi pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

EESK atzinums par tematu “Eiropas platforma cīņai pret nabadzību un sociālo atstumtību” iekļaujas stratēģijā “Eiropa 2020” gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei. Atzinumā uzsvēta jaunā holistiskā pieeja, kas cieši saistīta citām pamatiniciatīvām un pieciem ES pamatmērķiem. Tajā arī uzsvērts, ka jāpanāk ES līmeņa un valstu politikas saskaņotība un jāiesaista nevalstiskās organizācijas, kurām ir būtiska nozīme (¹).

1. Ieteikumi

EESK sniedz šādus ieteikumus:

— Tā kā nabadzība ir cilvēktiesību pārkāpums, valdībām, sociālajiem partneriem un pilsoniskajai sabiedrībai jāuzņemas kopīga atbildība par tās izskaušanu. — Stratēģijā “Eiropa 2020” paredzētajiem pasākumiem ekonomikas, finanšu, nodarbinātības un sociālajā jomā jābūt saskaņotiem, un visiem pasākumiem ir jāsekmē sociālā kohēzija. — Taupības pasākumi nedrīkst vairost nabadzības draudus, un jāveic efektīvs sociālās ietekmes novērtējums, kas ir jāapspriež. — Jāsteno aktīva iekļaušanas stratēģija kā integrēta pieeja, lai nodrošinātu pietiekamu ienākumu atbalstu, iekļaujošu darba tirgu un piekļuvi kvalitatīvām darba vietām un pakalpojumiem. — Vairāk uzmanības jāvelta nevienlīdzības mazināšanai un cilvēku pamattiesību ievērošanai, tostarp panākot ienākumu	taisnīgāku sadali un īstenojot horizontālās sociālās klauzulas, kas iekļautas Lisabonas līgumā. — Vairāk līdzekļu jāpiešķir ieguldījumiem cilvēkkapitālā, proti, izglītībai un apmācībai mūža garumā, arī labākai prasmju apguvei, lai tā atbilstu vajadzībām gan darba tirgū, gan ārpus tā. — Veidojot strukturētu dialogu ES un valstu līmenī un piešķirot atbilstošu ES finansējumu, jāsekmē un jāatbalsta pilsoniskās sabiedrības locekļu, tostarp cilvēku, kuri saskaras ar nabadzību, nevalstisko organizāciju un sociālo partneru iesaistīšana platformā. Veicinot sadarbību, EESK aktīvi jāpiepalīdz gan šajā dialogā, gan ikgadējā sanāksmē. — Jāpalielina ES finansējums, jo īpaši struktūrfondu finansējums, kas paredzēts nabadzības mazināšanai, un vairāk uzmanības jāvelta procedūru vienkāršošanai, pārredzamības palielināšanai un īstenošanas efektivitātes uzraudzībai. — Jāstiprina sociālā atklātās koordinācijas metode, tostarp valstīs arī izstrādājot sociālās aizsardzības un sociālās iekļaušanas stratēģijas un rīcības plānus valstu un vietējā līmenī. Jāprecizē metodes saikne ar pamatiniciatīvu, kuras mērķis ir nabadzības mazināšana.

(¹) Šis teikums pievienots saskaņā ar EESK stratēģijas “Eiropa 2020” koordinācijas komitejas ieteikumu.

2. Konteksts

“Par nabadzību varam runāt tad, ja mazo ienākumu un nepietiekamo līdzekļu dēļ cilvēkiem liegts tas dzīves līmenis, ko uzskata par pieņemamu sabiedrībā, kurā viņi dzīvo. Nabadzības dēļ viņiem jāstāpjas ar dažādām grūtībām — tas var būt bezdarbs, zemi ienākumi, slikti dzīves apstākļi, nepietiekama veselības aprūpe un šķēršļi mūžizglītības, kultūras, sporta un atpūtas jomā. Viņi bieži ir atstumti un — atšķirībā no citiem cilvēkiem — nevar piedalīties ekonomikas, sociālajā un kultūras dzīvē. Arī viņu pamattiesību izmantošanas iespējas var būt ierobežotas.” ⁽²⁾

2.1. Vairāk nekā 80 miljoni ES iedzīvotāju (50 % no šī skaita ir sievietes un 20 miljoni bērnu) dzīvo zem nabadzības sliekšņa ⁽³⁾. Statiskas dati par materiālo nabadzību ir svarīgi, taču jāatzīst, ka vērojama arī nemateriālā nabadzība, piemēram, analfabētisms. Pašreizējā ekonomikas krīze vissmagāk skārusi visneaizsargātākos un visnelabvēlīgākajā stāvoklī esošos mūsu sabiedrības locekļus.

2.2. Eiropas Komisija ir izvirzījusi cīņu pret nabadzību ekonomikas, nodarbinātības un sociālās programmas — stratēģijas “Eiropa 2020” — centrā ⁽⁴⁾. Valstu un valdību vadītāji panākuši politisku vienošanos par kopīgu mērķi turpmākajos desmit gados palīdzēt vismaz 20 miljoniem cilvēku izkļūt no nabadzības. Pamatiniatīva “Platforma cīņai pret nabadzību” ir stratēģijas sastāvdaļa, tāpat kā 10. pamatnostādne, kas atbalstīs valstu reformu programmās paredzētos dalībvalstu pasākumus, kuru mērķis ir mazināt nabadzību un sociālo atstumtību.

2.3. Eiropas gadā cīņai pret nabadzību un sociālo atstumtību (2010) varējām pārliecināties, cik sarežģīts un daudzšķautņains uzdevums ir nabadzības izskaušana un ka laikā, kad valda ekonomikas krīze un īsteno taupības pasākumus, ir steidzami jāriņķojas, lai novērstu nabadzību.

2.4. Jaunieši, migranti un cilvēki ar zemu kvalifikāciju saskaras ar bezdarba pieaugumu. Tā dēvētie “trūcīgie darba ņēmēji”, kuru ienākumi nav pietiekami, lai apmierinātu ikdienas vajadzības, vecāka gadagājuma cilvēki un ģimenes ar zemiem ienākumiem arvien biežāk saskaras ar materiālu nenodrošinātību, kura ietekmē 8 % ES iedzīvotāju un dažās dalībvalstīs līdz pat 30 % iedzīvotāju ⁽⁵⁾.

2.5. Eiropadome ir vienojusies, ka saistībā ar stratēģiju “Eiropa 2020” pamatmērķis izskaust nabadzību ir jāizvirza, pamatojoties uz **trīs** rādītājiem: nabadzības riska rādītāju,

⁽²⁾ Eiropas Komisijas un Eiropadomes kopīgais ziņojums par sociālo iekļaušanu, 2004. gada marts.

⁽³⁾ Nabadzības risks iestājas zem 60 % no vidējā ekvivalentā izmantojamā ienākuma attiecīgajā valstī.

⁽⁴⁾ Atjaunināts (2010) Sociālās aizsardzības komitejas un Eiropas Komisijas kopīgais novērtējums par ekonomikas krīzes sociālo ietekmi un politiskajiem risinājumiem (2010. gada novembris). COM(2010) 2020, “Eiropa 2020 – jauna stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei”.

⁽⁵⁾ Par materiālo nenodrošinātību varam runāt, ja persona saskaras ar vismaz četriem no deviņiem nenodrošinātības veidiem. Cilvēks nevar atļauties samaksāt īri vai rēķinus par komunālajiem pakalpojumiem, pietiekami apsildīt mājokli, segt neparedzētus rēķinus, ēst gaļu, zivis vai proteīna ekvivalentu katru otro dienu, vienreiz gadā doties nedēļu garās brīvdienās prom no mājām, iegādāties automašīnu, veļas mašīnu, krāsu TV vai tālruni.

nopietnas materiālās nenodrošinātības rādītāju un to iedzīvotāju skaitu, kuri dzīvo bezdarbnieku mājsaimniecībās. Nabadzības izskaušanas mērķi ir jāsaista ar vietējām un reģionālajām prioritātēm.

3. Platforma cīņai pret nabadzību un sociālo atstumtību

3.1. Ierosinātā platforma ir viena no septiņām pamatiniciatīvām pasākumiem saistībā ar stratēģiju “Eiropa 2020”, kurai ir noteiktas trīs prioritātes, lai nodrošinātu augstu nodarbinātības, produktivitātes un sociālās kohēzijas līmeni:

— gudra izaugsme;

— ilgtspējīga izaugsme;

— integrējoša izaugsme.

3.2. Platformas mērķis ir panākt dalībvalstu, ES iestāžu un galveno ieinteresēto personu vienotu apņemšanos cīnīties pret nabadzību un sociālo atstumtību, un platforma būs “dinamiska rīcības programma”, kurai jāsekmē sociālā un teritoriālā kohēzija, lai Eiropas Savienībā taisnīgāk sadalītu labumu, ko sniedz nodarbinātība, izaugsme un sociālā iekļaušana.

3.3. Lai to panāktu, Komisija ir noteikusi šādas darbības jomas:

— rīcība visā politikas virzienu spektrā;

— plašāka un efektīvāka ES fondu izmantošana sociālās iekļaušanas atbalstam;

— uz pierādījumiem balstītas sociālās jaunrades veicināšana;

— darba partnerība un sociālekonomiskā potenciāla izmantošana;

— politikas koordinācijas uzlabošana starp dalībvalstīm.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1. Nav pieņemami, ka 21. gadsimtā Eiropā ir vērojama nabadzība, kas ir cilvēktiesību pārkāpums. EESK atzinīgi vērtē apņemšanos mazināt nabadzību un mērķi palīdzēt vismaz 20 miljoniem cilvēku izkļūt no nabadzības ⁽⁶⁾, kā arī platformas izveidi un nabadzības izskaušanas pasākumus, no kuriem liela daļa atspoguļo priekšlikumus, kas pausti agrāk pieņemtos EESK atzinumos, taču rosina veikt vairāk konkrētu pasākumu, lai novērstu nabadzības cēloņus un sekas un īstenotu cilvēktiesības.

⁽⁶⁾ Skatīt EESK paziņojumu Eiropadomes sanāksmei, kas notika 2010. gada 17. jūnijā.

4.2. ES līmenī īstenotā ekonomiskā, finansiālā un sociālā politika neatbilst patiesajiem apstākļiem, kas valda dalībvalstīs. EESK uzsvēr saskaņotas un integrētas pieejas nozīmi un īpaši norāda, ka ES politika, kas saistīta ar ekonomikas pārvaldību, izaugsmi un nodarbinātību, krīzes apstākļos nedrīkst palielināt nabadzības draudus. EESK rosina veikt efektīvu sociālās ietekmes novērtējumu, kas ir plaši jāapspriež.

4.3. Izstrādājot atzinumu, EESK ņēma vērā nabadzības turpmāko ietekmi: nabadzība palielina ekonomisko un sociālo migrāciju, dažās dalībvalstīs neļauj atgūt cilvēkkapitālā ieguldītos līdzekļus. Nabadzības skarto cilvēku, kuriem ir mazāk iespēju aizstāvēt savas intereses, stāvoklis ir vēl grūtāks, ja, izstrādājot reformas saimnieciskajā, fiskālajā, sociālajā, veselības aizsardzības un izglītības jomā ar mērķi samazināt valsts izdevumus, netiek ņemta vērā nabadzīgo aizsardzība. Palielinoties to cilvēku skaitam, kas dzīvo zem nabadzības sliekšņa, vēl vairāk var pieaugt prasība pārdalīt publiskos finanšu līdzekļus.

5. Īpašas piezīmes

5.1. Sociālā aizsardzība

5.1.1. EESK atzinīgi vērtē nozīmīgos pasākumus, kuriem jāveicina nodarbinātība un darba vietu radīšana, taču uzsvēr, ka ļoti svarīgi ir palielināt sociālo aizsardzību, nemazinot sociālo labklājību un neveicinot atalgojuma samazināšanu, kas neproporcionāli ietekmē vistrucīgākos.

5.1.2. Sociālās aizsardzības sistēmas mazina nabadzības draudus par vienu trešdaļu⁽⁷⁾, un tām ir īpaša nozīme, lai nodrošinātu cilvēktiesību ievērošanu. Tās pašas par sevi rada stabilitāti ekonomikā, mazina nabadzību un sekmē ekonomisko un sociālo kohēziju, un tās ir vajadzīgas, lai nodrošinātu sabiedrības atbalstu Eiropas projektam⁽⁸⁾.

5.1.3. EESK atbalsta Komisijas vēlmi nodrošināt dalībvalstu sociālās aizsardzības un pensiju sistēmu stabilitāti, lai garantētu pietiekamus ienākumus dzīves ciklā, arī vecumdienās⁽⁹⁾.

5.2. Aktīvās iekļaušanas stratēģijas

5.2.1. Lai novērstu šķēršļus, ar kuriem sastopas cilvēki, kuri dzīvo nabadzībā, pastāvīgi un koordinēti jāīsteno integrēta aktīvās iekļaušanas stratēģija, kas aptver trīs pilārus — **iekļaujošs darba tirgus, piekļuve kvalitatīviem pakalpojumiem un pietiekams ienākumu atbalsts**⁽¹⁰⁾.

5.2.2. EESK atzinīgi vērtē to, ka, cenšoties izskaust nabadzību, īpaša uzmanība ir veltīta gan nabadzības nepieļaušanai, gan novēršanai, ko var nodrošināt ilgtspējīga izaugsme. Būtiska nozīme ir kvalitatīvai nodarbinātībai un mūsdienīgām, efektīvām sociālās aizsardzības sistēmām, kā arī nevienlīdzības novēršanai

tādās jomās kā ienākumi, labklājība un piekļuve pakalpojumiem. Komisijas ikgadējā progresa ziņojumā (2011. gads) uzsvērts, ka izaugsme nevar būt ilgtspējīga, ja tā nesniedz labumu visām sabiedrības grupām, un ka "izaugsme un sociālā kohēzija iet roku rokā"⁽¹¹⁾.

5.2.3. Pasākumu noteikšana ES līmenī ir ļoti svarīga, taču jāpalielina arī dalībvalstu un, jo īpaši, reģionālo un vietējo pašvaldību nozīme, lai nodrošinātu pārmaiņas. Šo procesu EESK labprāt sekmētu, sadarbojoties ar Reģionu komiteju.

5.2.4. EESK uzsvēr, ka sociālajiem partneriem un sociālās ekonomikas organizācijām, tostarp kooperatīviem, ir ļoti nozīmīga loma iekļaujoša darba tirgus veidošanā un ienākumu taisnīgas sadales veicināšanā, kas būtiski sekmē stratēģijas "Eiropa 2020" īstenošanu.

5.2.5. EESK rosina vairāk uzmanības veltīt kvalitatīvu un stabilu darbavietu radīšanai un pasākumiem ar mērķi novērst nodarbinātu personu nabadzību, tostarp nodrošināt iztikai nepieciešamo minimālo algu un labus darba apstākļus un, cik iespējams, mazināt nabadzības draudus, pārejot no sociālās palīdzības uz nodarbinātību.

5.2.6. ES aktīvas iekļaušanas stratēģijā jāparedz īpaši pasākumi, lai izveidotu iekļaujošu darba tirgu⁽¹²⁾, novēršot šķēršļus, kas kavē noteiktu grupu, tostarp jauniešu un vecāka gadagājuma cilvēku, mazākumtautību (tai skaitā romu), migrantu, sievietes, vientuļo vecāku un cilvēku ar invaliditāti⁽¹³⁾ piekļuvei šim tirgum.

5.2.7. EESK uzsvēr, cik svarīgi ir nodrošināt legāla darba iespējas visiem, un pauž bažas par to, kā nedeklarēts darbs un izvairīšanās no nodokļu maksāšanas ietekmē sociālās aizsardzības sistēmu finansēšanas ilgtspēju, nodarbinātību un sociālās tiesības. ES līmenī ir nepieciešama integrēta rīcība, kombinējot sankcijas ar efektīvu pārbaužu veikšanu, kā arī jāveicina legāls darbs.

"EESK uzsvēr, cik svarīgi ir nodrošināt legāla darba iespējas visiem, un pauž bažas par to, kā nedeklarēts darbs un izvairīšanās no nodokļu maksāšanas ietekmē sociālās aizsardzības sistēmu finansēšanas ilgtspēju, nodarbinātību un sociālās tiesības. ES līmenī ir jāveic integrēti pasākumi, un dažādu sankciju īstenošana jāapvieno ar efektīviem kontroles pasākumiem, kā arī jāveicina legāls darbs."

5.2.8. EESK uzskata, ka vajadzīgs sīki izstrādāts ceļvedis aktīvas iekļaušanas stratēģiju īstenošanai vietējā līmenī. Tā atbalsta Eiropas Parlamenta aicinājumu Komisijai izpētīt, kāda ietekme būtu likumdošanas iniciatīvai ieviest pietiekamu ienākumu minimumu vismaz 60 % apmērā no vidējiem ienākumiem attiecīgajā dalībvalstī.

⁽⁷⁾ Sociālās aizsardzības komitejas ziņojums, kurā novērtēta stratēģijas "Eiropa 2020" sociālā dimensija (2011. gada februāris).

⁽⁸⁾ OV C 132/26, 03.05.2011.

⁽⁹⁾ OV C 84/38, 17.03.2011.

⁽¹⁰⁾ Komisijas ieteikums par tādu cilvēku aktīvu integrāciju, kuri ir atstumti no darba tirgus (2008.867/EC).

⁽¹¹⁾ Skatīt "Progresa ziņojums par stratēģiju "Eiropa 2020" " ("Gada izaugsmes pētījums", 1. pielikums), COM (2011) 11 – A1/2, 2.5. punkts.

⁽¹²⁾ Eiropas Arodbiedrību konfederācija (EAK)/Business Europe u.c.: Pamatnoilgums par iekļaujošu darba tirgu (2010. gada marts).

⁽¹³⁾ OV C 21/66, 21.01.2011.

5.2.9. EESK uzsver, ka jāvēc salīdzināmi dati un jāpilnveido rādītāji, lai atspoguļotu nabadzības izskaušanas sociālās un ekonomiskās priekšrocības un izmaksas, ko rada bezdarbība.

5.3. *Ieinteresēto personu līdzdalība*

5.3.1. EESK uzskata — lai rastu efektīvus risinājumus un uzraudzītu Platformas programmas īstenošanu, ir būtiski iesaistīt attiecīgās ieinteresētās personas regulārā strukturētā dialogā ES un valstu līmenī.

5.3.2. EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu sadarboties ar ES iestādēm, cilvēkiem, kuri saskaras ar nabadzību, nevalstiskajām organizācijām, sociālajiem partneriem un citiem pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem, kas piedalīsies ikgadējā sanāksmē, lai novērtētu gūtos panākumus; šis pasākums būs iepriekš minētā strukturētā dialoga, kas notiek ES un valstu līmenī, sastāvdaļa. Jānovērtē arī Gada izaugsmes pētījuma sociālā ietekme un gūtie panākumi.

5.3.3. EESK uzskata, ka būtu lietderīgi palielināt Eiropas Parlamenta nozīmi, lai nodrošinātu platformas programmas īstenošanu dalībvalstīs. Šī ierosme atbilst priekšlikumiem, kas izskatīja Eiropas Parlamenta rīkotajā Pilsoņu forumā.

5.3.4. EESK stingri atbalsta pamatiniciatīvā “Eiropas platforma cīņai pret nabadzību un sociālo atstumtību” minēto priekšlikumu izstrādāt brīvprātīgas pamatnostādnes par ieinteresēto personu iesaistīšanu ES līmenī un valstu reformu programmu īstenošanā.

5.3.5. EESK aktīvi jāpiedalās platformas mērķu sasniegšanā un jāveic svarīgais uzdevums saskaņot sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības organizāciju intereses. To varētu paveikt,

- katru gadu rīkojot uzklaušanās sanāksmi, lai apspriestu sasniegumus nabadzības izskaušanas mērķa sasniegšanā;
- sekmējot pārskatīšanu termiņa vidū, kura saistībā ar stratēģiju “Eiropa 2020” paredzēta 2014. gadā;
- piedaloties ikgadējā sanāksmē;
- regulāri iesaistoties dialogā ar citām ieinteresētajām personām, arī Reģionu komiteju, valstu ekonomikas un sociālo lietu padomēm, un izstrādājot atzinumus par svarīgākajām prioritātēm.

5.4. *Nevienlīdzības izskaušana*

5.4.1. EESK atzinīgi vērtē to, ka īpaši uzsvēta platformas darbība tādās jomās kā diskriminācijas novēršana, vienlīdzība un iekļaušana, lai nodrošinātu cilvēku ar invaliditāti vai garīgās veselības traucējumiem, jauniešu, gados vecāku cilvēku, migrantu un mazākumtautību kopienu pārstāvju, arī romu integrāciju un veicinātu dzimumu līdztiesību⁽¹⁴⁾. EESK uzsver, ka

⁽¹⁴⁾ Skatīt EESK vēstījumu Eiropadomes sanāksmei, kas notika 2010. gada jūnijā. Vēstījumā uzsvērts, cik svarīgi ir novērst nevienlīdzību un diskrimināciju.

jāiekļauj transversāla norāde uz cilvēka pamattiesībām un konkrēti priekšlikumi, lai īstenotu horizontālās sociālās klauzulas, kas iekļautas LESD 5., 8., 9. un 10. pantā.

5.4.2. EESK atbalsta to, ka noteikts prioritārs uzdevums novērst mājokļa zaudēšanu un bezpajumniecību, kā arī enerģētisko nabadzību un finansiālo atstumtību. EESK uzsver, ka svarīgi ir nodrošināt kvalitatīvu pakalpojumu, arī informācijas tehnoloģiju pieejamību par pieņemamām cenām. Tas jāparedz valstu sociālās aizsardzības un sociālās iekļaušanas stratēģijās kā pastiprinātas sociālās atklātās koordinācijas metodes sastāvdaļa.

5.4.3. EESK uzsver, ka jāveic ieguldījumi cilvēkkapitālā, un to, cik liela nozīme darbam vajadzīgo prasmju apguvē, personības attīstībā un sociālajā integrācijā ir izglītībai un apmācībai. Tas attiecas uz pirmsskolas un vispārējo izglītību, tālākizglītību, profesionālo izglītību un apmācību darbvietā, cenšoties visiem nodrošināt mūžizglītības iespējas.

5.4.4. Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (ESAO) un Komisijas ziņojumi liecina, ka dalībvalstīs un starp dalībvalstīm palielinās nevienlīdzība ienākumu sadalē un pakalpojumu, arī veselības aprūpes pakalpojumu pieejamībā. Nabadzība ir arī viens no sociālajiem faktoriem, kas izraisa veselības stāvokļa pasliktināšanos, un ES politikā būtu jāapliecina morālais pienākums glābt dzīvības. Pārliecinoši pierādījumi liecina, ka sabiedrības, kurās valda lielāka vienlīdzība, vienmēr gūst lielākus panākumus. Platformas prioritārs uzdevums ir izstrādāt integrētas stratēģijas un konkrētus pasākumus, lai mazinātu nevienlīdzību un veidotu taisnīgāku sabiedrību⁽¹⁵⁾.

5.4.5. EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu izstrādāt visaptverošu ieteikumu par bērnu nabadzību, lai sekmētu bērnu nabadzības novēršanu un mazināšanu, nodrošinot ģimenēm pietiekamus ienākumus, paredzot ieguldījumus aprūpē un izglītībā, īpaši, agrīnā vecumā, un nodrošinot bērniem pilnvērtīgas iespējas, kā to paredz pamattiesības un jo īpaši Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija par bērnu tiesībām. Šie pasākumi jāveic, vienlaikus nodrošinot saskaņotu pieeju ģimenes atbalsta politikai. Jāparedz arī pastāvīga uzraudzība, apmaiņa, izpēte un speciālistu veikta salīdzinoša pārskatīšana, lai sekmētu ES izvirzīto nabadzības izskaušanas mērķu sasniegšanu līdz 2020. gadam⁽¹⁶⁾.

5.5. *ES fondu izmantošana, lai sasniegtu sociālās iekļaušanas un kohēzijas mērķus*

5.5.1. EESK ļoti atzinīgi vērtē priekšlikumus efektīvāk izmantot struktūrfondus, lai mazinātu nabadzību un veicinātu sociālo kohēziju, bet uzsver, ka jāpalielina pieejamo līdzekļu apjoms, jo īpaši finansējums trūcīgām kopienām. Izšķirīga

⁽¹⁵⁾ ESAO (2008. gads): “Growing unequal: income distribution and poverty in OECD countries”. Eiropas Komisijas Pētniecības GD (2010. gads): “Why socio-economic inequalities increase: facts and policy papers in Europe”, EUR 24 471.

⁽¹⁶⁾ OV C 44/34, 11.02.2011.

nozīme ir ieguldījumiem kvalitatīvu darba vietu radīšanā un centieniem rast efektīvus risinājumus, lai veicinātu atstumtāko sabiedrības grupu integrāciju, izmantojot arī sociālās ekonomikas iespējas. Finansējums jāpiešķir arī, lai uzlabotu kvalitatīvu pakalpojumu, kā arī mājokļu pieejamību.

5.5.2. EESK atzinīgi vērtē priekšlikumus vienkāršot vietējo organizāciju piekļuvi struktūrfondiem, tostarp priekšlikumus par vispārējiem piešķirumiem, tehnisku palīdzību un veiktspējas uzlabošanu, bet uzsver, ka:

- jāmazina birokrātija, nosakot elastīgāku finansējuma iegūšanas kārtību;
- jānosaka obligāti Eiropas standarti, lai uzlabotu procedūru pārredzamību un paaugstinātu to efektivitāti, kā arī vienkāršotu prasības attiecībā uz informāciju ⁽¹⁷⁾.

Komisijai būtu jānodrošina pamatnostādnes, jāveicina savstarpēja mācīšanās, jāuzrauga īstenošana un, jo īpaši, jāmacās no pieredzes, kas gūta, izmantojot struktūrfondus krīzes laikā.

5.5.3. EESK ierosina izmantot ES programmas, piemēram, PROGRESS, lai finansētu platformu izveidi dalībvalstīs, ar mērķi panākt ieinteresēto personu efektīvu līdzdalību Eiropas platformā un sekmēt tās prioritāšu īstenošanu.

5.6. Sociālā jaunrade un reformas

5.6.1. EESK atzinīgi vērtē to, ka atzīta sociālās ekonomikas un nevalstisko organizāciju nozīme to stratēģiju īstenošanā, kuru mērķis ir mazināt nabadzību, sekmēt darba vietu radīšanu un attīstīt pakalpojumu, kas patiešām atbilst kopienu vajadzībām. Komiteja arī uzsver, ka visiem dalībniekiem, arī MVU

un uzņēmējiem, ir jāuzņemas atbildība un kopīgi jāstrādā, lai izstrādātu efektīvus risinājumus.

5.6.2. Brīvprātīgam darbam ir svarīga nozīme tādās jomās kā kopienu veidošana, prasmju apguve, ikdienējā un neformālā izglītība un pilnvērtīgu iespēju nodrošināšana cilvēkiem. EESK labprāt popularizēs brīvprātīga darba priekšrocības, ja tas nekaitē algota darba veicējiem vai sabiedriskajiem pakalpojumiem.

5.6.3. EESK atzinīgi vērtē to, ka lielāks atbalsts paredzēts uz pierādījumiem balstītai sociālajai jaunradei, bet uzsver, ka pašreizējie labas prakses piemēri ir jāsauglabā un jāizmanto, un rosina turpināt finansēšanu.

5.7. Politikas koordinācijas uzlabošana

5.7.1. Valstu reformu programmas un valstu mērķu izvirzīšana ir būtisks faktors, īstenojot stratēģiju "Eiropa 2020" un politikas pasākumus, kuru mērķis ir mazināt nabadzību. Tomēr īpaši svarīgi ir sekmēt šo procesu, izmantojot pastiprinātas sociālās atklātās koordinācijas metodes, kas balstīta uz integrētām valstu stratēģijām, lai nodrošinātu stingrāku pamatu, kas ļautu sasniegt izvirzītos sociālos mērķus, un precizēt tā saukni ar Eiropas platformu cīņai pret nabadzību.

5.7.2. EESK atzinumā par atklātās koordinācijas metodes sociālo klauzulu atzinīgi novērtēja horizontālo sociālo klauzulu, sociālās ietekmes novērtēšanu un sociālās atklātās koordinācijas metodes pilnveidošanu, kas ir instrumenti, lai nodrošinātu integrētu pieeju un sociālo mērķu ievērošanu. EESK rosina palielināt šī procesa publisko atpazīstamību un pārredzamību, iesaistot nozīmīgākās ES iestādes un ieinteresētās personas, un uzsver, cik svarīgi ir izstrādāt sociālās aizsardzības un sociālās iekļaušanas stratēģijas ES, valstu, reģionālajā un vietējā līmenī.

Briselē, 2011. gada 15. jūnijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽¹⁷⁾ OV C 132/8, 03.05.2011.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Paziņojums par migrāciju””

COM(2011) 248 galīgā redakcija

(2011/C 248/23)

Galvenais ziņotājs: **PARIZA CASTAÑOS kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2011. gada 4. maijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Paziņojums par migrāciju””

COM(2011) 248 galīgā redakcija.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Birojs 2011. gada 14. jūnijā uzdeva Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētajai nodaļai sagatavot Komitejas atzinumu par šo jautājumu.

Ņemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 472. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 15. un 16. jūnijā (15. jūnija sēdē), iecēla PARIZA CASTAÑOS kgu par galveno ziņotāju un ar 109 balsīm par, 2 balsīm pret un 6 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ievads

1.1. Eiropadome jūnija sanāksmē plāno apspriest vairākus kopējās imigrācijas politikas aspektus. Prezidents *Van Rompuy* ierosinājis pievērsties šādiem jautājumiem:

- personu brīva pārvietošanās ES;
- noteikumi par patvērumu;
- partnerības veidošana ar Vidusjūras reģiona dienvidu valstīm un ārējo robežu kontrole.

1.2. Kā ieguldījumu Eiropadomes sanāksmes darbā Eiropas Komisija 4. maijā publicēja paziņojumu par migrāciju⁽¹⁾.

2. Vispārīgas piezīmes

2.1. EESK, izstrādājot vairākus atzinumus (sk. pielikumu), kopā ar citām Eiropas iestādēm ir sniegusi ieguldījumu, lai ES būtu kopīga politika un tiesību akti patvēruma un imigrācijas jomā. Neraugoties uz gūtajiem panākumiem, situācija nav apmierinoša. Padomē un Parlamentā ir ļoti sarežģīti pieņemt kopīgus tiesību aktus par imigrantu un to personu uzņemšanu, kurām nepieciešama starptautiska aizsardzība.

2.2. Kopējai imigrācijas politikai jābalstās uz globālu pieeju, kurā ņemti vērā dažādi aspekti, tostarp demogrāfiskā situācija un darba tirgus, cilvēktiesību ievērošana, vienlīdzīga attieksme un diskriminācijas aizliegums, tiesību akti par jaunu imigrantu uzņemšanu, patvēruma meklētāju uzņemšana un aizsardzība,

cīņa pret noziedzīgajiem cilvēku tirdzniecības tīkliem, sadarbība ar trešām valstīm, Eiropas solidaritāte, sociālā politika un integrācija.

2.3. Pēdējo mēnešu laikā ir notikuši daudzi pasākumi, pieņemtas deklarācijas un politiski lēmumi, ko Komiteja vērojusi ar dziļām bažām. Mūsu vidū izplatās Eiropā sen zināmas un pazīstamas slimības — ksenofobija un atstumjošs nacionālisms; mazākumtautības un imigranti ir apvainojumu, uzbrukumu un agresīvas un diskriminējošas politikas upuri.

2.4. Ksenofobiju un populismu gadiem ilgi ir popularizējušas ekstrēmistiskas politiskās grupas, kas tomēr bija mazākumā. Taču tagad vairāku Eiropas valstu valdības ir iekļāvušas šādu politiku savā darba kārtībā un programmās, izmantojot pret imigrantiem un mazākumtautībām vērstu politiku par vēlēšanu ieroci. EESK pauž cerību, ka jūnija Eiropadome nepieļaus Eiropas darba kārtības piesārņošanu ar ksenofobiju un populismu.

2.5. Pēdējo nedēļu laikā esam pieredzējuši nepieņemamas situācijas, kad neliels imigrantu plūsmas pieaugums Vidusjūras reģionā izraisīja Eiropā dziļu politisko krīzi. Agrāk, kad, bēgot no kara un nabadzības, Eiropā ieradās daudz vairāk cilvēku, Eiropa rīkojās solidāri, garantējot cilvēktiesību ievērošanu un stiprinot Eiropas integrācijas vērtības.

2.6. Komiteja un lielākajā daļā Eiropas iedzīvotāju uzskata, ka Šengenas zonas izveide ir viens no lielākajiem Eiropas integrācijas sasniegumiem. Tomēr dažas dalībvalstis Eiropā atkal ievieš robežkontroli, tādējādi rīkojoties pretēji Līguma noteikumiem.

⁽¹⁾ COM(2011) 248 galīgā redakcija.

2.7. EESK ir nobažījies par to, ka neliela krīze saistībā ar to cilvēku imigrāciju, kuriem vajadzīga aizsardzība, liek apšaubīt dažu valdību un pašas ES vērtību noturīgumu.

2.8. Komiteja aicina padarīt politiskās runas mērenākas, atjaunot līdzsvaru un cieņu pret demokrātijas un brīvas, atvērtas sabiedrības principiem. Eiropas valdībām jāatceras, ka imigrantu integrācija ir divvirzienu process, kas nozīmē arī saistības Eiropas uzņemošajām sabiedrībām, kurās nepieciešama labvēlīga attieksme pret integrāciju. Sabiedrība, kas akceptē, ka tās politikā vēlēšanu kampaņās un politisko lēmumu pieņemšanā izmanto populismu un ksenofobiju pret migrantiem un mazākumtautībām, nav integrējoša sabiedrība.

2.9. Eiropai ir vajadzīgs redzējums vidējā un ilgākā laika posmā. ES prezidentvalsts Beļģija lūdza EESK izstrādāt izpētes atzinumu⁽²⁾ par imigrācijas lomu Eiropas demogrāfiskajā situācijā. Secinājumi bija skaidri: tuvākajos gados Eiropas Savienībā jāpieaug strādājošo mobilitātei un jāpalielinās arī darba ņēmēju un viņu ģimeņu imigrācijai no trešām valstīm. Šāds scenārijs nozīmē jaunus uzdevumus saistībā ar lielākas daudzveidības pārvaldību uzņēmumos un pilsētās. Komiteja mudina Komisiju pēc iespējas drīzāk iepazīstināt ar jauno Eiropas integrācijas programmu, kurā ņemts vērā Eiropas integrācijas foruma darbs.

2.10. Nesenie notikumi Vidusjūras reģiona dienvidos un debates un konflikti Savienībā ir iespēja nostiprināt ES vērtības, principus un esošos kopējos noteikumus, kā arī Savienības robežu pārvaldības, brīvas personu pārvietošanās, patvēruma un imigrācijas politikās nodrošināt "vairāk Eiropas".

3. Īpašas piezīmes

3.1. Brīva personu pārvietošanās — iekšējās robežas

3.1.1. EESK uzskata, ka personu brīva pārvietošanās ir pamatprincips un pamattiesību veids Eiropas integrācijas procesā un viens no galvenajiem pilāriem, uz kuru balstīta brīvības, drošības un tiesiskuma telpa. EESK piekrit Komisijai, ka ir jāattīsta skaidrāka un stingrāka sistēma Šengenas zonas pārvaldībai, izveidojot neatkarīgu un objektīvu Eiropas sistēmu, ar kuras palīdzību novērtē, kā dalībvalstis piemēro Robežu kodeksu. Būtu vēlams, lai minēto sistēmu vadītu un koordinētu Komisija un savu ieguldījumu tajā sniegtu ārvalstu eksperti.

3.1.2. Izņēmuma gadījumos atjaunojot pagaidu kontroli uz iekšējām robežām, kad sabiedriskās kārtības labad ir nepieciešama tūlītēja rīcība, dalībvalstīm jāpilda Robežu kodeksā

noteiktās saistības, it īpaši pienākums iepriekš informēt Komisiju, kā arī jāievēro Kodeksā noteiktās procesuālās garantijas (pasākumu pamatojums), kā arī proporcionalitātes, solidaritātes un savstarpējās uzticēšanās principi.

3.1.3. Komiteja atbalsta Eiropas līmeņa mehānisma izveidi, ar kuru koordinēti atjauno iekšējo robežkontroli patiesi kritiskās situācijās vai gadījumos, kad ārējās robežas tiek pakļautas spēcīgam un negaidītam migrācijas spiedienam. Padomē risinātajās sarunās par šādu mehānismu nebūtu jāpieļauj iespēja valstu valdībām no jauna apspriest un/vai koriģēt uz leju Šengenas Robežu kodeksā noteiktās kopējās procesuālās garantijas.

3.1.4. EESK atbalsta Eiropas Parlamenta priekšlikumu, ka Komisijai jāizstrādā jauns pārkāpumu atklāšanas mehānisms (mehānisms pamattiesību un pamatbrīvību iespējamu pārkāpumu agrīnai noteikšanai Eiropas Savienībā), kura galvenā funkcija būtu apturēt saskaņā ar ES tiesību aktiem pieņemtos dalībvalstu pasākumus, ar kuriem tiek pārkāptas indivīda pamattiesības un pamatbrīvības, līdz brīdim, kad to likumību paātrinātā procedūrā ir noteikusi Tiesa Luksemburgā⁽³⁾.

3.2. Ārējās robežas

3.2.1. Eiropas Savienībai ir vajadzīga uzticama, efektīva un leģitīma ārējo robežu politika, kas pakļauta spēcīgai demokrātiskajai kontrolei un neatkarīgam novērtējumam. Komiteja aicina Padomi un Eiropas Parlamentu panākt vienošanos par Komisijas 2010. gada februāra priekšlikumu pastiprināt *Frontex* regulu.

3.2.2. EESK uzskata, ka dalībvalstīm *Frontex* aģentūrai saistībā ar tās darbu un līdzekļiem (tehniskais aprīkojums) jāpiešķir plašākas darbības pilnvaras un lielāka autonomija. Tomēr Aģentūras koordinētie kopīgie pasākumi (un to ietekme uz pamattiesībām un Robežu kodeksā paredzētajām administratīvajām garantijām), jāpakļauj demokrātiskai kontrolei, ko veic Parlaments un Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra (*FRA*). Vienlaikus būtu jānotiek pastāvīgai vērtēšanai, it īpaši attiecībā uz *Frontex* darbību un tās nolīgumiem ar trešām valstīm, kopīgo pasākumu efektivitāti un tās izstrādāto riska analīžu kvalitāti.

3.2.3. EESK uzskata, ka ir svarīgi, lai *Frontex* pildītu saistības saistībā ar piekļuvi starptautiskajai aizsardzībai, piemēram, ievērotu neizraidīšanas principu, veiktu cilvēktiesību ievērošanas neatkarīgu kontroli un izstrādātu ētiskas rīcības kodeksu piespiedu izraidīšanas gadījumiem.

⁽³⁾ Eiropas Parlamenta 2010. gada 15. decembra rezolūcija par pamattiesību stāvokli Eiropas Savienībā 2009. gadā un to efektīvu īstenošanu pēc Lisabonas līguma stāšanās spēkā (2009/2161(INI)) - P7_TA(2010)0483, 39. punkts.

⁽²⁾ OV C 48, 15.02.2011., 6/13. lpp.

3.2.4. Komiteja atbalsta arī projektu izveidot Eiropas robežsardzes dienestu, kurā darbotos Eiropas robežsargu kopums, kas nākotnē kļūtu par centralizētu Eiropas administrāciju. Tās galvenais uzdevums būtu piemērot Robežu kodeksā paredzētos kopējos noteikumus.

3.3. Darbaspēka imigrācija

3.3.1. ES ir jānodrošina izstrādāt kopēju politiku legālās imigrācijas jomā un veicināt trešo valstu valstspiederīgo, kuri Eiropā ierodas darba nolūkā, mobilitāti un taisnīgu attieksmi pret viņiem. Vairākās dalībvalstīs un it īpaši dažās nozarēs un profesionālajās kategorijās uzņēmumiem ir jāpieņem darbā jauni darba ņēmēji migranti, jo viņiem ir nepieciešamas prasmes un kvalifikācija. Savienībai ir jāpieņem kopējs tiesiskais regulējums Eiropas līmenī par darbaspēka imigrāciju; tam jābūt saskaņotam, visaptverošam, transversālam, un tā pamatā jābūt darba ņēmēju tiesību ievērošanai, vienlīdzīgai attieksmei un uzņēmumu vajadzībām.

3.3.2. EESK jau agrāk ir izstrādājusi atzinumus par direktīvām, kas attiecas uz sezonas darbiniekiem, norīkotajiem darbiniekiem, augsti kvalificētiem darbiniekiem un pētniekiem. Lai novērstu intelektuālā darbaspēka emigrāciju, ES sadarbībā ar izcelsmes valstīm ir jāpieņem darbā jauni, talantīgi darbinieki, kas vajadzīgi dinamiskas, inovatīvas un konkurētspējīgas ekonomikas darbībai.

3.3.3. EESK uzskata, ka Padomei un Parlamentam steidzami jāpanāk vienošanās par direktīvu par vienotu tiesību kopumu un apvienotu atļauju⁽⁴⁾. ES līmenī ir jānovērš esošās atšķirības tiesībās, kas attiecas uz dažādu kategoriju darba ņēmējiem no trešām valstīm. Pašreizējam spēkā esošajam kopējam tiesiskajam regulējumam ir raksturīga nozaru pieeja, kas veicina nevienlīdzīgu un diskriminējošu attieksmi pret dažādu kategoriju darba ņēmējiem imigrantiem saistībā ar ieceļošanas, uzturēšanās un tiesību noteikumiem.

3.3.4. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas nodomu 2013. gadā iepazīstināt ar kopīgu kodeksu imigrācijas jautājumā. Šajā

kodeksā būtu jākonsolidē spēkā esošie tiesību akti vienotā un pārredzamā imigrantu tiesību, garantiju un pienākumu sistēmā. Tā pamatā jābūt līdztiesības un vienlīdzīgas attieksmes principiem. Eiropas Savienībai vajadzētu aktīvāk mudināt dalībvalstis transponēt starptautiskas un Eiropas konvencijas un līgumus, kurus pieņēmušas tādas organizācijas kā ANO, Eiropas Padome un SDO.

3.4. Dialogs un mobilitātes partnerības ar trešām valstīm

3.4.1. EESK atbalsta vispārējo pieeju, kuru Komisija izklāstījusi paziņojumā "Dialogs ar Vidusjūras reģiona dienvidu valstīm par migrāciju, mobilitāti un drošību"⁽⁵⁾. Eiropas Savienībai jāturpina attīstīt globālu pieeju migrācijai, kuras prioritārais mērķis ir veicināt legālus migrācijas un mobilitātes kanālus.

3.4.2. EESK atzinīgi vērtē iniciatīvu izveidot mobilitātes partnerības starp ES un Tunisiju, Ēģipti un Lībiju. Tomēr būtu jāveic neatkarīgs pētījums par esošo mobilitātes partnerību efektivitāti un ietekmi. EESK atbalsta Komisijas iniciatīvu nodrošināt mobilitātes partnerībām efektīvus novērtēšanas mehānismus. No otras puses, mobilitātes partnerības, kas ir partnervalstīm nesaisstošas kopīgas politiskas deklarācijas, būtu jāpārveido par starptautiskiem nolīgumiem.

4. Starptautiska aizsardzība

4.1. EESK izsaka cerību, ka Padome un Parlaments 2012. gadā pieņems kopīgus tiesību aktus, kas vajadzīgi kopējas patvēruma sistēmas izveidei.

4.2. Komiteja uzskata arī, ka ir jāstiprina dalībvalstu solidaritāte saistībā ar to personu uzņemšanu, kuras ierodas Eiropā un kurām vajadzīga starptautiska aizsardzība. Tā iesaka arī, ka ES varētu piedāvāt pārvietošanas programmas, kuras ierosinājusi Komisija.

Briselē, 2011. gada 15. jūnijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

⁽⁴⁾ COM(2007) 638 galīgā redakcija.

⁽⁵⁾ COM(2011) 292 galīgā redakcija.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par lielu ar bīstamām vielām saistītu avāriju risku pārvaldību”

COM(2010) 781 galīgā redakcija – 2010/0377 (COD)

(2011/C 248/24)

Ziņotājs: **SEARS kgs**

2011. gada 24. janvārī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu Padome nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par lielu ar bīstamām vielām saistītu avāriju risku pārvaldību”

COM(2010) 781 galīgā redakcija – 2010/0377 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 20. maijā. Ziņotājs — **SEARS kgs**.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 472. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 15. un 16. jūnijā (2011. gada 15. jūnija sēdē), ar 146 balsīm par un 6 atturoties pieņēma šo atzinumu.

1. Kopsavilkums un ieteikumi

1.1 EESK ir konsekventi atbalstījusi Komisijas priekšlikumus tiesību aktiem, kuru mērķis ir mazināt lielu avāriju biežumu un iespējamo ietekmi. Minēto direktīvu piemērošanas joma ir tieši saistīta ar citiem ES tiesību aktiem, īpaši tiem, kas regulē bīstamu vielu klasifikāciju un marķēšanu, tāpēc EESK piekrīt, ka pašlaik, kad neseno pieņemta Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) izstrādātā un ierosinātā pasaules līmenī saskaņotā klasifikācijas un marķēšanas sistēma, ir vajadzīga jauna direktīva. Vienā no pieņemtiem atzinumiem⁽¹⁾ EESK atzīmē un sīki analizē grūtības, ko tas radīs, kā arī to, ka tas nesniegs tikpat kā nekādus ieguvumus, ja neskaita pasaules līmeņa tirdzniecības atvieglošanu.

1.2 EESK pilnībā piekrīt Komisijas un lielākās daļas ieinteresēto personu paustajam viedoklim, ka citas būtiskas izmaiņas nav vajadzīgas un no tām būt pēc iespējas jāizvairās, lai nemazinātu koncentrēšanos uz minētā jau ilgstoši izmantotā, efektīvā un plaši atzītā tiesību akta galvenajiem mērķiem.

1.3 Tāpēc EESK uzskata, ka ar visiem pieejamajiem līdzekļiem ir jācenšas kritiski novērtēt, vajadzības gadījumā vērtējot ikvienu produktu atsevišķi, vai izmaiņas klasifikācijā ir nozīmīgas saistībā ar lielu avāriju iespējamību. Ja tas tā nav un/vai tās nozīmīgi palielinātu nelielāku, zemāka bīstamības līmeņa uzņēmumu un mazo un vidējo uzņēmumu skaitu, uz kuriem attiecas direktīva, ir jā rūpējas par to, lai nemazinātu ierosinātās direktīvas ietekmi. Tas ir īpaši svarīgi mazgāšanas līdzekļu nozarei, kur jaunajai klasifikācijai ir ļoti maz saistības ar pieredzi, kas gūta, ikdienā lietojot mājsaimniecības produktus. Attiecīgajos gadījumos apjoma robežvērtību izmaiņas ir rūpīgi

jāapsver, īpaši tad, ja ugunsgrēka vai sprādziena risks ir ļoti neliels un ja preces ir iepakotas mazākos apjomos mazumtirdzniecības vajadzībām.

1.4 Ja vairākus tiesību aktus, kas attiecas uz izejvielām, starpproduktiem un gatavajiem produktiem, pārskata vienlaikus, bet pārskatīšanas grafiks nav vienāds un pārejas periodi pārklājas, ļoti svarīgi ir nodrošināt, lai kopējās izmaksas, kas rodas uzņēmējiem un dalībvalstīm, ir pēc iespējas mazākas un visiem iesaistītajiem rodas pēc iespējas mazāk neskaidrību.

1.5 Kompetentās iestādes kopumā uzskata, ka direktīva jau aptver svarīgākos uzņēmumus, tāpēc ar visiem pieejamajiem līdzekļiem jācenšas uzlabot attiecīgajos uzņēmumos un, kur nepieciešams, arī to blakusteritorijās, veikto pārbaužu un pēc tām sniegto ziņojumu efektivitāte un lietderība. Nebūtu vēlams to panākt, vienīgi uzliekot dalībvalstīm papildu prasības vākt informāciju, kas jānosūta Komisijai. EESK norāda, ka sistēmas pašreizējā struktūra nav piemērota izvirzīto mērķu sasniegšanai, un atzinīgi vērtē Komisijas centienus vienoties par izmaiņām ar dalībvalstīm, kuru godprātīgi un laikus iesniegtie dati Komisijai ir vajadzīgi. Pirms pieņemt izmaiņas iekļauto produktu un uzņēmumu sarakstā, citām ES iestādēm un ES konsultatīvajām iestādēm ir jāturpina tās rūpīgi analizēt.

1.6 EESK īpaši atbalsta atbilstošas un saprotamas informācijas savlaicīgu sniegšanu plašākai sabiedrībai. Informācija joprojām būs jānodrošina papīra formātā, neraugoties uz to, ka arvien vairāk, īpaši vietējā līmenī, lieto citus — elektroniskus — līdzekļus, tostarp sociālos tīklus. Visām organizācijām, kas pārstāv pilsonisko sabiedrību “Seveso uzņēmumu” (vai citu teritoriju, kurās notiek ražošana vai uzglabāšana) apkārtņē, ir jāiesaistās lielu avāriju seku mazināšanā.

⁽¹⁾ OV C 204, 2008. gada 9. augusts.

1.7 Jaunie ierosinājumi saistībā ar iespējām vērsties tiesu iestādēs par vides jautājumiem ir atbilstoši vienīgi tad, ja ir pamats uzskatīt, ka minētā iespēja lielu avāriju gadījumos netiek nodrošināta. Tomēr jāsaubās, vai tas tā tiešām ir, ņemot vērā, ka saskaņā ar minēto direktīvu par avārijām ziņo diezgan reti, īpaši par avārijām zema bīstamības līmeņa uzņēmumos. Jebkura informācija, ko sniedz, ir jādara pieejama visiem organizētās pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem. Tāpēc EESK uzskata, ka šo prasību vajadzētu aizstāt ar mūsdienīgāku un plašāk atzītu pieeju drošības informācijas pārvaldībai, ko papildina ar pienācīgu pamatojumu un vajadzīgo ietekmes analīzi.

1.8 EESK norāda, ka ES atpalciek no ASV tādā jomā kā paraugprakses atzišana un atzinīga novērtēšana, īpaši tas attiecas uz procesu drošumu un individuālo drošību, un uzskata, ka šāda pieeja varētu sniegt lielāku ieguvumu nekā daži no priekšlikumā ierosinātajiem pasākumiem.

1.9 Tāpēc EESK atbalsta minēto priekšlikumu, tomēr ierosina pārskatīt vairākus punktus, lai nodrošinātu, ka tiek pilnībā sasniegti minētā tiesību akta ilgstoši ievērotais ilgtermiņa mērķi — mazināt lielu avāriju biežumu un ietekmi.

2. Ievads

2.1 Direktīvā par bīstamām vielām (67/548/EEK) pirms vairāk kā 40 gadiem pirmoreiz atzina vajadzību klasificēt, marķēt un iepakot vielas (sākotnēji — ierobežotu elementu un to savienojumu sarakstu), kuras dažādos līmeņos ir “bīstamas” vai “kaitīgas” cilvēku veselībai, drošībai un videi. Mazliet vairāk kā 20 gadus vēlāk, pieņemot Direktīvu par bīstamiem preparātiem (88/379/EEK), noteikumus attiecināja arī uz “preparātiem”, proti, ar nolūku atšķirīgās, bet noteiktās proporcijās pagatavotiem divu vai vairāku vielu maisījumiem, kuru saraksts ir daudz plašāks un teorētiski neierobežots.

2.2 Pašlaik ir izveidota saskaņota sistēma darba ņēmēju, patērētāju, tirgotāju, izplatītāju un vides aizsardzībai, un sistēmas pamatu veido abas jau minētās direktīvas, daudzās direktīvas, kas ievieš grozījumus pamatdirektīvās, kā arī to pielāgojumi tehnikas attīstībai. Turklāt minētie tiesību akti nodrošina produktiem, uz kuriem tie attiecas (izejvielām, starpproduktiem un atkritumu plūsmām un gatavajiem produktiem, ko pārdod tirgū), vienotu tirgu visā Eiropas Savienībā. Minētās direktīvas skar un papildina gandrīz visus pārējos ES tiesību aktus veselības aizsardzības, drošības un vides aizsardzības jomā. Tāpēc jebkādas izmaiņas minētajā sistēmā visticamāk būtu sarežģītas un dārgi izmaksātu visiem iesaistītajiem.

2.3 Pēdējo gadu laikā izmaiņas ir veiktas divas reizes. Padome 2006. gadā pieņēma Regulu (EK) Nr. 1907/2006 par “ķīmikāliju reģistrēšanu, vērtēšanu, licencēšanu un ierobežošanu” (tā saukto REACH regulu), vienlaikus pieņemot Direktīvu 2006/121/EK, ar ko ievieš papildu grozījumus Direktīvā 67/548/EEK un saskaņo abus minētos tiesību aktus. Padome

un Eiropas Parlaments 2008. gadā pieņēma Regulu (EK) Nr. 1272/2008, ar ko izveido jaunu pasaules līmenī saskaņotu sistēmu (*globally harmonised system — GHS*) ķīmisko vielu klasificēšanai un marķēšanai, kuru izstrādājusi ANO, tam veltot vairākus gadus. Regula ievieš daudz izmaiņu dažādu risku un klasificēto vielu un maisījumu nosaukumos, piktogrammās un standartfrāzēs. Tas, protams, nemazina patiesos draudus, ko attiecīgais produkts vai process rada darba ņēmējiem, izplatītājiem, patērētājiem un plašākai sabiedrībai.

2.4 Tolaik atzina, ka jau izveidotās, atzītās, pilnībā darboties spējīgās un efektīvas sistēmas aizstāšana ar jauno sistēmu visticamāk sniegs ļoti maz priekšrocību, ja neskaita iespēju, ka ietaupījums, ko radīs pasaules tirdzniecības izmaksu samazināšanās, varētu kompensēt un pat pārsniegt izmaksas, kas rastos Eiropas Savienībā, piemērojot jaunus tiesību aktus un nodrošinot to ievērošanu. Jaunas klasifikācijas sistēmas un jaunu robežvērtību ieviešana būtu arī tehniski ļoti sarežģīta, un tā palielinātu izmaksas par patērētājiem piedāvāto produktu klāsta pārveidošanu vai mainīšanu, turklāt pastāv ļoti liela iespēja, ka tas varētu radīt pārpratumus attiecībā uz visiem saistītajiem tiesību aktiem — gan pārejas periodos, gan pēc tam.

2.5 Komisija norāda un zināmā mērā arī risina minētās problēmas priekšlikumā direktīvai, ar kuru aizstāj spēkā esošos tiesību aktus lielu ar bīstamām vielām saistītu avāriju risku pārvaldības jomā (COM(2010) 781 galīgā redakcija, saukta arī par “Seveso III direktīvu”), “lielu avāriju riskus” un “bīstamas vielas” saprotot atbilstoši priekšlikumā iekļautajām definīcijām.

2.6 Minētā tiesību akta pirmsākumi meklējami 1982. gadā, kad pēc lielās 1976. gada avārijas Seveso (piesārņošana ar dioksīnu) pieņēma Direktīvu 82/501/EEK. To grozīja pēc avārijām Bhopālā (metilizociānāta liela noplūde) un Bāzelē (vairāki ugunsgrēki un toksisku vielu noplūdes). Direktīvu 1996. gadā aizstāja ar Padomes Direktīvu 96/82/EK. Pēc nopietnām avārijām Tulūzā (amonija nitrāts), Baja Marē (cianīda noplūde) un Enshedē (sprādziens pirotehnikas rūpnīcā) minēto direktīvu grozīja ar Direktīvu 2003/105/EK, kurā ražotājiem un dalībvalstīm noteica pienākumu ievērot precīzus noteikumus, kas regulē ziņošanu un procedūras.

2.7 Valda uzskats, ka minētie tiesību akti būtiski un pozitīvi ietekmējuši ražotāju uzņēmumu, kuros lieto, ražo vai uzglabā bīstamas vielas, drošību un kontroli. Pašlaik minētie tiesību akti aptver aptuveni 10 000 ražošanas uzņēmumu, un 4 500 no tiem ir piešķirts “augstākais bīstamības līmenis” — tas nozīmē, ka tiem piemēro stingrākas ziņošanas un pārvaldības prasības nekā 5 500 “zemāka bīstamības līmeņa” uzņēmumu. Uzņēmumos regulāri veic pārbaudes. Ieviestas valsts un ES līmeņa ziņošanas sistēmas. Sistēmu atbalsta un pienācīgi novērtē visi, kas tajā iesaistīti. Joprojām notiek avārijas, tomēr jācer, ka to ir mazāk un to ietekme uz cilvēku veselību un vidi ir mazāka nekā tad, ja minētās sistēmas nebūtu.

2.8 Saskaņā ar Komisijas tiešsaistē publicēto statistiku 30 gadu laikā, kopš spēkā ir direktīva, ziņots par 745 avārijām. Saņemtas ziņas par vēl 42 avārijām, bet dati par tām vēl nav ievietoti publiski pieejamajā datu bāzē eMARS⁽²⁾. Minētā statistika gan nav nedz pilnvērtīga, nedz vienkārši pieejama, tomēr tā liecina, ka 80 % negadījumu notikuši augsta bīstamības līmeņa uzņēmumos, bet pārējie — zema bīstamības līmeņa uzņēmumos. Par 35 no minētajiem negadījumiem brīvprātīgi ziņojušas Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas valstis, kas nav ES dalībvalstis. No 1996. gada līdz 2003. gadam ik gadu reģistrēts visaugstākais avāriju skaits, un kopš tā laika tas strauji mazinājies. Nevar skaidri secināt, vai tas nozīmē reālu drošības uzlabošanu ražotnēs, vai drīzāk to, ka dalībvalstīm ir vajadzīgs ļoti ilgs laiks, lai veiktu izmeklēšanu par avārijām un sniegtu par tām informāciju un pēc vēl vajadzīgs papildu laiks informācijas tulkošanai.

2.9 Kontrolei nav pakļauti militārie uzņēmumi, kā arī riski, ko rada jonizējošais starojums, ārzonās minerālu un ogļūdeņraža lietošana, transportēšana un atkritumu apglabāšanas vietas, kā arī īpašas vielas, kas uzskaitītas direktīvas 1. pielikuma 3. daļā.

2.10 Diemžēl minētā tiesību akta piemērošana jebkādām bīstamām vielām ir tieši saistīta ar iepriekš aplūkotajiem tiesību aktiem, kas regulē klasificēšanu, marķēšanu un iepakojšanu. Tas, vai un cik lielā mērā konkrētā teritorija ir pakļauta Sevoso direktīvas noteikumiem, kas regulē pārbaužu veikšanu, ir atkarīgs no teritorijā izmantoto, ražoto vai uzglabāto vielu klases un apjoma. Attiecīgo pārbaužu mērķis ir novērst avārijas vai mazināt to ietekmi, tomēr tas attiecas vienīgi uz "lielām avārijām", proti, tādām, kas izraisījušas vienu vai vairākas no turpmāk uzskaitītajām sekām: vismaz viena cilvēka nāve; vismaz sešu cilvēku ievainojumi, kuru dēļ vajadzīga hospitalizācija; mantisks kaitējums īpašumam uzņēmumā vai ārpus tā; darbinieku plaša apjoma evakuācija vai uzņēmuma apkārtņē atrodošos personu plaša apjoma evakuācija; ilglaicīgs kaitējums apkārtējai videi. "Lielās avārijas", kuras minētas 2.6. punktā un kuru dēļ ievieša izmaiņas tiesību aktos, protams, bija daudz plašāka apjoma nekā avārijas, par kurām parasti ziņo, tāpēc tās nevar uzskatīt par raksturīgām.

2.11 Tā kā pieņemti ar GHS saistītie tiesību akti, direktīvā jāveic izmaiņas, īpaši tās pielikumos, kuros uzskaitītas konkrētas bīstamības klases un sniegta klasifikācija vielām un to maisījumiem, uz kuriem attiecas vai neattiecas direktīvas noteikumi.

2.12 Minētās izmaiņas attiecas vienīgi uz definīcijām un neietekmē patieso risku, turklāt Komisija neplāno būtiski grozīt spēkā esošos tiesību aktus vai paplašināt to darbības jomu, tāpēc paredzams, ka reālais ieguvums procesa drošuma vai darbinieku vai patērētāju drošības vai vides aizsardzības ziņā būs ļoti neliels. Tāpēc nav šaubu, ka ir jāierobežo izmaksas un cita veida ietekme uz uzņēmējiem un dalībvalstīm, vienlaikus nodrošinot, lai nemazinātos līdz šim stingrā koncentrēšanās uz mērķi mazināt lielu avāriju risku.

3. Komisijas priekšlikuma kopsavilkums

3.1 Komisijas priekšlikuma jaunajai direktīvai mērķis, pamatojoties uz Līguma par Eiropas Savienības darbību 191. pantu, ir aizsargāt vidi. Direktīva ir adresēta dalībvalstīm un stāsies spēkā 20 dienas pēc publicēšanas Oficiālajā Vēstnesī. Direktīvu 96/82/EK atceļ 2015. gada 1. jūnijā. Notikusi apspriešanās ar ieinteresētajām personām. Kopumā visi iesaistītie ir vienisprātis, ka bez Regulas (EK) 1272/2008 1. pielikuma pielāgošanas nav vajadzīgas citas būtiskas izmaiņas.

3.2 Tomēr Komisija priekšlikumā cenšas arī precizēt un atjaunināt vairākas procedūras un definīcijas, ka arī ieviest jaunus pasākumus; nozīmīgākās izmaiņas saistītas ar pārbaužu biežumu, lielu avāriju novēršanas politiku uzņēmumos, noteikumiem par drošības pārvaldības sistēmām, prasībām sniegt informāciju sabiedrībai, tiesībām vērsties tiesu iestādēs par vides jautājumiem, noteikumiem par dalībvalstu ziņojumiem Komisijai un arī ar procedūru pielikumu grozīšanai, izmantojot deleģētos aktus.

3.3 Komisija atzīst, ka galvenās grūtības saistītas ar līdzšinējo kategoriju "ļoti toksisks" un "toksisks" pielāgošanu jaunajām kategorijām "akūti toksisks 1", "akūti toksisks 2" un "akūti toksisks 3", kas noteiktas atbilstoši iedarbības ceļiem (orāli, caur ādu un ieelpojot). Izveidotas jaunas un sīkākas kategorijas bīstamībai, kas saistīta ar oksidēšanos, sprādzienbīstamību un uzliesmošanu, tostarp arī kategorija "uzliesmojoši aerosoli". Atsevišķi minēti vairāki produkti, kurus dažkārt izmanto kā sprāgstvielu prekursorus, bet kas ir pieejami vispārējā lietošanā — tostarp amonija nitrāts un mazuts.

3.4 Priekšlikumam pievienots Komisijas dienestu darba dokuments, ietekmes novērtējums, divi ārējie ietekmes novērtējumi, ko sagatavojuši starptautiskā konsultantu grupa COWI A/S no Dānijas (pirmajā novērtējumā aplūkotas alternatīvas priekšlikumam kopumā, otrajā — alternatīvas 1. pielikuma pielāgošanai), kā arī Kopīgā pētniecības centra tehniskās darba grupas ziņojums par vērtēšanas kritērijiem, lai noteiktu, vai uzņēmumam piemērojama Sevoso direktīva. Pēc pieprasījuma pievienota papildinformācija par priekšlikumiem eMARS datu bāzes reformai.

3.5 Lai gan ierosinātā direktīva nedaudz palielina Komisijas pilnvaras un pienākumus, norādīts, ka tas neietekmēs Kopienas budžetu. Ietekmes novērtējumā nav aprēķinātas izmaksas un ieguvumi dalībvalstīm vai uzņēmumiem, bet norādīts, ka gan izmaksas, gan ieguvumi varētu būt daudz zemāki nekā tad, kad attiecīgos tiesību aktus ievieša pirmoreiz. Minēts arī tas, ka izmaksas kopumā būs ļoti nelielas, ja salīdzina ar reālas avārijas radītajām izmaksām. Kā piemērs ir minēts 2005. gada ugunsgrēks Bānsfildas bāzē Apvienotajā Karalistē. Attiecībā uz dažiem jauniem ierosinājumiem saziņai ar plašāko sabiedrību vai par datu sniegšanu Komisijai nav novērtēta izmaksu vai reālā efektivitāte. Lai arī tika veikta tiesību aktu piemērošanas un paredzamo rezultātu analīze, tā nav iekļauta ietekmes novērtējumā.

(2) <http://emars.jrc.ec.europa.eu/>

4. Vispārīgas piezīmes

4.1 EESK atzinumos paudusi atzinīgu vērtējumu par visām iepriekš minētajām direktīvām un īpaši atbalstījusi Seveso I, II un tagad arī III direktīvā iekļautos priekšlikumus ar mērķi pēc iespējas mazināt lielu avāriju biežumu un ietekmi. Tāpēc tā atbalsta jauno priekšlikumu un atzinīgi vērtē tā juridisko pamatu un instrumenta izvēli. Tomēr EESK šaubās par priekšlikuma proporcionalitāti un ir nobažījusies par ierosinātās direktīvas iespējamo ietekmi, jo daži noteikumi acīmredzami pārsniedz to, kas ir nepieciešams, lai sasniegtu vēlamos mērķus.

4.2 EESK atbalsta arī ANO izvirzīto mērķi atvieglot pasaules tirdzniecību un palīdzēt mazāk attīstītām ekonomikām aizsargāt darba ņēmēju un patērētāju drošību un veselību, proti, mērķim, kura sasniegšanai ANO izstrādāja pasaules līmenī saskaņotu sistēmu ķīmisko vielu klasifikācijai, marķēšanai un iepakojšanai.

4.3 Tomēr atzinumā, kas publicēts Oficiālajā Vēstnesī 2008. gada 9. augustā (OV C 204, 47. lpp.), EESK pauda arī vairākus iebildumus. Daudzi no tiem attiecas uz jebkuru saskaņošanu, ko veic pārnacionālā vai, kā tas ir šajā gadījumā, pasaules līmenī, un kuras nolūki gan ir atbalstāmi, bet kurā vienu efektīvi darbojošos sistēmu aizstāj ar citu, lai panāktu lielāku labumu, šajā gadījumā — atvieglotu pasaules tirdzniecību. Tas var ievērojami palielināt birokrātiju un izmaksas. Tādējādi var ciest ilgstoši izmantotu procedūru un definīciju efektivitāte. Tas var novērst uzmanību no būtiskiem mērķiem. Vajadzība mainīt ražošanas un tirdzniecības praksi var radīt ievērojamas izmaksas, nesniedzot labumu darbiniekiem vai patērētājiem. Tas savukārt var radīt neskaidrības attiecībā uz visiem ar sistēmu saistītajiem tiesību aktiem visos līmeņos gan pārejas periodā, no kā nebūtu iespējams izvairīties, gan arī pēc tam. Ieguvumi, visticamāk, būtu nelieli vai arī to nebūtu vispār, tāpēc ir grūti attaisnot papildu izmaksas.

4.4 Priekšlikuma sagatavošanas posmā tika apzināti daudzi no minētajiem punktiem, īpaši gandrīz vienprātīgi paustajā viedoklī, ka nav vajadzīgas ievērojamas izmaiņas spēkā esošo tiesību aktu mērķos, darbības jomā un vispārējā piemērošanā, un vajadzīga vienīgi 1. pielikuma pārskatīšana saistībā ar jaunajiem noteikumiem par bīstamu vielu klasifikāciju, marķējumu un iepakojumu.

4.5 Diemžēl vairākām apspriešanās laikā konstatētajām problēmām priekšlikumā nav pievērsta uzmanība. Savukārt citas vispārēja rakstura problēmas vispār ir izzudušas no redzesloka.

4.6 EESK pauž īpašu nožēlu par to, ka, pieņemot pasaules līmenī apspriesto un saskaņoto sistēmu, kas pēc būtības ir monolingvāla, tiek mainīta ilgstoši izmantotu svarīgu jēdzienu, nozīme, piemēram, “viela” saskaņā ar jauno sistēmu ietver gan “preparātus”, gan “maisījumus”; turklāt abus minētos jēdzienus lieto vienādā nozīmē, un tas ir pretrunā ar Vispārējo direktīvu par preparātiem; EESK pauž nožēlu arī par to, ka joprojām nav apstiprināts, ka trīs ES tiesību aktos sastopamie jēdzieni — “ķimikālija”, “ķīmiska viela” un “viela” — angļu un dažās citās ES valodās ir sinonīmi, neraugoties uz to, ka tos lieto

atšķirīgos gadījumos un ar atšķirīgām nozīmēm. Dažos gadījumos varētu būt jāpaskaidro, ka nav “neķīmisku” vielu. Arī apzīmējumi “m-koeficienti” vai “R-frāzes” un “S-frāzes” ir jāpildina tikai vienā valodā, un varētu rasties pārpratumi, tos tulkojot citās valodās.

4.7 Nav ņemts vērā iepriekš paustais ierosinājums izveidot svarīgākās terminoloģijas glosāriju visās ES valodās, kas ir būtiski, ja tiesību aktu darbību paplašina uz jaunām jomām, kas ietekmē to pašu produktu grupu (piemēram, lai ierobežotu vielu pieejamību teroristiem, kas tās varētu lietot kā sprāgstvielu prekursorus), kā arī lai risinātu jautājumus, kas saistīti ar horizontālo un vertikālo tiesību aktu pārklāšanos un mijiedarbību (piemēram, attiecīgo jomu regulē gan tiesību akti par ķimikāliju reģistrēšanu, vērtēšanu, licencēšanu un ierobežošanu, par rūpniecisko emisiju, par ūdens kvalitāti, par elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumiem, gan arī noteikumi par konkrētiem produktiem, piemēram, šķīdinātajiem, mazgāšanas līdzekļiem, kosmētiskajiem līdzekļiem, aerosoliem, mēslošanas līdzekļiem un pesticīdiem).

4.8 Tas pats attiecas arī uz noteikumu, ka Komisija, vienīgi izmantojot deleģētos aktus, var ieviest grozījumus pielikumos, kas regulē produktu un tādējādi arī teritoriju, uz kurām attiecas direktīva, skaitu. Tam ir vajadzīgas precīzi izstrādātas norādes, kuras būtu pieņemamas visām iesaistītajām pusēm. Tās vēl nav izstrādātas. Šādiem lēmumiem ir vajadzīgs zinātnisks pamatojums, kā izstrādi regulē ar visaptverošu procedūru, par kuru iepriekš panākta vispārēja vienošanās un kuras ievērošanu rūpīgi uzrauga. Gadījumā, ja Eiropas Parlaments vai Padome apstrīd attiecīgo lēmumu, jāparedz obligāta visaptveroša pārskatīšana, ko veic citas ES pārvaldes iestādes un ES padomdevēja iestādes. Vajadzīgi arī noteikumi par iebildumiem, ko var iesniegt atsevišķas dalībvalstis vai citas iesaistītās puses.

4.9 Tas attiecas arī uz priekšlikuma piemērošanas jomu. Seveso II direktīvā minēti aptuveni 10 000 konkrētu ES uzņēmumu, uz kuriem tā attiecas. Uz aptuveni pusi šo uzņēmumu attiecas arī nesen pieņemtā direktīva par rūpnieciskajām emisijām, ar ko aizstāj direktīvu par piesārņojuma integrētu novēršanu un kontroli un kas kopā aptver vairāk nekā 50 000 teritoriju. Tā saukto “Seveso uzņēmumu” vidū ir uzņēmumi, kas veic ķīmisko vielu ražošanu, naftas pārstrādi, patēriņa preču ražošanu un ar to saistītu pakārtoto ražošanu, kā arī daži atkritumu pārstrādes uzņēmumi. Dalībvalstu kompetentās pārvaldes iestādes šķietami ir vienisprātīgi, ka pašreizējie noteikumi pienācīgi aptver visas teritorijas, kurās ir iespējamas lielas avārijas. Nav šaubu, ka visas nozīmīgākās teritorijas patiešām ir iekļautas sarakstā; mainot produktu klasifikāciju (nemainoties reālajai bīstamībai vai riskam), sarakstam pievienos vienīgi nelielas teritorijas ar zemāku avāriju risku vai bez pietiekama pamata palielinās to teritoriju skaitu, kuru bīstamības līmenis novērtēts kā augstāks. Tas īpaši varētu apgrūtināt stāvokli mazgāšanas līdzekļu izejvielu jomā, jo klasifikācijas izmaiņu dēļ sarakstam varētu būt jāpievieno ievērojami daudz minētās jomas uzņēmumu ar zemāku bīstamības līmeni. Saskaņā ar jau minēto Komisijas statistiku 5 500 zemāka bīstamības līmeņa uzņēmumos kopumā notiek ne vairāk kā 5-10 avāriju gadā, tāpēc nešķiet, ka šī ir prioritārā joma, kurā vajadzētu ieviest stingrāku regulējumu. Uzņēmumos, kurus saskaņā ar Seveso direktīvu uzskata par zema bīstamības līmeņa uzņēmumiem, avārijas, par kurām jāziņo, notiek reizi 500–1 000 gados (pat

augsta bīstamības līmeņa uzņēmumos tās notiek vien reizi 100–200 gados), un tas nozīmē, ka daudz lielāka iespēja ir, ka avārija var notikt mājās vai ceļā uz darbu — lai arī tām, protams, nav tik ievērojama ietekme uz citiem un likumdevēji vai plašākā sabiedrība tās neuzskata par tikpat bīstamām. Nodrošinot, ka atbildīgās personas mazajos un vidējos uzņēmumos zina un ievēro noteikumus un kompetentās iestādes regulāri pārbauda teritorijas, avāriju risks ievērojami samazinās. Laikposmā, kad budžeta līdzekļi ir samazināti un cilvēkresursi ir ierobežoti, ar minēto ierosinājumu varētu pat paaugstināt nopietnu avāriju risku citās jomās.

4.10 Tāpēc EESK aicina arī turpmāk stingri koncentrēties uz direktīvu pamatmērķi — novērst lielas avārijas vai samazināt to ietekmi. Stingri jāvēršas pret lēmumiem, kas mazina koncentrēšanos uz minēto mērķi, vienīgi ieviešot jaunu pasaules līmenī saskaņotu sistēmu klasificēšanai, marķēšanai un iepakojšanai vai ieviešot izmaiņas vietējās vai ES līmeņa ziņošanas sistēmās. Tāpēc ir rūpīgi jāizvērtē ne tikai jaunie klasifikācijas kritēriji, bet arī uzglabāto produktu apjoma robežvērtības. Ja preces, kas veido kopējo apjomu, jau ir sadalītas mazākos apjomos un iepakotas mazumtirdzniecības vajadzībām, un ja sprādzienbīstamība ir neliela, lielas avārijas risks ievērojami samazinās.

4.11 EESK norāda arī, ka priekšlikums direktīvai pamatoti neattiecas uz avārijām, kas līdzīgas nesenaļam urbšanas platformas sprādzienam Meksikas līča piekrastē, kur varētu būt jāizstrādā jauni tiesību akti, vai “sarkano dubļu” noplūdei Ungārijā, uz kuru vismaz teorētiski attiecas 2006. gada Kalnrūpniecības atkritumu direktīva. Lai kādi tiesību akti būtu spēkā Eiropas Savienībā, ir būtiski svarīgi noteikumus pareizi piemērot dalībvalstīs un veikt dalībvalsts līmeņa pārbaudes.

5. Īpašas piezīmes

5.1 EESK norāda, ka daudzas no iepriekš minētajām direktīvām uzliek ražotājiem un dalībvalstīm ziņošanas prasības ar atšķirīgiem laika grafikiem. Ar jauno direktīvu ieviešot papildprasības (kuru pozitīvā ietekme nav pilnībā pierādīta) par ziņošanas biežumu un plašumu, tiks palielināts slogs visiem, uz kuriem tās attiecas. Apkopojot datus centralizētā veidā, Briselē vai citur, būs daudz grūtāk arī turpmāk nodrošināt datu kvalitāti un konfidencialitāti (kur tā vajadzīga).

5.2 Tas attiecas arī uz jauno prasību uzņēmumiem sniegt sīku informāciju par “kaimiņos esošiem uzņēmumiem” blakus teritorijās, arī par tiem, uz kuriem neattiecas attiecīgie tiesību akti, lai izvairītos no “domino efekta”. Nav saprotams, kā šo prasību var samērot ar ES tiesību aktiem konkurences jomā. Tomēr minētā prasība nenoliedzami ir svarīga saistībā ar vietējā līmeņa krīžu novēršanas plānu izstrādi, tāpēc EESK to pilnībā atbalsta.

5.3 Prasība uzņēmumiem izstrādāt ziņojumus, kuros jāapliecina “drošības kultūra”, ieviesta, ņemot vērā pieredzi ASV, piemēram, saistībā ar kosmosa kuģa “Shuttle” avāriju un nesen notikušajām smagajām avārijām Teksasā un Meksikas līcī, jo ziņojumos, kas izstrādāti pēc avārijām, secināts, ka uzņēmumos nav bijusi nodrošināta drošības kultūra. Tomēr minētie secinājumi ir subjektīvi un tos ir grūti novērtēt un pārbaudīt. Regulāra rūpīgi veiktu novērtējumu izstrāde kompetentajām iestādēm lielākajā daļā dalībvalstu radītu ar personālu saistītas grūtības. Tāpēc minēto ierosinājumu noraidīja drošības ekspertu sanāksmē Isprā, kas notika 2010. gadā, un nav saprotams, kāpēc tas tomēr iekļauts pašreizējā priekšlikumā.

5.4 EESK kopumā vēlētos, lai ziņošanas prasības būtu reālistiskas, jēgpilnas, salīdzināmas un īstenojamas visām dalībvalstīm, un tiktu ieguldītas ievērojamas pūles, lai nodrošinātu paraugprakses piemēru apmaiņu starp dalībvalstīm. EESK pauž īpašu nožēlu par to, ka gūtās pieredzes sadaļa (“Lessons learned”) 745 tiešsaistes ziņojumos, kas pašlaik pieejami eMARS datu bāzē, visbiežāk nav aizpildīta, un pārējās sadaļas, kuras tiek aizpildītas, “ieklikšķinot lodziņos”, sniedz maz lietderīgas informācijas, neraugoties uz to, ka minētos ziņojumus sabiedrībai un drošības ekspertiem pasniedz kā nozīmīgu datu avotu. Daži dati, piemēram, par avāriju sadalījumu starp augsta un zema bīstamības līmeņa uzņēmumiem, acīmredzami nav sistemātiski apkopoti, tāpēc ir grūti vērtēt atšķirīgo tiesību aktu un dalībvalstīm izvirzīto prasību īstenošanas pasākumus efektivitāti. Tāpēc EESK atzinīgi vērtē Komisijas spertos soļus, lai vienotos ar dalībvalstīm par jauniem ziņošanas noteikumiem un cer, ka tiks piešķirti pietiekami resursi, lai sistēma varētu efektīvi darboties un veikt tās pamatuzdevumus.

5.5 EESK arī pauž neizpratni par to, kāpēc abu bīstamības līmeņu uzņēmumiem, kas atšķiras pēc to teritorijā ražoto, lietoto vai uzglabāto vielu apjoma un riska līmeņa, ir noteiktas atšķirīgas ziņošanas prasības attiecībā uz lielu avāriju novēršanas politiku un no tās izrietošo drošības pārvaldības sistēmu un attiecībā uz drošības pārskatiem. Ievērojot, ka lielu avāriju novēršanas politikai nav lielas nozīmes, ja nav drošības pārvaldības sistēmas, EESK uzskata, ka attiecīgā prasība ir vienādi jāpiemēro visiem direktīvā uzskaitītajiem uzņēmumiem. Tomēr īpašajās prasībās zemāka bīstamības līmeņa uzņēmumiem vajadzētu daudz vairāk ņemt vērā to, ka iespēja, ka patiešām varētu notikt lielas avārijas, ir daudz mazāka.

5.6 EESK norāda, ka ierosinātas daudz plašākas prasības par informācijas sniegšanu sabiedrībai, tomēr ne visos gadījumos ir sniegts pamatojums. Noteikumos īpaši minētas skolas un slimnīcas, tomēr nav skaidrs, kāpēc — vai izglītības nolūkos, kā teritorijām, kurās strādā vai uzturas daudz cilvēku, kuriem ir vajadzīgi īpaši evakuācijas plāni un apmācība, vai arī kā galvenie resursi avārijas gadījumā. To vajadzētu precizēt, lai iesaistītie varētu īstenot piemērotus pasākumus.

5.7 Visos minētajos gadījumos jāizvirza prasība, ka sniedzamajai informācijai jābūt nozīmīgai, saprotamai un laikus atbilstoši tās mērķim. Tikai daļai sabiedrības būs piemērota elektroniska informācijas sniegšana. Vēl daudz turpmāko gadu būs vajadzīga informācija papīra formātā. Jaunas saziņas formas, piemēram, e-pasta vēstules ar īpašu mērķi, sociālie tīkli un pat *twitter* var izmēģināt, īstenojot īpašu krīžu plānus vietējā līmenī.

5.8 Komisija iekļāvusi arī jaunu pantu, lai nodrošinātu “vides taisnīgumu”/ iespējas vērsties tiesā saistībā ar vides jautājumiem, koncepcija, ko pirmās ieviesa ASV 19. gadsimta 80-ajos gados, balstoties pilsoņu tiesību kustībā pirms 20 gadiem, kur ādas krāsa, nabadzība un pilsoņu tiesību neievērošana bija saistīta ar vispārēju “taisnīguma” trūkumu. Tos pašus principus 1998. gada iekļāva arī Orhūsas konvencijā. Regulu, kas noteica ES iestāžu pienākumus, pieņēma 2006. gadā. EESK par regulu izstrādātajā atzinumā, ko publicēja 2004. gada 30. aprīlī (OV C 117, 52. lpp.), priekšlikumu atbalstīja, paužot bažas par pārlieku šauru “vides aizsardzību veicinošu organizāciju”

definīciju, jo “arī citām bezpeļņas organizācijām, piemēram, arodbiedrībām, sociālās ekonomikas un sociāli profesionālām organizācijām, patērētāju apvienībām u.c. ir liela nozīme vides aizsardzībā vietējā, reģionālajā, valsts un Eiropas līmenī”. Šis viedoklis joprojām ir aktuāls, jo visi organizētās pilsoniskās sabiedrības dalībnieki ir diezgan cieši iesaistīti pamatota viedokļa veidošanā par šajos tiesību aktos risinātajiem jautājumiem, kā arī darba ņēmēju un apkārtējās sabiedrības veselības un drošības pienācīgā aizsardzībā gadījumos, kad reāli notiek lielas avārijas. Tiesīsaistē pieejamie Komisijas ziņojumi par 2006. gada regulas īstenošanu liecina, ka reģistrēts diezgan maz informācijas pieprasījumu, un tie bijuši drīzāk par notiekošajām Eiropas līmeņa kampaņām, nevis jautājumiem par konkrētām teritorijām. Tādēļ nav saprotams, kāpēc priekšlikumā direktīvai iekļauta šī konkrētā prasība, nevis ierosinājumi par paraugprakses apmaiņu, atzīšanu un atbalvošanu. Minētajā jomā ES stipri atpauž, lai arī tādējādi varētu reāli uzlabot procesa drošumu un individuālo drošību, atbilstoši priekšlikumā direktīvai izvirzītajiem mērķiem.

Briselē, 2011. gada 15. jūnijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par Eiropas kino iespējām un problēmām digitālajā laikmetā”

COM(2010) 487 galīgā redakcija

(2011/C 248/25)

Ziņotājs: **Mircea Eugen BURADA** kgs

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu 2010. gada 24. septembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par Eiropas kino iespējām un problēmām digitālajā laikmetā”

COM(2010) 487 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 24. maijā .

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 472. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 15. un 16. jūnijā (15. jūnija sēdē), ar 142 balsīm par, 1 balsi pret un 9 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

Moto

“Eiropai jābūt globālo procesu dalībniecei, bet nekādā gadījumā — globalizācijas otrā plāna spēlētājam.”⁽¹⁾

PREAMBULA

“Eiropas kino ir nozīmīga loma Eiropas identitāšu veidošanā, kas ir viens no galvenajiem mērķiem Eiropas kultūras programmā.”

Šis teikums, kas ievada Komisijas paziņojumu, ir lieliska nodomu deklarācija, jau pašā sākumā uzsverot temata patieso apjomu un brīdinot par tā ārkārtējo nozīmīgumu, lai sasniegtu Eiropas Savienības mērķus, kādus tos iedomājas un izvirzīja tās dibinātāji. Kultūra ar visiem tās komponentiem, un šajā konkrētajā gadījumā – kino, ir galvenais komunikācijas, solidaritātes, demokrātijas un jo īpaši Eiropas kohēzijas līdzeklis. Tā kā kino ir mūsu dzīves *Holy Graal* (“Svētais Grāls”), tas ir jāaizsargā un uz to ir jāraugās ar lielu politisku un stratēģisku interesi. Nedrīkst palaist garām digitālā kino sniegto iespēju, proti, lai Eiropas kino kļūtu par ideju galveno transcendentālo izplatītāju, kā arī obligāti jāizmanto vienreizējā izdevība nodrošināt Eiropas Savienībai vajadzīgos instrumentus, lai panāktu ES kohēziju, veidojot dažādas Eiropas identitātes. Taču tikai ar mākslu plašākā nozīmē un jo īpaši kinematogrāfiju varēs īstenot šo mērķi. No ekonomikas viedokļa šim mērķim ir vajadzīgs BUDŽETS, t.i., milzīgs finansiāls atbalsts, bez kura Savienības – Bābeles torņa ar 27 valencēm – nākotni var apdraudēt jutīgums, kas saistīts ar dažādo dalībvalstu identitātēm.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Izskatāmais temats vienlaikus ir sarežģīts, jutīgs, nopietns un galvenokārt politisks jautājums:

— SAREŽĢĪTS, ņemot vērā Eiropas identitāšu kultūras daudzveidību;

— JUTĪGS, jo katra dalībvalsts, lepna par savu nacionālā kinematogrāfijas mantojuma bagātību un daudzveidību, raudzīsies uz šo jauno posmu ar lielu piesardzību, pat ar skepsi;

— NOPIETNS, jo trūkst īstas Eiropas mēroga stratēģijas un cerēto rezultātu, kas ilgtermiņā var apdraudēt pūliņus nostiprināt ES, veidojot un saskaņojot Eiropas identitātes;

— POLITISKS: lai gan kino, kas ir visaugstākajā mērā kultūras izpausme, sākumā bija tikai izklaide, ar laiku tas ieguva jaunu un daudzveidīgu nozīmi: morāls atbalsts, komunikācijas līdzeklis, vēstures liecība, ietekme uz zemapziņu, propagandas rīks u.c.

1.2. Komiteja iesaka visiem lēmumu pieņēmējiem, kas iesaistīti šajā pasaulē unikālajā projektā, rīkoties piesardzīgi un izvairīties no salīdzinājumiem, kuriem raksturīgs pesimistisks skatījums uz kultūru, piemēram, “amerikāņu kino ir vadošā pozīcijā”, “skatītāji dod priekšroku amerikāņu filmām” u.tml. Konkurēncē jābūt kā adrenalīna devai Eiropas digitālajam kino. Skatītājiem patīk, ka ar viņiem komunicē, viņus iepriecina, viņus pārlicina, viņus izklaidē, aicina viņus ieņemt vietas zālē, kur viņi ir ieradušies ar savām idejām un no kuras viņiem vajadzētu aiziet ar idejām, kas nodotas ar ekrāna starpniecību. Tā ir panākumu atslēga. Tādēļ Komiteja iesaka izmantot visas iespējas (ticību

⁽¹⁾ Priekšsēdētāja *Staffan NILSSON* kga un Eiropas komisāra *Michel BARNIER* kga tikšanās 2011. gada 6. janvārī.

sev, apņēmību, Eiropas ambīciju), lai atrastu vajadzīgos līdzekļus un finansējumu ar konkrētu mērķi nodrošināt šā politiskā un kultūras rīka panākumus, jo tas neapšaubāmi ir viens no Eiropas integrācijas mērķu sasniegšanas stūrakmeņiem.

1.3. Īsta digitālā Eiropas kino revolūcija, mainot programmas, noteikumus un tiesību aktus, jo sevišķi ietekmēs daudzus šīs nozares iesaistīto dalībnieku mierīgo rutīnu, radot jaunus darba apstākļus, jaunu dzīves ritmu un jo sevišķi piešķirot lielāku budžetu. Komisijas dokumentā ir precīzi paskaidrots, ka šī revolūcija ir jauns izaicinājums, kas iet kopsolī ar risku, ka izzudīs daudzi mazie un vidējie uzņēmumi. Komiteja aicina īstenot un atbalsta jebkuru lietderīgu Eiropas Savienības iniciatīvu, kā arī uzskata, ka jādara viss iespējams, lai lauku apgabalos un lielpilsētās saglabātu mazos kinoteātrus, kuriem ir svarīga nozīme sociālās kohēzijas aspektā, kā arī nekomerciālā kino nozarē.

1.4. Milzīgs solis inovācijas virzienā, kuram ir izšķiroša nozīme Eiropas nākotnei, Eiropas kultūras nozīmīga sastāvdaļa, stabils tilts, kas vieno Savienības tautas un kultūras, ļaujot tām satīties, labāk iepazīt vienu otru un, iespējams, atklāt, ka tās var dzīvot kopā, balstot savstarpējās attiecības uz izpratni, cieņu un (kāpēc gan ne?) apbrīnu, digitālais kino ir pirmais solis ceļā uz draudzīgāku, konkurētspējīgāku un mazāk izšķērdīgu dzīvi.

1.5. Komiteja atbalsta īpaša skaidra un droša tiesiskā regulējuma izstrādi Eiropas līmenī. Dalībvalstīm jāveic mērķtiecīgi pasākumi, lai no jauna piesaistītu kinoteātriem miljoniem skatītāju, kuri tās bija pametuši. Jāapzinās svarīgs aspekts: mūsdienās noskatīties filmu kinoteātrī ir luksusa lieta, bet noskatīties DVD ar mājas kinoteātra aprīkojumu (ar nepieciešamo plazmas ekrānu), ir ikdienas ērtība.

1.6. Šis jautājums jāskata, paturot prātā, ka IKT (jaunās tehnoloģijas, informācija reāllaikā, kā arī tieša saziņa bez valodu robežām) ir ārkārtīgi izdevīgas, lai bez šķēršļiem un ar arvien zemākām izmaksām izplatītu tik dažādās Eiropas kultūras un radošās vērtības. Vienlaikus tās ir plaši pieejamas cilvēkiem ar redzes vai dzirdes traucējumiem.

1.7. Tomēr neko stabilu vai ilgtspējīgu nevarēs panākt, ja Eiropas Savienība nepiešķirs finanšu līdzekļus, kas vajadzīgi, lai īstenotu un pienācīgi atbalstītu šo pasaulē unikālo daudzskultūru projektu. Šīs programmas neefektīva pārvaldība neapšaubāmi radīs izmaksas, kuras būs grūti segt maziem kinoteātriem,

dažām nozares profesionāļu grupām un jo sevišķi skatītājiem, kas ir mūsu galvenā mērķauditorija. Tā kā publiskā atbalsta jomā nav vienotas, katrai Eiropas valstij un reģionam pielāgotas pieejas, EESK uzsvēr nepieciešamību piešķirt finansējumu pietiekamā apmērā, lai digitalizētu mazos kinoteātrus, īpaši lauku apgabalos, bet arī lielpilsētās. Ir jāizmanto struktūrfondi, jānodrošina atbilstīgs valsts līdzfinansējums un prioritārā kārtībā – demonstrētāju plašāka piekļuve MEDIA ražošanas garantiju fondam. Tomēr nevar būt runas par vienotu pieeju publiskajam atbalstam, kas būtu spēkā visās Eiropas valstīs un reģionos, jo katrai valstij vai reģionam jānodrošina izveles brīvība ieviest sistēmu, kura pilnībā atbilst pašreizējiem tirgiem.

1.8. Ir ieteicams izmantot tuvākajos gados gaidāmo pāreju uz digitālo tehnoloģiju, lai digitalizētu kinematogrāfijas arhīvus (neatkarīgi no tā, vai tās ir dokumentālās filmas, arhīva materiāli vai klasiskais kino), lai nākamajām paaudzēm būtu pieejami šie Eiropas kino dārgumi un būtu iespējams tiem viegli piekļūt.

1.9. Paziņojumā galvenā uzmanība veltīta kinoteātru digitalizācijai nevis Eiropas kino un audiovizuālajai politikai digitālajā laikmetā. Digitalizācija ir sarežģītāks process nekā vienkārši aprīkojuma nomainīšana. Lai Eiropas kino kļūtu par Digitālās programmas Eiropai galveno stratēģisko elementu, ir vajadzīga integrēta pieeja, kurā ņemti vērā ne vien tehnoloģiskie un rūpnieciskie aspekti, bet arī kultūras problēmjautājumi un mērķi, tostarp jaunrade. Digitāla kino pieejamībai izklaides vai informācijas nolūkā jāklūst par vienu no Digitālās programmas Eiropai elementiem.

2. Ievads

2.1. Digitālajā kino filmu izplatīšanai un demonstrēšanai kinoteātros izmanto digitālo tehnoloģiju. Digitālā tehnoloģija ietver digitālo ierakstu, digitālo pēcproducēšanu, digitālās matricas izgatavošanu (*Digital Cinema Distribution Master, DCDM*), filmu projekciju digitālā formātā (*Digital Cinema Distribution Master, DCI* standarti), ko var veikt ar diviem izšķirtspējas līmeņiem: 2K un 4K. Digitālā kino sistēmai jānodrošina visaugstākā attēlu un skaņas precizitāte.

2.2. Filmu izplatīšana digitālajā formātā ļauj filmu izplatītājiem ievērojami ietaupīt. Parastā lente 80 minūšu garai filmam maksā no 1 500 līdz 2 500 dolāriem. Šo summu pareizinot ar tūkstošiem kopiju, iegūstam milzīgu skaitli. Digitālais datu nesējs ar maksimums 250 Mb sekundē var parastu filmu saglabāt uz 300 Gb cietā diska ar ļoti nelielām izmaksām; turklāt ar jebkuru digitālo datu nesēju ir viegli rīkoties, to uzglabāt un transportēt un tas ir atkārtoti izmantojams (avots: Vikipēdija).

2.3. Izplatīšana uz digitālā datu nesēja (digitālais kino) nebūtu iespējama bez filmu ražošanas, kas atpaliel attiecībā uz filmēšanas aparātu pielāgošanu digitālajai sistēmai. Ir vajadzīgs finansējums, lai panāktu iekavēto un strauji tuvotos konkurentu līmenim.

Pašlaik mēs atrodamies diezgan paradoksālā situācijā; mēs mēģinām izveidot digitālo kinoteātru tīklu, lai gan lielākā daļa filmu producentu filmu izplatīšanai joprojām izmanto celuloīda filmas.

Tāda pati situācija ir 3D filmu jomā, kur izplatītāji vai demonstrētāji, liekot maksāt dažus *euro* vairāk par biļeti, pārsvarā pārdod Eiropas iedzīvotājiem sava veida surogātu, kura kvalitāte neatbilst digitālajiem standartiem. Ja digitālā matrica nav filmēta digitālajā formātā, nevar būt arī digitālas projekcijas. Piemēram, filma "Avatars" ir filmēta 3D, un tas arī izskaidro tās lielos panākumus miljoniem skatītāju vidū.

3. Priekšnoteikumi

3.1. Paziņojumā ir ņemtas vērā vairākas svarīgas koncepcijas, kas vērstas uz Eiropas kopējās kultūras telpas izveides veicināšanu, pamatojoties uz principu, ka digitalizācijas procesam jānotiek, kā aprakstīts un tam jāsniedz nepieciešamais finansiālais atbalsts.

3.1.1. EIROPAS KULTŪRAS PROGRAMMAS galvenā prioritāte ir veicināt Eiropas kino, kas ir Eiropas identitāšu veidošanas un ES kultūru tuvināšanas virzītājspēks.

3.1.2. DIGITĀLĀ PROGRAMMA EIROPAI ir stratēģijas "Eiropa 2020" gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei viena no septiņām pamatiniciatīvām vienotā digitālā tirgus ietvaros.

3.1.3. Neraugoties uz visām grūtībām, vienotajam tirgum ir īpaša loma kultūras satura, sociālo kontaktu un tirdzniecības pakalpojumu brīvas aprites nodrošināšanā ES robežās, ļaujot Eiropas iedzīvotājiem pilnībā izmantot digitālā laikmeta priekšrocības, ko sniedz vienotā digitālā tirgus izveidošana.

3.1.4. UNESCO konvencijā, ko Eiropas Savienība ratificēja 2006. gadā, ir ierosināts aizsargāt un veicināt kultūras izpausmju daudzveidību; tā ir ļoti lietderīga, lai apzinātu nepieciešamos pasākumus. Tas ir mērķis, kas Eiropas Savienībai pilnībā jāsteno kinoteātru digitalizācijas jomā.

3.1.5. Zaļā grāmata "Kultūras un radošo nozaru potenciāla īstenošana". Papildus to tiešajam ieguldījumam IKP radošās un kultūras nozares ir arī nozīmīgs ekonomiskās un sociālās inovācijas virzītājspēks daudzās citās jomās.

3.1.6. Programma **MEDIA 2007** ir plaša programma, kurā ietverta arī apmācības programma Eiropas audiovizuālās nozares profesionāļiem. Tās mērķis ir palīdzēt šajā nozarē strādājošajiem pielāgoties audiovizuālā tirgus Eiropas un starptautiskajai dimensijai, veicinot mūzizglītību un jauno tehnoloģiju izmantošanu.

3.1.7. Nav paredzēti līdzekļi mazo kinoteātru digitalizācijai, īpaši lauku apgabalos. Finansējumam ir jāizmanto struktūrfondi, jānodrošina atbilstīgs valsts līdzfinansējums un demonstrētāju plašāka piekļuve MEDIA ražošanas garantiju fondam.

4. Situācijas analīze

4.1. Digitālā revolūcija saistīta ar politiskiem jautājumiem reģionālajā, valstu un Eiropas līmenī:

— Eiropas darbu konkurētspēja un aprīte;

— plurālisms un kultūru un valodu daudzveidība.

Neapšaubāmi visiem ES dalībniekiem minētie problēmjautājumi ir jāanalizē un saskaņoti un taisnīgi jārisina.

4.2. Jāatzīmē, ka dalībvalstu iestāžu piešķirtais atbalsts līdz šim bija paredzēts filmu veidošanai un ražošanai; Komiteja uzskata, ka šāds risinājums ir visnotaļ atbalstāms un vajadzīgs, lai veicinātu dažādu valstu kinematogrāfijas kultūru ar nosacījumu, ka notiek pāreja uz digitālo filmu ražošanu.

4.3. Paziņojumā arī uzsvērta nepieciešamība paredzēt papildu finansiālo atbalstu atsauce kopiju (matricu) izgatavošanai un digitālo ekrānu ierīkošanai, lai filmas varētu izplatīt un tās redzētu iespējami vairāk skatītāju, ar nosacījumu, ka tiek paredzēts finansējums to personu, kas tehnoloģijas maiņas dēļ būs zaudējuši darbu, pārkvalificēšanās vajadzībām.

4.4. Dokumentā ir izskatīts jautājums par izplatītāju un demonstrētāju plašāku iesaistīšanu; tas ir obligāts priekšnoteikums, lai būtu nodrošināta Eiropas darbu aprīte un Eiropas kino daudzveidība. Faktam, ka izplatītāji ir arī filmu producenti, nevajadzētu radīt problēmas, ja ieejas cena nav pārāk dārga. Ir jāizmanto viņu komerciālā interese, lai valstu vai Eiropas digitālais kino no tā gūtu labumu.

4.5. Eiropas Komisija un dalībvalstis jau 2008. gada pavasarī sāka pastāvīgu iniciatīvu, izveidojot digitālā kino ekspertu grupu. Diskusijas apliecināja vajadzību rast alternatīvu pašreizējam VPF modelim (*Virtual Print Fee* — "maksa par virtuālu kopiju"), un tajās uzsvērts, ka digitalizācijas nolūkā ir svarīgi paredzēt valsts palīdzību un Eiropas Savienības finansiālo atbalstu.

- 4.6. "Starpniekiegulītāji" iepriekš finansē visu digitālo aprīkojumu kinoteātriem. Izplatītāja pienākums ir atmaksāt finansējumu – maksu par virtuālo kopiju (VPF), sākot jau no filmas pirmās projekcijas; praktiski tas nozīmē nopirkt digitālo aprīkojumu.
- 4.7. Lai gan paziņojumā ir sniegti daži finansējuma piemēri, kas liek domāt, ka digitalizācijas process ir sācies, mūsu rīcībā vēl nav precīza priekšstata par tā tempu, efektivitāti, aprīkojumu stabilitāti un jo sevišķi par digitālo kinoteātru federatīvā tīkla apmēru, kas ir viens no vienotā tirgus īstenošanas pilāriem, kura uzdevums ir nodrošināt gudru, ilgtspējīgu un integrējošu izaugsmi.
- 4.8. Eiropas Komisijas 2009. gada 16. oktobrī uzsāktajā publiskajā apspriešanā par Eiropas kino iespējām un problēmām digitālajā laikmetā saņemtas vairāk nekā 300 atbildes no demonstrētājiem, izplatītājiem, producentiem, tirdzniecības aģentiem, filmu aģentūrām, profesionālajām organizācijām un digitālo pakalpojumu uzņēmumiem.
- 4.9. Komiteja uzskata, ka panākumus varēs gūt tikai tad, ja šāda ilgtermiņa uzraudzība ir pielāgota Eiropas kultūras satura lielajai daudzveidībai.
- 4.10. Gadu gaitā kino attīstībā bijuši daudzi izaicinājumi: mēmais kino, *Technicolor*, *Dolby Sound* sistēma u.c. Šobrīd galvenais uzdevums ir digitālā revolūcija.
- 4.11. Komiteja uzsver, ka digitalizācija saistās arī ar nopietniem tehniskiem un finanšu izaicinājumiem attiecībā uz uzglabāšanu, ilgtermiņa saglabāšanu un piekļuvi; paziņojumā šie jautājumi nav apskatīti. Nav ne ilgtermiņa plāna attiecībā uz digitālo uzglabāšanu, ne arī paņēmiena, kura efektivitāte būtu pierādīta, lai uzglabātu digitālos saturus ilgtermiņā ar mērķi tos vēlāk izmantot. Digitāli uzglabātu mediju mūžs ir isāks par filmas mūžu, ar tiem saistītās izmaksas ir daudz augstākas, un digitālais saturs attīstās ģeometriskā progresijā. Vienlaikus rodas jautājumi par piekļuvi, oriģinalitāti un autentiskumu.
- 4.12. Komiteja iesaka risināt šos problēmjautājumus, organizējot sadarbību nozares mērogā, kurā piedalītos visas iesaistītās puses, lai ieviestu atbilstošas uzglabāšanas un arhivēšanas sistēmas, noteiktu kopīgus standartus un lemtu par stabilu un drošu finansējumu. Ieteikumi par digitālās uzglabāšanas un arhivēšanas saskaņotu sistēmu attiecas, piemēram, uz garantētu piekļuvi 100 gadu garumā, pasākumiem, lai izvairītos no ilgtermiņa finansējuma trūkuma vai finansiālu grūtību periodiem, spēju izgatavot kopijas, lai apmierinātu izplatīšanas jomas tālākās vajadzības, jautājumu par attēla un skaņas kvalitāti, kas būtu līdzvērtīga oriģinālam vai to pārspētu, kā arī aizsardzības pasākumiem pret atkarību no mainīgajām tehnoloģiju platformām.
- 4.13. Paziņojumā uzsvērts, ka digitālā izplatīšana dod iespēju nodrošināt kinematogrāfijas arhīvu saglabāšanu un pēc tam plaši izplatīt klasiku, kurai draud aizmirstība novecojušas tehnoloģijas dēļ.
- 4.14. Turklāt digitālā tehnoloģija ļauj ievērojami samazināt producēšanas un pēcproducēšanas izmaksas. Tā, piemēram, digitālo matricu (*DSM, Digital Source Master*) var izmantot vairākās jomās: kino, pieprasījuma video (*VOD*), *DVD*, digitālajā televīzijā.
- 4.15. Digitālā izplatīšana sniedz arī citu ārkārtīgi svarīgu iespēju — tā palīdz pārvarēt fiziskos, kultūras, bet jo īpaši valodas šķēršļus, izrādot filmas oriģinālu, kas pārtulkots to valstu valodās, kurās tas tiks demonstrēts. Turklāt arvien vairāk *DVD* piedāvā subtitrus vairākās valodās.
- 4.16. Šis digitālais paņēmieni ļauj filmas režisoram līdz pēdējam brīdim kontrolēt digitālās matricas kvalitāti (attēli, specefekti, gaisma, mūzika, skaņas efekti u.c.).
- 4.17. Komiteja atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas darbu, lai mudinātu dalībvalstis, kuras atbalsta filmu ražošanu, izmantot minēto digitālās izplatīšanas iespēju un, aktīvi piedaloties digitālajā revolūcijā, nodrošināt stabilu nākotni digitālajam kino, kas kultūras daudzveidību padara pieejamu ES iedzīvotājiem.
- 4.18. EESK uzsver nozares nodarbinātības potenciālu, kā arī piedāvāto darbavietu īpatnību. Pašlaik ir svarīgi ieguldīt cilvēkresursos, lai nodrošinātu digitālā kino sekmīgu izplatīšanu Eiropā, garantējot tādējādi nākotnē Eiropas kinematogrāfijas nozares kvalitāti un specifiku. Pēc iespējas (īstenojot, piemēram, apmācības un pārkvalificēšanās pasākumus) jāsamazina sociālās izmaksas, kas saistītas ar digitalizāciju, tostarp kinomehāniķu un/vai laborantu darba vietu likvidēšanu.
- 4.19. MEDIA 2007 lēmuma 3. panta 1. punkta c) apakšpunktā paredzēta profesionālā apmācība digitālo tehnoloģiju ieviešanai Eiropas audiovizuālo programmu producēšanā, pēcproducēšanā, izplatīšanā, tirgdarbībā un arhivēšanā. Vajadzētu pārskatīt programmu MEDIA 2007 un paplašināt to, lai noteiktu jaunas prioritātes un pielāgotu jaunām prasībām, kas papildinātu jau esošās.
- 4.20. MEDIA 2007 atbalsta arī citu digitālā kino aspektu, proti, izplatīšanu un apraidi (5. pants).
- 4.21. Valsts atbalsts, kas piešķirts saskaņā ar LESD 107. panta 3. punkta d) apakšpunktu, ir vēl viens finansējuma avots. Piemēru ir diezgan daudz, kā var saprast no dokumenta satura.

4.22. Standartizācija: 2002. gadā sešas nozīmīgākās ASV studijas izstrādāja virkni tehnisku specifikāciju digitālajam kino — Digitālās kinematogrāfijas iniciatīvu (*Digital Cinema Initiative (DCI)*).

4.23. *Society of Motion Picture and Television Engineers (SMPTE)* 2005. gadā publicēja šīs DCI specifikācijas un pēc tam tās pārveidoja par digitālā kino standartu, ko Starptautiskā Standartizācijas organizācija (*ISO*) pieņēma par starptautisko standartu. Komisija 2011. gadā iecerējusi pieņemt ļoti gaidītu ieteikumu par īpašu Eiropas standartu izstrādes veicināšanu Eiropas digitālā kino jomā.

4.24. Salīdzinājumā ar ASV Eiropā filmu producēšanas vai pēcproducēšanas digitālajā formātā procentuālais īpatsvars ir satraucoši zems. Mēs atpaliekam no šā lielā konkurenta. Lūk,

spilgts piemērs: no visām Francijā demonstrētajām digitālajām filmām (2007. gadā 30 filmas, 2008. gadā 50) 35 bija ražotas Ziemeļamerikā, 10 — Eiropā un 5 filmas bija neatkarīgi ražotas.

4.25. Digitālo kinoteātru ierīkošanai paredzētie pasākumi, ja tos nepapildina atbalsts Eiropas digitālo filmu ražošanai, nozīmē "uzmest cilpu kaklā" Eiropas digitālajai kinematogrāfijai un atkāpties ārvalstu digitālās produkcijas priekšā.

4.26. Ja šī vērienīgā Eiropas programma ciestu neveiksmi, digitālais kino nozīmētu beigas Eiropas kohēzijas idejai, kuras pamatā ir Eiropas daudz kultūru saturs veidošana.

4.27. Secinājums: Eiropai ir jāatgūst nokavētais digitālā kino jomā.

Briselē, 2011. gada 15. jūnijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “ES valsts atbalsta noteikumu reforma attiecībā uz vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumiem” ”

COM(2011) 146 galīgā redakcija

(2011/C 248/26)

Galvenais ziņotājs: **Raymond HENCKS** kgs

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2011. gada 23. martā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “ES valsts atbalsta noteikumu reforma attiecībā uz vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumiem” ”

COM(2011) 146 galīgā redakcija.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Birojs 2011. gada 3. maijā uzdeva Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētajai nodaļai sagatavot Komitejas atzinumu.

Ņemot vērā jautājuma steidzamību (Reglamenta 59. pants), Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 472. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 15. un 16. jūnijā (15. jūnija sēdē), iecēla **Raymond HENCKS** kgu par galveno ziņotāju un ar 136 balsīm par, 6 balsīm pret un 16 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ieteikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē to, ka Komisija ir iesaistījusies dialogā ar ieinteresētajām pusēm un sākusī diskusijas par vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumu regulējuma pārskatīšanu un precizēšanu.

1.2. EESK pilnībā atbalsta jaunu, daudzpusīgāku un proporcionālāku pieeju dažādiem sabiedrisko pakalpojumu veidiem un atzinīgi vērtē neliela mēroga sabiedrisko pakalpojumu un atsevišķu sociālo pakalpojumu atbrīvošanu no pienākuma par paziņošanu.

1.3. Šajā saistībā EESK aicina Komisiju par katru veidu, kādā finansē kompensāciju par sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu, precizēt, vai uz to attiecas “*Altmark* kritēriji” un tātad nav piemērojami valsts atbalsta noteikumi.

1.4. Lai turpmāk nodrošinātu neatkarību no individuālas, uz katru atsevišķu gadījumu orientētas tiesību aktu vai tiesu pieejas, neapšaubāmi atzinīgi vērtējams Komisijas nodoms — precizēt atšķirību starp vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumiem (VTNP) un ar tautsaimniecību nesaistītiem vispārējās nozīmes pakalpojumiem; ar to jāsaprot, ka EESK joprojām ir pārliecināta: tā kā ir grūti definēt jēdzienus “vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumi” un “ar tautsaimniecību nesaistīti vispārējās nozīmes pakalpojumi”, galvenā uzmanība būtu pievēršama nevis tam, vai attiecīgajiem pakalpojumiem ir vai nav tautsaimnieciska nozīme, bet gan to konkrētajam uzdevumam un sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas saistībām.

1.5. Tāpēc EESK uzskata, ka šajā kontekstā noteikumi kompensācijām par sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu saistībā ar valsts atbalstu varētu būt demokrātiskāki attiecībā

pret desmitiem tūkstošu pārvaldes iestāžu, kurām šie noteikumi būs jāievēro, ja uz minētajiem noteikumiem saskaņā ar LESD 14. pantu attiektos parastā likumdošanas procedūra, ar nosacījumu, ka tas atbilst Līgumam.

1.6. Lai gan visnotaļ atbalstāms ir aicinājums dalībvalstīm piešķirt lielāku nozīmi efektivitātes apsvērumiem, tomēr uzmanība jāpievērš ne vien ar ekonomiku saistītiem kritērijiem, bet arī sociāliem, teritoriāliem un vides aspektiem, kā arī jāapsver tādi kritēriji kā kvalitāte, rezultāti un ilgtspēja.

1.7. EESK pauž bažas, ka efektivitātes jēdziena ieviešana var izraisīt lēmumā un nostādnēs minēto vērtēšanas kritēriju pielīdzināšanu “*Altmark*” spriedumā definētajam 4. kritērijam. Turklāt ir risks, ka to attiecinās uz visām kompensācijām, arī tām, kas paredzētas par sabiedriskajiem pakalpojumiem, kuri atbrīvoti no pienākuma par paziņošanu.

1.8. Attiecībā uz Komisijas nodomu precizēt dalībvalstīm noteiktos ierobežojumus kādas darbības kvalificēšanā par VTNP EESK atgādina, ka jau gadiem ilgi ir aicinājusi precizēt 106. panta 2. punkta īstenošanas nosacījumus, kas tiek interpretēti dažādi.

2. Ievads

2.1. Dažādās dalībvalstīs ir plašs un daudzveidīgs valsts finansiālā atbalsta klāsts — no valsts atbalsta nodarbinātībai, apmācībai, ieguldījumiem, pētniecībai, vides aizsardzībai, maziem un vidējiem uzņēmumiem, grūtībās nonākušu uzņēmumu glābšanai un pārstrukturizācijai, ģimenēm, nelabvēlīgā situācijā nonākušiem cilvēkiem utt. līdz pat vispārējās nozīmes pakalpojumiem (VNP).

2.2. Saistībā ar konkurences un iekšējā tirgus noteikumiem Līgumā par Eiropas Savienības darbību valsts atbalsts, lai kādā veidā tas tiktu sniegts, traktēts kā priekšrocība, ko valsts nodrošina vienam vai vairākiem īpaši izraudzītiem uzņēmumiem.

2.3. Tādējādi valsts atbalstam jāatbilst visiem turpmāk norādītajiem kritērijiem:

— valsts iestādes vai pašvaldības tieši vai ar kādas publiskas vai privātas struktūras starpniecību nodod valsts līdzekļus jebkādā veidā (dotācijas, procentu likmju subsīdijas, aizdevumu garantēšana, kapitāla nodrošinājums, dažādu veidu ieguldījumi utt.);

— tas ir nevis daļa no vispārējiem pasākumiem, bet gan selektīvs līdzeklis, kurš ir diskriminējošs attiecībā pret citiem uzņēmumiem vai organizācijām;

— ar tā palīdzību saņēmējs — privāts uzņēmums vai publiska organizācija (peļņas vai bezpeļņas) — gūst ekonomisku labumu, ko parastos apstākļos savas saimnieciskās darbības rezultātā tas nebūtu guvis;

— tas var ietekmēt konkurenci un dalībvalstu savstarpējo tirdzniecību.

2.4. Līgumā (LESD 107. un 108. pantā) šāds valsts atbalsts principā ir aizliegts; tomēr dažkārt tas ir atļauts, ja tā pamatā ir vispārējas nozīmes mērķi (vispārējas nozīmes pakalpojumi, sociālā un reģionālā kohēzija, nodarbinātība, pētniecība un attīstība, ilgtspējīga attīstība, kultūras daudzveidības veicināšana utt.) un ja ar tā palīdzību tiek novērsta tirgus nepilnības, — ar nosacījumu, ka tāds atbalsts neiespaido konkurenci Savienībā tiktāl, ka tas ir pretrunā kopīgām interesēm.

2.5. Dalībvalstīm ir iespēja piešķirt valsts atbalstu, taču to ierobežo gan virkne tiesību aktu, gan bagātīga un apjomā pastāvīgi pieaugoša Tiesas judikatūra, kas izvirza stingrus noteikumus dalībvalstīm, kuras vēlas šādus pasākumus īstenot.

2.6. Tādējādi dalībvalstīm, ar atsevišķiem izņēmumiem (*de minimis* atbalsts, atbalsts, kura apjoms nesasniedz noteiktu robežvērtību, atbalsts konkrētām nozarēm), parasti ir jāievēro noteikta procedūra, proti, jāpaziņo Komisijai par atbalstu, ko tās plāno sniegt. Atbalsts ir piešķirams tikai tad, kad saņemts oficiāls Komisijas apstiprinājums.

2.7. Tikai Komisijas kompetencē ir izvērtēt, vai valsts atbalsts ir saderīgs ar Līgumu (lai gan ir iespējams vērsties arī Tiesā), un tādēļ tai ir nozīmīgas pilnvaras veikt izmeklēšanu, pieņemt lēmumu un piemērot sodus.

2.8. Valsts atbalsta tiesiskais regulējums neskar ar tautsaimniecību nesaistītus vispārējas nozīmes pakalpojumus.

2.9. VTNP gadījumā pārvaldes iestādēm jāizšķir jautājums par to, vai attiecīgā kompensācija par sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu ir tāds valsts atbalsts, kas konkurences un iekšējā tirgus noteikumu kontekstā ir saderīgs ar Līgumu.

2.10. Saskaņā ar Tiesas spriedumu (lietā C-280/00 *Altmark Trans GmbH*) nav konstatējams valsts atbalsts vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumiem, ja ir izpildīti visi turpmāk minētie nosacījumi:

1. sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas saistības ir skaidri noteiktas;
2. kompensācijas aprēķinā izmantotie parametri ir iepriekš noteikti;
3. kompensācija par sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu sedz vienīgi attiecīgās izmaksas un saprātīgu peļņu;
4. vai nu attiecīgais uzņēmums ir izraudzīts saskaņā ar publiskā iepirkuma procedūru, kas ļauj izvēlēties pretendentu, kurš spēj šos pakalpojumus sniegt, radot sabiedrībai vismazākās izmaksas, vai arī kompensācijas apjoms ir noteikts, pamatojoties uz to izmaksu analīzi, kādas būtu vidējam labi strādājošam un pienācīgi aprīkotam attiecīgās nozares uzņēmumam.

2.11. Pēc sprieduma "*Altmark*" lietā Komisija konstatēja, ka četriem minētajiem nosacījumiem atbilstošas tikai dažas kompensācijas un ka tādējādi visas pārējās kompensācijas uzskatāmas par valsts atbalstu; rezultātā Komisija pieņēma t.s. "*M. Monti un N. Kroes* dokumentu paketi", kurā ietverti šādi elementi:

1. lēmums, kurā precizēts, kādā gadījumā ir runa par valsts atbalstu, par kuru tomēr nav jāpaziņo (Lēmums (EK) Nr. 842/2005 par EK Līguma 86. panta 2. punkta piemērošanu valsts atbalstam attiecībā uz kompensāciju par sabiedriskajiem pakalpojumiem dažiem uzņēmumiem, kuriem uzticēts sniegt pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi);
2. nostādnes, kurās aplūkota paziņoto gadījumu vērtēšanas kārtība (Kopienas nostādnes valsts atbalstam attiecībā uz kompensāciju par sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu (2005/C 297/04));
3. jauna pieeja "*Altmark*" 4. kritērijam — kompensācijas aprēķināšana, pamatojoties uz papildu izmaksām, ko rada konkrētais uzdevums, nevis uz salīdzinājumu ar vidējo labi strādājošu un pienācīgi aprīkotu uzņēmumu.

2.12. Minētās nostādnes, kuru mērķis bija izstrādāt noteikumus un principus, pēc kuriem nosakāms, vai konkrēta kompensācija par sabiedriskajiem pakalpojumiem ir saderīga ar kopējo tirgu atbilstīgi LESD 106. panta 2. punktam, zaudēs spēku 2011. gada novembrī.

2.13. Tā kā gan minētajās nostādnēs, gan lēmumā turklāt ir paredzēts, ka tajos izklāstītie noteikumi ir jāizvērtē, Komisija ir sākusī pārskatīt "*M. Monti un N. Kroes* dokumentu paketi", proti, 2008. un 2009. gadā tā aicināja dalībvalstis iesniegt pārskatu par pašreizējās paketes piemērošanu un 2010. gadā sāka šā jautājuma sabiedrisko apspriešanu.

2.14. Pamatojoties uz abiem minētajiem pasākumiem, Komisija ir izstrādājusi norādījumus, kas ietverti izskatāmajā paziņojumā, kura mērķis ir līdz šā gada jūlijam — pirms jauno dokumentu projektu izstrādes — ierosināt ievirzes debates ar ES iestādēm un citām ieinteresētajām pusēm.

3. Paziņojuma kopsavilkums

3.1. Lai izstrādātu skaidrākus, vienkāršākus un samērīgākus instrumentus, paziņojuma mērķi ir šādi:

— precizēt

— atšķirību starp saimnieciskām darbībām un tādām darbībām, kurām nepiemīt saimniecisks raksturs,

— dalībvalstīm noteiktos ierobežojumus kādas darbības kvalificēšanā par VTNP,

— to nodrošināšanu par viszemākajām izmaksām, visiedarbīgākajā un visrentablākajā veidā;

— mijiedarbību ar konkrētām nozarēm piemērojamiem VTNP noteikumiem;

— ieviest daudzpusīgāku un proporcionālāku pieeju dažādiem sabiedrisko pakalpojumu veidiem;

— vienkāršot noteikumu piemērošanu noteiktu veidu vietēja rakstura, neliela mēroga sabiedriskajiem pakalpojumiem, kas praktiski neietekmē dalībvalstu savstarpējo tirdzniecību, kā arī dažu veidu vispārējas nozīmes sociālajiem pakalpojumiem;

— piešķirt lielāku nozīmi efektivitātes un konkurences apsvērumiem attiecībā uz liela mēroga komerciāliem pakalpojumiem ar nepārprotamu ES dimensiju.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1. EESK atbalsta tās dalībvalstis un citas tieši iesaistītas puses, kuras vai nu pārskatā par pašreizējās “M. Monti un N. Kroes dokumentu paketes” piemērošanu, vai izskatāmā temata sabiedriskajā apspriešanā ir aicinājušas pārskatīt valsts atbalsta noteikumus attiecībā uz VTNP, lai novērstu tiesisko nenoteiktību un panāktu saskaņotāku līdzsvaru starp ekonomikas, sociālajām un ar vidi saistītajām interesēm.

4.2. EESK pilnībā atbalsta daudzpusīgāku un proporcionālāku pieeju dažādiem sabiedrisko pakalpojumu veidiem un attiecīgi uzskata, ka jāprecizē finansēšanas noteikumi. Komiteja atzīnīgi vērtē arī neliela mēroga sabiedrisko pakalpojumu un atsevišķu sociālo pakalpojumu atbrīvošanu no pienākuma par paziņošanu, lai gan to definīcija vēl ir jāizstrādā. Ir īpaši svarīgi saglabāt esošos atbrīvojumus atsevišķās jomās (tas ir, neaizsargātu iedzīvotāju grupu, piemēram, cilvēku ar invaliditāti nodarbinātībā).

4.3. Šajā saistībā EESK pauž izbrīnu, kāpēc atbrīvojumu no pienākuma par paziņošanu Komisija attiecina vienīgi uz tādiem neliela mēroga sabiedriskajiem pakalpojumiem, ko sniedz vietējā līmenī, jo nosacījums par dalībvalstu savstarpējās tirdzniecības neietekmēšanu būtu pietiekams ne tikai vietējā, bet arī reģionālā vai pat valsts līmeņa pakalpojumiem.

4.4. Paziņojumā norādīts, ka dokumentu paketes pārskatīšana atbilst Komisijas vispārīgajiem politikas mērķiem sabiedrisko pakalpojumu jomā, proti, tiem, kas ietverti gan tās paziņojumā “Ceļā uz aktu par vienoto tirgu”, gan stratēģijā “Eiropa 2020”.

4.5. Šajā saistībā EESK atgādina savā atzinumā “Ceļā uz aktu par vienoto tirgu” (INT/548, 15.3.2011.) pausto, ka “paziņojuma un citu ar sabiedriskajiem pakalpojumiem saistītu pasākumu mērķim jābūt palīdzībai dalībvalstīm ieviest un uzlabot sabiedriskos pakalpojumus atbilstīgi Vispārējas nozīmes pakalpojumu protokolam.”

4.6. Tāpēc EESK aicina Komisiju attiecībā uz katru veidu, kādā finansē kompensāciju par sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu, precizēt, vai uz to attiecas “Altmark kritēriji” un tādā gadījumā piemērojami noteikumi par valsts atbalstu. Pašreiz ievērojami trūkst informācijas par paziņošanas procedūrām un dažādajiem izņēmumiem. Tā rezultāts ir samazināts tirgus, jo struktūras, kas paļaujas uz kompensācijām, lai sniegtu efektīvus pakalpojumus, nespēj konkurēt, un tas tieši ietekmē ES iedzīvotāju dzīvi, jo viņiem trūkst kvalitatīvu un pieejamu pakalpojumu.

4.7. EESK uzskata: tas, ka VNP protokolā saimnieciskās darbības nošķirtas no tādām, kam saimniecisks raksturs nepiemīt, taču nav skaidri norādīts, ar ko tās atšķiras, nepārprotami liecina, ka ir jāprecizē gan šie jēdzieni un attiecīgie režīmi, gan bezpeļņas organizāciju funkcijas, gan termins “saprātīga peļņa”; tādējādi tiktu panākta neatkarība no individuālas, uz katru atsevišķu gadījumu orientētas tiesību aktu vai tiesu pieejas. Ņemot vērā sociālās un konkurētspējas politikas mērķus, jāprecizē jēdziens “saprātīga peļņa”. Tāpēc būtu vēlams, lai Eiropas līmenī sniegtu reglamentējošas vadlīnijas un skaidrojumu par attiecīgajiem jēdzieniem.

4.8. Tādējādi neapšaubāmi atzīnīgi ir vērtējams Komisijas nodoms precizēt atšķirību starp vispārējas tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumiem un ar tautsaimniecību nesaistītiem vispārējas nozīmes pakalpojumiem. EESK atzinumā par tematu “Vispārējas nozīmes pakalpojumu nākotne” (CESE 976/2006) jau norādīts, ka iedalījums tautsaimnieciskās nozīmes un ar tautsaimniecību nesaistītos pakalpojumos ir neskaidrs un nenoteikts.

4.9. EESK joprojām ir pārliecināta: ņemot vērā, pirmkārt, to, ka ir grūti precīzi definēt jēdzienus “ar tautsaimniecību nesaistīti vispārējas nozīmes pakalpojumi” un “vispārējas tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumi”, un, otrkārt, risku, ko rada šaura pieeja, galvenā uzmanība būtu pievēršama nevis tam, vai attiecīgajiem pakalpojumiem ir vai nav tautsaimnieciska nozīme, bet gan to konkrētajam uzdevumam un prasībām (sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas pienākumam), ko pārvaldes iestāde tiem izvirza nolūkā īstenot šos uzdevumus, kuri ir skaidri jānosaka.

4.10. Ar VNP protokola starpniecību Lisabonas līgumā ietvertas VNP noteikumu piemērošanas vadlīnijas gan tautsaimnieciskas, gan ar tautsaimniecību nesaistītas nozīmes pakalpojumiem; ar šā paša līguma 14. pantu ieviests jauns tiesiskais pamats vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumiem un Padomei un Parlamentam piešķirtas pilnvaras ar regulu palīdzību atbilstīgi parastajai likumdošanas procedūrai noteikt principus un nosacījumus — it īpaši ekonomikas un finanšu aspektā —, kas ļauj īstenot to uzdevumus.

4.11. Tāpēc EESK uzskata, ka šajā kontekstā noteikumi kompensācijām par sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu saistībā ar valsts atbalstu varētu būt demokrātiskāki attiecībā pret desmitiem tūkstošu pārvaldes iestāžu, kurām šie noteikumi būs jāievēro, ja uz minētajiem noteikumiem saskaņā ar LESD 14. pantu attiektos parastā likumdošanas procedūra, ar nosacījumu, ka tas atbilst Līgumam.

4.12. EESK atzinīgi vērtē Komisijas nodomu — mudināt dalībvalstis piešķirt lielāku nozīmi efektivitātes apsvērumiem. Komisijai būtu jāpievērš uzmanība ne vien ar ekonomiku saistītiem kritērijiem, bet arī sociāliem, teritoriāliem un vides aspektiem saskaņā ar katra VTNP īpašo uzdevumu, ko noteikušas pārvaldes iestādes. Apsverot efektivitātes kritēriju, Komisijai vajadzētu ņemt vērā ne tikai īstermiņa apsvērumus, bet arī pakalpojumu kvalitāti, rezultātus un ilgtspēju, īpaši sociālo un veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanā. Turklāt būtu jāņem vērā arī sociālās ekonomikas uzņēmumu (kooperatīvu, savstarpējo sabiedrību, apvienību un fondu) īpatnības.

4.13. Lielai daļai vispārējas nozīmes pakalpojumu, piemēram, sociālajiem vai veselības aprūpes pakalpojumiem, raksturīgas asimetriskas attiecības starp pakalpojumu sniedzēju un saņēmēju, kuras atšķiras no komerciālām piegādātāja–patērētāja attiecībām. Vispārējas nozīmes pakalpojumi bieži ir individuāli

risinājumi, kas pielāgoti konkrētajai situācijai un lietotāja vajadzībām; to nodrošināšanai ir nepieciešams solidaritātes princips un publiskais finansējums. EESK aicina Komisiju uzsākt apspriešanos, lai analizētu, attiecībā uz kuriem vispārējas nozīmes sociālajiem publiskajiem pakalpojumiem var noteikt grupālo atbrīvojumu, jo tie ievērojami neietekmē konkurenci un nepieļāvā pārrobežu iespējas.

4.14. Izmantojot efektivitātes kritēriju, iepriekš minētajā lēmumā un nostādnēs ietvertie vērtēšanas kritēriji tiktu pielīdzināti "Altmark" sprieduma 4. kritērijam. Turklāt ir risks, ka to piemēros visām kompensācijām, arī par vietējas nozīmes, neliela mēroga sabiedriskajiem pakalpojumiem, kas praktiski neietekmē dalībvalstu savstarpējo tirdzniecību, kā arī dažu veidu vispārējas nozīmes sociālajiem pakalpojumiem, kurus Komisija tomēr paredzējusi atbrīvot no pienākuma par paziņošanu un uzskata par saderīgiem ar iekšējo tirgu. Tas nozīmē, ka šie pakalpojumi joprojām būtu pakļauti pēckontrolei un attiecīgi veidotos arī tiesiskā nenoteiktība.

4.15. Līdzīga nenoteiktība skar arī efektivitātes izvērtēšanas pilnvaras, ko sev piešķirusi Komisija, lai gan no Vispārējās tiesas sprieduma lietā M6/TF1 (T-568/08 un T573/08) izriet, ka tai šādu pilnvaru nav.

4.16. Attiecībā uz Komisijas nodomu precizēt dalībvalstīm noteiktos ierobežojumus kādas darbības kvalificēšanā par VTNP EESK norāda, ka jau gadiem ilgi ir aicinājusi precizēt 106. panta 2. punkta īstenošanas nosacījumus, kas tiek interpretēti dažādi, ciktāl minēto punktu mēdz traktēt kā atkāpšanos vai izņēmumu no vispārīgiem Līguma noteikumiem (sk. 2007. gada 20. novembra paziņojumu); no otras puses, 2004. gada Baltajā grāmatā atzīts, ka "vispārēju interešu nozīmes uzdevumu izpilde pretrunā gadījumā gūst virsroku pār Līguma noteikumiem".

Briselē, 2011. gada 15. jūnijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par mehānisko transportlīdzekļu un to piekabju riepiem un riepu montāžu” (kodificēta redakcija)

COM(2011) 120 galīgā redakcija – 2011/0053 (COD)

(2011/C 248/27)

Padome 2011. gada 1. aprīlī un Eiropas Parlaments 2011. gada 24. martā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par mehānisko transportlīdzekļu un to piekabju riepiem un riepu montāžu” (kodificēta redakcija)

COM(2011) 120 galīgā redakcija – 2011/0053 (COD).

Tā kā priekšlikuma saturs ir pieņemams un attiecībā uz to nav nepieciešami nekādi Komitejas komentāri, Komiteja 472. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 15. un 16. jūnijā (15. jūnija sēdē), ar 157 balsīm par, 1 balsi pret un 8 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2011. gada 15. jūnijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par dažu sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu” (kodificēta redakcija)

COM(2011) 189 galīgā redakcija – 2011/0080 (COD)

(2011/C 248/28)

Eiropas Parlaments 2011. gada 10. maijā un Padome 2011. gada 3. maijā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 192. panta 1. punktu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par dažu sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu” (kodificēta redakcija)

COM(2011) 189 galīgā redakcija – 2011/0080 (COD).

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams un Komiteja par šo tematu jau ir paudusi viedokli 1981. gada 29. aprīlī (*) pieņemtajā atzinumā CES 23/81 *fin*, Komiteja 472. plenārsesijā, kas notika 2011. gada 15. un 16. jūnijā (2011. gada 15. jūnija sēdē), ar 154 balsīm par, 2 balsīm pret un 10 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu un atsaukties uz viedokli, ko tā paudusi minētajā atzinumā.

Briselē, 2011. gada 15. jūnijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

(*) EESK atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes direktīvai par dažu sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu”, OV C 185, 27.07.1981., 8. lpp.

2011/C 248/14	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas stratēģija Donavas reģionam”” COM(2010) 715 galīgā redakcija	81
2011/C 248/15	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Lietpratīgs regulējums Eiropas Savienībā”” COM(2010) 543 galīgā redakcija	87
2011/C 248/16	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Zaļā grāmata “Revīzijas politika – no krīzes gūtā pieredze”” COM(2010) 561 galīgā redakcija	92
2011/C 248/17	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, Reģionu komitejai un Eiropas Centrālajai bankai – ES sistēma krīžu pārvarēšanai finanšu nozarē” COM(2010) 579 galīgā redakcija	101
2011/C 248/18	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par sankciju režīma pastiprināšanu finanšu pakalpojumu nozarē” COM(2010) 716 galīgā redakcija	108
2011/C 248/19	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Zaļā grāmata – Mazāk administratīvo formalitāšu pilsoņiem: publisko dokumentu brīvas aprites un civilstāvokļa aktu atzišanas veicināšana” COM(2010) 747 galīgā redakcija	113
2011/C 248/20	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvas 89/666/EEK, 2005/56/EK un 2009/101/EK par centrālo reģistru, komercreģistru un uzņēmumu reģistru savstarpējo savienojamību” COM(2011) 79 galīgā redakcija – 2011/0038 (COD)	118
2011/C 248/21	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Vispusīga pieeja personas datu aizsardzībai Eiropas Savienībā”” COM(2010) 609 galīgā redakcija	123
2011/C 248/22	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas Paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas platforma cīņai pret nabadzību un sociālo atstumtību: Eiropas pamatprogramma sociālai un teritoriālai kohēzijai”” COM(2010) 758 galīgā redakcija	130
2011/C 248/23	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Paziņojums par migrāciju”” COM(2011) 248 galīgā redakcija	135
2011/C 248/24	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par lielu ar bīstamām vielām saistītu avāriju risku pārvaldību” COM(2010) 781 galīgā redakcija – 2010/0377 (COD)	138

2011/C 248/25	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par Eiropas kino iespējām un problēmām digitālajā laikmetā” COM(2010) 487 galīgā redakcija 144
2011/C 248/26	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “ES valsts atbalsta noteikumu reforma attiecībā uz vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumiem” COM(2011) 146 galīgā redakcija 149
2011/C 248/27	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par mehānisko transportlīdzekļu un to piekabju riepām un riepu montāžu” (kodificēta redakcija) COM(2011) 120 galīgā redakcija – 2011/0053 (COD) 153
2011/C 248/28	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par dažu sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu” (kodificēta redakcija) COM(2011) 189 galīgā redakcija – 2011/0080 (COD) 154

Abonementa cenas 2011. gadā (bez PVN, ieskaitot sūtīšanas izdevumus)

ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, tikai papīra formātā	22 oficiālajās ES valodās	EUR 1 100 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, papīra formātā + DVD, ikgadējs	22 oficiālajās ES valodās	EUR 1 200 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, L sērija, tikai papīra formātā	22 oficiālajās ES valodās	EUR 770 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, DVD, ikmēneša (apkopojošs)	22 oficiālajās ES valodās	EUR 400 gadā
ES Oficiālā Vēstneša pielikums (S sērija) – Publiskā iepirkuma līgumu konkursi, DVD, viens izdevums nedēļā	daudzvalodu: 23 oficiālajās ES valodās	EUR 300 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, C sērija – Konkursi	valodā(-ās) saskaņā ar konkursu(-iem)	EUR 50 gadā

Eiropas Savienības Oficiālā Vēstneša, kas iznāk oficiālajās Eiropas Savienības valodās, abonements ir pieejams 22 valodās. Tajā ir L sērija ("Tiesību akti") un C sērija ("Paziņojumi un informācija").

Katrai valodas versijai nepieciešams atsevišķs abonements.

Saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr. 920/2005, kas publicēta 2005. gada 18. jūnijā *Oficiālajā Vēstnesī* L 156, Eiropas Savienības iestādes uz zināmu laiku nesaista pienākums visus tiesību aktus sagatavot īru valodā un tos publicēt šajā valodā. Tādēļ *Oficiālā Vēstneša* izdevumus īru valodā var iegādāties atsevišķi.

Oficiālā Vēstneša pielikumu (S sērija – "Publiskā iepirkuma līgumu konkursi") var abonēt 23 oficiālo valodu versijās vienā daudzvalodu DVD formātā.

Eiropas Savienības Oficiālā Vēstneša abonentiem ir tiesības saņemt dažādus *Oficiālā Vēstneša* pielikumus bez papildu samaksas. Abonentus informē par pielikumiem ar *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī* iekļautiem paziņojumiem lasītājiem.

Pārdošana un abonementi

Dažādus maksas periodiskos izdevumus, tādus kā *Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis*, var abonēt pie mūsu komerciālajiem izplatītājiem. To saraksts ir pieejams šādā tīmekļa vietnē:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_lv.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) piedāvā tiešu bezmaksas piekļuvi Eiropas Savienības tiesību aktiem. Šajā vietnē iespējams iepazīties ar *Eiropas Savienības Oficiālo Vēstnesi*, un tajā ir iekļauti arī līgumi, tiesību akti, tiesu prakse un sagatavošanā esošie tiesību akti.

Lai uzzinātu vairāk par Eiropas Savienību, skatīt: <http://europa.eu>

